

Lasse Sigbjørn Stambøl

Studentvandring

Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede i et geografisk perspektiv

	Standardtegn i tabeller	Symbol
© Statistisk sentralbyrå	Tall kan ikke forekomme	.
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal	Oppgave mangler	...
Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Oppgave mangler foreløpig	...
Publisert februar 2013	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
ISBN 978-82-537-8589-9 (trykt)	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISBN 978-82-537-8590-5 (elektronisk)	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
ISSN 0806-2056	Foreløpig tall	*
Emne: 04.02.40 og 02.02.20	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Desimaltegn	,

Forord

Det fremheves ofte som en begrunnelse for en regional, desentralisert universitets- og høgscolestruktur, at utdanningsinstitusjonene skal forsyne nærarbeidsmarkedet med arbeidskraft. Lokal og regional rekruttering til studier antas å øke mulighetene for at kandidatene blir i regionen etterpå. På bakgrunn av slike antakelser er det i denne rapporten foretatt undersøkelser av de høyere utdanningsinstitusjoners rolle med hensyn til den lokale, regionale og nasjonale rekrutteringen til høyere utdanning, samt hvordan tilførselen av nye høyt utdannede fra de høyere utdanningsinstitusjonene fordeles regionalt.

Rapporten kartlegger den lokale og regionale rollen til høyere utdanningsinstitusjoner over hele landet, og hvordan rollen varierer med type utdanning og størrelse og sentralitet på de regionale arbeidsmarkedene. Rollen defineres som graden av rekruttering til studier fra egen region eller nasjonalt, og hvordan tilførselen av nye høyt utdannede etter studier fordeles på egen region eller nasjonalt, målt ut fra de nye høyt utdannedes bosted noen år etter at studiene er avsluttet. Det har vært naturlig å søke etter nyanseringer som for eksempel studentenes kjønn og alder, utdanningens lengde, typer av fagfelt, samt studiestedene som nære lokale arenaer og studiestedenes fylker for øvrig som noe større lokale arenaer.

Publikasjonen er utarbeidet av Lasse Sigbjørn Stambøl, som vil takke representanter fra Kommunal- og regionaldepartementet for kommentarer og nyttige innspill under arbeidet med denne rapporten, Marianne Tønnessen og Torbjørn Hægeland for viktige kommentarer til rapporten og Marit Berger Gundersen for redigeringen.

Rapporten er tilgjengelig i pdf-format på Statistisk sentralbyrås nettsider.

Prosjektet er finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 5. februar 2013

Hans Henrik Scheel

Sammendrag

En av målsettingene med en regional, desentralisert universitets- og høgskolestruktur, er at utdanningsinstitusjonene skal forsyne nærarbeidsmarkedet med arbeidskraft. Lokal og regional rekruttering til studier antas å øke mulighetene for at kandidatene blir i regionen etterpå.

Prosjektets hovedformål er å undersøke de høyere utdanningsinstitusjoners rolle mht:

- a. Den lokale/regionale/nasjonale rekrutteringen til høyere utdanning.
- b. Den lokale/regionale/nasjonale fordelingen av tilførselen av nye, høyt utdannede.

Undersøkelsen i denne rapporten har tatt utgangspunkt i rekrutteringen til høyere utdanning i 2002, gitt studentenes bostedsbakgrunn, der den geografiske rekrutteringen fordeles etter regionale kategorier etter avstand fra studiestedene.

Geografisk fordeling av tilførselen av nye høyt utdannede tar utgangspunkt i studentmassen i 2004 som ikke lenger var under høyere utdanning i 2005. Den geografiske fordelingen måles med utgangspunkt i studieregion i 2004 og de nye høyt utdannedes bostedsregion i 2007 og 2010. I 2004 var det universiteter og/eller høgskoler og avdelinger av høgskoler i snaut halvparten av landets 89 økonomiske regioner.

Gjennomsnittstall for hele landet viser noe høyere andel lokal tilførsel av nye høyt utdannede sammenliknet med den lokale andelen av rekrutteringen til studier. Små forskjeller i geografisk fordeling av nye høyt utdannede fra 2007 til 2010 indikerer at mye av den regionale tilpasningen blant studenter foregår i forbindelse med studiene eller kort tid etter at studiene er avsluttet.

Det er små forskjeller mellom menn og kvinner med hensyn til lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede i hver studieregion, men kvinner øker sin lokale betydning når den lokale arena utvides til å omfatte hele fylket der studiestedet er lokalisert. Det er observert noe større lokal forankring i rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede hos de eldre enn hos de yngre studentene. Den lokale tilførselen er også høyere fra nyutdannede med kort høyere utdanning enn fra de med lang høyere utdanning.

Økonomiske og administrative fag, humanistiske og estetiske fag, lærerutdanning og pedagogiske fag og helse- og sosialfag viser høyest andel lokal rekruttering til studier, mens høyest andel lokal tilførsel av nye høyt utdannede er å finne innen fagfeltene samfunnsfag og juridiske fag og humanistiske og estetiske fag, mens helse- og sosialfag og lærerutdanning og pedagogiske fag øker sin lokale betydning når det i tillegg til studieregionene tas med tilhørende fylker for øvrig i den lokale arena.

Det er observert store variasjoner i lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra studier mellom sentralitetsnivåene og mellom enkeltregioner, noe som indikerer en heterogen lokal rekrutterings- og tilførselsstruktur. Studieregioner med samme sentralitetsnivå viser betydelige variasjoner i balansen mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede, samt med hensyn til hvor mye den lokale rekrutteringen og tilførselen betyr, selv etter å ha kontrollert for fagfelt.

De mest sentrale studieregionene skiller seg ut med noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering til studier. Studiestedene i Finnmark viser også klart større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen til studier tilsier, noe som er nærliggende å se i sammenheng med virkninger av tiltakssonen i nord.

Splittes den lokale arenaen opp på henholdsvis studiestedets egen region og samme fylke for øvrig, viser nye høyt utdannede en tilbøyelighet til å søke seg tilbake til den lokale arena man ble rekruttert fra.

Abstract

One important incentive for a regional, decentralised university- and college structure is that higher education institutions should supply the local labour markets with sufficient high-educated labour. Local and regional recruitment to studies is expected to increase the probability that post-graduates will stay in the regions after studies.

The main aim of the project is to investigate the function of the higher education institution due to:

- a. The local/regional/national recruitment to high education.
- b. The local/regional/national distribution of the supply of post-graduates.

This investigation is first based on the geographical recruitment to university and college graduation in the year of 2002 by the regional residential background of students defined by categories of regions by distance from the region of study.

Second, the regional distribution of the supply of post-graduates is based on all students in the year of 2004 that were not in education in the year of 2005. The regional distribution of the supply of post-graduates is measured relatively between the region of study in 2004 and the regional settlement of post-graduates in the years of 2007 and 2010. In 2004 there were universities and/or university colleges or divisions of university colleges in approximately half of the 89 economic regions of Norway.

National average indicates a somewhat higher local supply of post-graduates compared with the local recruitment. Small deviation in the geographical distribution of post-graduates between the years of 2007 and 2010 indicates that regional adjustments among post-graduates mostly took place during their studies or just after their graduation.

It is detected small gender deviation between the share of recruitment and supply of post-graduates within the regions of study, while the female percentage increases when extending the local area to cover the remaining local county. Furthermore, it is observed higher local recruitment to studies and higher local supply of post-graduates among older than younger students. The local supply of post-graduates is higher among students finishing a short higher graduation compared with post-graduates that obtained a master or a doctoral degree.

Business and administration, humanities and arts, education and health, welfare and sports are the fields of education that show the highest local recruitment, while the highest local supply of post-graduates is found in the fields of education of social science and low and humanities and arts, while health, welfare and sports and education increase their local importance when we add to the region of study the remaining local county as part of the local area.

Furthermore, there are observed strong variations in local recruitment and local supply of post-graduates between the regional levels of centrality and between single regions indicating a heterogeneous local structure of recruitment and supply of post-graduates across regions. Regions with equal centrality also show strong variations in the balance between local recruitment and local supply of post-graduates even when controlling for the fields of education structure.

The most central regions show higher local supply of post-graduates than the local recruitment to studies suggest. However, regions in the northernmost county of Finnmark also show much higher local supply of post-graduates than the local recruitment suggest, which might be explained by the special economic measures connected to that region.

The relationship between recruitment to studies and supply of post-graduates between the local regions of study and the remaining local counties indicate a tendency among post-graduates to settle in the local area from where they became recruited.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Bakgrunn	7
2. Opplegg for gjennomføring av analysene	9
3. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede i en nasjonal sammenheng	13
3.1. Fordeling av nye studenter og nye høyt utdannede etter alder.....	14
3.2. Fordeling av nye studenter og tilførsel av nye høyt utdannede etter kjønn.....	15
3.3. Fordeling av nye studenter og tilførsel av nye høyt utdannede etter fagfelt.....	16
3.4. Tilførsel av nye høyt utdannede etter lengden på studiene	18
4. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet	20
4.1. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet og alder	25
4.2. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet og kjønn....	26
4.3. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet og fagfelt... 28	
4.4. En regional sammenstilling av rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet og fagfelt	34
4.5. Tilførsel av nye høyt utdannede med kort og lang høyere utdanning i regiontyper etter sentralitet.....	37
5. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede i hver region med universitet og/eller høgskoler	40
5.1. Rekruttering til studier etter studieregioner og bostedsbakgrunn.....	40
5.2. Tilførsel av nye høyt utdannede i hver av studieregionene.....	45
5.3. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede fra hver av s tudieregionene	51
5.4. Tilførsel av nye høyt utdannede i hver studieregion etter utdanningens varighet	56
5.5. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter fagfelt i hver studieregion	61
6. Sammenhengen mellom lokal rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter studier	90
7. Oppsummering	98
Referanser	104
Vedlegg A	105
Figurregister	106
Tabellregister	110

1. Bakgrunn

Den offisielle utredningen om kompetansearbeidsplasser (NOU 2011:3) legger stor vekt på utviklingstrekk i regionale arbeidsmarkeder, særlig for høyere utdannet arbeidskraft. Den går imidlertid lite inn på universitets- og høgskolesektorens faktiske rolle på regionale arbeidsmarkeder. Det fremheves imidlertid ofte som en begrunnelse for en desentralisert universitets- og høgskolestruktur, at institusjonene skal forsyne nærarbeidsmarkedet med arbeidskraft. Lokal og regional rekruttering antas å høyne mulighetene for at kandidatene blir i regionen etterpå.

Man har imidlertid liten systematisk innsikt i hvor studentene til ulike institusjoner og fagutdanninger kommer fra, og hvor det blir av dem etter at studiene er fullført. En rapport fra Nordregio var ved starten av dette prosjektet inne i sluttfasen og ble senere publisert med tittelen ”Strategies for Interaction and the Role of Higher Education Institutions in Regional Development in the Nordic Countries” (se Lindqvist, Olsen og Baltzopoulos, 2012). Her inngår det blant annet en svensk pilotstudie på studentmobilitet, som kan gi et tilsvarende materiale om forholdene i Sverige.

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) lager sine utvalgsbaserte kandidatundersøkelser annet hvert år, og resultater fra 2011-undersøkelsen er allerede under bearbeiding og publisering (se Wiers-Jensen (2012)). Her registreres bosted ved opptak, og arbeidssted 5 måneder etter eksamen. Kommunal- og regionaldepartementet ønsket en registrering av bosted/ arbeidssted om lag 3-5 år etter eksamen ut fra at situasjonen da antas mer etablert. Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste (NSD) har heldekkende statistikk for nye studenters oppvekststed, men følger dem ikke ut i arbeidsmarkedet. Statistisk sentralbyrå har utdanningsstatistikk, inkl. bosted før opptak, og kan koble registerdata for utdanning, bosted (folkeregisteret) og arbeidsgiver (skatteregisteret), slik at man kan kartlegge studentenes vandringar inn i høyere utdanning og ut på arbeidsmarkedet etterpå.

På grunnlag av slike data fra Statistisk sentralbyrå er det nylig gjennomført et prosjekt ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HIOA) som sammenlikner rekruttering til og tilførsel fra studier på Vestlandet og i hovedstadsregionen (se Gythfeldt og Heggen, 2012). Studien ser spesielt på velferdsutdanningene – lærer, sykepleier, sosialarbeider og førskolelærar. Her ble det avdekket en viktig forskjell i måten høgskolene rekrutterer på i de to regionene. Vestlandshøgskolene har en utpreget lokal og regional rekruttering. Høgskolene i Oslo og Akershus trekker i langt større grad studenter fra resten av landet. En betydelig del av de som studerte utenfor den regionen de vokste opp i, ble værende i den regionen der de tok utdannelsen to eller fem år etter ferdig utdanning. Det ble påvist at utdanningssted betyr mye for hvor en bosetter seg i fremtiden. I studietiden knyttes bånd, mellom venner og kjærester, men også til arbeidslivet, som får betydning for lokalisering etter studiet. Det ble vidare påvist at ca. 70 prosent av de som vokste opp i Oslo eller Akershus, men som valgte å studere et annet sted, hadde vendt tilbake til arbeid i hovedstadsregionen to år etter fullførte studier. På Vestlandet var det klart flere i Hordaland (65 prosent) enn i Møre og Romsdal (28 prosent) og Sogn og Fjordane (21 prosent) som flytter tilbake til sitt oppvekstfylke dersom de har studert et annet sted. Konklusjonen var at det er enklare å ”hente tilbake” studenter til et sentralt bymessig område enn et mer spredtbygd område. Studien viser likevel tydelig at de regionale høgskolene er viktige for å få kvalifisert arbeidskraft til regionene. Det stilles spørsmål om hva som ville skjedd dersom vi ikke hadde hatt disse høgskolene?

For øvrig er det i tidligere analyser i Stambøl (2011a,b) vist at regioner som omfattes av både universiteter og høgskoler viser høyere befolkningsvekst, høyere enn gjennomsnittlig nettoinnflytting, sterkere import av høyt utdannede gjennom innflytting sammenliknet med eksport av høyt utdannede gjennom utflytting, økt

andel høyt utdannede arbeidstakere samt større evne til å reallokere arbeidsplasser fra lavt til høyere kvalifiserte jobber enn i andre regioner. Det ble påvist at regioner der den regionale høgskolen i seg selv utgjør en mindre andel av det høyt utdannede arbeidsmarkedet presterer noe bedre på de samme indikatorer enn regioner der høgskolen i seg selv utgjør en relativt større andel av det lokale høyt utdannede arbeidsmarkedet, men at både universitets- og høgskoleregioner i snitt presterer bedre på disse indikatorene enn regioner uten høyere utdanningsinstitusjoner. Videre ble det påvist en økt konvergens i fagfeltstrukturen blant studenter i alle landets høyere utdanningsinstitusjoner i retning fagfeltstrukturen i hovedstadsregionen, noe som isolert sett kan svekke distriktenes posisjon gjennom økt konkurranse med sentrale utdanningsinstitusjoner som kan favorisere sentrale regioner fremfor å vektlegge komparative fortrinn gjennom mer spesialiserte utdanninger som kan være mer tilpasset næringslivet i distriktene.

I analysen som presenteres i denne rapporten skal kartleggingen først og fremst søke dokumentasjon om den lokale og regionale rollen til høyere utdanningsinstitusjoner over hele landet, og eventuelt hvordan rollen varierer med type utdanning og størrelsen og sentraliteten på det regionale arbeidsmarkedet. Rollen defineres da som (1) graden av "rekruttering" fra egen region eller nasjonalt, og (2) fordeling av "tilførselen" av nye høyt utdannede til egen region eller nasjonalt, sett ut fra bosted noen år etter at studiene er gjennomført. Det er naturlig å søke etter nyanseringer som for eksempel utdanningens lengde (3-årig versus 5-årig), typer utdanning/fag (profesjonsrettet høyskoleutdanning versus klassiske akademiske fag) og lokalt pendlingsomland eller større region som fylke.

2. Opplegg for gjennomføring av analysene

Prosjektets hovedformål er å undersøke de høyere utdanningsinstitusjoners rolle mht:

- Den lokale/regionale/nasjonale *rekrutteringen* til høyere utdanning.
- Den lokale/regionale/nasjonale fordeling av *tilførselen* av nye, høyt utdannede.

A) Den regionale rekrutteringen til høyere utdanning tar først utgangspunkt i studentmassen i alderen 18-25 år ved alle landets høyere utdanningsinstitusjoner i året 2002, avgrenset til de studenter i 2002 som ikke var i gang med noen høyere utdanning i 2001.

Denne studentmassen fordeles deretter etter:

- Studiestedets beliggenhet gitt etter økonomiske regioner og størrelsen på studieregionen
- Studentenes fagfelt dette året.
- Rekrutteringssted (bostedsbakgrunn), definert som de økonomiske regioner disse studentene var bosatte i som 17-åringer.

Ikke alle "nye" studenter i 2002 har opplysninger om bostedskommune som 17-åringer. Dette gjelder om lag 3 prosent av studentmassen i alderen 18-25 år som ble definert som "nye" studenter i 2002. Som man kunne forvente var majoriteten av denne restgruppen, om lag 90 prosent, født i utlandet. For å bestemme rekrutteringssted (bostedsbakgrunn) for denne restgruppen, testet vi først på hvilken bostedskommune disse personene hadde som 18-åringer, deretter som 19-åringer og så videre frem til og med det året personene fylte 24 år. De personene i restgruppen som ikke var registrert med bostedsregion verken som 17-åringer eller i alderen 18-24 år i løpet av perioden 1994-2001, besto av "nye" studenter i 2002 som innvandret direkte til studier i 2002. Denne gruppen fikk dermed utlandet som rekrutteringssted.

Med dette fikk vi opplysninger om rekrutteringssted (bostedsbakgrunn) for samtlige "nye" studenter i 2002 i aldersgruppen 18-25 år, som deretter grupperes i følgende kategorier av regioner etter bostedsbakgrunn sett i forhold til studiestedets beliggenhet:

1. Samme økonomiske region
2. Øvrige økonomiske regioner i samme fylke
3. Øvrige økonomiske regioner i samme landsdel
4. Øvrige økonomiske regioner i landet for øvrig
5. Utlandet

Rekrutteringssted for personer 26 år og over defineres som de økonomiske regioner disse studentene var bosatte i året før de påbegynte et studium i 2002 (altså bosted i året 2001). Definisjonen av påbegynt høyere utdanning i 2002 for denne aldersgruppen gis ved at personene ikke var registrert under høyere utdanning de to siste årene før 2002 (altså ikke under høyere utdanning verken i 2000 eller i 2001). Definisjonen av lokal/ikke lokal rekruttering grupperes på tilsvarende måte som for studenter i aldersgruppen 18-25 år.

Den geografiske rekrutteringen bestemmes altså av forskjellen mellom den registrerte bostedsregionen før studier og studiestedsregionen i 2002.

Studiestedene i Oslo og Akershus behandles litt annerledes enn i øvrige regioner, ved at fylkene Oslo og Akershus slås sammen til ett fylke, Oslo/Akershus. Dvs. at rekruttering av personer med bosted i Oslo til studier i Oslo blir definert som rekruttering fra egen økonomisk region, mens rekruttering av bosatte i Akershus defineres som rekruttering fra øvrige økonomiske regioner i "eget fylke". Tilsvarende vil rekruttering til studiesteder i Akershus defineres som rekruttering fra egen

økonomiske region, dersom registrert rekrutteringssted (bostedsbakgrunn) og studiested omfatter samme økonomiske region, og rekruttering fra "eget fylke" dersom registrert bostedsbakgrunn er en annen økonomisk region i Oslo og Akershus enn studiestedets beliggenhet.

Med landsdel mener vi her følgende fem landsdeler:

1. Østlandet,
2. Agder og Rogaland,
3. Vestlandet,
4. Trøndelag og
5. Nord-Norge

Det beregnes en geografisk rekruttering til hvert fagfelt i hver av studieregionene.

B) Den regionale tilførselen av nye høyt utdannede studenter tar utgangspunkt i studentmassen ved alle landets høyere utdanningsinstitusjoner i 2004, gitt alle studenter etter kjønn og alder som var registrert med en igangværende høyere utdanning dette året, og som ikke lenger var å finne under høyere utdanning i løpet av det påfølgende året 2005. Denne studentmassen forventes deretter å kunne tilby sine tjenester på arbeidsmarkedet gitt sin høyeste fullførte høyere utdanning med tilhørende fagfelt og høyeste oppnådde klassetrinn (antall år under utdanning) oppdatert med status ved utgangen av kalenderåret 2004.

Her sto vi i utgangspunktet overfor tre muligheter med hensyn til valg av måling av personenes utdanningsnivå. Vi kunne 1) benytte det nivået på studiene med tilhørende fagfelt personene var i gang med i løpet av året 2004. Alternativt kunne vi benytte 2) det høyeste utdanningsnivået med tilhørende fagfelt personene var registrert med per 1. oktober 2004 eller 3) det høyeste utdanningsnivået med tilhørende fagfelt personene var registrert med per 1. oktober 2005.

I løpet av analysen ble det avdekket at en betydelig andel av studentmassen som var i gang med en høyere utdanning i 2004 kun var registrert med et høyest fullført utdanningsnivå som lå lavere enn en høyere utdanning både per 1. oktober 2004 og per 1. oktober 2005. I og med at denne delen av studentmassen ikke var under høyere utdanning i 2005, førte ikke den igangværende høyere utdanningen i 2004 frem til tellende resultater verken per 1. oktober 2004 eller per 1. oktober 2005. Denne gruppen studenter kan derfor ifølge vår definisjon ikke regnes å tilby en høyere utdanning på arbeidsmarkedet etter utgangen av 2004.

Med hensyn til valget mellom å bruke studentenes høyeste fullførte utdanning per 1. oktober 2004 eller 1. oktober 2005, falt valget på å bruke den siste. Hovedbegrunnelsen ligger i at en del av studentene som var registrert med en i gangværende høyere utdanning i 2004 kunne ha gjennomført og avsluttet denne høyere utdanningen i løpet av det siste kvartalet av 2004, og dermed oppnådd en høyere fullført utdanning i løpet av 2004 enn den høyeste utdanningen de var registrert med per 1. oktober 2004. I og med at vår definisjon kun omfatter alle studenter i 2004 som ikke var registrert under høyere utdanning i løpet av 2005, vil den registrerte høyeste utdanningen disse personene hadde per 1. oktober 2005 også gjenspeile den høyeste utdanningen disse personene hadde ved utgangen av 2004, vel og merke avgrenset til de eksamener disse personene har avlagt i det norske utdanningssystemet. Konklusjonen blir derfor at med hensyn til måling av fordeling av høyere utdanning for det regionale arbeidsmarkedet, beholdes kun de studenter som var registrert med en igangværende høyere utdanning i 2004, men ikke registrert under høyere utdanning i 2005, gitt disse studentenes høyeste fullførte høyere utdanning med tilhørende høyest rangerte fagfelt per 1. oktober 2005.

Nye høyt utdannede blir med utgangspunkt i den studieregionen disse var registrert i som studenter i 2004 fordelt geografisk på økonomiske regioner målt som denne studentmassens bosteder ved inngangen til årene 2007 og 2010. Det vil si henholdsvis om lag to til tre år og fem til seks år etter at denne studentmassen avsluttet sin høyeste utdanning i 2004.

Bostedsregion for nye høyt utdannede defineres og grupperes hovedsakelig på samme måten som rekrutteringssted under rekruttering til studier over. En forskjell er at vi her har skilt ut studenter som dør i løpet av perioden fra 2004 og frem til henholdsvis 2007 og 2010. Dette er ikke mange, men noen er det, og vi snakker om et tresifret antall personer på landsbasis. En grunn til å skille ut døde fra de som utvandrer etter studier, er å kunne gi en oversikt over hvor stor andel som velger å emigrere til et arbeidsmarked utenfor Norge etter fullførte studier fremfor å velge et av de regionale arbeidsmarkedene i Norge. Totalt sett fordeles dermed nye høyt utdannede i 2004 på følgende regionale kategorier i 2007 og 2010 sett i forhold til studiested i 2004:

1. Samme økonomiske region
2. Øvrige økonomiske regioner i samme fylke
3. Øvrige økonomiske regioner i samme landsdel
4. Øvrige økonomiske regioner i landet for øvrig
5. Utlandet
6. Døde

På samme måten som under rekrutteringen over, defineres fylkene Oslo og Akershus som ett fylke, Oslo/Akershus, mens landsdelsinndelingen følger den samme femdelingen som under definisjoner av rekrutteringsregion.

Studentmassens tilførsel/forsyning til de regionale arbeidsmarkedene fordeles etter to hovedgrupper: 1) De studenter som ved utgangen av 2004 hadde en høyere utdanning av lavere grad. Dvs. en høyere utdanning som obligatorisk sett krever 1-4 år høyere utdanning, og 2) De studenter som ved utgangen av 2004 hadde en høyere utdanning av høyere grad. Dvs. en høyere utdanning som obligatorisk sett krever 5 år eller lengre høyere utdanning.

I tillegg fordeles også de nye høyt utdannede etter hvilke fagfelt som for hver enkelt student anses å være det viktigste. Ut fra definisjonene i utdanningsstatistikken, anses dette å være det fagfeltet der personen inntil en definert dato har avlagt sin høyeste fullførte utdanning.

Vi gjør oppmerksom på at med denne definisjonen kan/vil vi få tilførsel av nye høyt utdannede fra fagfelt fra studiesteder der det ikke finnes rekruttering til tilsvarende fagfelt. Dette kan skyldes at studiestedet har et lite antall studenter innen slike fagfelt, og dermed ingen rekruttering det aktuelle rekrutteringsåret vi ser på, men også at studentene kan ha avlagt en tidligere eksamen innen fagfeltet ved andre høyere utdanningsinstitusjoner, og som blir rangert høyere enn det fagfeltet de avsluttet ved et gitt studiested i referanseåret 2004.

Resultatene fra analysene blir gitt i tre hoveddeler avhengig av det geografiske nivået studiestedene blir presentert på, og hvilken beliggenhet studiestedene har i forhold til rekrutteringsregion og senere bostedsregion for de nye høyt utdannede. I en fjerde hoveddel foretas til slutt noen enkle estimeringer for å måle sammenhengen mellom nivået på lokal rekruttering og graden av lokal tilførsel av nye høyt utdannede i alle studieregionene.

Først gjennomgås resultatene som et veid gjennomsnitt over alle universitets- og høyskoleregioner i landet gitt som et nasjonalt nivå, der det i kapittel 3 gis en oversikt over den samlede geografiske rekrutteringsstrukturen til studier i 2002, og tilsvarende geografiske fordeling av nye høyt utdannede i 2004 fordelt etter

aktørens bosted i 2007 og 2010. Resultatene gis her både for studentmassen samlet, fordelt på to aldersgrupper, for studentmassen etter kjønn samt fordelt etter aktørens rekruttering til fagfelt i 2002 og ferdigutdannedes høyeste avlagte fagfelt per utgangen av 2004. Til slutt fordeles nye høyt utdannede også etter studentenes lengde på studiene, basert på om studentene har fullført en høyere utdanning av kortere varighet, 1-4 år, eller om de har fullført en høyere grad som formelt sett krever en studietid på 5 år eller mer.

I den andre hoveddelen med resultater sammenliknes de nasjonale gjennomsnittstallene fra kapittel 3 med en geografisk inndeling av alle landets høyere utdanningsregioner etter sentralitet. Disse resultatene er samlet i kapittel 4. Vi har her valgt å skille ut alle høyere utdanningsinstitusjoner i Oslo og Akershus som den mest sentrale utdanningsregionen i landet. Deretter har vi samlet alle høyere utdanningsinstitusjoner i de økonomiske regionene som består av de *andre landsdelsentrene*; Bergen, Trondheim, Stavanger/Sandnes og Tromsø. Deretter har vi i en tredje gruppe samlet *andre regionale sentre*, og slik at minst én høyere utdanningsinstitusjon i hvert av landets øvrige fylker er tatt med i denne gruppen inklusive den største og mest sentralt lokaliserte utdanningsinstitusjonen i disse fylkene. Til slutt har vi gruppert sammen de øvrige høgskoleregionene som kan sies å bestå av *mellomstore regioner* i en fjerde gruppe og de resterende høgskoleregionene, som kan sies å representere *mindre regioner*, i en femte og siste gruppe etter sentralitet. De minste regionene i denne sammenheng vil nødvendigvis bestå av regioner som ikke omfatter landets minste og mest perifere økonomiske regioner, i og med at høgskoleutbyggingen per referanseåret 2004 kun omfattet i underkant av halvparten av landets samlede antall økonomiske regioner. I deler av kapittel 4 presenteres også resultatene slik at hver av studieregionene som inngår i hvert av de fem sentralitetsnivåene tas med i oppsettene for å vise spredningen av den geografiske rekrutterings- og tilførselsstrukturen. Dette gjøres for rekruttering og fordeling for studentmassen samlet, samt for rekruttering til studier og fordeling av nye høyt utdannede innen hvert av fagfeltene. Enkeltregionene blir imidlertid her ikke navngitt annet enn ved kjennetegn av sitt sentralitetsnivå. En detaljert oversikt over hvilke økonomiske regioner vi har plassert i hver av de fem hovedgruppene etter sentralitet er gitt i rapportens Vedlegg A.

I den tredje hoveddelen av resultater har vi i kapittel 5 gitt en mer detaljert oversikt over den geografiske rekrutteringsstrukturen til studier og tilførselsstrukturen av nye høyt utdannede for hver av de økonomiske regionene i landet som enten har universitet og/eller høgskoler eller avdelinger av høgskoler lokalisert innenfor sine grenser. Resultatene for hver navngitt studieregion blir imidlertid presentert i grupper av økonomiske regioner etter en tilnærmet landsdelsinndeling i til sammen syv hovedgrupper. Den første består av universitets- og høgskoleregionene i Oslo, Akershus og Østfold. Den andre består av regioner med høyere utdanningsinstitusjoner i Hedmark og Oppland. I den tredje gruppen har vi samlet tilsvarende studieregioner i fylkene Buskerud, Vestfold og Telemark. Studiestedene i regionene i Agder og Rogaland er samlet i den fjerde gruppen sammen med Sunnhordland. Det siste har sammenheng med at høgskolen i Haugesund/Stord er lokalisert i de økonomiske regionene Haugesund i Rogaland og Sunnhordland i Hordaland. Den femte grupperingen omfatter alle universitets- og høgskoleregionene på Vestlandet for øvrig, mens den sjette og syvende hovedgrupperingen omfatter tilsvarende studieregioner i henholdsvis Trøndelag og Nord-Norge.

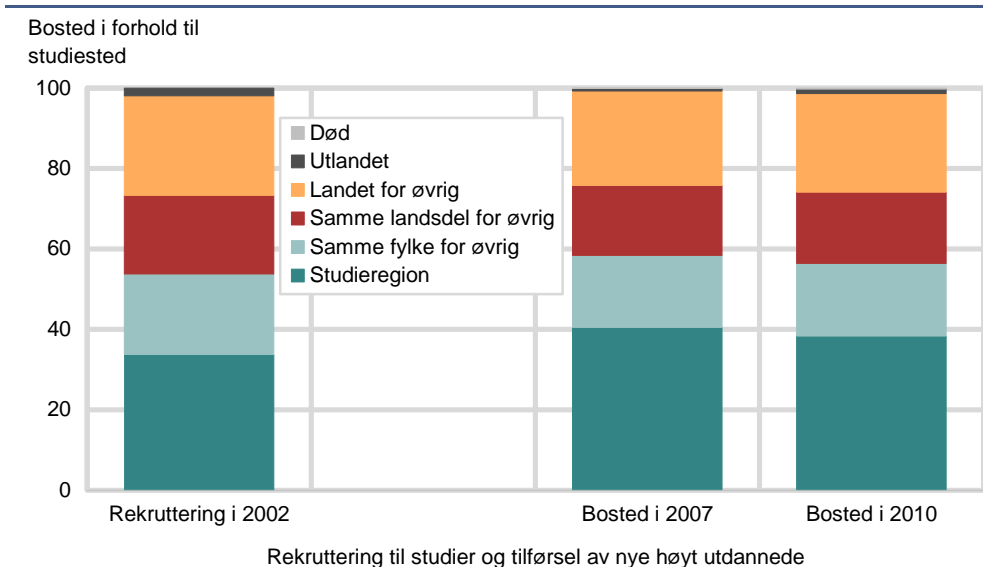
I den fjerde og siste hoveddelen med resultater har vi foretatt noen enkle estimeringer der nivået på den lokale tilførselen av nye høyt utdannede er beholdt som en avhengig variabel, mens graden av lokal rekruttering til studier er brukt som en uavhengig forklarende variabel. Eller om man vil: Vi estimerer hvor sterk sammenhengen er mellom den lokale tilførselen av nye høyt utdannede og den andel av rekrutteringen til studier som er definert som lokal.

3. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede i en nasjonal sammenheng

- Gjennomsnittstall for hele landet viser noe høyere andel lokal tilførsel av nye høyt utdannede sammenliknet med den lokale andelen av rekrutteringen til studier.
- Det er små forskjeller mellom menn og kvinner med hensyn til lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede i hver studie-region, men kvinner øker sin lokale betydning når den lokale arena utvides til å omfatte hele fylket der studiestedet er lokalisert.
- Det er noe større lokal forankring i rekruttering til studier og i tilførsel av nye høyt utdannede blant de eldre enn blant de yngre studentene.
- Den lokale tilførselen av nye høyt utdannede er noe større blant de med kort enn blant de med lang høyere utdanning.
- Økonomiske og administrative fag, humanistiske og estetiske fag, lærerutdanning og pedagogiske fag og helse- og sosialfag viser høyest andel lokal rekruttering, mens høyest andel lokal tilførsel av nye høyt utdannede er å finne innen samfunnsfag og juridiske fag og humanistiske og estetiske fag, mens helse- og sosialfag og lærerutdanning og pedagogiske fag øker sin lokale betydning når det i tillegg til studieregionene tas med tilhørende fylker for øvrig i den lokale arena.

I dette kapitlet gis først en samlet vurdering av den geografiske rekrutteringen til studier gitt studentenes bostedsbakgrunn sammenliknet med den geografiske fordelingen av nye høyt utdannede som et veid gjennomsnitt for hele landet samlet. Det vil her si et veid gjennomsnitt av all rekruttering til studier i 2002 og alle nye høyt utdannede etter 2004 fra hver av de økonomiske regionene i Norge der man finner universiteter og/eller høgskoler. Av de til sammen 89 økonomiske regionene landet er delt inn i, finner vi i året 2004 universiteter og/eller høgskoler og avdelinger av høgskoler i 43 av disse regionene, eller litt i underkant av halvparten av alle økonomiske regioner i landet.

Figur 3.1 Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt over alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høgskoler. Prosent

Som landstallene i figur 3.1 viser er det en noe høyere andel lokal tilførsel av nye høyt utdannede sammenliknet med det geografiske rekrutteringsmønsteret til studier, ved at den ”lokale rekrutteringen” fra samme region og samme fylke utgjør en noe lavere andel av den totale rekrutteringen sammenliknet med tilsvarende ”lokal” andel av nye høyt utdannede. De geografiske forskjellene mellom

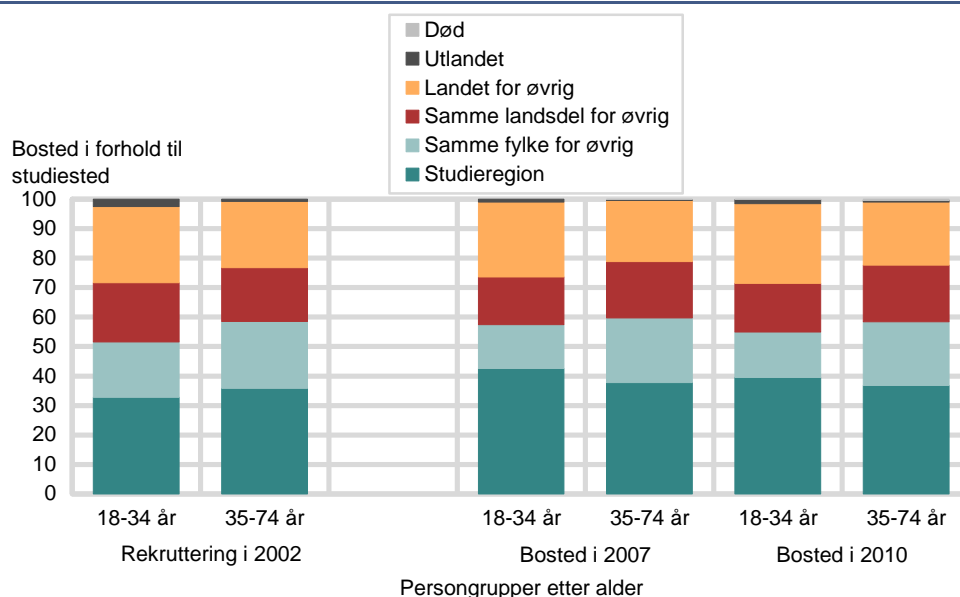
rekruttering til og fordeling av nye høyt utdannede er på mange måter som forventet, om enn kanskje noe mindre enn forventet, siden en betydelig del av rekrutteringen til studier også kommer fra økonomiske regioner som ikke har høyere utdanningsinstitusjoner. På den annen side bosetter en del av de nye høyt utdannede seg også i regioner uten høyere utdanningsinstitusjoner i årene etter at studiene ble ferdig.

Resultatene indikerer videre at svært mye av den geografiske bevegelsen (eller den geografiske tilpasningen om man vil) etter studier, foregår i forbindelse med studiene eller i de nærmeste årene etter at studiene er avsluttet. Dette gjenspeiles ved at det er forholdsvis moderate forskjeller i den geografiske fordelingen av nye høyt utdannede etter henholdsvis 2-3 år og 5-6 år etter studieavslutning i 2004. Noen forskjeller er det imidlertid, med en tendens til svakt lavere lokal forankring blant nye høyt utdannede når vi kommer frem til året 2010 sammenliknet med året 2007, men forskjellene er i de fleste regioner svært små. Det er imidlertid verdt å legge merke til at den lokale andelen av nye høyt utdannede er noe nærmere nivået på den lokale rekrutteringen til studier i 2010 enn i 2007, da altså den lokale andelen av nye høyt utdannede er noe større enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi.

3.1. Fordeling av nye studenter og nye høyt utdannede etter alder

Fordeles den geografiske rekrutteringen til studier og tilførselen av nye høyt utdannede på den yngste og eldste hoveddelen av studentmassen, gir tallene en mer lokal forankring både i rekrutteringen til studier og tilførselen av nye høyt utdannede blant de noe eldre studentene (figur 3.2). Dette er også som forventet, ved at rekrutteringen til studier hos de yngre studentene, ved siden av å foregå i en fase av livet da mobiliteten er svært høy, også i denne livsfasen forventes å foregå fra regioner av landet der det ikke finnes universiteter og høyskoler. Som vi ser er da også andelen av rekrutteringen hos de yngste noe større fra regioner som ligger utenfor studiestedets eget fylke, det være seg fra landsdelen for øvrig eller fra landet for øvrig, noe større enn hos de eldre studentene. Rekrutteringen til studier som foregår hos de noe eldre studentene må i større grad forventes å foregå i forbindelse med allerede etablerte bo- og arbeidsmarkedsforhold, der mye av studiene tas som etter- og videreutdanning i forbindelse med den jobben man har, eller mer som et "hobbyfag" ved siden av et etablert arbeidsforhold.

Figur 3.2. Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høyskoler. Etter aldersgrupper. Prosent

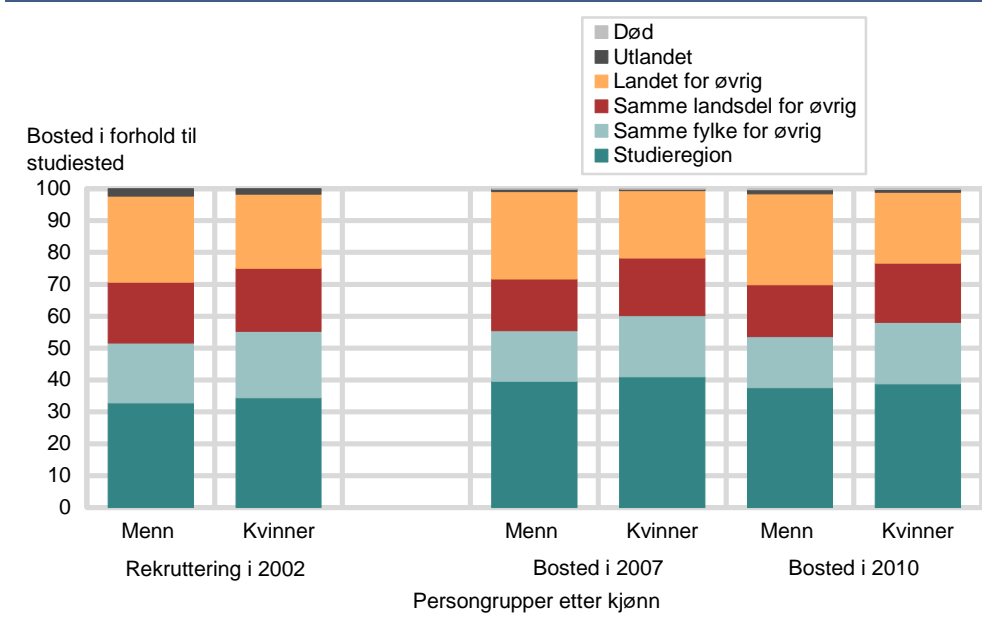

Som nevnt over, forventet vi en noe større forskjell mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det som fremkom av figur 3.1. Det er da også klart større forskjell mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede blant de yngre studentene enn det gjennomsnittstallene viser, og da med klart sterkere lokal tilførsel av nye høyt utdannede sammenliknet med rekrutteringen. Dette er i tråd med forventningene om at flere av de yngre studentene rekrutteres fra regioner utenfor universitets- og høgskole-systemet, og at disse i større grad blir boende nærmere studiestedene etter at studiene er avsluttet. Men som vi ser, synker den lokale forankringen hos nye høyt utdannede noe med antall år etter studieavslutning både i den yngste og eldste delen av studentmassen.

3.2. Fordeling av nye studenter og tilførsel av nye høyt utdannede etter kjønn

Vi har videre fordelt rekrutteringen til studier og tilførselen av nye høyt utdannede etter kjønn. Det har gjennom flere år foregått en klar vridning i rekrutteringen til studier i retning økt kvinneandel. Denne økningen har vært med å bidra til noe større lokal forankring sett i forhold til studiested både med hensyn til rekrutteringen, men spesielt med hensyn til tilførsel av nye høyt utdannede (figur 3.3). Det er imidlertid små forskjeller mellom menn og kvinner med hensyn til den andel av rekrutteringen til studier og den andel av tilførselen av nye høyt utdannede som foregår innenfor de økonomiske regionene der studiestedene er lokalisert. Kvinneandelen øker derimot når vi utvider den lokale arena til også å omfatte det samme fylket der studiestedet ligger, og da spesielt med hensyn til tilførselen av nye høyt utdannede. De største kjønnsforskjellene er imidlertid å finne i forhold til regioner som ligger utenfor studiestedets egen landsdel. Her viser menn klart høyere andeler både med hensyn til rekruttering til studier og i tilførselen av nye høyt utdannede, men noe mer med hensyn til tilførselen fra enn i rekrutteringen til studier. Både mannlige og kvinnelige studenter viser imidlertid noe større tilbøyelighet til å bosette seg lokalt ved studiestedet sammenliknet med hvor de ble rekruttert fra, men den lokale tilførselen av nye høyt utdannede går svakt ned både hos menn og kvinner med antall år etter studieslutt.

Figur 3.3 Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høgskoler. Etter kjønn. Prosent

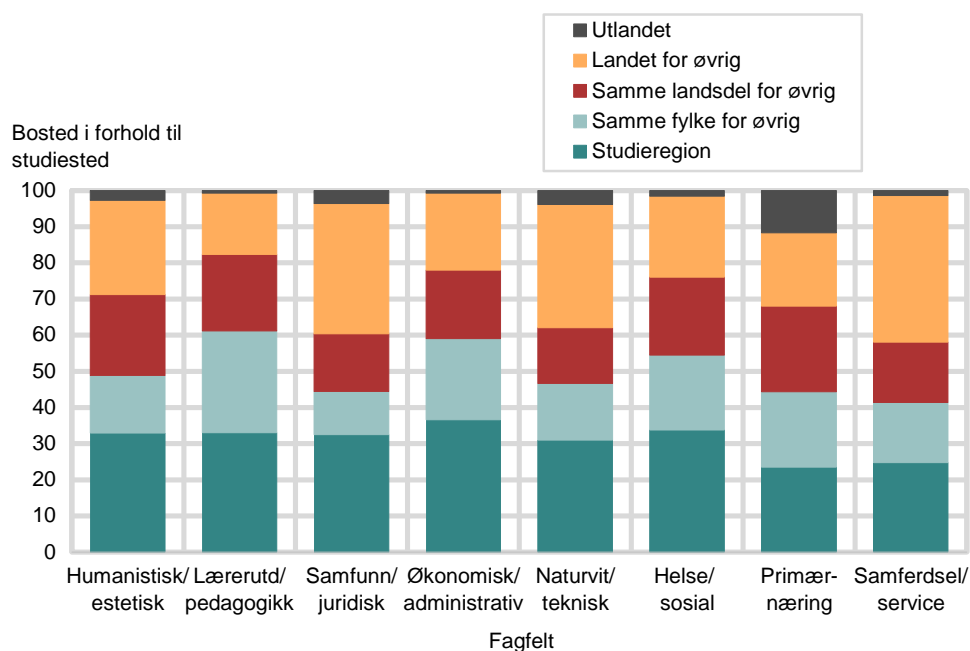
3.3. Fordeling av nye studenter og tilførsel av nye høyt utdannede etter fagfelt

Det kan være forskjeller i de geografiske rekrutterings- og forsyningsmønstre når vi fordeler studentene ut fra hvilke fagfelt de velger. En nær selvfølgelig faktor er å finne i den geografiske fordelingen av studieplasser etter fagfelt på de forskjellige regioner av landet. Mens enkelte fagfelt er godt representert ved de fleste universiteter og høyskoler, er andre fagfelt mer geografisk spesialiserte. Dette gjelder spesielt de to minste fagfeltene, med høyere utdanning innenfor primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag, men det er også klare innslag av regionale spesialiseringer innen lærerutdanning og pedagogiske fag og til dels innen helse- og sosialfag (For mer informasjon om geografisk fordeling av fagfelt vises til kapitlene 4 og 5).

Undersøkelsene viser at den høyeste andelen lokal rekruttering fra samme region som studiestedets beliggenhet er å finne innenfor økonomiske og administrative fag, etterfulgt av humanistiske og estetiske fag, lærerutdanning og pedagogiske fag og for høyere utdanning innen helse- og sosialfag (figur 3.4). Lavest lokal rekruttering fra samme region ble observert for høyere utdanning innen primærnæringsfag og for samferdsels- og servicefag. Altså de fagfeltene som er minst utbredt i universitets- og høyskolesystemet, og dermed de fagfeltene studentene i sum må reise lengst for å oppsøke. Utvider vi derimot den lokale rekrutteringen til også å omfatte øvrige regioner innen det samme fylke som studieregionen, er det lærerutdanning og pedagogiske fag samt økonomiske og administrative fag som viser størst lokal rekruttering, mens høyere utdanning innen primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag fortsatt viser lavest lokal rekruttering, men nær etterfulgt av det geografiske rekrutteringsmønsteret til samfunnsfag og juridiske fag.

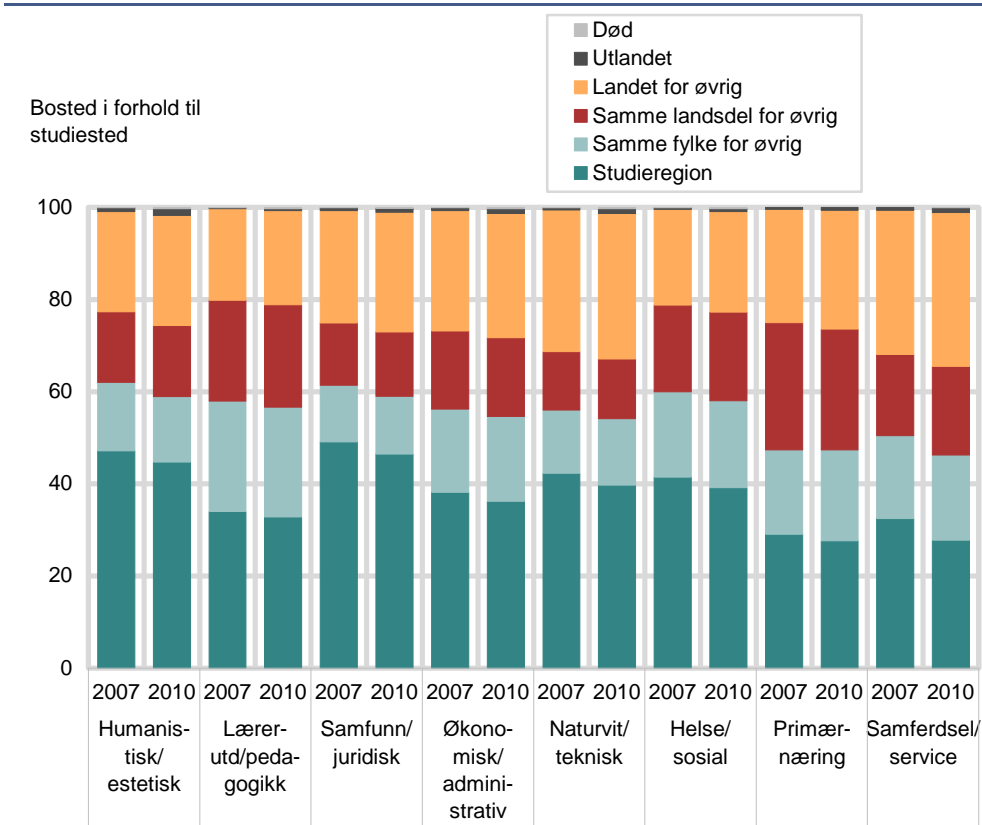
Størst andel fjernrekruttering, som her vil si rekruttering av studenter med bostedsbakgrunn utenfor studiestedets egen landsdel, foregår til studier innenfor samferdsels- og servicefag, samfunnsfag og juridiske fag samt til naturvitenskapelige og tekniske fag. Lærerutdanning og pedagogiske fag er på den annen side det fagfeltet som viser lavest andel fjernrekruttering.

Figur 3.4. Rekruttering til høyere utdanning etter fagfelt i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høyskoler. Prosent

Går vi over til å måle geografisk fordeling av nye høyt utdannede etter fagfelt, er den høyeste andelen lokal tilførsel til samme region som studiestedet å finne innenfor samfunnsfag og juridiske fag etterfulgt av humanistiske og estetiske fag, mens primærnæringsfag og lærerutdanning og pedagogiske fag viser lavest lokal tilførsel av nye høyt utdannede innenfor samme region (se figur 3.5).

Figur 3.5. Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høyskoler. Etter fagfelt. Prosent

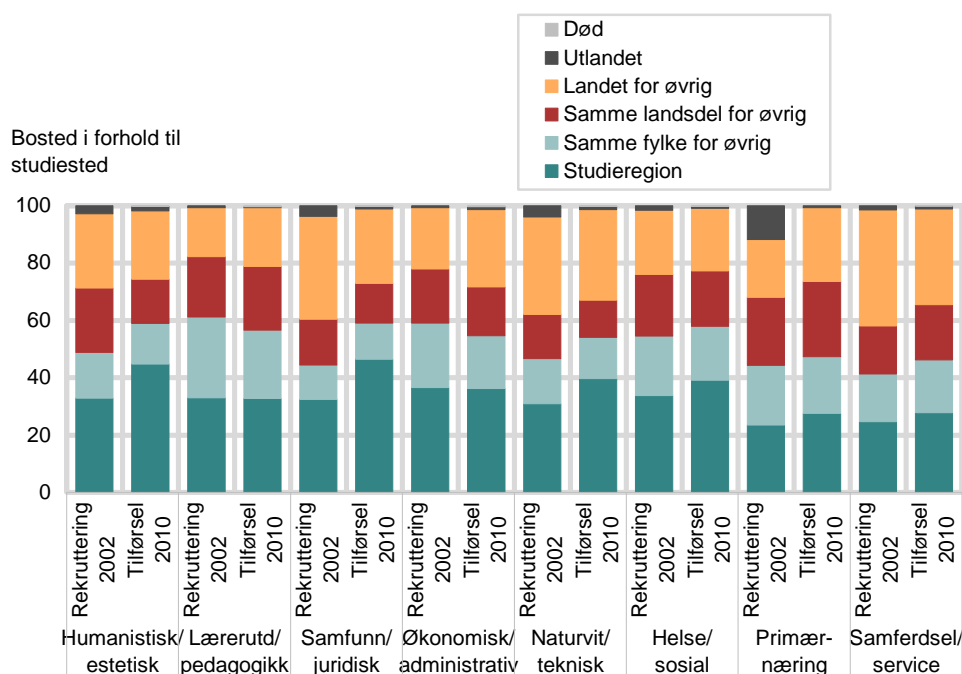
Utvider vi den lokale tilførselen til også å omfatte øvrige regioner innenfor samme fylke, er det fortsatt samfunnsfag og juridiske fag og humanistiske og estetiske fag som viser størst lokal tilførsel, men tilgangen av nye høyt utdannede innen helse- og sosialfag og ikke minst innen lærerutdanning og pedagogiske fag, øker nå klart sin lokale betydning. Som for rekrutteringen er det høyere utdanning innen primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag som gir lavest lokal tilførsel av nye høyt utdannede. Størst andel forsyning av nye uteksaminerte studenter til regioner som ligger utenfor studiestedets egen landsdel, stammer fra høyere utdanning innenfor naturvitenskaplige og tekniske fag og fra samferdsels- og servicefag.

Som i fordelingen av den totale studentmassen, er det også for studentmassen etter fagfelt avdekket forholdsvis små forskjeller i det geografiske fordelingsmønsteret mellom 2-3 år etter studier sammenliknet med 5-6 år etter studier (jfr. Bostedsfordelingen i henholdsvis 2007 og 2010). Med unntak av primærnæringsfag, viser samtlige studenter fra de øvrige fagfelt en svak tendens til litt lavere lokal tilførsel når vi går fra bostedsfordelingen i 2007 og frem til bostedsfordelingen i 2010.

I figur 3.6 har vi satt sammen det geografiske rekrutteringsmønsteret i 2002 og det geografiske forsyningsmønsteret i 2010 etter fagfelt. Som vi har sett er forskjellene i regional tilførsel fra studier i 2004 fordelt på bosted i henholdsvis 2007 og 2010 veldig små, slik at vi her kun tar med forsyningsfordelingen i 2010.

De fleste fagfelt gir en noe sterkere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Dette gjelder især innenfor samfunnsfag og juridiske fag og humanistiske og estetiske fag. I motsatt ende finner vi store fagfelt som lærerutdanning og pedagogiske fag og økonomiske og administrative fag, som begge viser en noe svakere lokal tilførsel enn det rekrutteringen til studier i disse fagfeltene skulle tilsi, og da spesielt når vi utvider den lokale rekrutteringen og tilførselen til også å omfatte samme fylke som studiestedets beliggenhet. For øvrig viser de fagfeltene som har størst andel fjernrekruttering, det vil her si rekruttering fra regioner som ligger utenfor studiestedets egen landsdel (landet for øvrig), også størst andel forsyning av nye høyt utdannede ut av studiestedets egen landsdel. Dette gjelder især fagfelt som samferdsels- og servicefag, samfunnsfag og juridiske fag samt innen naturvitenskaplige og tekniske fag. Felles for disse fagfeltene er imidlertid en noe sterkere fjernrekruttering enn fjernavgang, ved at en større andel av studentene blir boende nærmere studiestedet etter utdanning enn det geografiske rekrutteringsmønsteret skulle tilsi.

Figur 3.6. Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høgskoler. Etter fagfelt. Prosent

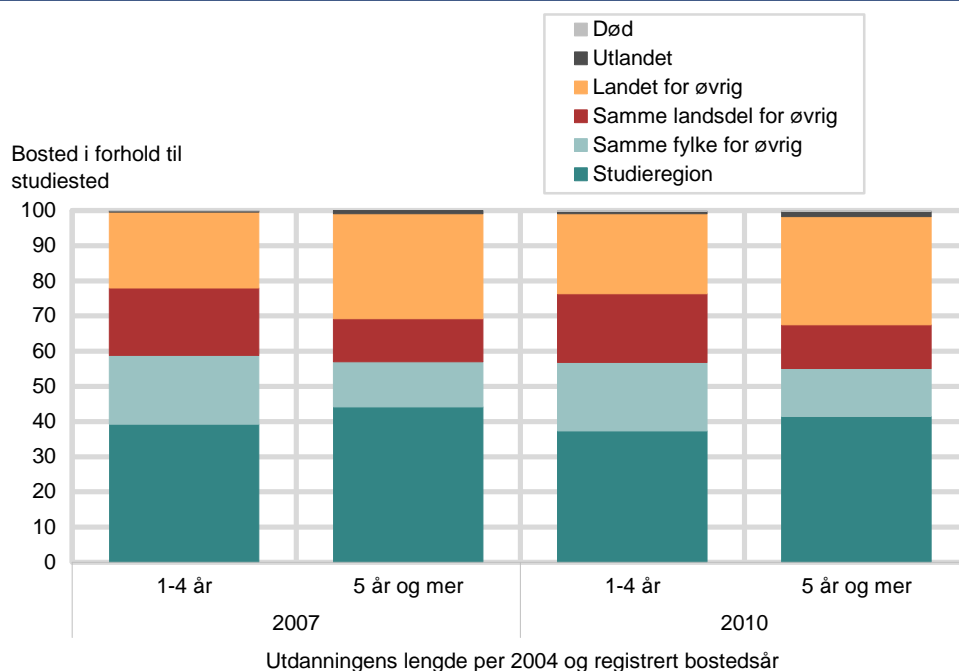
3.4. Tilførsel av nye høyt utdannede etter lengden på studiene

Helt til slutt i dette kapitlet har vi testet ut om den regionale fordelingen av nye høyt utdannede er avhengig av om studentene har avsluttet en kortere høyere utdanning, tilsvarende en formell lengde på 1-4 år, eller om de har tatt en lengre høyere utdanning, som krever en formell studietid på 5 år eller mer. Studier av typen lærerutdanning, sykepleierutdanning og studier satt sammen av fag som gir en bachelorgrad (og tidligere cand.mag. grad) er eksempler på høyere utdanninger som er å finne under studier med 1-4 års varighet. Studenter med fullført mastergrad (og tidligere hovedfag og magistergrad) samt doktorgrad er alle å finne under studier med 5 år eller lengre varighet.

Resultatene i figur 3.7, gitt som et veid gjennomsnitt over alle studieregionene, viser at fordelingen av nye høyt utdannede fra studier med lang varighet (5 år og lenger) har en liten overvekt når det gjelder lokal tilførsel til samme region som

studiestedets lokalisering, men klart størst overvekt når det gjelder til regioner i landet for øvrig, som ligger utenfor studiestedets egen landsdel. Selv om utvandringen er forholdsvis moderat, er den noe større blant studenter med lang høyere utdanning enn blant studenter med kort høyere utdanning. På den annen side er kortere høyere utdanning dominerende i tilførselen til øvrige regioner i det samme fylket og til regioner i samme landsdel som studiestedet. Altså en klar todeling i bosettingsmønsteret, der studenter med lang høyere utdanning tilbyr sin kunnskap til de nærmeste og fjerneste regionale arbeidsmarkedene sett ut fra studiested, mens studenter med kort høyere utdanning i gjennomsnitt betjener de regionale arbeidsmarkedene i mellom, altså i samme fylke og samme landsdel for øvrig som studiestedets beliggenhet.

Figur 3.7. Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner der det finnes universiteter og/eller høyskoler. Etter avsluttet kort (1-4 år) og lang (5 år og mer) høyere utdanning i 2004. Prosent

4. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet

- Det er observert store variasjoner i lokal rekruttering til og lokal tilførsel av nye høyt utdannede mellom sentralitetsnivåene og mellom enkeltregioner, noe som indikerer en heterogen lokal rekrutterings- og tilførselsstruktur.
- Studieregioner med samme sentralitetsnivå viser betydelige variasjoner i balansen mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede, samt med hensyn til hvor mye den lokale rekrutteringen og tilførselen betyr, selv etter å ha kontrollert for fagfelt.
- De mest sentrale studieregionene skiller seg ut med noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekruttering til studier skulle tilsi.
- Studieregionene i 'andre regionale sentre' viser store variasjoner med hensyn til hvor mye lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede betyr for hver av regionene. Majoriteten av regionene viser noe større lokal rekruttering enn lokal tilførsel, men flere av studiestedene viser også det motsatte.
- I mer perifere studieregionstyper, som 'mellomstore' og 'mindre regioner', går tilførselen av nye høyt utdannede mer i retning eget fylke for øvrig og egen landsdel for øvrig. Hovedtendensen er også her noe større lokal rekruttering til studier enn lokal tilførsel av nye høyt utdannede etter studier, men dette er langt fra entydig blant de minste studieregionene.

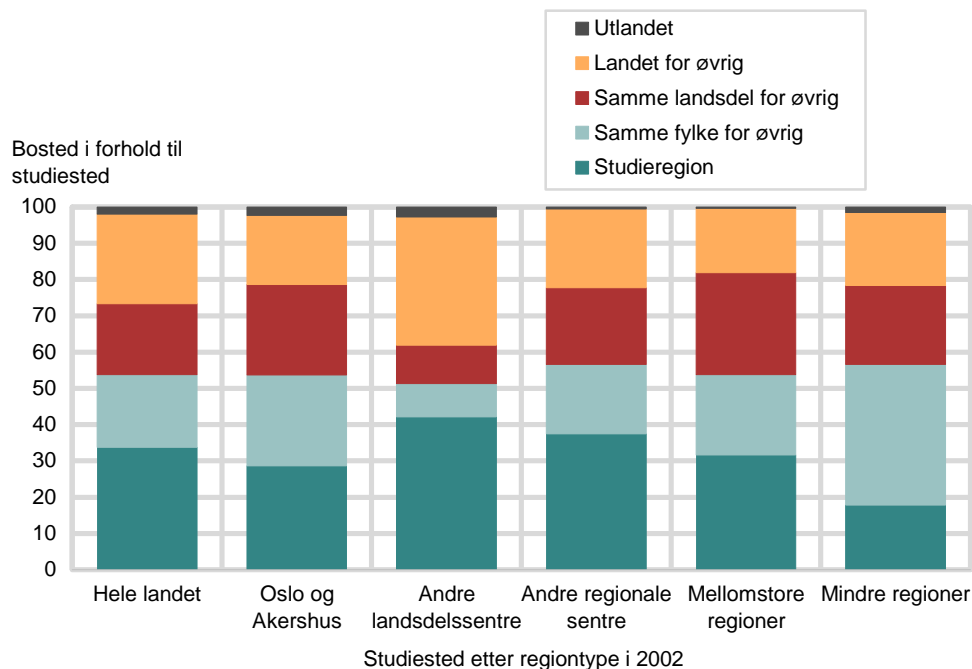
Som nevnt i innledningen, har vi i den andre hoveddelen av resultater testet ut hvordan geografisk rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede foregår avhengig av studiestedenes sentralitet. Vi har som nevnt delt inn alle landets universitets- og høgskoleregioner i fem nivåer etter sentralitet, der høyere undervisningsinstitusjoner i hovedstadsregionen Oslo og Akershus representerer de mest sentralt lokaliserte studiestedene. (En detaljert oversikt over hvilke økonomiske regioner vi har plassert i hver av de fem hovedgruppene etter sentralitet er gitt i rapportens Vedlegg A). Som nevnt fantes i 2004 høyere undervisningsinstitusjoner kun i snaut halvparten av landets 89 økonomiske regioner, slik at de minste og mest perifere regionale arbeidsmarkedene ikke er med som studiesteder. Derimot er alle landets økonomiske regioner med i betydningen rekrutteringssted av nye studenter og tilførselssted av nye høyt utdannede. I alle resultater som presenteres i dette kapitlet har vi også tatt med landsgjennomsnittet som sammenlikningsgrunnlag.

Undersøkelsene viser til dels store variasjoner i det geografiske rekrutteringsmønsteret gitt studiestedenes ulike sentralitet. Det er studiesteder i landsdels-sentrene utenom Oslo og Akershus som viser klart størst tilbøyelighet til å rekruttere studenter fra egen økonomisk region, med en andel av rekrutteringen på drøyt 40 prosent (figur 4.1). Deretter følger andre regionale sentre med en "egenrekrutteringsandel" på litt i underkant av 40 prosent av alle nye studenter. For sammenlikning utgjør rekrutteringen fra egen økonomisk region om lag 1/3 av studentmassen på landsbasis. Det er verdt å merke seg at rekrutteringen til studier fra samme økonomiske region ligger noe under landsgjennomsnittet i Oslo og Akershus, som til sammen består av fem økonomiske regioner. Lavest rekruttering fra egen økonomisk region er helt klart å finne til studiesteder i de minste og mest perifere studieregionstypene. Dette er ikke spesielt overraskende fordi det er nettopp her vi finner de minste økonomiske regionene av de med studiesteder.

Utvider vi derimot den lokale rekrutteringen til også å omfatte de økonomiske regionene som er lokalisert i det samme fylket der studiestedene er lokalisert, får vi et bemerkelsesverdig jevnt lokalt geografisk rekrutteringsmønster. Summerer vi opp den rekrutteringen som skjer fra samme økonomiske region og samme fylke som studiestedets lokalisering, er det små forskjeller å observere mellom regionstypene etter sentralitet. Med andre ord kompenseres de forskjeller i nær lokal rekruttering til studiestedene etter sentralitet gjennom tilsvarende større

rekruttering fra eget fylke for øvrig, som figur 4.1 klart viser. Ja, faktisk er den samlede lokale rekrutteringen (fra egen region + fra eget fylke for øvrig) noe større til de minste studieregionene enn til noen annen sentralitetstype av regioner, dog med et unntak for andre regionale sentre, som viser omtrent samme nivå på den samlede lokale rekrutteringen.

Figur 4.1. Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent

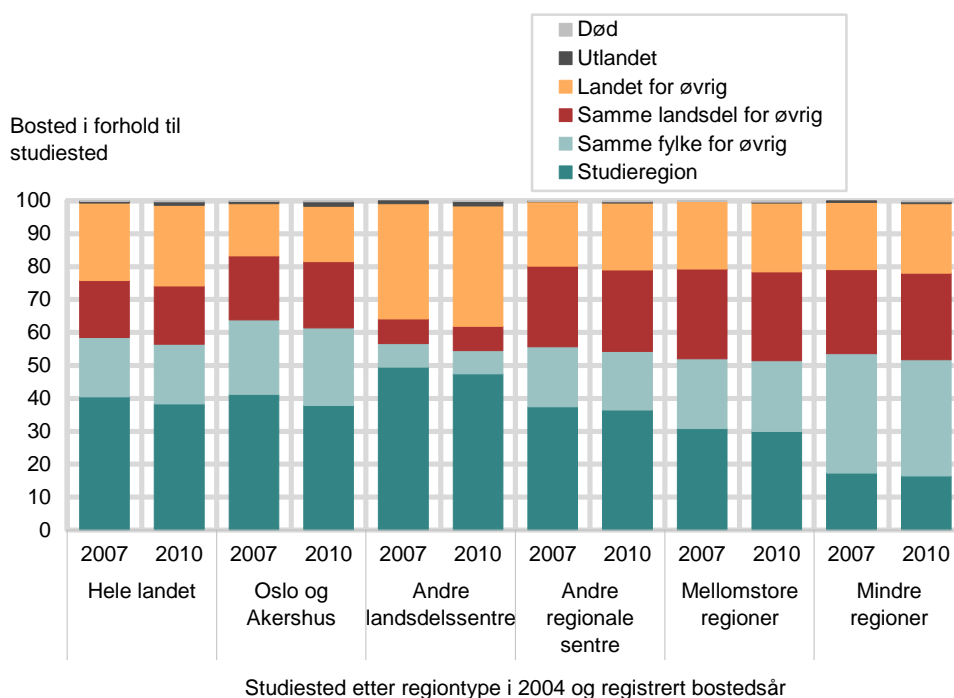

Går vi over til den rekrutteringen som vi her definerer som ikke-lokal, skiller regiontypen andre landsdelssentre seg klart ut fra de øvrige regiontypene med en forholdsvis lavere rekruttering fra øvrige regioner i egen landsdel og tilvarende høyere rekruttering fra regioner i landet utenfor egen landsdel. Som vi skal se i det neste kapitlet er mye av årsaken til dette å finne i rekrutteringsmønsteret til universitetene og høyskolene i Bergen og Trondheim. I de øvrige regiontypene er rekrutteringen til studier fra regioner i egen landsdel utenom eget fylke noe større enn landsgjennomsnittet, mens rekrutteringen fra andre landsdeler ligger noe lavere enn i landsgjennomsnittet. Det er også observert en viss rekruttering gjennom innvandring til studier, og som figur 4.1 viser, er dette mest omfattende i de to mest sentrale regiontypene Oslo/Akershus og andre landsdelssentre samt i den minste regiontypen.

På tilsvarende måte har vi beregnet tilførselen av nye høyt utdannede fra studiesteder i hver av regiontypene i 2004 fordelt på studentenes bostedsregioner i henholdsvis 2007 og 2010. Resultatene er gitt i figur 4.2 og viser at den klart høyeste lokale tilførsel av nye høyt utdannede innenfor samme økonomiske region som studiestedet er å finne i landsdelssentrene utenom Oslo og Akershus, men etterfulgt av nettopp studiestedene i Oslo og Akershus. Lavest lokal tilførsel ble også her observert i de minste regiontypene. Definerer vi lokal tilførsel til også å omfatte andre regioner i det samme fylket som studiestedet er lokalisert, blir forskjellene mellom regiontypene klart mindre, men dog ikke så utjevnet som tilfellet var med rekrutteringen. Størst lokal tilførsel blir nå å finne i studiestedene i Oslo og Akershus etterfulgt av studiestedene i andre landsdelssentre, mens mellomstore og mindre regioner viser lavest lokal tilførsel av nye høyt utdannede. Det er verdt å merke seg at i samtlige regiontyper er det en viss tendens til noe lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede etter hvert som tiden øker etter avsluttet utdanning, men forskjellene mellom tilførselen i årene 2007 og 2010 er ikke nevneverdig store.

Ser vi på den geografiske tilførselen av nye høyt utdannede til regioner utenfor eget fylke, følger mønsteret mye av det samme som ble observert for rekrutteringen, ved at tilførselen av nye høyt utdannede fra regiontypen andre landsdelssentre til andre regioner i egen landsdel er forholdsvis liten, men ganske omfattende til andre regioner i landet utenfor egen landsdel. I det siste hovedkapitlet vil vi igjen se at dette har nær sammenheng med forsyningsstrukturen fra universitetene og høyskolene i Bergen og Trondheim. I de øvrige regiontypene ligger forsyningen av nye høyt utdannede til øvrige regioner i samme landsdel noe høyere enn landgjennomsnittet, mens forsyningen til regioner i Norge utenfor egen landsdel er lavere enn det landgjennomsnittet skulle tilsi. På tilsvarende måte som for rekrutteringen er forsyningen av nye høyt utdannede til utlandet størst fra de mest sentrale regiontypene og fra de aller minste regiontypene med høyere utdanningsinstitusjoner.

Figur 4.2. Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent

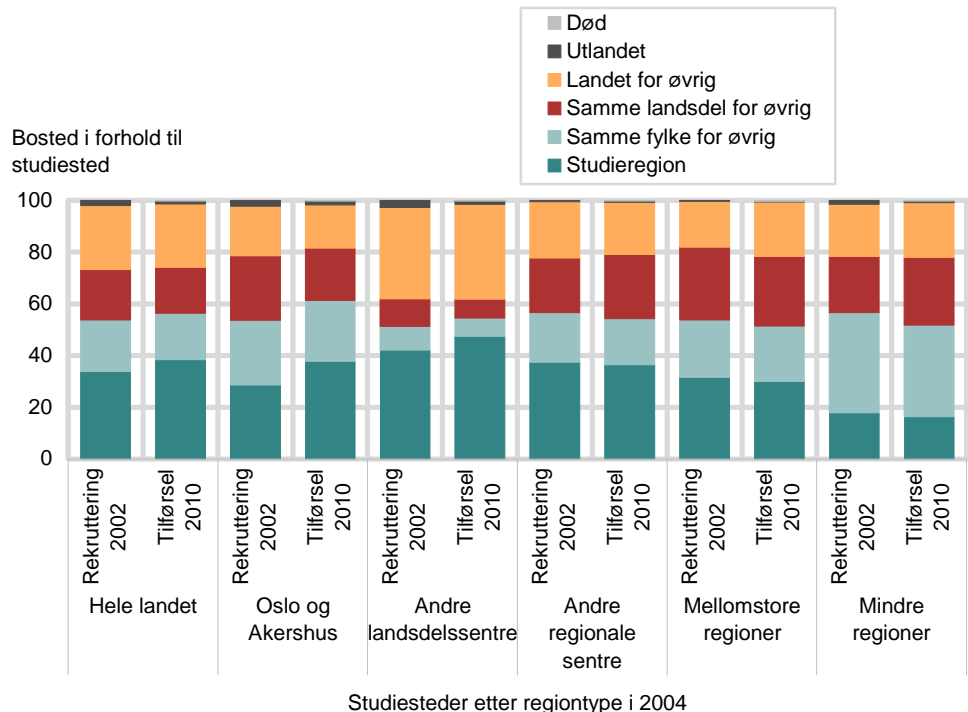
For å teste ut sammenhengen mellom den geografiske rekrutteringsstrukturen til studier og den geografiske forsyningsstrukturen fra studier har vi satt sammen rekrutteringsstrukturen til studier i 2002 og forsyningsstrukturen fra studier i 2004 fordelt på bosted i 2010 for hver av regiontypene. Som vi har sett, er det forholdsvis små forskjeller mellom den geografiske forsyningsstrukturen av nye høyt utdannede i 2007 og 2010, slik at vi her nøyer oss med å sammenlikne rekrutteringen med det siste av disse to tilførselsårene.

Jo svakere sammenhengen er mellom den geografiske rekrutteringsstrukturen og den geografiske forsynings- eller tilførselsstrukturen, jo mer er flyttingene i forbindelse med studier bestemmende for det fremtidige regionale bosettingsmønsteret. Et nært samsvar mellom lokal rekruttering til studier og senere lokal tilførsel av nye høyt utdannede indikerer at studentmassen har en tendens til å bosette seg og finne et arbeide etter studier som samsvarer bra med den lokale rekrutteringen, og dermed forbli boende innenfor den geografiske lokale rammen av studiestedet. En stor rekruttering til studier fra regioner som ligger utenfor studiestedenes lokale omland koblet med stor lokal tilførsel av nye høyt utdannede indikerer for eksempel en klar geografisk forflytning av studenter i forbindelse med selve studieprosessen. Tilsvarende vil en stor lokal rekruttering til studier koblet

med en stor forsyning av nye høyt utdannede ut av studieregionenes lokale omland også bety en klar geografisk forflytning av studentmassen, men da på et senere tidspunkt enn i det forrige eksempelet, fordi flyttingene da vil foregå etter at studiene er avsluttet. Et siste eksempel har vi der hvor både rekrutteringene til studier og tilførselen av nye høyt utdannede kommer fra og går til regioner som ligger utenfor studiestedenes lokale omland. Her må det imidlertid mer detaljerte analyser til for å fremskaffe opplysninger om hvorvidt rekruttering til og tilførselen av studier er med på å endre et bosettingsmønster, avhengig av om tilførselen av nye høyt utdannede går tilbake til rekrutteringsstedene eller om det kan avdekkes forskjeller mellom de steder rekrutteringen kommer fra og de steder tilførselen går til.

Resultatene viser en noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering til studier i de to mest sentrale regiontypene Oslo og Akershus og i de 'andre landsdelssentrene' (se figur 4.3). Det er først og fremst tilførselen til samme økonomiske region som studiestedet som er utslagsgivende, mens tilførselen til samme fylke for øvrig ligger litt i underkant, mer enn i overkant, av rekrutteringen. Studiestedene i de øvrige regiontypene viser alle en litt lavere lokal tilførselsandel enn det den lokale rekrutteringsandelen skulle tilsi, det være seg til egen økonomiske region så vel som til samme fylke som studiestedets lokalisering. Dette indikerer at studentvandringene har en viss geografisk sentraliserende effekt, ved at de mest sentralt beliggende regiontypene får en noe større andel lokal tilførsel av de nye høyt utdannede fra de sentrale regiontypenes studiesteder enn den lokale rekrutteringen skulle tilsi, mens tendensen altså er omvendt for sentralitetsnivåene som omfatter 'andre regionsentre', 'mellomstore regioner' og 'mindre regioner' med høyere utdanningsinstitusjoner.

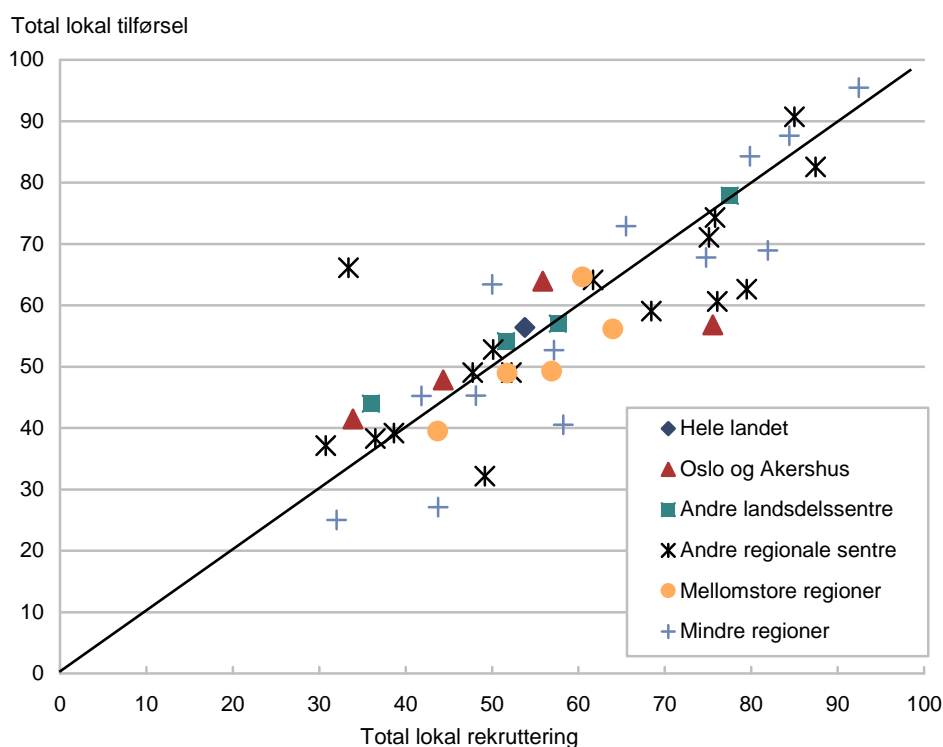
Figur 4.3. Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent

I en kort, men noe mer geografisk detaljert oppsummering av den lokale rekrutteringen og lokale tilførselen i hver av regiontypene etter sentralitet, har vi i figur 4.4 samlet resultater fra hver studieregion i Norge innen hver regiontype etter sentralitet. Noe av mandatet til hele analysen var først og fremst å teste ut lokal rekruttering til og lokal tilførsel av studier i de forskjellige regioner av landet.

Figur 4.4 viser total lokal rekruttering til studier og total lokal tilførsel av nye høyt utdannede i hver av landets studieregioner gruppert etter hvilken av de fem regiontypene hver av studieregionene tilhører. Prosentene langs aksene viser hvor stor andel av rekrutteringen til studier som stammer fra summen av egen region og eget fylke for øvrig, og tilsvarende hvor stor del av tilførselen av nye høyt utdannede som går til de tilsvarende lokale omland. Diagonalen gir en indikasjon på om andelen av rekrutteringen som er lokal er større eller mindre eller lik andelen av tilførselen som kan defineres som lokal. Plasseringer over diagonalen indikerer en høyere lokal tilførsel enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi, mens en plassering under diagonalen indikerer at den lokale rekrutteringen ikke får full uttelling i lokal tilførsel av nye høyt utdannede. Plasseringer langs diagonalen indikerer en rimelig god balanse mellom andelen av rekrutteringen og tilførselen som kan defineres å være lokale. Hver av enkeltregionene er imidlertid ikke navngitt i figuren. For mer informasjon om rekrutterings- og tilførselsmønsteret i hver enkelt studieregion, vises til resultatene gitt i kapittel 5.

Figur 4.4. Lokal rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og lokal tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent

Av resultatene ser vi at det er veldig stor spredning både mellom regiontyper og enkeltregioner, noe som indikerer en stor heterogenitet i de lokale rekrutterings- og tilførselsstrukturene. Bildet kompliseres ytterligere ved at studieregioner med samme kjennetegn for sentralitetsnivå viser betydelige variasjoner i lokale "prestasjoner", det være seg med hensyn til balansen mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede gitt ved plasseringer under eller over diagonalen, så vel som i hvor stort omfang den lokale rekrutteringen og lokale tilførselen utgjør av de samlede rekrutterings- og tilførselsstrømmer gitt ved avstanden fra origo.

I figuren er det tatt med plassering av landsgjennomsnittet, som altså gir en litt større lokal tilførsel av nye høyt utdannede sammenliknet med gjennomsnittet av all lokal rekruttering til studier. Tre av de fire økonomiske regionene i Oslo og Akershus plasserer seg i hovedsak over diagonalen med i underkant av og opp til noe over gjennomsnittlig intensitet i graden av lokal rekruttering og noe over men mest under gjennomsnittlig nivå på lokal tilførsel. Regionene i 'andre

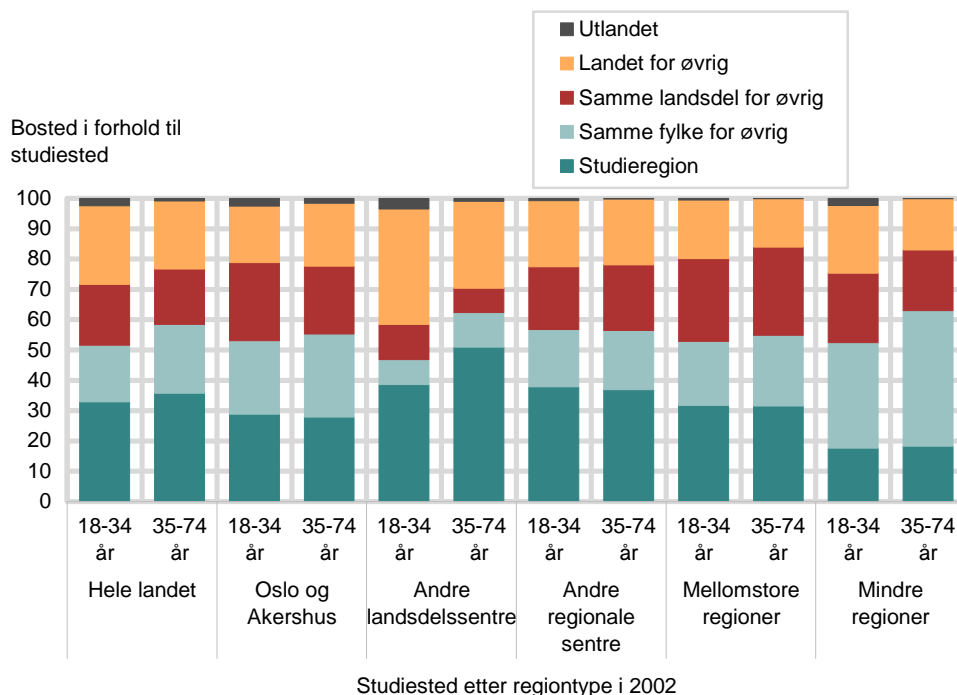
landsdelssentre' for øvrig viser forholdsvis nær balanse mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel i Stavanger/Sandnes og Tromsø, men større lokal tilførsel enn lokal rekruttering i Bergen og spesielt i Trondheim. Graden av hvor mye den lokale rekrutteringen og tilførselen betyr for hver av regionene varierer kraftig med prosentandeler fra om lag 40 prosent i Trondheim og opp til om lag 80 prosent av de totale rekrutterings- og tilførselsstrømmene i Stavanger/Sandnes. Regionene som tilhører regiontypen 'andre regionale sentre' sprer seg i nær sagt alle mulige retninger, og da spesielt med hensyn til hvor mye den lokale rekrutteringen og tilførselen betyr for hver av regionene. Hovedtyngden viser imidlertid en noe større lokal rekruttering enn lokal tilførsel, men flere av studiestedene viser også det motsatte, og da spesielt en av regionene. Som vi skal se i kapittel 5 dreier dette seg om studieregionen Alta, som har en vesentlig større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi. De 'mellomstore studieregionene' er noe mer homogene med hensyn til intensiteten i den lokale betydningen, skjønt hovedtyngden viser noe større lokal rekruttering til studier sammenliknet med den lokale tilførselen av nye høyt utdannede. Går vi til slutt over til de minste av studieregionene med høyere utdanningsinstitusjoner, er vi igjen tilbake til et særdeles spredt mønster. Målt som andel av strømmene til og fra studier varierer den lokale dimensjonen fra om lag 25-30 prosent (Nordfjord) av de totale strømmene og helt opp til drøyt 90 prosent (Kristiansund) av de totale rekrutterings- og tilførselsstrømmene. Som observert for 'andre regionale sentre' og 'mellomstore regioner', er også hovedtendensen her en noe større lokal rekruttering til studier enn lokal tilførsel fra nye høyt utdannede, men som vi ser er dette langt fra entydig blant de minste studieregionene.

4.1. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet og alder

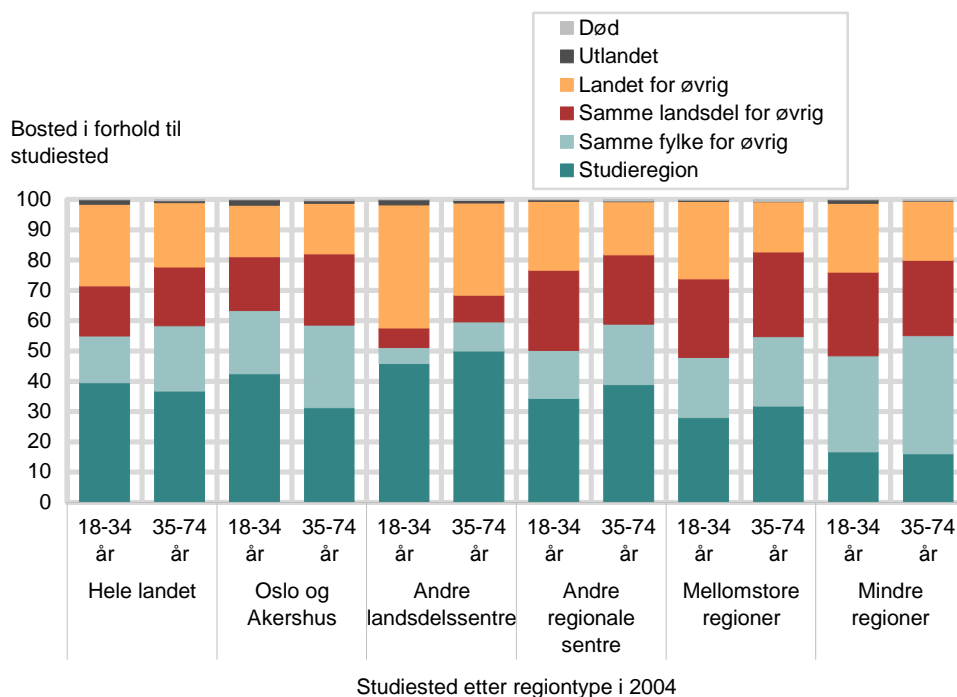
Vi har videre sett på det geografiske rekrutterings- og forsyningsmønsteret avhengig av studentenes alder. Som i de nasjonale gjennomsnittstallene i hovedkapitlet over ser vi også her på den yngste og eldste delen av studentmassen. Forskjellene vi så i rekrutteringsmønsteret mellom regiontypene over kommer også klart frem i resultatene her, men det er en del forskjeller mellom regiontypene med hensyn til alder (figur 4.5). Som vi har sett tidligere er den lokale rekrutteringen gjennomsnittlig høyere i den eldste aldersgruppen enn i den yngste. Dette er klart fremtredende i landsdelssentrene utenom Oslo og Akershus og i de 'mindre regionene' når vi trekker eget fylke med i den lokale rekrutteringen. De eldste viser også en svakt høyere lokal rekruttering i hovedstadsregionen, mens det er små forskjeller i rekrutteringsmønsteret mellom de yngste og de eldste studentene i 'andre regionale sentre' og 'mellomstore regioner'.

Noe av aldersforskjellene i geografisk rekrutteringsstruktur er også å gjenfinne i tilførselen av nye høyt utdannede, med klart høyere lokal tilførsel blant de eldste studentene i de 'andre landsdelssentrene' utenom Oslo og Akershus (figur 4.6). De 'minste regionene' viser også høyere lokal tilførsel blant de eldre studentene enn blant de yngre studentene, men i motsetning til i rekrutteringen viser de eldste studentene høyere lokal tilførsel også i 'andre regionale sentre' og i 'mellomstore regioner'. Oslo og Akershus skiller seg imidlertid ut i motsatt retning med større lokal tilførsel av nye høyt utdannede blant den yngste delen av studentmassen. Ser vi nærmere på den prosentmessige andelen, skyldes dette at den yngste delen av studentmassen viser særdeles høy lokal tilførsel i hovedstadsregionen, mens den lokale tilførselen hos den eldste studentmassen i Oslo og Akershus ligger omtrent som landsgjennomsnittet. For øvrig er det verdt å merke seg at de to regiontypene med størst lokal rekruttering fra den eldre studentmassen, 'andre landsdelssentre' og 'mindre regioner', begge viser noe lavere lokal tilførsel fra denne studentgruppen sett i forhold til den lokale rekrutteringen.

Figur 4.5. Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og alder. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent

Figur 4.6. Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter alder og bosted i 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent

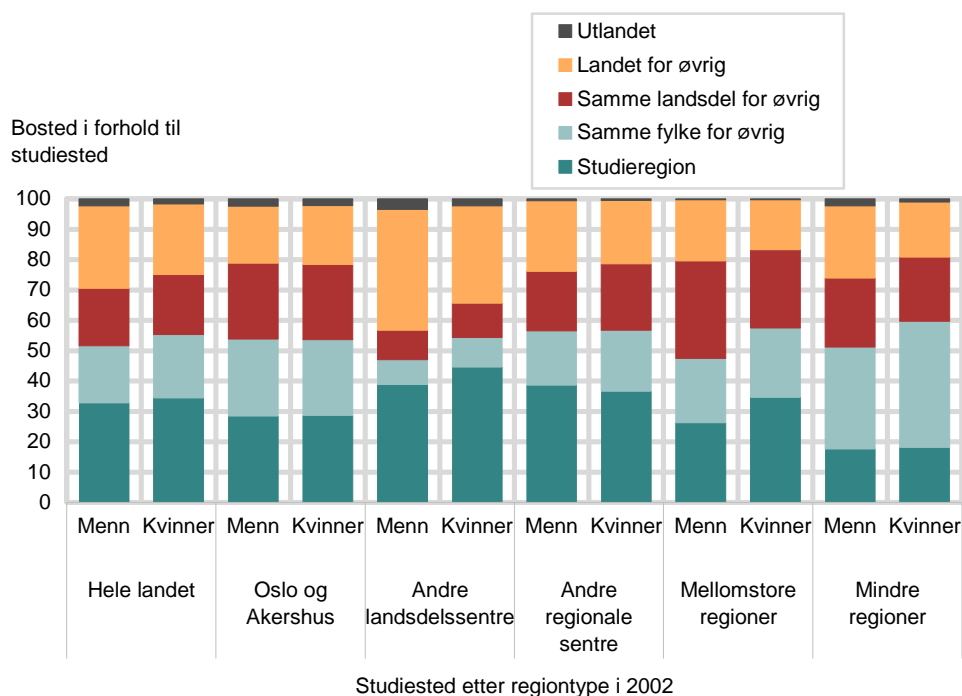

4.2. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet og kjønn

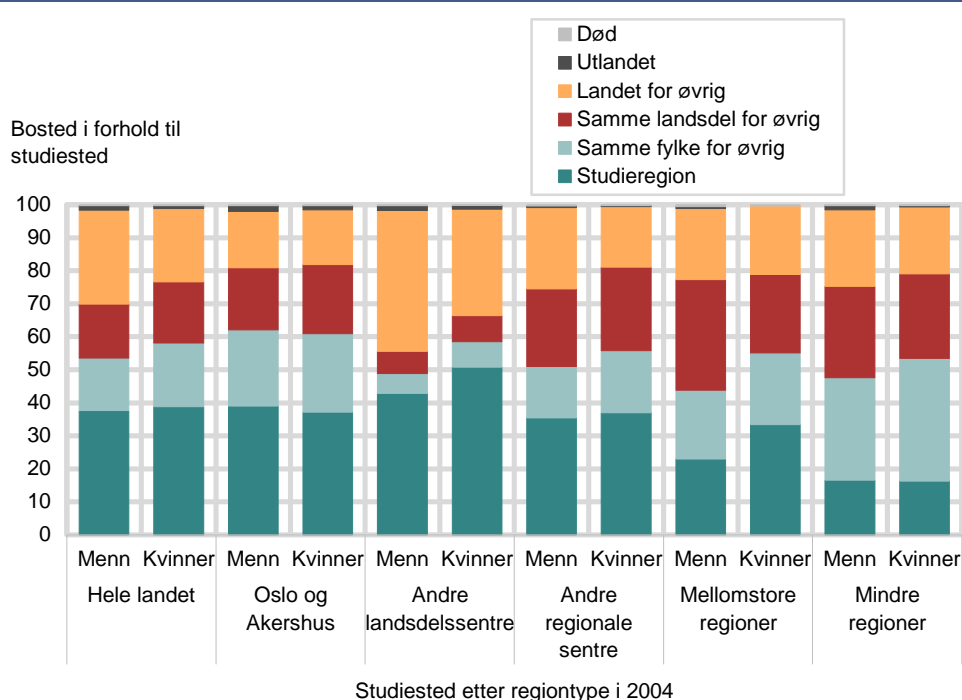
Brytes rekrutteringsstrømmene ned etter kjønn er det forholdsvis små forskjeller å oppdage mellom regiontypene. Landsgjennomsnittet viste en noe større lokal rekruttering fra kvinner enn fra menn. Som vist i figur 4.7, har dette først og fremst sammenheng med større lokal kvinnelig rekruttering til studier i 'mellomstore' og 'mindre regioner', men også i 'landsdelssentrene' utenom Oslo og Akershus er det en noe større lokal rekruttering til studier blant kvinner enn blant menn. I Oslo og Akershus og 'andre regionale sentre' er det små kjønnsmessige forskjeller i

rekrutteringsstrømmene, med nesten like store andeler lokal rekruttering av menn og kvinner, men noe større rekruttering fra samme landsdel og noe lavere rekruttering fra landet for øvrig blant kvinner til 'andre regionale sentre'. For øvrig er det verdt å merke seg at den betydelige rekrutteringen til studier i 'andre landsdelssentre' fra regioner utenfor egen landsdel er klart større blant menn enn blant kvinner, noe som blant annet har sammenheng med stor fjernrekruttering av menn til studier i Trondheim.

Figur 4.7. Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og kjønn. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent

Figur 4.8. Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter kjønn og bosted i 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent

Mye av de samme kjønnsmessige forskjellene som ble observert i rekrutteringen til studier kan også spores i den geografiske forsynings- eller tilførselsstrukturen av

nye høyt utdannede (figur 4.8). Her viser imidlertid kvinner en klart større lokal tilførsel enn menn i samtlige regioner utenom Oslo og Akershus. I Oslo og Akershus er det små forskjeller i den lokale tilførselsandelen mellom menn og kvinner, men likevel slik at det er i denne regionen der både menn og kvinner viser størst lokal tilførsel av nye høyt utdannede. For øvrig er det verdt å merke seg at den store mannsdominansen i fjernrekrutteringen til studier i 'andre landsdels-sentre' også gjenspeiles i en klart større forsyning av nye høyt utdannede ut av landsdelene blant menn enn blant kvinner.

4.3. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet og fagfelt

Som nevnt i kapittel 3 kan det være store forskjeller i de geografiske rekrutterings- og tilførselsmønstrene når vi fordeler studentene etter hvilke fagfelt de velger for sine studier. En årsaksfaktor er den geografiske fordelingen av studieplasser på de forskjellige studieregionene av landet. Mens enkelte fagfelt er godt representert ved de fleste universiteter og høyskoler, er andre fagfelt mer geografisk spesialiserte, ved at studietilbudene er mer geografisk konsentrerte. Dette gjelder spesielt de to minste fagfeltene, med høyere utdanning innen primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag, men det er også klare innslag av regionale spesialiseringer innen lærerutdanning og pedagogiske fag og til dels innen helse- og sosialfag (for mer informasjon om detaljert geografisk fordeling av fagfelt vises til kapittel 5).

Undersøkelsene på nasjonalt nivå viste at den høyeste andelen rekruttering fra samme region som studiestedet var å finne innen økonomiske og administrative fag, etterfulgt av humanistiske og estetiske fag, lærerutdanning og pedagogiske fag og for høyere utdanning innen helse- og sosialfag (figur 3.4). Lavest lokal rekruttering fra samme region ble observert for høyere utdanning innen primærnæringsfag og for samferdsels- og servicefag. Altså de fagfeltene som er minst utbredt i universitets- og høyskolesystemet, og dermed de fagfeltene som studentene må reise lengst for å oppsøke.

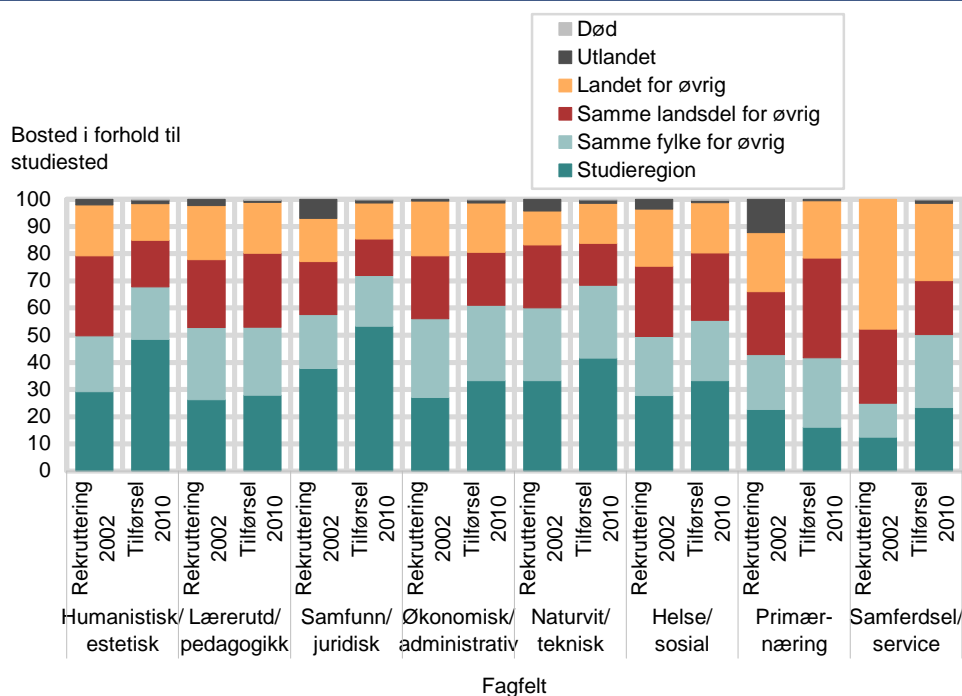
Hvordan rekrutteringen til studier og tilførselen av nye høyt utdannede etter fagfelt fordeler seg som et gjennomsnitt over studiestedene i hver av de fem regiontypene er vist i figurene 4.9 – 4.13. Vi har her satt sammen resultatene for geografisk rekruttering til studier i hvert fagfelt i 2002 samt den geografiske tilførselen av nye høyt utdannede fra de samme fagfeltene målt ved studentenes bostedsregion i 2010. Som tidligere vist er det små forskjeller i geografisk forsyningsstruktur fra året 2007 til 2010, så vi tar her med kun det siste av tilførselsårene.

Som nevnt i innledningen defineres forsyningen, eller tilførselen, av nye høyt utdannede etter hvilket fagfelt som for hver enkelt student anses å være det viktigste. Ut fra definisjonene i utdanningsstatistikken anses dette å være det fagfeltet der personen har avlagt sin høyeste fullførte utdanning, som i vår analyse vil si ved utgangen av 2004. Vi gjør igjen oppmerksom på at med denne definisjonen kan/vil vi få tilførsel av høyt utdannede etter fagfelt fra studiesteder der det ikke finnes rekruttering til tilsvarende fagfelt. Dette kan skyldes at studiestedet har et lite antall studenter innen slike fagfelt, slik at det ikke rekrutteres studenter til fagfeltet akkurat i det året vi undersøker, men også at studentene kan ha avlagt en tidligere eksamen innen fagfeltet ved andre høyere utdanningsinstitusjoner, og som blir rangert høyere enn det fagfeltet de avsluttet ved et gitt studiested i referanseåret 2004.

Figur 4.9 viser resultatene for gjennomsnittet av alle studiesteder i den mest sentrale regiontypen, Oslo og Akershus. Som tidligere beskrevet er samme fylke her definert som summen av Oslo og Akershus. Ved å definere den lokale rekrutteringen som summen av all rekruttering fra egen økonomisk region samt fra samme fylke for øvrig, er det fagfeltene naturvitenskapelige og tekniske fag som viser den største lokale rekrutteringen etterfulgt av fagfeltene samfunnsfag og

juridiske fag og økonomiske og administrative fag. Lavest lokal rekruttering er observert innen samferdsels- og servicefag og innen primærnæringsfag. Ser vi på rekrutteringen fra Østlandet for øvrig utenom Oslo og Akershus, så er rekrutteringsandelen mest omfattende til studier innen humanistiske og estetiske fag og til samferdsels- og servicefag. Størst andel fjernrekruttering, som vil si rekruttering av studenter med bostedsbakgrunn utenfor studiestedets egen landsdel, foregår til studier innenfor samferdsels- og servicefag, primærnæringsfag og helse- og sosialfag.

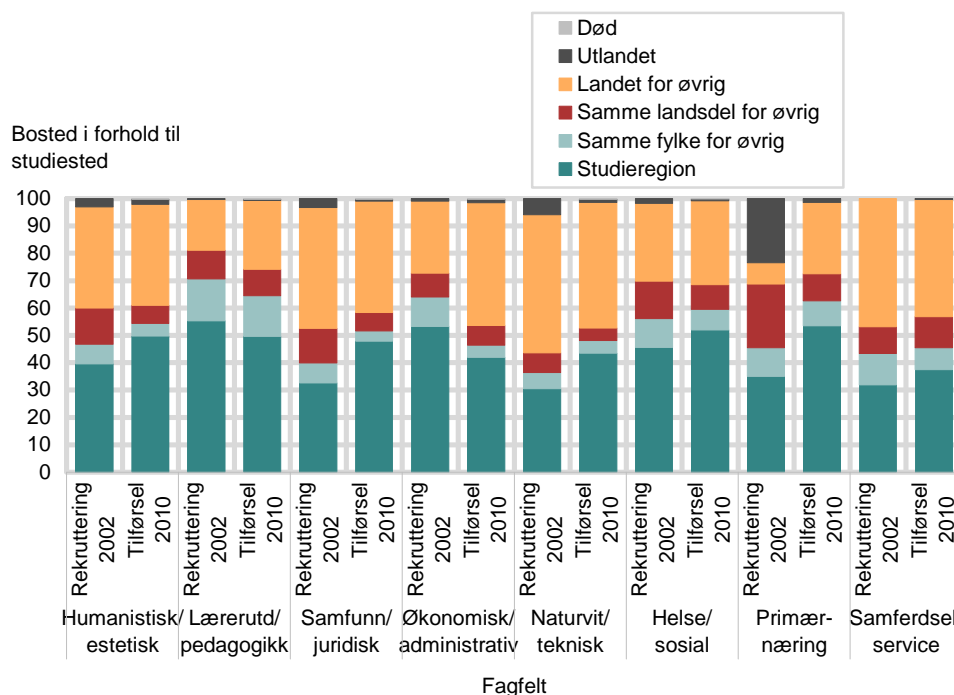
Figur 4.9. Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen, Oslo og Akershus. Prosent

Enkelte fagfelt øker i Oslo og Akershus sin lokale tilførsel av nye høyt utdannede betraktelig i forhold til den lokale andelen av rekrutteringen. Dette gjelder spesielt humanistiske og estetiske fag og samferdsels- og servicefag, men gjør seg også gjeldende for samfunnsfag og juridiske fag og til dels for økonomiske og administrative fag, naturvitenskaplige og tekniske fag og helse- og sosialfag, mens det er en nær balanse mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel innen lærerutdanning og pedagogiske fag og primærnæringsfag. De to siste fagfeltene er også de eneste av fagfeltene som viser større forsyning av nye høyt utdannede til Østlandet for øvrig enn tilsvarende rekruttering skulle tilsi, mens ingen av fagfeltene ved studiestedene i Oslo og Akershus viser større fjernforsyning enn fjernrekruttering med hensyn til områdene utenfor Østlandet.

Beveger vi oss over til studiestedene i den nest mest sentrale regiontypen, 'andre landsdelssentre', så er det geografiske rekrutterings- og tilførselsmønsteret klart forskjellig fra det vi fant for hovedstadsregionen (se figur 4.10). Den mest iøynefallende forskjellen er som tidligere beskrevet at rekruttering fra og tilførselen til eget fylke og egen landsdel for øvrig nesten blir visket bort for studiestedsregionene i de andre landsdelssentrene, mens derimot egen økonomisk region og områdene utenfor egen landsdel blir de mest dominerende både med hensyn til rekruttering til og tilførsel fra studiene. Som figuren viser gjelder dette med små unntak også for rekrutteringen til og tilførselen fra hvert av fagfeltene.

Figur 4.10. Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt etter bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen "Andre landsdelssentre". Prosent

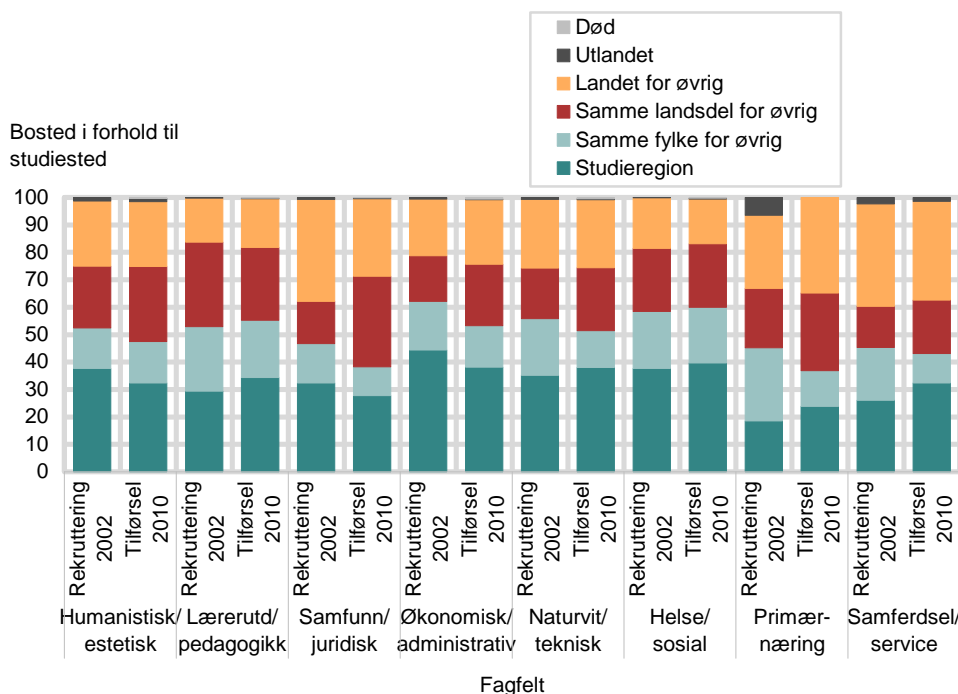
Definerer vi også her den lokale rekrutteringen som summen av all rekruttering fra egen økonomiske region samt fra samme fylke for øvrig, er det fagfeltene lærerutdanning og pedagogiske fag, økonomiske og administrative fag og helse- og sosialfag som viser den største lokale rekrutteringen etterfulgt av fagfeltet humanistiske og estetiske fag. Lavest lokal rekruttering er observert innen naturvitenskaplige og tekniske fag og samfunnsfag og juridiske fag. Ser vi på rekrutteringen fra landsdelene for øvrig utenom egen region og fylke, så er rekrutteringsandelen mest omfattende til studier innen primærnæringsfag, humanistiske og estetiske fag og helse- og sosialfag. Fjernrekruttering, som vil si rekruttering av studenter med bostedsbakgrunn utenfor studiestedets egen landsdel, er som nevnt ganske omfattende for denne regiontypen og foregår først og fremst til studier innenfor naturvitenskaplige og tekniske fag, samferdsels- og servicefag og samfunnsfag og juridiske fag.

Av til sammen åtte fagfelt øker regionene i denne regiontypen sin lokale tilførsel i seks av disse fagfeltene sett i forhold til tilsvarende lokale rekrutteringsandel. Dette gjelder spesielt innen samfunnsfag og juridiske fag, humanistiske og estetiske fag og primærnæringsfag, men også den sterke fjernrekrutteringen til naturvitenskaplige og tekniske fag blir motsvart av en viss økning i lokal tilførsel av nye høyt utdannede sett i forhold til lokal rekruttering. De to fagfeltene med størst lokal rekruttering, lærerutdanning og pedagogiske fag og økonomiske og administrative fag, viser begge en lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Studieregionene innen denne regiontypen viser imidlertid større rekruttering til enn tilførsel fra syv av fagfeltene med hensyn til egen landsdel utenom eget fylke. Det er her kun fagfeltet samferdsels- og servicefag som viser noe større tilførsel enn rekruttering med hensyn til egen landsdel utenom eget fylke. Til tross for omfattende fjernrekruttering fra områder utenfor egen landsdel, viser om lag halvparten av fagfeltene i denne regiontypen lavere fjernforsyning av nye høyt utdannede enn det fjernrekrutteringen av studenter skulle tilsi. Kun innen fagfeltene lærerutdanning og pedagogiske fag og økonomiske og administrative fag er det større andel forsyning av nye høyt utdannede ut av landsdelen sammenliknet med tilsvarende andel av rekrutteringen. Det er verdt å merke seg at den store andelen fjernrekruttering til naturvitenskaplige og tekniske fag i mindre grad er å gjenfinne i fjernforsyningen fra dette fagfeltet.

Regiontypen 'andre regionale sentre' består av regioner med høyere utdanningsinstitusjoner som skal være ledende innen hvert av de fylkene som ikke inngår i de to mest sentrale regiontypene nevnt over. Tilsvarende rekrutterings- og forsyningsstruktur til og fra fagfeltene i denne regiontypen er gitt i figur 4.11.

Ved på samme måten å definere lokal rekruttering som summen av all rekruttering fra egen økonomisk region samt fra samme fylke for øvrig, er det fagfeltene økonomiske og administrative fag og helse- og sosialfag som viser størst andel lokal rekruttering etterfulgt av fagfeltet naturvitenskapelige og tekniske fag. Den laveste andelen lokal rekruttering var å finne innen primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag. Ser vi på rekrutteringen fra landsdelene for øvrig utenom egen region og fylke, så er rekrutteringsandelen mest omfattende til studier innen lærerutdanning og pedagogiske fag, helse- og sosialfag og humanistiske og estetiske fag. Fjernrekruttering, som vil si rekruttering av studenter med bostedsbakgrunn utenfor studiestedets egen landsdel, foregår først og fremst til studier innenfor samferdsels- og servicefag og samfunnsfag og juridiske fag.

Figur 4.11. Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen "Andre regionale sentre". Prosent

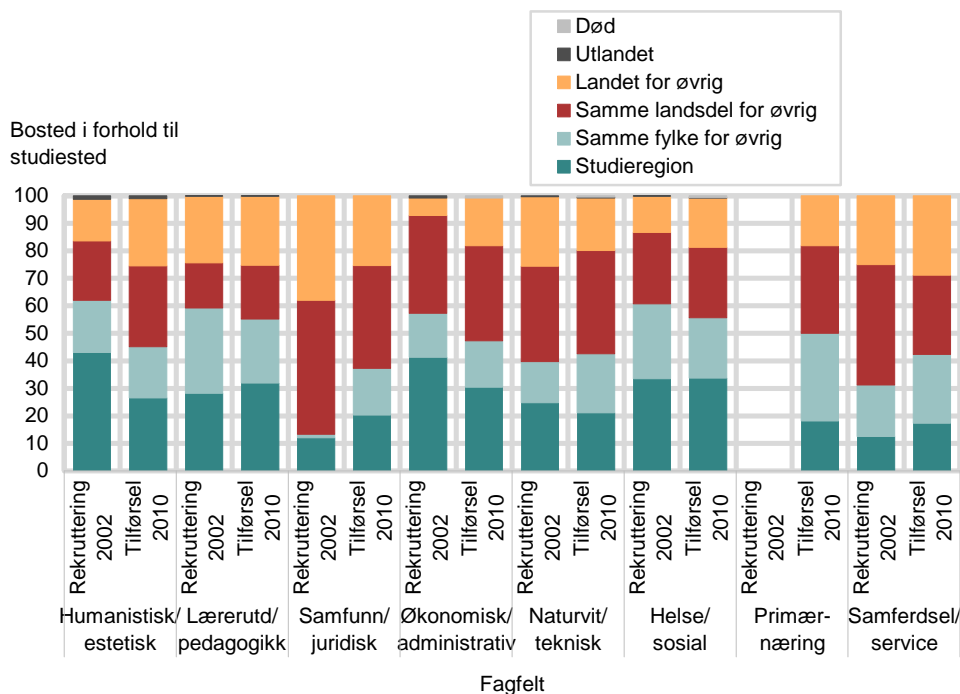
I studieregionene innen denne regiontypen reduserer seks av fagfeltene sin lokale tilførselsandel i forhold til tilsvarende lokale rekrutteringsandel. Dette gjelder alle fagfeltene bortsett fra lærerutdanning og pedagogiske fag og helse- og sosialfag, som begge viser en viss økning i andelen lokal tilførsel sett i forhold til den lokale andelen av rekrutteringen. Studieregionene innen denne regiontypen viser imidlertid lavere andel rekruttering til enn tilførsel fra syv av fagfeltene med hensyn til egen landsdel utenom eget fylke. Det er her kun fagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag som viser noe større rekruttering enn tilførsel med hensyn til egen landsdel utenom eget fylke. Snaut halvparten av fagfeltene i denne regiontypen viser en svakt større fjernforsyning av nye høyt utdannede til andre regioner utenom egen landsdel enn det tilsvarende fjernrekrutteringsandel skulle tilsi. Det er imidlertid kun innen fagfeltet samfunnsfag og juridiske fag det er en nevneverdig mindre andel forsyning av nye høyt utdannede ut av landsdelen sammenliknet med tilsvarende andel av rekrutteringen.

Den neste regiontypen består av 'mellomstore regioner' med høyere utdanningsinstitusjoner. Den gjennomsnittlige rekrutterings- og forsyningsstruktur til og fra fagfeltene i denne regiontypen er gitt i figur 4.12.

Defineres også her lokal rekruttering som summen av all rekruttering fra egen økonomisk region samt fra samme fylke for øvrig, er det fagfeltene humanistiske og estetiske fag, helse- og sosialfag og lærerutdanning og pedagogiske fag som viser den største lokale rekrutteringen etterfulgt av fagfeltet økonomiske og administrative fag. Når vi ser bort fra primærnæringsfag, som ikke hadde rekruttering innen denne regiontypen, var den laveste lokale rekrutteringen å finne innen samfunnsfag og juridiske fag og samferdsels- og servicefag. Med hensyn til rekrutteringen fra landsdelene for øvrig utenom egen region og fylke, så var rekrutteringsandelen mest omfattende til studier innen samfunnsfag og juridiske fag og samferdsels- og servicefag, men også betydelig innen økonomiske og administrative fag og naturvitenskaplige og tekniske fag. Fjernrekruttering av studenter med bostedsbakgrunn utenfor studiestedets egen landsdel, var mest omfattende til studier innen samfunnsfag og juridiske fag.

Av de til sammen åtte fagfeltene reduserer regionene i andre regionale sentre sin lokale tilførselssandel av nye høyt utdannede i halvparten av disse fagfeltene i forhold til tilsvarende lokale rekrutteringsandel. Dette gjelder først og fremst fagfeltene humanistiske og estetiske fag og økonomiske og administrative fag. På den annen side viser fagfeltene samfunnsfag og juridiske fag og samferdsels- og servicefag en viss økning i andelen lokal tilførsel sett i forhold til den lokale andelen av rekrutteringen. Til tross for ingen rekruttering ble det registrert en viss tilførsel av nye høyt utdannede fra fagfeltet primærnæringsfag, men antallet studenter er her lavt.

Figur 4.12. Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen "Mellomstore regioner". Prosent

Studieregionene innen denne regiontypen viser lavere andel rekruttering til enn tilførsel fra om lag halvparten av fagfeltene i forhold til egen landsdel utenom eget fylke. Det er her kun fagfeltene samfunnsfag og juridiske fag og samferdsels- og servicefag som viser noe større rekrutteringsandel enn forsyningsandel med hensyn til egen landsdel utenom eget fylke. Drøyt halvparten av fagfeltene i denne regiontypen viser en noe større fjernforsyning av nye høyt utdannede til andre

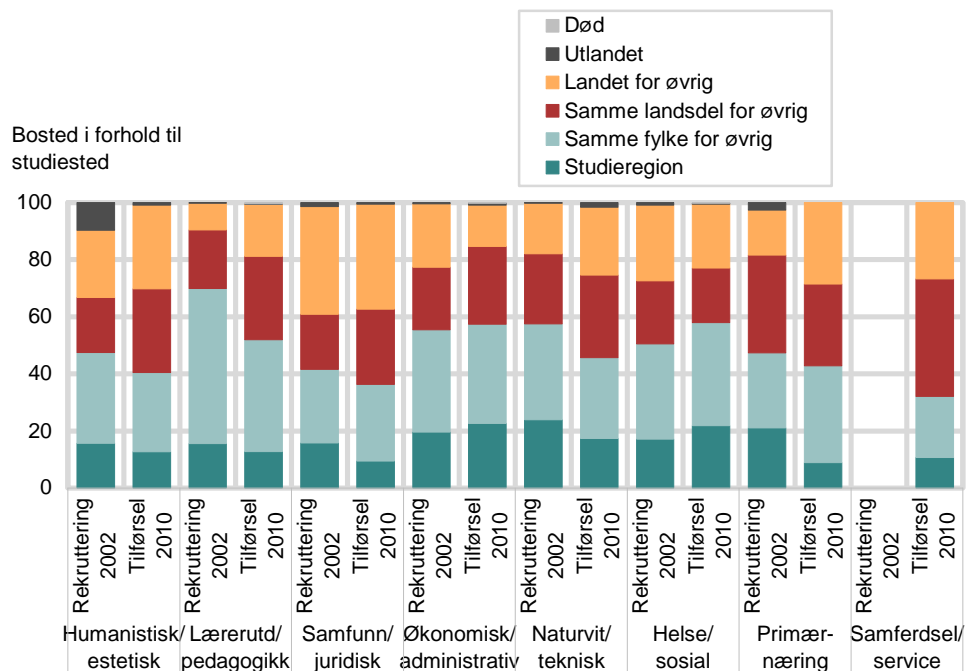
regioner utenom egen landsdel enn det tilsvarende fjernrekrutteringsandel skulle tilsi. Det er fagfeltene samfunnsfag og juridiske fag og naturvitenskaplige og tekniske fag der det er en mindre andel forsyning av nye utdannede ut av landsdelen sammenliknet med tilsvarende andel av rekrutteringen.

Til slutt viser vi resultater for regiontypen bestående av 'mindre regioner' med høyere utdanningsinstitusjoner. Den gjennomsnittlige rekrutterings- og tilførselsstruktur til og fra fagfeltene i denne regiontypen er gitt i figur 4.13.

Defineres lokal rekruttering på samme måte som over ved å summere all rekruttering fra egen økonomisk region samt fra samme fylke for øvrig, er det fagfeltene lærerutdanning og pedagogiske fag, økonomiske og administrative fag og naturvitenskaplige og tekniske fag som viser den største lokale rekrutteringen. Nettopp fordi studieregionene er mindre innen denne regiontypen, stammer en mindre andel av den lokale rekrutteringen fra egen region sett i forhold til den lokale andelen som stammer fra eget fylke for øvrig. Som man ser gjelder dette først og fremst rekrutteringen til fagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag. Når vi ser bort fra samferdsels- og servicefag, som ikke hadde rekruttering innen denne regiontypen, var den laveste lokale rekrutteringen å finne innen samfunnsfag og juridiske fag. Med hensyn til rekrutteringen fra landsdelene for øvrig utenom egen region og fylke, så var rekrutteringsandelen mest omfattende til studier innen primærnæringsfag, men også betydelig men jevnt fordelt innen de fleste av de øvrige fagfeltene. Fjernrekruttering av studenter med bostedsbakgrunn utenfor studiestedets egen landsdel, var mest omfattende til studier innen samfunnsfag og juridiske fag.

I regiontypen 'mindre regioner' reduserer fem av fagfeltene sin lokale tilførselsandel av nye høyt utdannede i forhold til tilsvarende lokale rekrutteringsandel. Dette kommer klart til syne innen lærerutdanning og pedagogiske fag. I motsatt retning trekker fagfeltene økonomiske og administrative fag og helse- og sosialfag, som begge viser en viss økning i andelen lokal tilførsel sett i forhold til den lokale andelen av rekrutteringen.

Figur 4.13. Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen "Mindre regioner". Prosent

Studieregionene innen denne regiontypen viser også lavere andel rekruttering enn tilførsel i fem av fagfeltene med hensyn til egen landsdel utenom eget fylke. Det er kun fagfeltene helse- og sosialfag og primærnæringsfag som viser noe større rekruttering enn tilførsel med hensyn til egen landsdel utenom eget fylke. Om lag halvparten av fagfeltene i denne regiontypen viser en svakt større fjernforsyning av nye høyt utdannede til andre regioner utenom egen landsdel enn det tilsvarende fjernrekrutteringsandel skulle tilsi. Det er imidlertid kun innen fagfeltene økonomiske og administrative fag og helse- og sosialfag det er en nevneverdig mindre andel eksport av nye høyt utdannede ut av landsdelen sammenliknet med tilsvarende andel av rekrutteringen.

4.4. En regional sammenstilling av rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter sentralitet og fagfelt

På tilsvarende måte som i figur 4.4 over, vises i figur 4.14 total lokal rekruttering til studier og total lokal tilførsel av nye høyt utdannede for hvert av de åtte fagfeltene i hver av landets studieregioner gruppert etter hvilken av de fem regiontypene etter sentralitet hver av studieregionene tilhører. Prosentene langs aksene viser hvor stor andel av rekrutteringen til studier som stammer fra summen av egen region og eget fylke for øvrig, og tilsvarende hvor stor del av tilførselen av nye høyt utdannede som går til de tilsvarende lokale regionene. Diagonalen gir som før en indikasjon på om andelen av rekrutteringen som er lokal er større eller mindre eller lik andelen av tilførselen som kan defineres som lokal. Plasseringer over diagonalen indikerer en høyere lokal tilførsel enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi, mens en plassering under diagonalen indikerer at den lokale rekrutteringen ikke får full uttelling i lokal tilførsel av nye høyt utdannede. Plasseringer lang diagonalen indikerer en rimelig god balanse mellom andelen av lokal rekruttering og lokal tilførsel. Hver av enkeltregionene er imidlertid ikke navngitt i figuren. For mer informasjon om rekrutterings- og tilførselsmønsteret for hvert fagfelt i hver enkelt region, vises til mer detaljert informasjon i kapittel 5.

Av resultatene i figur 4.14 ser vi at det er veldig stor spredning både mellom regiontyper og enkeltregioner innenfor hvert fagfelt, noe som indikerer en stor heterogenitet i de lokale rekrutterings- og tilførselsstrukturene for fagfeltene. Bildet kompliseres ytterligere ved at studieregioner med samme kjennetegn for regiontype viser betydelige variasjoner i lokale "prestasjoner", det være seg over eller under diagonalen så vel som med hensyn til omfanget av den lokale rekrutteringen til studier og tilførselen av nye høyt utdannede.

Av figuren går det også frem at fagfeltene er ulikt fordelt på de forskjellige studiestedene i landet. Som forventet er primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag minst representert ved landets høyere utdanningsinstitusjoner, og vi har dermed en noe større geografisk konsentrasjon med hensyn til studiesteder som tilbyr en eller annen høyere utdanning innen disse fagfeltene.

Som vist i landstallene i kapittel 3, er den lokale tilførselen av nye høyt utdannede innen humanistiske og estetiske fag klart større enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi (figur 4.14a). Men som vi ser er ikke dette tilfelle for alle studiestedene. Det er først og fremst de mest sentralt lokaliserte studiestedene i Oslo og Akershus og 'andre landsdelssentre' som opplever større lokal tilførsel av enn lokal rekruttering til dette fagfeltet. De øvrige regiontypene viser en tendens til mindre lokal tilførsel enn den lokale rekrutteringen skulle tilsi, men som vi ser er det likevel enkelte av de 'mellomstore' og 'mindre regionene' som får en klart større lokal tilførsel fra enn rekruttering til studier i humanistiske og estetiske fag.

For fagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag er situasjonen omvendt av det som er observert for humanistiske og estetiske fag, ved at samlet lokal tilførsel av nye høyt utdannede er noe mindre enn den lokale rekrutteringen skulle tilsi (figur

4.14b). Men igjen er det store regionale variasjoner både med hensyn til omfanget av og balansen mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel. Det er imidlertid en tendens til at det er de mest sentralt lokaliserte regionene samt de minste studieregionene som viser noe mindre lokal tilførsel enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi, mens studiesteder definert som 'andre regionale sentre' viser en noe større lokal tilførsel fra enn lokal rekruttering til lærerutdanning og pedagogiske fag.

Fagfeltet bestående av samfunns- og juridiske fag viser en klart større lokal tilførsel fra nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi (figur 4.14c). På samme måte som for humanistiske og estetiske fag er det en viss tendens til at det er de større og mest sentralt lokaliserte studiestedene som viser noe større lokal tilførsel enn lokal rekruttering, mens denne balansen har en tendens til å gå i motsatt retning i de mindre studiestedene. Studiesteder innen regiontypen 'andre regionale sentre' fordeler seg med omtrent en halvpart som viser større lokal rekruttering enn lokal tilførsel, mens den andre halvparten viser større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen til samfunns- og juridiske fag skulle tilsi.

Som for lærerutdanning og pedagogiske fag viser fagfeltet økonomiske og administrative fag en klar tendens til mindre lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Det er som for andre fagfelt svært store regionale variasjoner både med hensyn til omfanget av og balansen mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel, men det er noe vanskeligere å finne entydige lokale prestasjoner mellom regiontypene. I figur 4.14d kan det til en viss grad skimtes en tendens til at de mest sentralt lokaliserte studiestedene i Oslo og Akershus viser en noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering til økonomiske og administrative studier, mens tendensen synes å gå i motsatt retning i de 'andre landsdelssentrene'. Blant studiestedene i de øvrige regiontypene er det en viss tendens til noe større lokal rekruttering til enn lokal tilførsel fra studier innen økonomiske og administrative fag, skjønt igjen er det flere av disse studiestedene som viser en stikk motsatt balanse mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel.

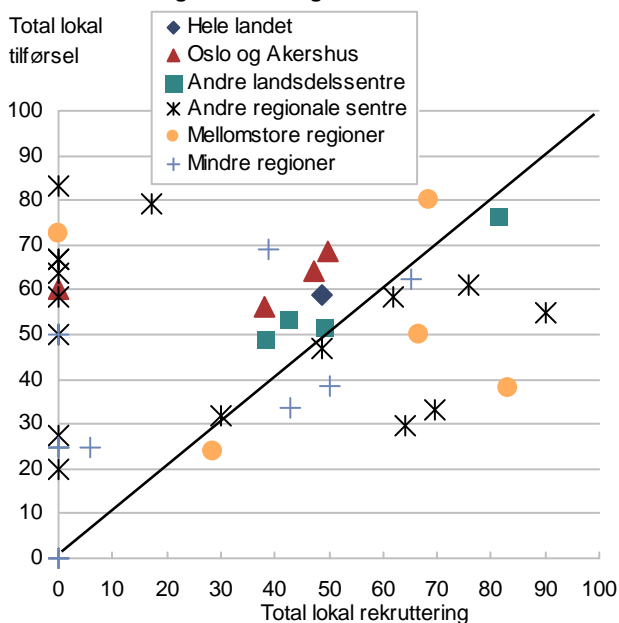
Hovedtendensen for naturvitenskaplige og tekniske fag er en noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn den lokale rekrutteringen skulle tilsi (figur 4.14e). For øvrig er det verdt å merke seg en svært lite homogen lokal rekrutterings- og tilførselsatferd blant studieregioner som tilhører samme regiontype etter sentralitet. Det er store forskjeller mellom regionene med hensyn til hvor stor andel den lokale rekrutteringen og lokale tilførselen utgjør av total rekruttering og total tilførsel, samt at man i stor grad finner studieregioner av samme regiontyper både over og under diagonalen. Det er imidlertid en klar tendens til at de fleste av de mindre studieregionene viser noe større lokal rekruttering til naturvitenskaplige og tekniske fag enn det som gjenspeiles i den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra dette fagfeltet.

Helse- og sosialfag viser også i gjennomsnitt svakt høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede sammenliknet med den lokale rekrutteringen til dette fagfeltet (figur 4.14f). Men igjen er det forholdsvis store forskjeller mellom like regioner etter sentralitet både med hensyn til omfanget av og balansen mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel. Det er en viss tendens til at studieregioner i midtsjiktet, som de som tilhører 'andre regionale sentre' og 'mellomstore regioner', viser en noe lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering til studier innen dette fagfeltet. Til tross for store forskjeller i hvor stor andel den lokale rekrutteringen og lokale tilførselen utgjør av total rekruttering og tilførsel, viser de fleste av studieregionene blant de 'mindre regionene' en noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn rekruttering til studier innen helse- og sosialfag.

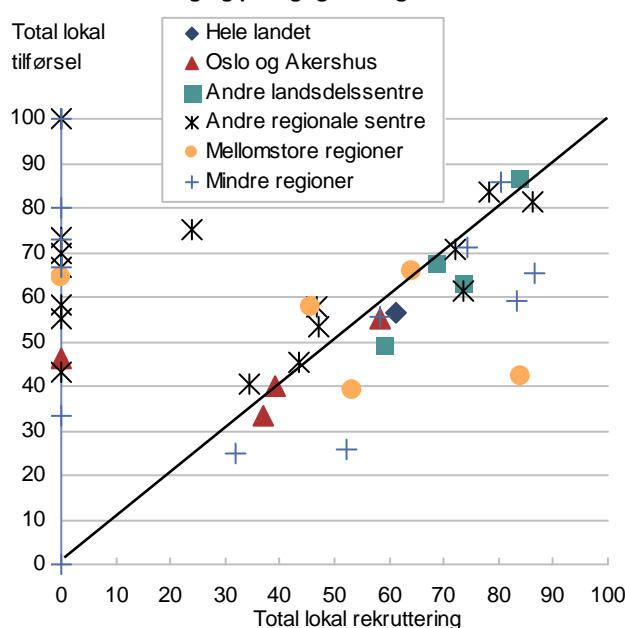
De to siste fagfeltene, primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag er som nevnt mindre representert ved de høyere utdanningsinstitusjonene (figurene 4.14g og h). Men som vi ser er det forholdsvis stor spredning i lokale prestasjoner, det være seg i den lokale rekrutteringen til studier så vel som i den lokale tilførselen av nye høyt utdannede, mellom studieregioner som tilhører samme regiontype etter sentralitet. Gjennomsnittet for samtlige studieregioner med tilbud om studier innen disse fagfeltene viser imidlertid litt høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn den lokale rekrutteringen skulle tilsi.

Figur 4.14. Lokal rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og lokal tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt og studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent

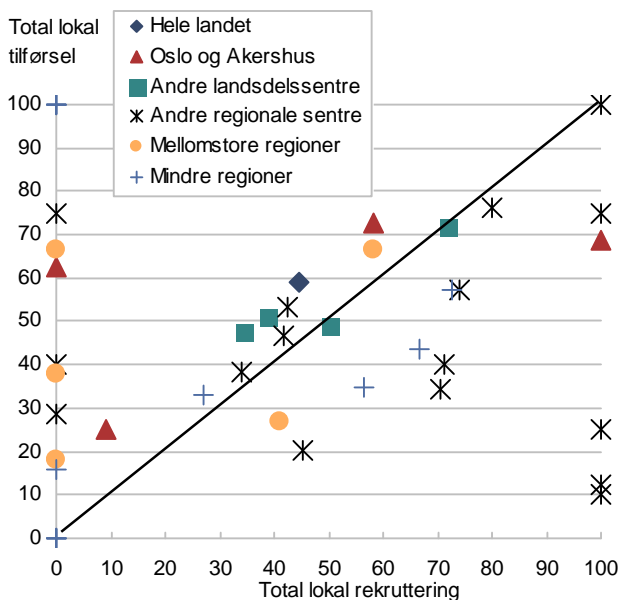
a. Humanistiske og estetiske fag

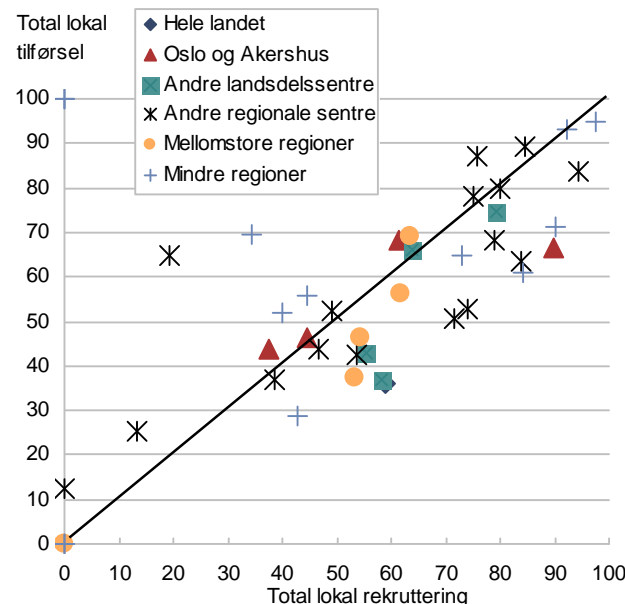
b. Lærerutdanning og pedagogiske fag

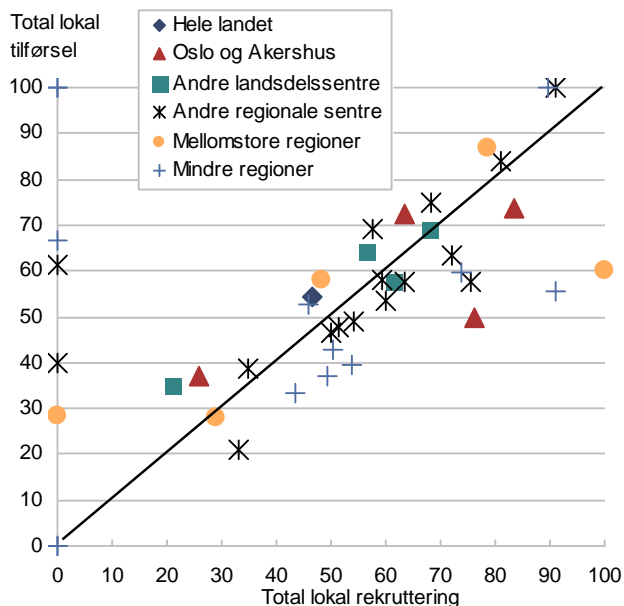
c. Samfunns- og juridiske fag

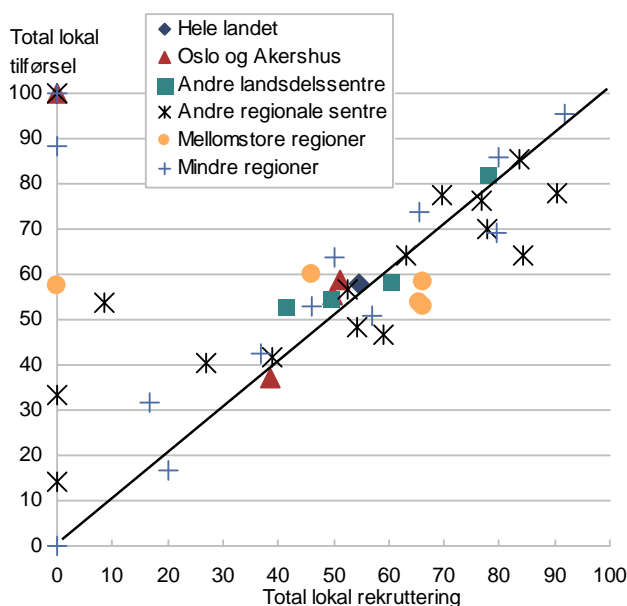
d. Økonomiske og administrative fag

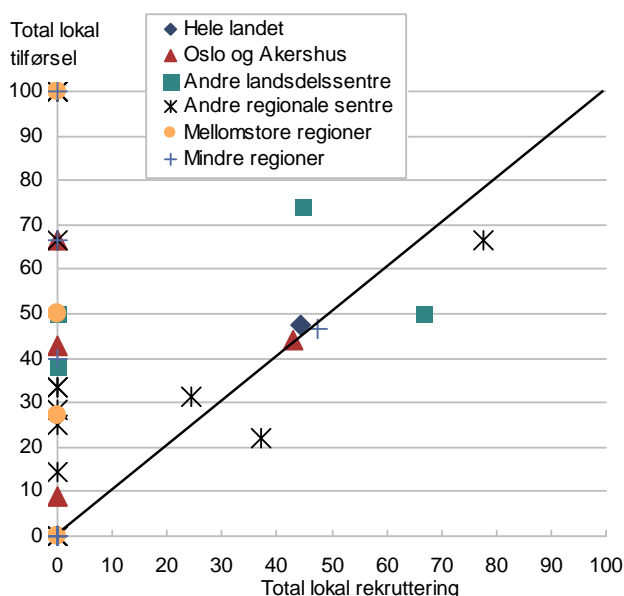
e. Naturvitenskaplige og tekniske fag

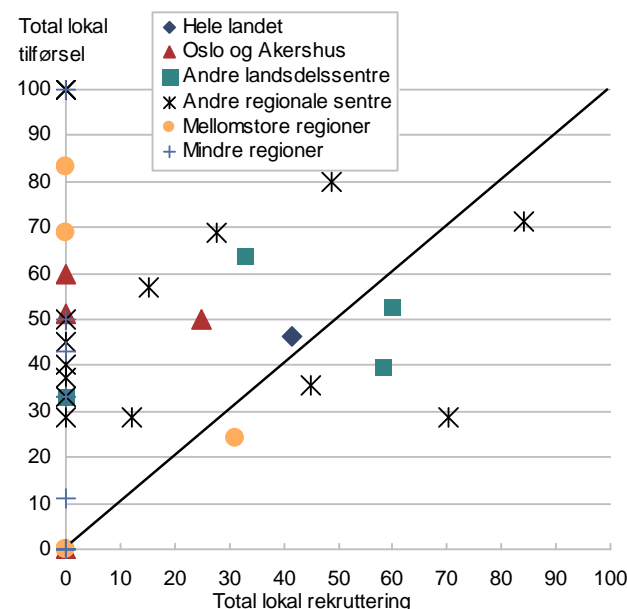
f. Helse- og sosialfag

g. Primærnæringsfag

h. Samferdsels- og servicefag

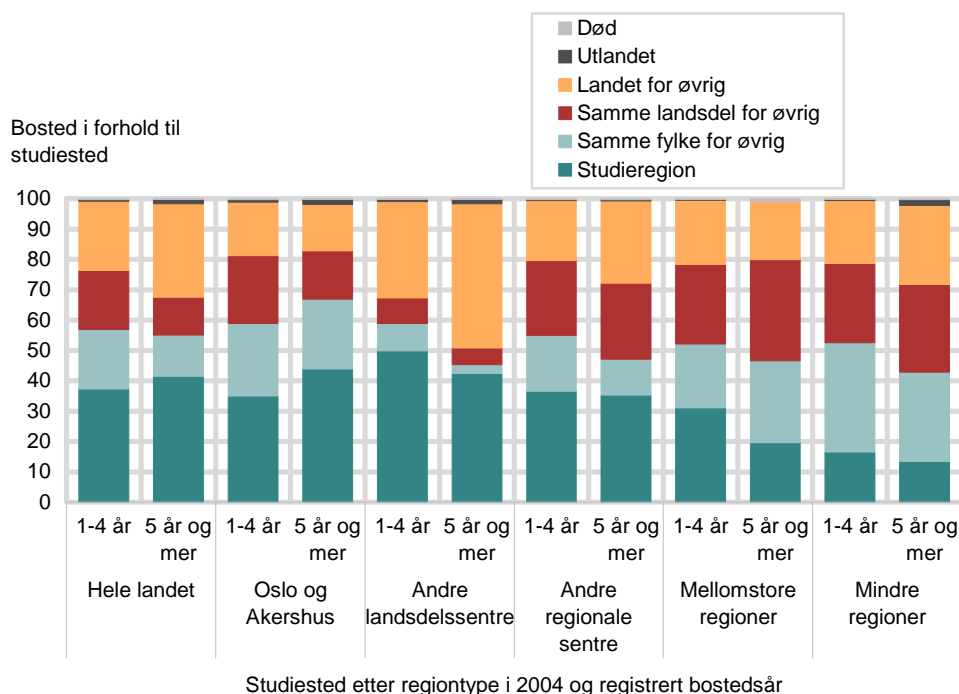
4.5. Tilførsel av nye høyt utdannede med kort og lang høyere utdanning i regioner etter sentralitet

Helt til slutt har vi også i dette avsnittet testet ut om den regionale forsynings- eller tilførselsstrukturen av nye høyt utdannede varierer avhengig av om studentene har avsluttet en kortere høyere utdanning tilsvarende en formell lengde på 1-4 år, eller om de har tatt en lengre høyere utdanning, som krever en formell studietid på 5 år eller mer.

Tidligere analyser av landgjennomsnittet i kapittel 3 har konkludert med en viss todeling i avsetningsmønsteret, der studenter med lang høyere utdanning tilbyr sin kunnskap til de nærmeste og fjerneste regionale arbeidsmarkedene sett ut fra studiestedets beliggenhet, mens studenter med kort høyere utdanning betjener de regionale arbeidsmarkedene i mellom, altså i samme fylke og samme landsdel som studiestedets beliggenhet.

Som tidligere vist, og som det også fremgår av landstallene i figur 4.15, har tilførselen av nye høyt utdannede fra studier med lang varighet (5 år og lenger) en liten overvekt når det gjelder lokal tilførsel innen samme region som studiestedet. Når resultatene i figur 4.15 derimot gis som et veid gjennomsnitt over alle studieregionene i hver av regiontypene etter sentralitet, ser man at dette kun er tilfelle for studieregionene i Oslo og Akershus. I samtlige av de øvrige regiontypene viser en avsluttet kortere høyere utdanning noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede sammenliknet med tilsvarende tilførsel blant studenter med en lengre høyere utdanning. Disse regionale forskjellene endrer seg ikke selv etter å ha trukket inn tilførselen av nye høyt utdannede til eget fylke for øvrig som del av den lokale tilførselen. Som en konklusjon må man derfor kunne si at landsgjennomsnittet er klart påvirket av den sterke lokale tilførselen av nye høyt utdannede til Oslo og Akershus blant studenter som har avsluttet en lang høyere utdanning, mens den regionale trenden for øvrig synes å gi størst lokal tilførsel av høyt utdannede med kortere høyere utdanninger.

Figur 4.15. Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner i hver regiontype etter sentralitet. Etter avsluttet kort (1-4 år) og lang (5 år og mer) høyere utdanning i 2004. Prosent

Figur 4.15 viser videre at overvekten av en fjernere regional forsyning av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning på landsbasis ikke er entydig når vi trekker inn den regionale sentrum/periferi-dimensjonen. Landsgjennomsnittet er her ikke dekkende for resultatene i Oslo og Akershus og i 'mellomstore regioner', der forsyningen av nye høyt utdannede til andre regioner utenom egen landsdel synes å være svakt større for studenter med kort høyere utdanning. For Oslo og Akershus er dette forståelig fordi tilførselen av nye høyt utdannede fra en lang høyere utdanning her ender mer opp lokalt i hovedstadsregionen fremfor å gi en fjernere regional forsyning. For 'mellomstore regioner' er dette noe mindre forståelig, ved at en lavere fjernforsyning av nye høyt utdannede med lengre høyere utdanninger ikke kompenseres gjennom en høyere lokal tilførsel til egen region. Som vi ser, skiller denne regiontypen seg klart fra landsgjennomsnittet, ved at tilførselen av nye høyt utdannede fra lengre høyere utdanninger her går klart mer i retning av regioner i fylket for øvrig og spesielt i retning av andre regioner i egen landsdel for øvrig. Det må derfor være de øvrige regiontypene som bidrar til dominansen i fjernforsyningen av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning. Som figuren viser er det først og fremst regiontypen 'andre landsdelssentre' som bidrar til dette, men også i 'andre regionale sentre' og i de 'mindre regionene' er fjernforsyningen

av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning klart større enn blant studenter med en kort høyere utdanning.

Landsgjennomsnittet, som viser at tilførselen av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning går i retning de nærmeste og fjerneste regionene, mens de med kort høyere utdanning betjener de regionale nivåene imellom, er altså lite entydig i et regionalt sentrum/periferi-perspektiv. Av figuren ser vi at landgjennomsnittet her er bestemt ut fra tilførselsmønsteret i de mest sentrale regiontypene ned til og med 'andre regionale sentre', og aller mest av tilførselsstrukturen i de 'andre landsdelssentrene', der tilførselsmønsteret av nye høyt utdannede fra studiestedene i Bergen og Trondheim er klart avgjørende. I de to mest perifere studieregiontypene, bestående av 'mellomstore' og 'mindre regioner', går tilførselen av nye høyt utdannede mer i retning mellomnivåene, til eget fylke og egen landsdel for øvrig, det være seg om den høyere utdanningen er kort (som i mindre regioner) eller lang (som i mellomstore regioner).

5. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede i hver region med universitet og/eller høyskoler

- Studieregionene i Oslo og Akershus viser for det meste sterkere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det lokale rekruttering til studier skulle tilsi. Den lokale betydningen er stor i studieregionene i Østfold, både med hensyn til rekruttering til studier og med hensyn til tilførsel av nye høyt utdannede etter studier.
- Studieregionene i Hedmark og Oppland, Aust- og Vest-Agder og Sør- og Nord-Trøndelag viser en forholdsvis lav lokal rekruttering til studier og lav lokal tilførsel av nye høyt utdannede, noe vi anser har en del sammenheng med rekruttering og tilførsel på tvers av nabofylkene. Til tross for lavere enn gjennomsnittlig lokal betydning, viser flere av studiestedene her større andel lokal tilførsel av nye høyt utdannede etter studier enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi, slik at dette gir en liten lokal "brain-gain" med hensyn til effektene av de høyere utdanningsinstitusjonene.
- I studieregionene i Buskerud, Vestfold og Telemark er den lokale rekrutteringen til og tilførselen fra studier til dels stor. Det samme gjelder i enda større grad studiestedene i Rogaland. Den lokale betydningen er også til dels stor i rekrutterings- og tilførselsstrømmene i studieregionene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, men forskjellene mellom studiestedene er store.
- Den lokale betydningen av universitets- og høyskolestudiene i Nord-Norge er i snitt høy, og over landsgjennomsnittet. Den største lokale forankringen både med hensyn til rekruttering til og tilførsel fra studier er å finne i studieregionene Mo/Nesna, Bodø og Hammerfest, men det er regionen Alta som opplever den klart største lokale "brain-gain" effekten, ved at den lokale tilførselen av nye høyt utdannede etter studier er klart høyere enn det den lokale rekrutteringen til studier i regionen skulle tilsi. Dette kommer i stor utstrekning til syne i studier innen helse- og sosialfag og økonomiske og administrative fag.

I denne hoveddelen av resultater gir vi en mer detaljert oversikt over den geografiske rekrutteringsstrukturen til studier og forsynings- eller tilførselsstrukturen av nye høyt utdannede for hver av de økonomiske regionene i landet som enten har universitet og/eller høyskoler eller avdelinger av høyskoler lokalisert innenfor sine grenser. Resultatene blir imidlertid presentert i grupper av økonomiske regioner etter en tilnærmet landsdelslignende inndeling i til sammen syv grupper. Den første består av universitets- og høyskoleregionene i Oslo, Akershus og Østfold. Den neste består av regioner med høyere utdanningsinstitusjoner i Hedmark og Oppland. I den tredje gruppen har vi samlet tilsvarende regioner i fylkene Buskerud, Vestfold og Telemark. Studiestedene i regionene i Agder og Rogaland er samlet i den fjerde gruppen sammen med Sunnhordland. Det siste har sammenheng med at høyskolen i Haugesund/Stord er lokalisert i de økonomiske regionene Haugesund og Sunnhordland. Den femte grupperingen omfatter alle universitets- og høyskoleregionene på Vestlandet for øvrig, mens den sjette og syvende grupperingen omfatter tilsvarende regioner i henholdsvis Trøndelag og Nord-Norge. En viktig forklaringsfaktor til regionale forskjeller i rekrutterings- og tilførselsstruktur er å finne i ulike fagtilbud i de forskjellige studiestedene. Som grunnlag har vi derfor tatt med tabeller som viser fagfeltstrukturen i 2004 ved de høyere utdanningsinstitusjonene i hver av studieregionene i kapittel 5.5.

5.1. Rekruttering til studier etter studieregioner og bostedsbakgrunn

Hvordan det geografiske mønsteret har vært for rekruttering av studenter til studier i hver av studieregionene er vist i dette underavsnittet. Resultatene er gitt for totale strømmer til hver studieregion gitt bostedsbakgrunn. Resultatene er samlet i syv figurer (figur 5.1a-g), der studieregionene er gruppert sammen etter en litt

skjønnsmessig vurdering. I figur 5.1a har vi samlet rekrutteringen i 2002 til alle studieregionene i Oslo, Akershus og Østfold. Figuren viser at det er store forskjeller i geografisk rekrutteringsstruktur til de forskjellige studiestedene. Tar vi utgangspunkt i rekrutteringen som stammer fra de samme regionene der studiestedene er lokalisert, er den største lokale rekrutteringen å finne i de økonomiske regionene Lillestrøm i Akershus og Fredrikstad/Sarpsborg i Østfold, mens den laveste lokale rekrutteringen ble observert til studiestedene i Asker/Bærum og Halden. Utvider vi definisjonen av den lokale rekrutteringen til også å omfatte den øvrige delen av samme fylke, øker især Halden sin lokale rekruttering, ved at en klar majoritet av studentmassen som søker seg dit rekrutteres fra andre regioner i Østfold. Lavest andel lokal rekruttering, når vi definerer samme fylke som lokal rekruttering, er å finne i regionen Follo, som vil si den rekrutteringen som omfatter Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås. Den geografiske rekrutteringsstrukturen til høyere utdanning i Oslo følger i hovedtrekkene landsgjennomsnittet.

Den geografiske fordelingen av rekrutteringen til studieregionene i Hedmark og Oppland viser at rekrutteringen fra egen region er noe større i Hamar og Gjøvik enn i Elverum/Rena og Lillehammer, men øker betydelig for Elverum/Rena når man trekker inn rekrutteringen fra eget fylke i den lokale rekrutteringen (se figur 5.1b). For øvrig er den lokale rekrutteringen litt lavere til studieregionene i Hedmark og Oppland enn det vi så i Oslo, Akershus og Østfold, men til gjengjeld klart større fra samme landsdel for øvrig. Det siste har sammenheng med at en del av rekrutteringen til studiestedene i Hedmark stammer fra Oppland og vise versa.

Tilstrømningen av studenter til studier i høgskoleregionene i Buskerud, Vestfold og Telemark viser til dels meget høy lokal rekruttering (se figur 5.1c). Spesielt er rekrutteringen fra egen region betydelig i Drammen og Skien/Porsgrunn, og når vi trekker inn samme fylke for øvrig er den lokale rekrutteringen særdeles høy i studieregionen Sandefjord/Larvik og til dels også i Kongsberg. Regionen Notodden/Bø, med konsentrasjon om høgskolen i Bø, skiller seg ut i motsatt retning, med relativt lav lokal rekruttering, og der nye studenter kommer fra regioner på Østlandet for øvrig, men i nesten like stor grad fra landet for øvrig utenfor Østlandet.

På Sør- og Sør-Vestlandet er det først og fremst studiestedene i Stavanger/Sandnes og i Haugesund som trekker størst rekruttering fra egen region, mens Jæren har en meget høy rekruttering fra Rogaland fylke for øvrig (figur 5.1d). Den lokale rekrutteringen til studieregionene i Agder utgjør både i Arendal og Kristiansand om lag halvparten av nye studenter når vi tar med eget fylke, mens rekrutteringen fra egen landsdel for øvrig er noe større til Arendal enn til Kristiansand. Studieregionen Sunnhordland skulle geografisk vært plassert i Hordaland, og dermed på Vestlandet for øvrig, men i kraft av at den høyere utdanningen i stor grad omfatter høgskolen Haugesund/Stord, plasserte vi denne regionen sammen med Agder og Rogaland. Rekrutteringen fra eget fylke gjelder imidlertid for Sunnhordland fra Hordaland for øvrig, og ikke fra Rogaland, mens rekruttering fra egen landsdel for øvrig vil si fra Vestlandet for øvrig.

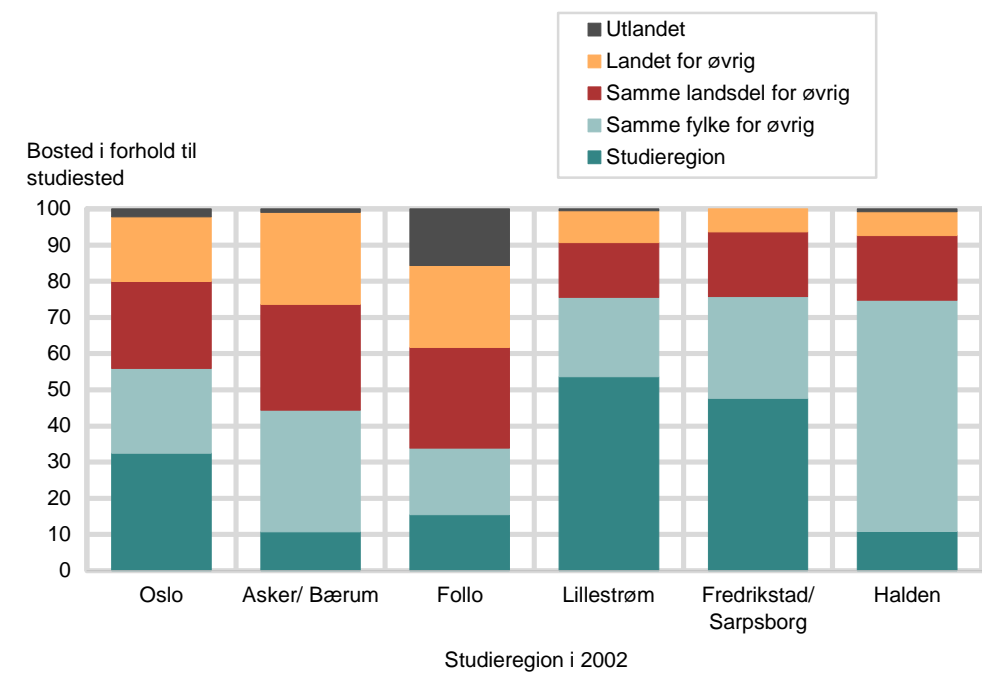
Beveger vi oss over til studiestedene på Vestlandet for øvrig (figur 5.1e), er det også her den lokale rekrutteringen til studier som dominerer, og da spesielt i studiestedsregioner som Førde, Molde, Ålesund og i sær Kristiansund. Av rekrutteringen til høyere utdanning i Bergen stammer om lag halvparten fra Bergen og Hordaland fylke for øvrig, men en betydelig andel kommer også fra regioner i landet for øvrig utenom Vestlandet. Av nye studenter til høyere utdanning i Sogndal/Årdal har drøyt halvparten sin bostedsbakgrunn fra egen region og Sogn og Fjordane fylke for øvrig, mens det til høgskolen i Volda, i regionen Ørsta/Volda, er rekrutteringen fra fylket Møre og Romsdal for øvrig som dominerer. Mens rekrutteringen fra kun egen region er ganske liten både i Sogndal/Årdal og Ørsta/Volda, er rekrutteringen fra regioner i landet for øvrig utenom Vestlandet ganske betydelig. Lavest "lokal" rekruttering ble observert til

høgskolestudier i Nordfjord. Her er imidlertid rekrutteringen betydelig fra landsdelen for øvrig, som i stor grad betyr rekruttering fra fylket Møre og Romsdal.

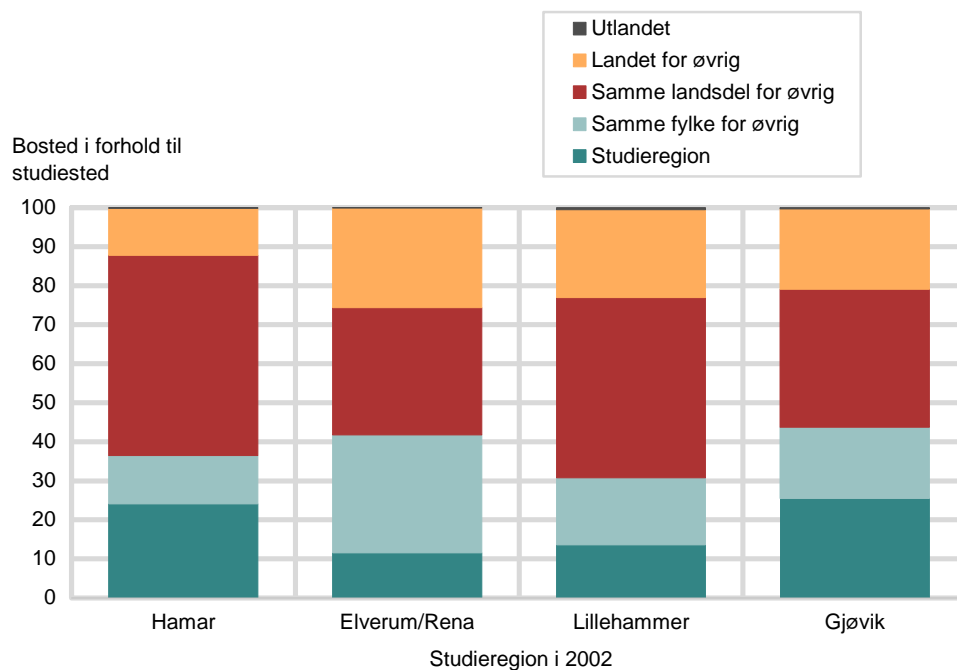
Trøndelag skiller seg noe ut med relativt lav andel lokal rekruttering til studier (se figur 5.1f). Til studiestedene i Trondheim har om lag 30 prosent av de nye studentene sin bostedsbakgrunn fra Trondheim, mens en forholdsvis liten andel stammer fra Sør- og Nord-Trøndelag for øvrig. Den klart største andelen av rekrutteringen til Trondheim har sin bakgrunn fra regioner utenfor Trøndelag, noe som klart henger sammen med Trondheims posisjon som nasjonalt sentrum for den høyere teknologiske utdanningen. Den lokale rekrutteringen til høyere utdanning i den økonomiske regionen Steinkjer er også forholdsvis beskjeden, men øker klart når vi beveger oss over til studiestedene i Namsos og spesielt i Levanger/Verdal, der drøyt 85 prosent av den nye studentmassen har sin bostedsbakgrunn fra Trøndelag.

Går vi til slutt til studieregionene i Nord-Norge, er det igjen den lokale rekrutteringen som dominerer (figur 5.1g). Bodø, Harstad og Tromsø er de av studieregionene som viser høyest andel rekruttering fra egen region, mens den lokale rekrutteringen blir svært omfattende i regionene Mo/Nesna og Hammerfest når vi i tillegg inkluderer rekrutteringen fra eget fylke for øvrig i den lokale rekrutteringen. Summeres rekrutteringen fra egen region og eget fylke stammer om lag $\frac{3}{4}$ av rekrutteringen til høyere utdanning i Bodø fra eget fylke. Til studieregionene i Troms, er det ved siden av lokal rekruttering, en betydelig rekruttering fra regioner i Nord-Norge for øvrig. Studiestedene Narvik og spesielt Alta skiller seg klart fra de øvrige studieregionene i Nord-Norge med en forholdsvis liten lokal rekruttering, og en betydelig rekruttering av studenter fra regioner utenfor Nord-Norge, og da spesielt til Alta, der opp mot 60 prosent av nye studenter har sin bostedsbakgrunn utenfor Nord-Norge.

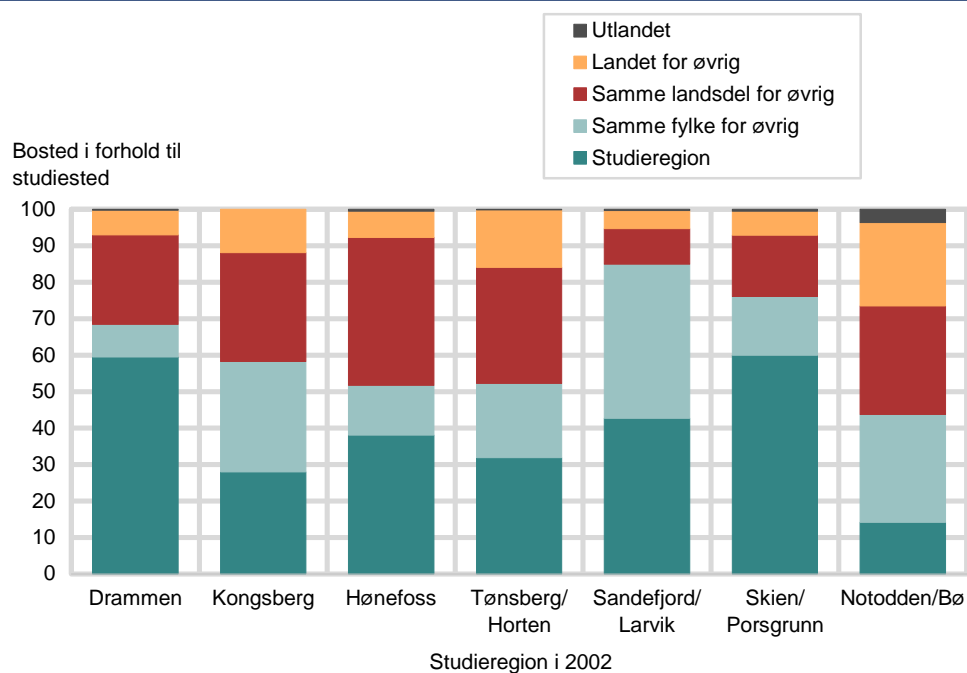
Figur 5.1a. Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Oslo, Akershus og Østfold i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent

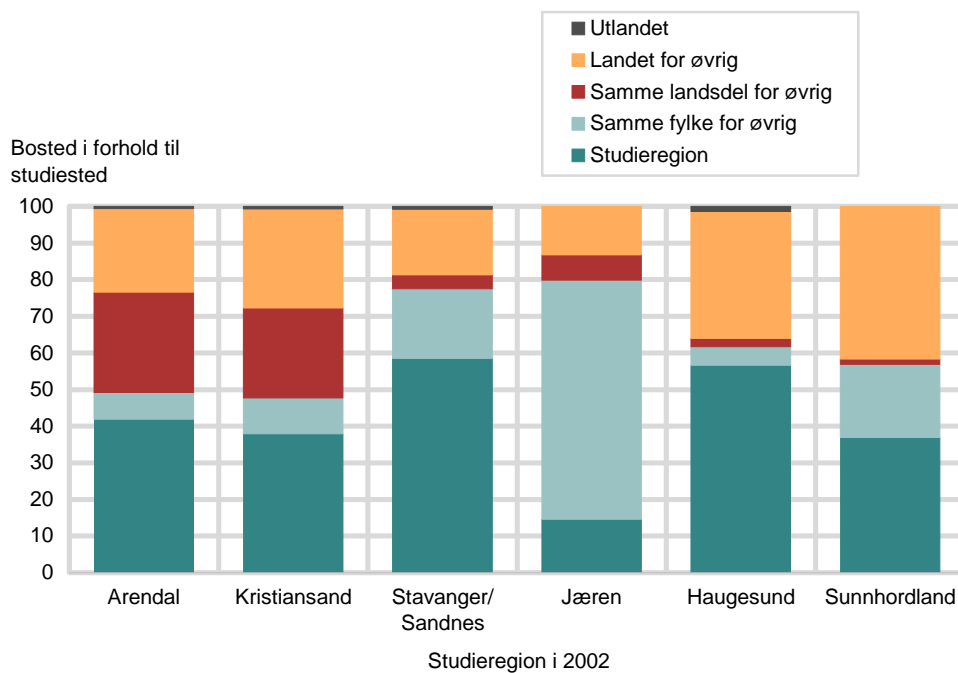
Figur 5.1b. Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Hedmark og Oppland i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent

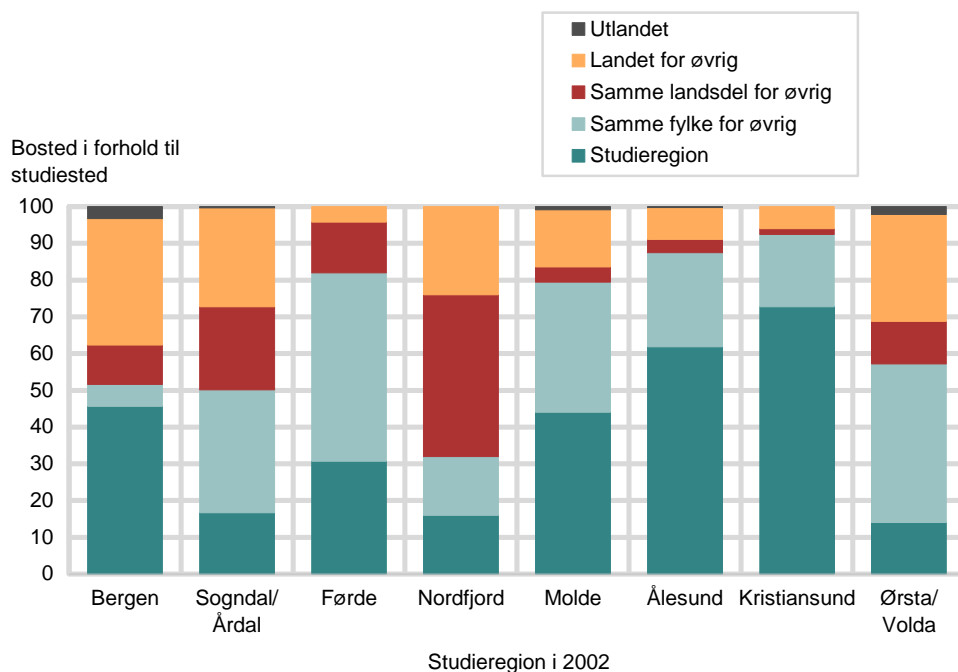
Figur 5.1c. Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Buskerud, Vestfold og Telemark i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent

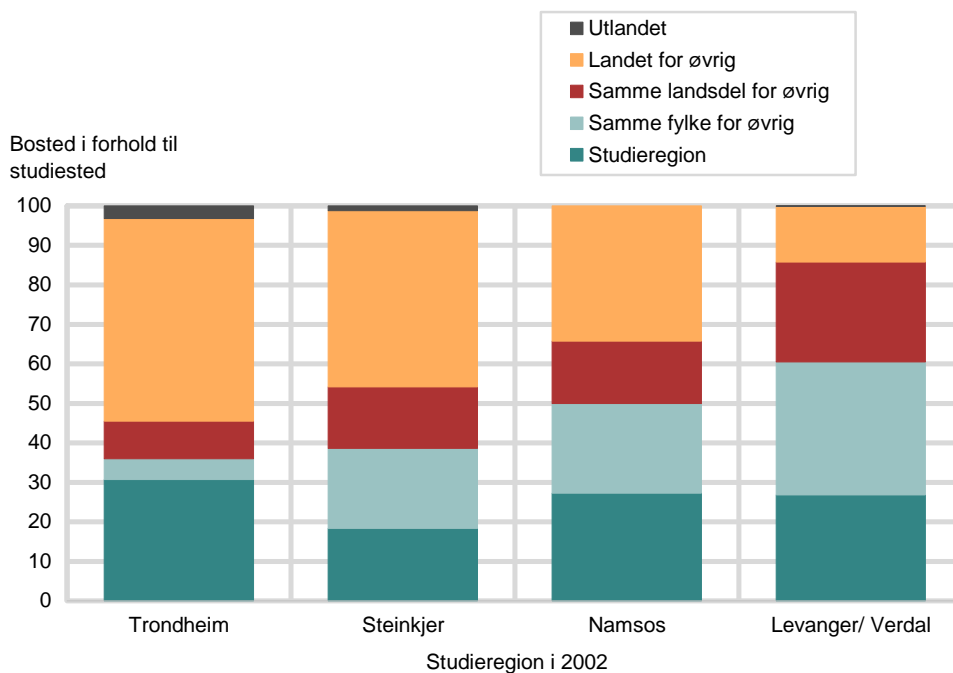
Figur 5.1d. Rekruttering til høgere utdanning i studieregioner i Agder, Rogaland og Sunnhordland i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent

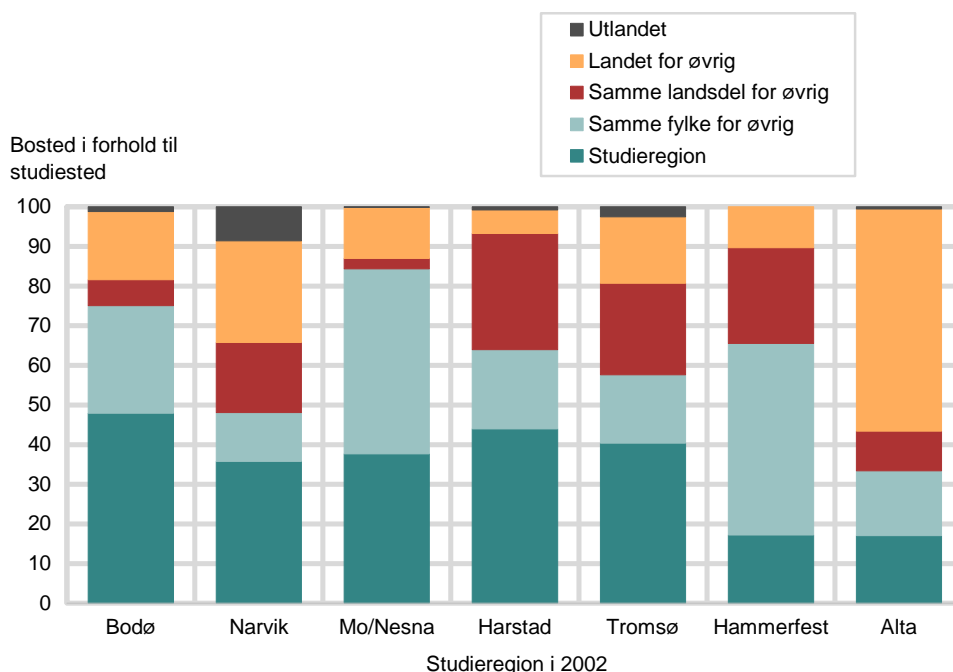
Figur 5.1e. Rekruttering til høgere utdanning i studieregioner i Bergen, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent

Figur 5.1f. Rekruttering til høgere utdanning i studieregioner i Trøndelag i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn

Figur 5.1g. Rekruttering til høgere utdanning i studieregioner i Nord-Norge i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent

5.2. Tilførsel av nye høyt utdannede i hver av studieregionene

I de neste syv figurene (5.2a-g) har vi tatt med tilsvarende resultater for tilførselen av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på studentenes bostedsregioner i henholdsvis 2007 og 2010 sett i forhold til deres studiested i 2004.

Resultatene indikerer at svært mye av den geografiske bevegelsen (eller den geografiske tilpasningen om man vil) etter studier, foregår i forbindelse med studier eller de nærmeste årene etter at studiene er avsluttet. Dette gjenspeiles ved at det er forholdsvis moderate forskjeller i den geografiske tilførselsstrukturen av

nye høyt utdannede etter henholdsvis 2-3 år og 5-6 år etter studieavslutning i 2004. Noen forskjeller er det imidlertid, med en tendens til noe lavere lokal tilpasning når vi kommer frem til året 2010 sammenliknet med året 2007, men forskjellene er i de fleste regioner svært små.

I figur 5.2a har vi samlet tilførselen av nye høyt utdannede i 2004 fordelt etter bosted i 2007 og 2010 i alle studieregionene i Oslo, Akershus og Østfold. Figuren viser at det er store forskjeller i geografisk tilførselsstruktur fra de forskjellige studiestedene. Tar vi utgangspunkt i tilførselen som går til de samme regionene der studiestedene er lokalisert, er den største lokale tilførsel her å finne i de økonomiske regionene Oslo og i Fredrikstad/Sarpsborg i Østfold, mens den laveste lokale tilførselen ble observert i studiestedene i Asker/Bærum og Halden. Utvider vi definisjonen av den lokale tilførsel til også å omfatte den øvrige delen av samme fylke der studiestedet er lokalisert, øker især Halden sin lokale tilførsel av nye høyt utdannede, ved at en klar majoritet av studentmassen bosetter seg i andre regioner i Østfold. Lavest andel lokal tilførsel, når vi definerer samme fylke som lokal arena, er å finne i regionen Follo, som vil si tilførselen av nye høyt utdannede som stammer fra universitetet i Ås. Den geografiske tilførselsstrukturen fra høyere utdanning i Oslo viser en klart høyere lokal tilførsel enn landsgjennomsnittet.

Den geografiske fordelingen av nye høyt utdannede fra studieregionene i Hedmark og Oppland viser at tilførselen til egen region er noe større i Hamar og Gjøvik enn i Elverum/Rena og Lillehammer, men øker betydelig for Elverum/Rena når man trekker inn tilførselen til eget fylke som del av den lokale tilførselen (se figur 5.2b). For øvrig er den lokale tilførselen litt lavere fra studieregionene i Hedmark og Oppland enn det vi så i Oslo, Akershus og Østfold, men til gjengjeld klart større til samme landsdel for øvrig. Det siste har en del sammenheng med at en del av tilførselen av nye høyt utdannede fra studiestedene i Hedmark går til Oppland og vice versa.

Tilførsel av nye høyt utdannede fra studier i høgskoleregionene i Buskerud, Vestfold og Telemark viser til dels meget høy lokal tilførsel (se figur 5.2c). Spesielt er tilførselen til egen region betydelig i Skien/Porsgrunn og Drammen, og når vi trekker inn samme fylke for øvrig i den lokale tilførselen særdeles høy i studieregionen Sandefjord/Larvik. Regionen Notodden/Bø, med konsentrasjon om høgskolen i Bø, skiller seg ut i motsatt retning, med relativt lav lokal tilførsel av nye høyt utdannede, og der studentene har en klar tendens til å bosette seg i andre regioner på Østlandet for øvrig utenom Telemark etter at studiene er avsluttet. Notodden/Bø skiller seg også ut med forholdsvis stor forsyning av nye høyt utdannede til regioner i landet for øvrig utenfor Østlandet.

På Sør- og Sør-Vestlandet er det først og fremst studiestedene i Stavanger/Sandnes og Haugesund som gir størst tilførsel av nye høyt utdannede til egen region, mens Jæren har en liten tilførsel til egen region, men meget høy tilførsel til Rogaland for øvrig (figur 5.2d). Den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra studieregionene i Agder utgjør i Kristiansand om lag halvparten og i Arendal om lag 30 prosent av totalt antall nye høyt utdannede når vi tar med eget fylke som lokal arena, mens forsyningen av nye høyt utdannede til egen landsdel for øvrig er noe større fra Arendal enn fra Kristiansand. Studieregionen Sunnhordland skulle geografisk vært plassert i Hordaland, og dermed på Vestlandet for øvrig, men i kraft av at den høyere utdanningen i stor grad omfatter høgskolen Haugesund/Stord, plasserte vi denne regionen sammen med Agder og Rogaland. Tilførselen av nye høyt utdannede til eget fylke for øvrig gjelder imidlertid for Sunnhordland til Hordaland for øvrig, og ikke til Rogaland, mens egen landsdel for øvrig vil si til Vestlandet for øvrig.

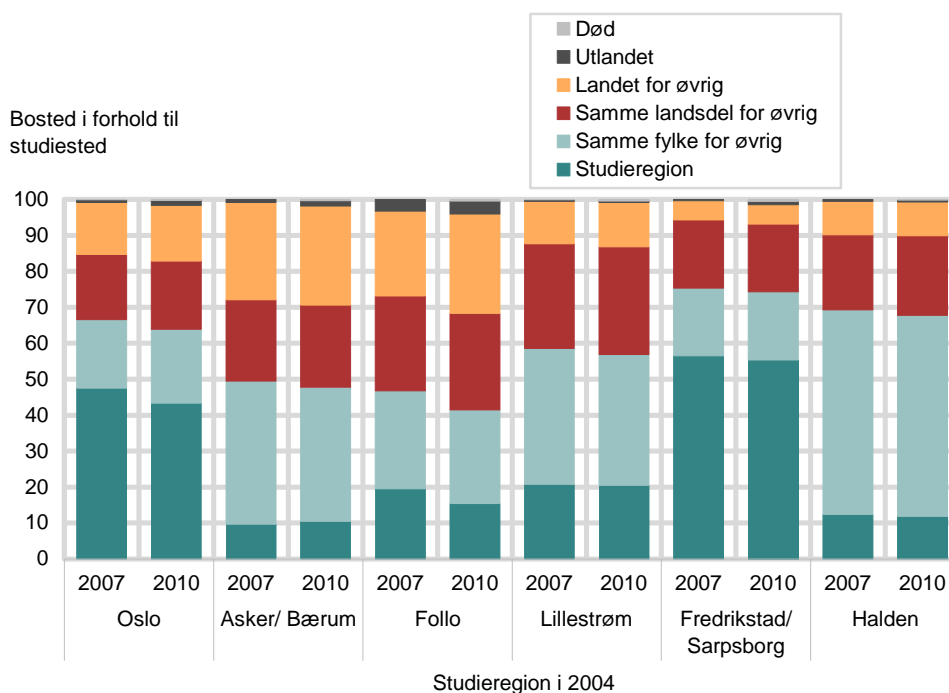
Beveger vi oss over til studiestedene på Vestlandet for øvrig (figur 5.2e), er det også her den lokale tilførselen av nye høyt utdannede som dominerer, og da spesielt i studiestedsregioner som Førde, Molde, Ålesund og især Kristiansund. Av

tilførselen av nye høyt utdannede i Bergen går om lag 55 prosent til Bergen og Hordaland fylke for øvrig, men en betydelig andel bosetter seg også i landet for øvrig utenfor Vestlandet. Av tilførselen av nye høyt utdannede i Sogndal/Årdal ender drøyt halvparten opp i egen region og Sogn og Fjordane fylke for øvrig, mens det fra høgskolen i Volda, i regionen Ørsta/Volda, er tilførselen av nye høyt utdannede til fylket Møre og Romsdal for øvrig som dominerer. Mens tilførselen av nye høyt utdannede til kun egen region er ganske liten både i Sogndal/Årdal og Ørsta/Volda, er forsyningen av nye høyt utdannede til regioner i landet for øvrig utenom Vestlandet ganske betydelig, og da spesielt fra høgskolen i Volda. Lavest "lokal" tilførsel ble observert fra høgskolestudier i Nordfjord. Her er imidlertid forsyningen av nye høyt utdannede til landsdelen for øvrig, som i stor grad betyr forsyning til Møre og Romsdal, betydelig.

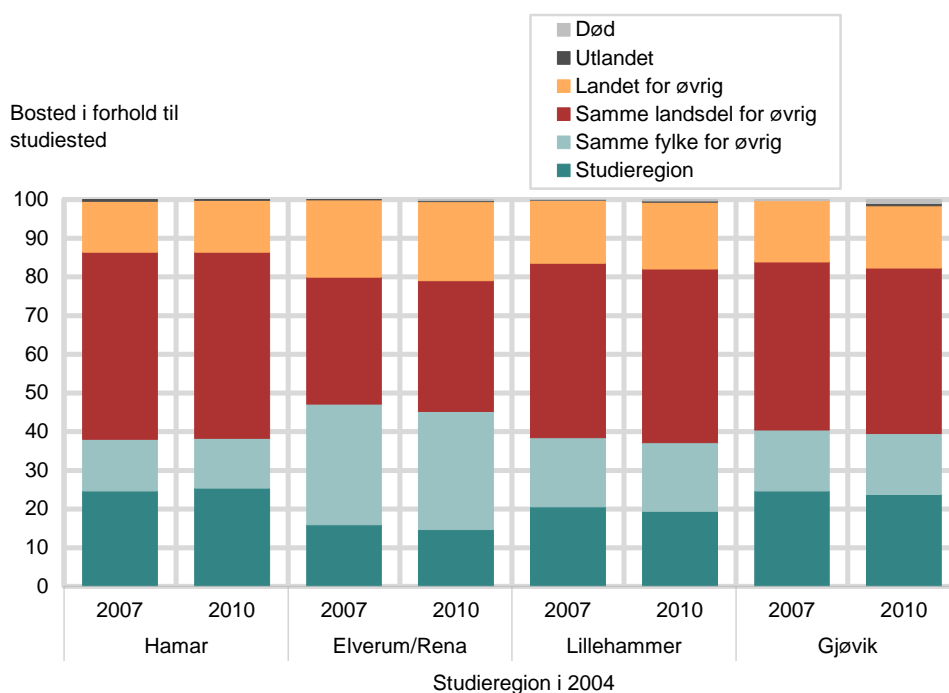
Trøndelag skiller seg noe ut med relativt lav andel lokal tilførsel av nye høyt utdannede til egen region (se figur 5.2f). Fra studiestedene i Trondheim ender om lag 40 prosent av de uteksaminerte opp med bosted i Trondheim, mens en forholdsvis liten andel forsynes til regioner i Sør- og Nord-Trøndelag for øvrig. Den største andelen av tilførselen av nye høyt utdannede i Trondheim ender opp i regioner utenfor Trøndelag, noe som igjen klart henger sammen med Trondheims posisjon som nasjonalt sentrum for den høyere teknologiske utdanningen. Den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra den økonomiske regionen Steinkjer er forholdsvis beskjeden til egen region, men øker en del når vi inkluderer Nord-Trøndelag fylke for øvrig som den lokale arena. Den lokale tilførselen øker klart når vi beveger oss over til studiestedene i Namsos og Levanger/Verdal, der om lag 2/3 av nye høyt utdannede blir boende i Nord-Trøndelag og drøyt 80 prosent i hele Trøndelag etter at studiene er avsluttet.

Går vi til slutt til studieregionene i Nord-Norge, er det igjen den lokale tilførselen av nye høyt utdannede som dominerer (figur 5.2g). Bodø, Hammerfest og Tromsø er de av studieregionene som viser høyest andel tilførsel av nyutdannede til egen region, mens den lokale tilførselen av nye høyt utdannede blir svært omfattende i regionen Mo/Nesna når vi i tillegg til studieregionen inkluderer tilførselen til eget fylke for øvrig i den lokale tilførselen. Summeres tilførselen av nye høyt utdannede til egen region og eget fylke for øvrig ender drøyt 70 prosent av tilførselen fra høyere utdanning i Bodø opp i eget fylke. Fra studieregionene i Troms, er det også ved siden av lokal tilførsel, en betydelig forsyning av nye høyt utdannede til regioner i Nord-Norge for øvrig. Studiestedet Narvik skiller seg ut med den klart laveste lokale tilførselen av nye høyt utdannede i landsdelen, det være seg til egen region så vel som til Nordland fylke for øvrig. Narvik er også den av studieregionene i Nord-Norge med størst eksport av studenter ut av landsdelen. Studieregionene i Finnmark utmerker seg med relativt stor lokal tilførsel av nye høyt utdannede og spesielt når hele fylket tas med som del av den lokale arena.

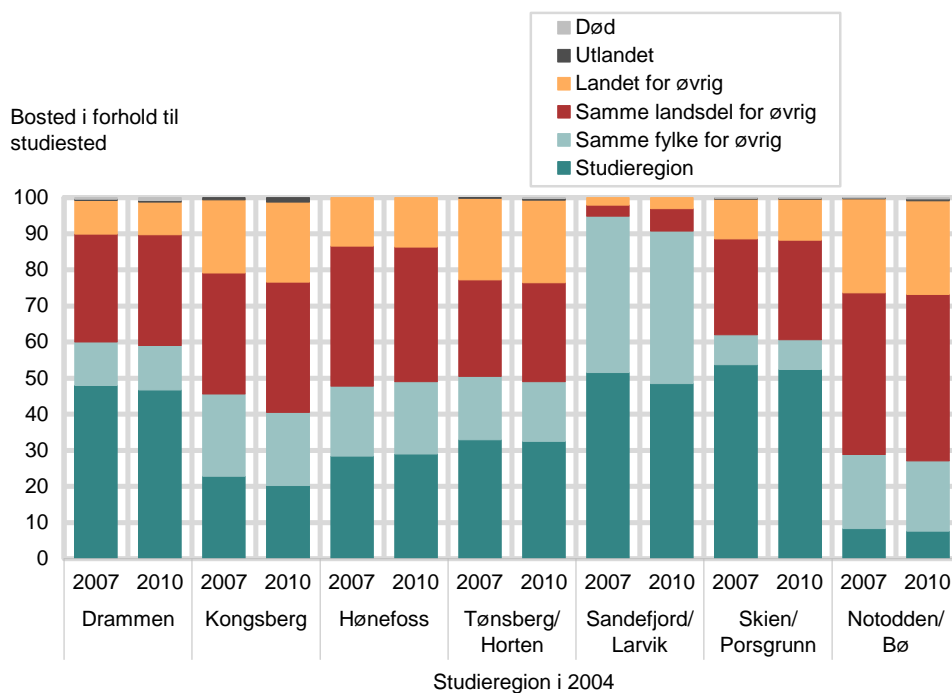
Figur 5.2a. Studenter med avsluttet høgere utdanning ved studiesteder i Oslo, Akershus og Østfold i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent

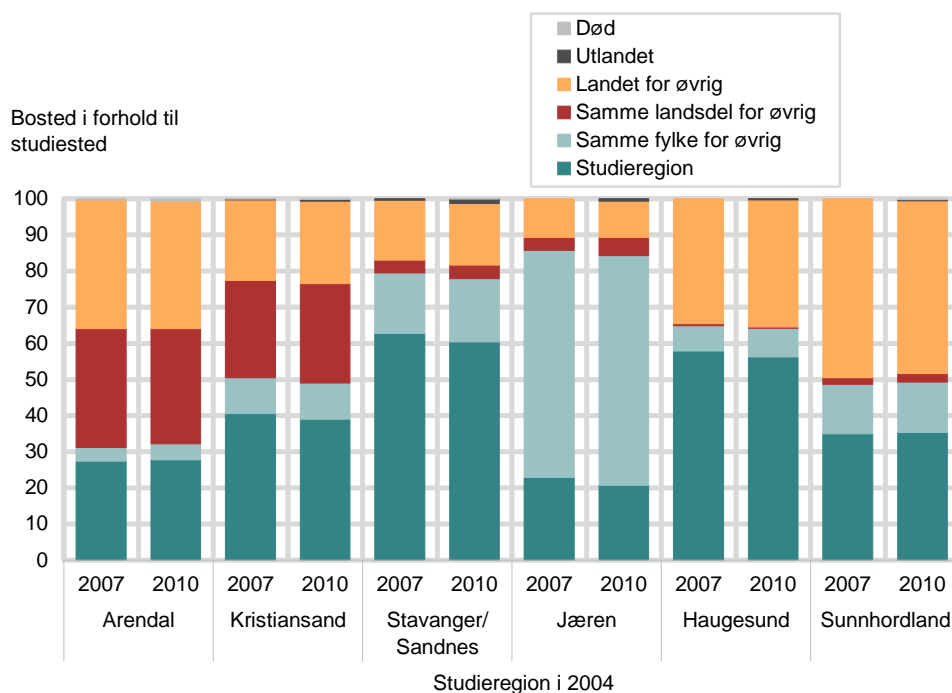
Figur 5.2b. Studenter med avsluttet høgere utdanning ved studiesteder i Hedmark og Oppland i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent

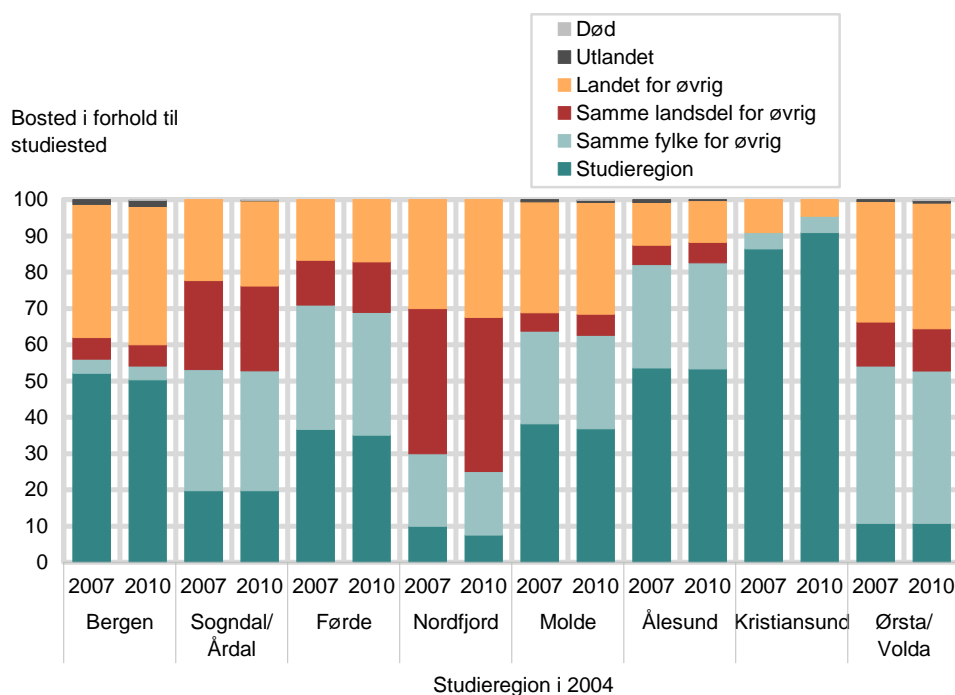
Figur 5.2c. Studenter med avsluttet høyere utdanning ved studiesteder i Buskerud, Vestfold og Telemark i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent

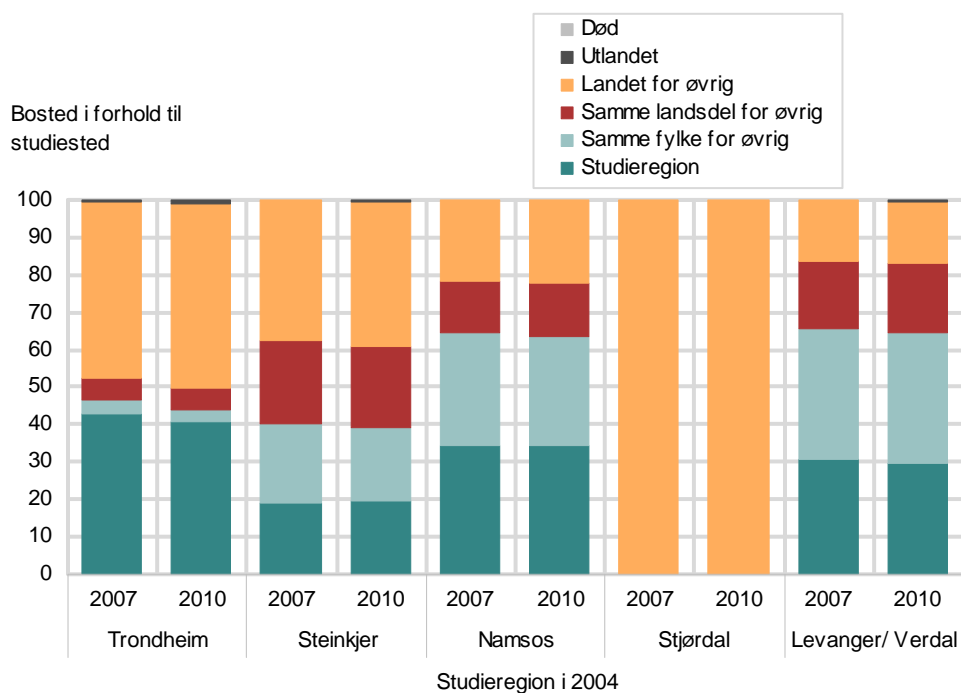
Figur 5.2d. Studenter med avsluttet høyere utdanning ved studiesteder i Agder, Rogaland og Sunnhordland i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent

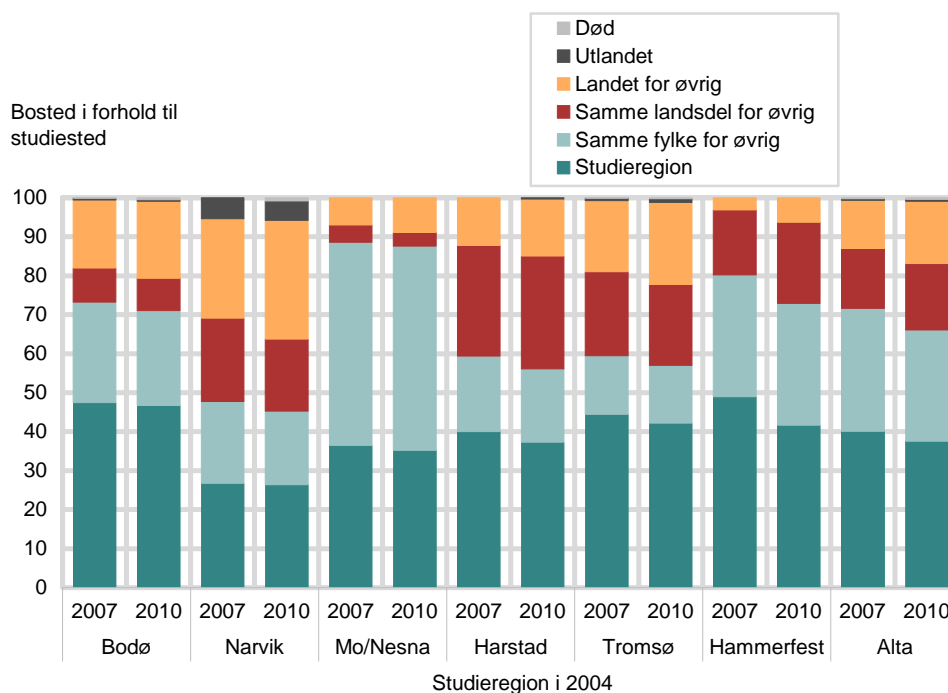
Figur 5.2e. Studenter med avsluttet høgere utdanning ved studiesteder i Bergen, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent

Figur 5.2f. Studenter med avsluttet høgere utdanning ved studiesteder i Trøndelag i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent

Figur 5.2g. Studenter med avsluttet utdanning ved studiesteder i Nord-Norge i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent

5.3. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede fra hver av studieregionene

I figurene 5.3a-g har vi satt sammen resultatene fra den geografiske rekrutteringsstrukturen i 2002 og den geografiske tilførselsstrukturen av nye høyt utdannede i 2004 gitt bostedsregion i 2010. Her fremkommer en del interessante forskjeller, ved at det kan være til dels store forskjeller i geografisk rekrutterings- og tilførselsstruktur. Det er en viss tendens til at de største og mest sentralt lokaliserte studieregionene viser mer lokal tilførsel enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi, men dette er ikke gjennomgående. Størst avvik er det å finne i Alta, der den lokale tilførselen av nye høyt utdannede til både egen region og til fylket Finnmark for øvrig, klart overstiger den lokale rekrutteringen. Når også Hammerfest skiller seg ut i samme retning, er det nærliggende å ta i betraktning tiltakssoneeffekten når man skal prøve å finne forklaringsfaktorer.

Gruppert etter en tilnærmet landsdelsinndeling med eget fylke som den lokale arena, viser studieregionene i Oslo, Akershus og Østfold en sterkere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering til studier i Oslo, Asker/Bærum og Follo, mens studieregionen Lillestrøm i Akershus viser en klar lokal "brain-drain", med klart lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi (figur 5.3a). I Østfold er det nær balanse mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilgang av nye høyt utdannede i studieregionen Fredrikstad/Sarpsborg, mens det er observert en noe lavere lokal tilførsel enn lokal rekruttering i Halden. Den lokale betydningen er imidlertid stor i studieregionene i Østfold, både med hensyn til tilførsel av nye høyt utdannede og spesielt med hensyn til rekruttering til studier.

Studieregionene i Hedmark og Oppland viser som nevnt over en forholdsvis lav lokal rekruttering og lokal tilførsel av nye høyt utdannede, noe som vi anser har en del sammenheng med rekruttering og tilførsel på tvers av disse to fylkene (figur 5.3b). Blant studieregionene er det observert en noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering i Hamar, Elverum/Rena og Lillehammer, mens Gjøvik opplever en svak lokal "brain-drain" gjennom noe lavere lokal

tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi.

Beveger vi oss over til studieregionene i Buskerud, Vestfold og Telemark (figur 5.3c) er den lokale betydningen til dels forholdsvis høy, med et lite unntak for studieregionen Notodden/Bø og til dels Kongsberg. Samtlige studieregioner med unntak av Sandefjord/Larvik viser noe lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi.

På Sørlandet og i Rogaland og Sunnhordland er det tilsynelatende store forskjeller i den lokale betydningen av både rekruttering til studier og tilførselen av nye uteksaminerte (figur 5.3d). Det er studieregionene i Rogaland som viser den klart største lokale betydning, mens det lokale innslaget i både rekrutterings- og tilførselsstrømmene er klart lavere i Agder-fylkene. På samme måte som i Hedmark og Oppland, må vi regne med at dette har noe sammenheng med rekruttering og tilførsel på tvers av fylkene Aust- og Vest-Agder, noe som også kan leses av andelen av rekrutteringen fra og tilførselen til landsdelen for øvrig. Blant studieregionene er det observert en lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering til studier i Arendal og Sunnhordland, mens det er nær balanse mellom rekruttering til og tilførsel av nye uteksaminerte i de øvrige regionene, og med en svakt sterkere lokal tilførsel på Jæren og i Haugesund enn det andelen lokal rekruttering skulle tilsi.

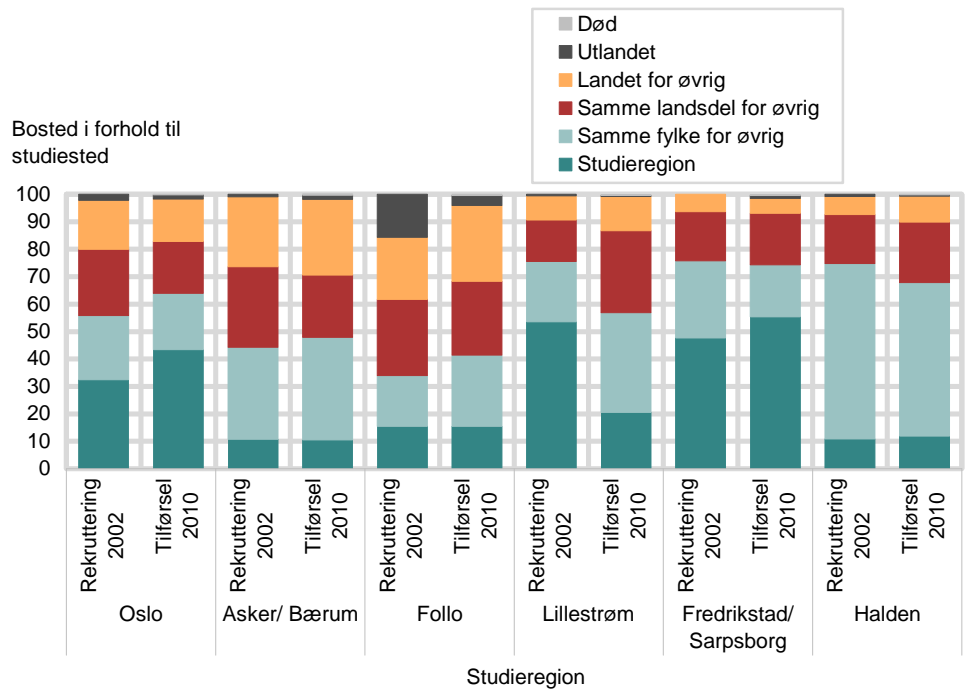
Den lokale betydningen er også til dels stor i rekrutterings- og tilførselsstrømmene i studieregionene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, men forskjellene mellom studiestedene er store, med størst lokal betydning i Kristiansund, Ålesund, Førde og Molde (figur 5.3e). Blant studieregionene opplever imidlertid de fleste en lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi. Klarest kommer dette til uttrykk i Molde og Førde, som til tross for stor lokal rekruttering opplever en "brain-drain" gjennom lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede. Både Bergen, Sogndal/Årdal og Kristiansund viser imidlertid en svakt høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi.

Studieregionene i Trøndelag viser i gjennomsnitt noe lavere lokal betydning både i rekrutterings- og tilførselsstrømmene enn landsgjennomsnittet (figur 5.3f). En del av forklaringen ligger i en viss rekruttering og tilførsel på tvers av fylkene Sør- og Nord-Trøndelag, noe som helt klart kommer til syne i rekrutteringen fra og tilførselen til landsdelen for øvrig, som her kun omfatter de to Trøndelags-fylkene. Men som vi ser gjelder denne effekten studiestedene i Nord-Trøndelag, mens Trondheim har forholdsvis lav rekruttering fra og spesielt liten forsyning til regioner i Nord-Trøndelag. Viktig for Trøndelagsregionen er en tendens til noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi. Til tross for forholdsvis lave lokale andeler i Trondheim, er den lokale tilførselen av nye høyt utdannede større enn den lokale rekrutteringen til studier, slik at dette gir en liten lokal "brain-gain" med hensyn til effektene av de høyere utdanningsinstitusjonene. Det samme er observert for studiestedene Namsos og Levanger/Verdal, mens den lokale rekrutteringen til studier og lokale tilførselen av nye høyt utdannede synes å balansere hverandre i Steinkjer.

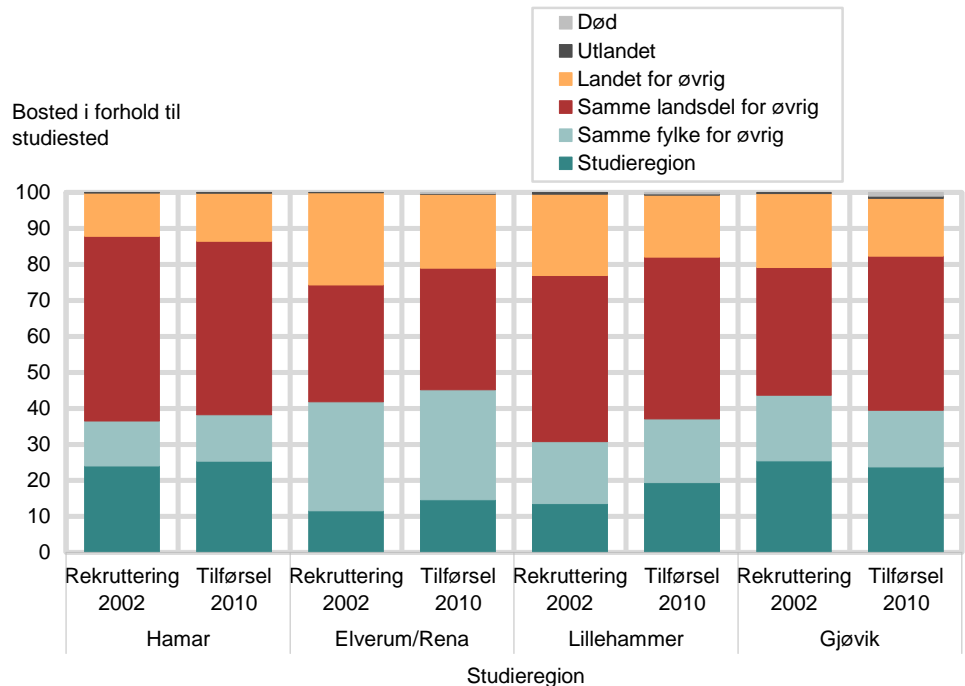
Den lokale betydningen av universitets- og høgskolestudiene i Nord-Norge er i snitt høy, og over landsgjennomsnittet (figur 5.3g). Den største lokale forankringen både med hensyn til rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede er å finne i studieregionene Mo/Nesna, Bodø og Hammerfest, men det er regionen Alta som opplever den klart største lokale "brain-gain" effekten, ved at den lokale tilførselen av nye høyt utdannede er klart høyere enn det den lokale rekrutteringen til studier i regionen skulle tilsi. En liten lokal "brain-gain" effekt ble også observert i Mo/Nesna og Hammerfest, mens Bodø, Narvik og Harstad opplevde en svak lokal "brain-drain", ved at den lokale rekrutteringen til studiene ligger noe

over tilsvarende tilførsel av nye høyt utdannede. Spesielt studieregionen Harstad kompenserer noe av dette gjennom forholdsvis høy forsyning av nye høyt utdannede til landsdelen Nord-Norge for øvrig. I Tromsø, som utgjør den største av studieregionene i Nord-Norge, er det nær balanse mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel av nye uteksaminerte, men viser en svak "brain-drain" mellom rekruttering og tilførsel når vi ser hele landsdelen Nord-Norge under ett.

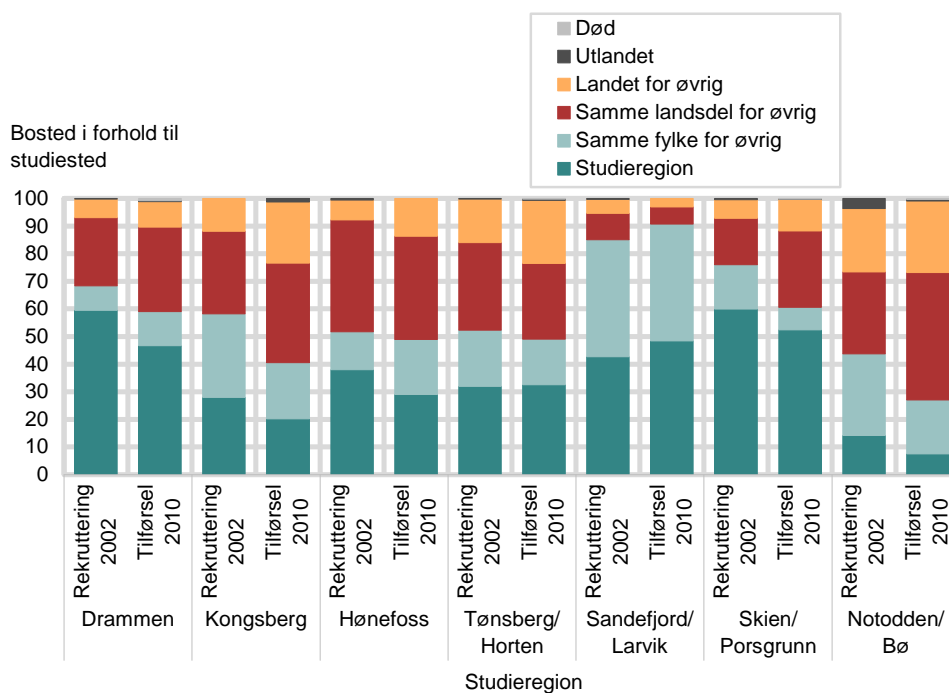
Figur 5.3a. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Oslo, Akershus og Østfold. Prosent

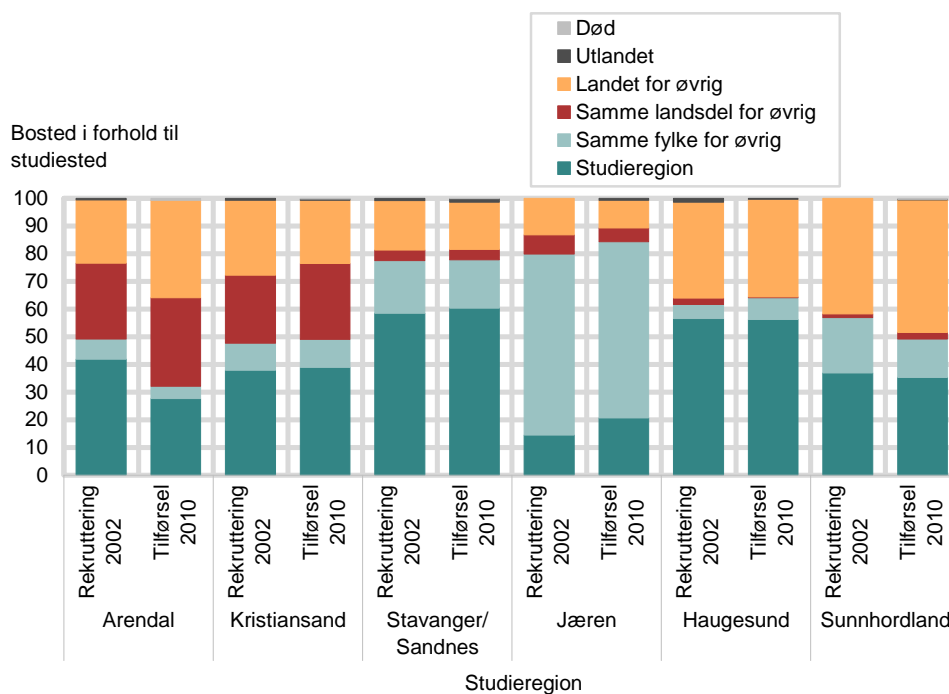
Figur 5.3b. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Hedmark og Oppland. Prosent

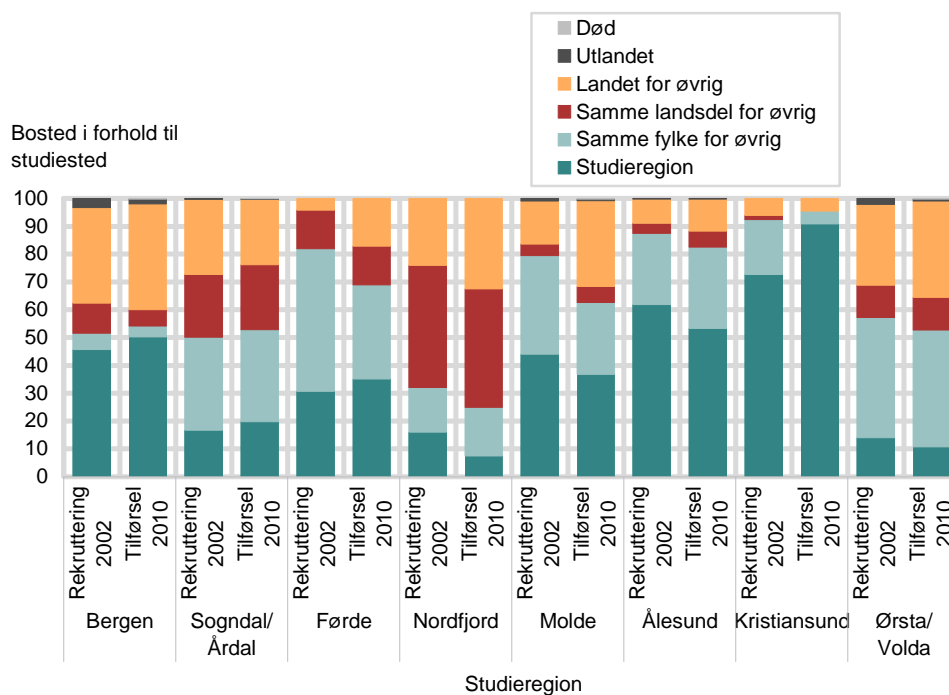
Figur 5.3c. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Buskerud, Vestfold og Telemark. Prosent

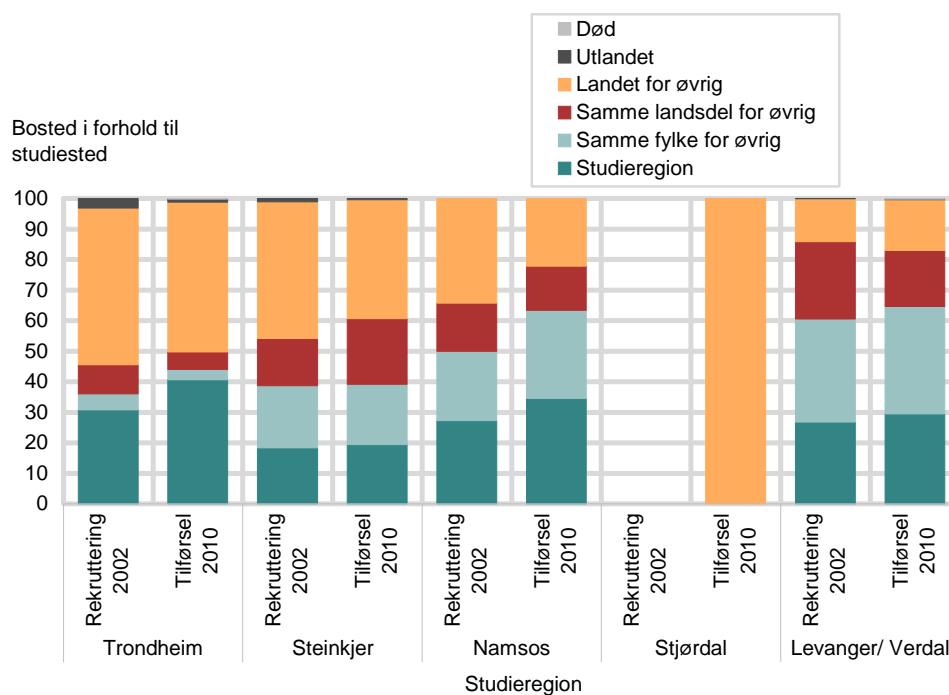
Figur 5.3d. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Agder, Rogaland og Sunnhordland. Prosent

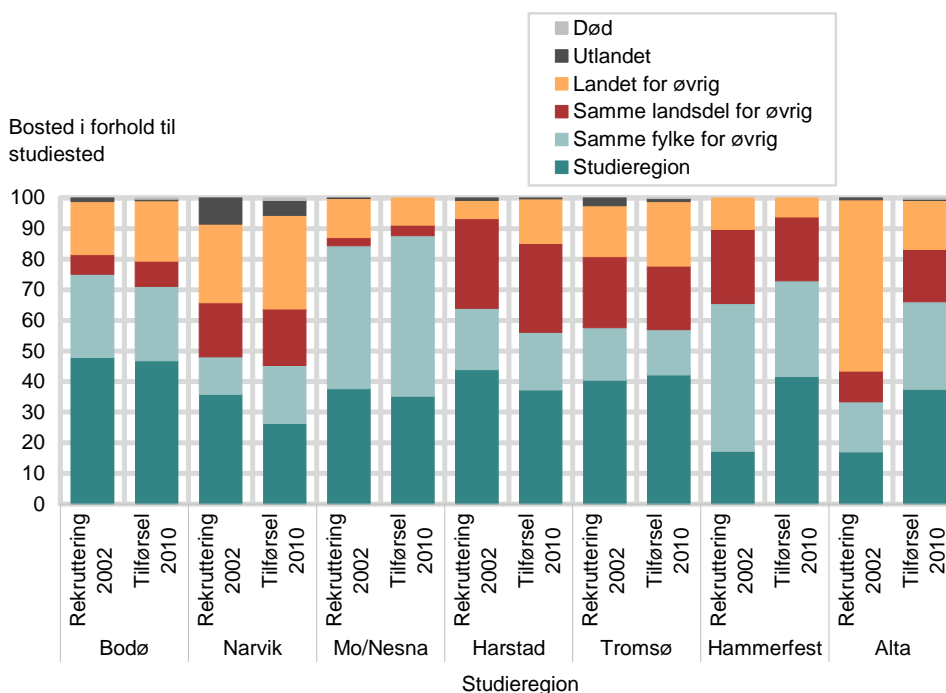
Figur 5.3e. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Bergen, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Prosent

Figur 5.3f. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Trøndelag. Prosent

Figur 5.3g. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Nord-Norge. Prosent

5.4. Tilførsel av nye høyt utdannede i hver studieregion etter utdanningens varighet

I figurene 5.4a-g har vi sett på resultatene av den geografiske tilførselsstrukturen avhengig av om studentene har avsluttet studier tilsvarende en formell lengde på 1-4 år, eller om de har tatt en utdanning som krever en formell studietid på 5 år eller lenger. Studier av typen lærerutdanning, sykepleierutdanning og studier satt sammen av fag som gir en bachelorgrad (og tidligere cand.mag. grad) er eksempler på høyere utdanninger som er å finne under studier med 1-4 års varighet. Studenter med fullført mastergrad (og tidligere hovedfag og magistergrad) samt doktorgrad er alle å finne under studier med 5 år eller lengre varighet.

Resultatene gir ingen klar struktur på regionalt nivå. Hovedtendensen gitt som et veid gjennomsnitt over alle studieregionene (se nasjonal samlefigur i kapittel 3) viser imidlertid at tilførselen av nye høyt utdannede fra studier med lang varighet (5 år og lenger) har en liten overvekt når det gjelder nær lokal tilførsel (tilførsel til samme region som studiestedets lokalisering), men klart størst overvekt når det gjelder forsyning til regioner i landet for øvrig som ligger utenfor studiestedets egen landsdel. Selv om utvandringen er forholdsvis moderat, er den også noe større blant studenter med lang høyere utdanning enn blant studenter med kort høyere utdanning. På den annen side er den geografiske tilførselen av nye høyt utdannede fra kortere høyere utdanning dominerende til øvrige regioner i det samme fylket og til regioner i samme landsdel som studiestedets lokalisering.

Resultatene av en sentrum/periferi inndeling etter region typer i figur 4.15 i kapittel 4, gir imidlertid klare indikasjoner på at det er klare regionale variasjoner bak landstallene basert på veide gjennomsnitt over alle studieregionene.

Av figur 5.4a ser vi at av studieregionene i Oslo, Akershus og Østfold viser Oslo, Asker/Bærum og Lillestrøm en høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning enn av de med kort høyere utdanning når egen region og fylket for øvrig tas med i den lokale arena. I Follo, Halden og spesielt Fredrikstad/Sarpsborg er situasjonen omvendt, ved at det er studenter med kort høyere utdanning som dominerer den lokale tilførselen, mens studenter med lang

høyere utdanning har en stor tendens til å velge bosted i egen landsdel utenom eget fylke eller i landet for øvrig.

I studieregionene i Hedmark og Oppland skiller Hamar seg ut med en klart høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning enn av de med kort høyere utdanning, mens Gjøvik skiller seg ut i motsatt retning (figur 5.4b). I Elverum/Rena og Lillehammer er det derimot små forskjeller i den lokale tilførselen avhengig av studielengde. Med unntak av studenter med lang høyere utdanning i Hamar, er forsyningen av nye høyt utdannede betydelig i retning andre regioner på Østlandet, der noe av tilførselen også går fra Hedmark til Oppland og vise versa.

I studieregionene i Buskerud, Vestfold og Telemark skiller spesielt Drammen og Kongsberg seg ut med lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning sammenliknet med de med kort høyere utdanning (figur 5.4c). Trenden er den samme for Hønefoss, Tønsberg/Horten og Notodden/Bø, om enn noe mer moderat. Sandefjord/Larvik og Skien/Porsgrunn skiller seg ut i motsatt retning, med en svakt høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning.

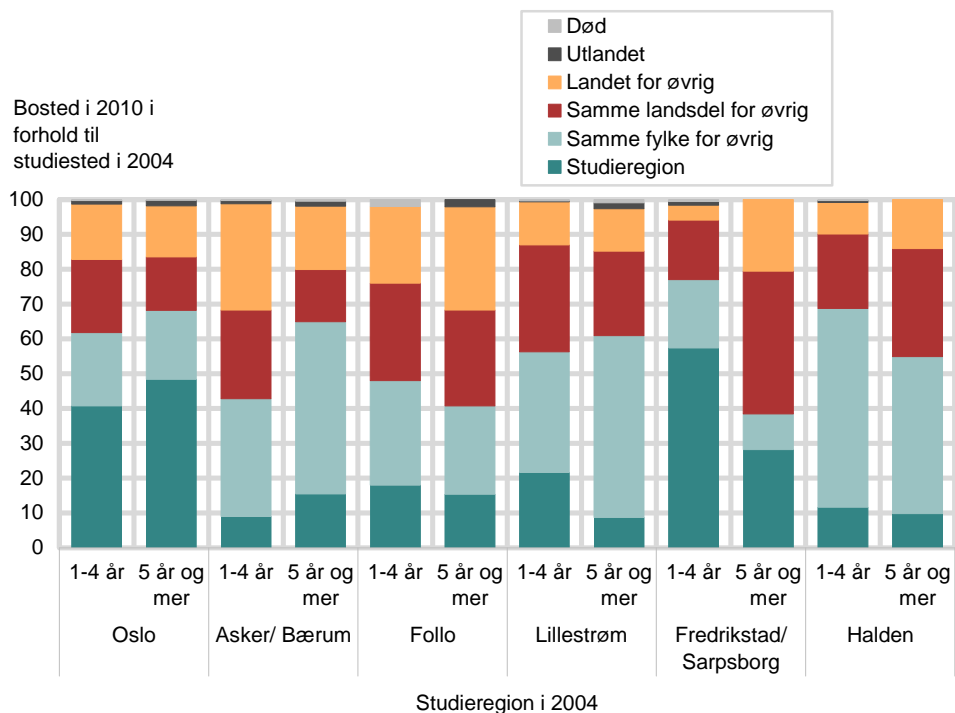
På Sør- og Sør-Vestlandet er det avdekket til dels store variasjoner i den lokale tilførselen avhengig av studielengde. Det er kun Kristiansand, og så vidt det er Sunnhordland, som viser en noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning enn blant de med kort høyere utdanning (figur 5.4d). Den store lokale tilførselen av nye uteksaminerte studenter i Stavanger/Sandnes er litt større blant studenter med kort høyere utdanning enn blant de med lang høyere utdanning, men forskjellene er her små. I de øvrige studieregionene, Arendal, Jæren og Haugesund, er det klart større lokal tilførsel av nye uteksaminerte studenter med kort høyere utdanning enn av studenter med lang høyere utdanning.

Går vi til studieregionene på Vestlandet for øvrig, er det kun i studieregionen Sogndal/Årdal vi finner en noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning enn av de med kort høyere utdanning (figur 5.4e). I Bergen, Ålesund og Ørsta/Volda er den lokale tilførselen moderat høyere for de med kort høyere utdanning enn for de med lang høyere utdanning, mens i de øvrige studieregionene, Førde, Nordfjord, Molde og Kristiansund, er det den lokale tilførselen av nye høyt utdannede med kort høyere utdanning som dominerer.

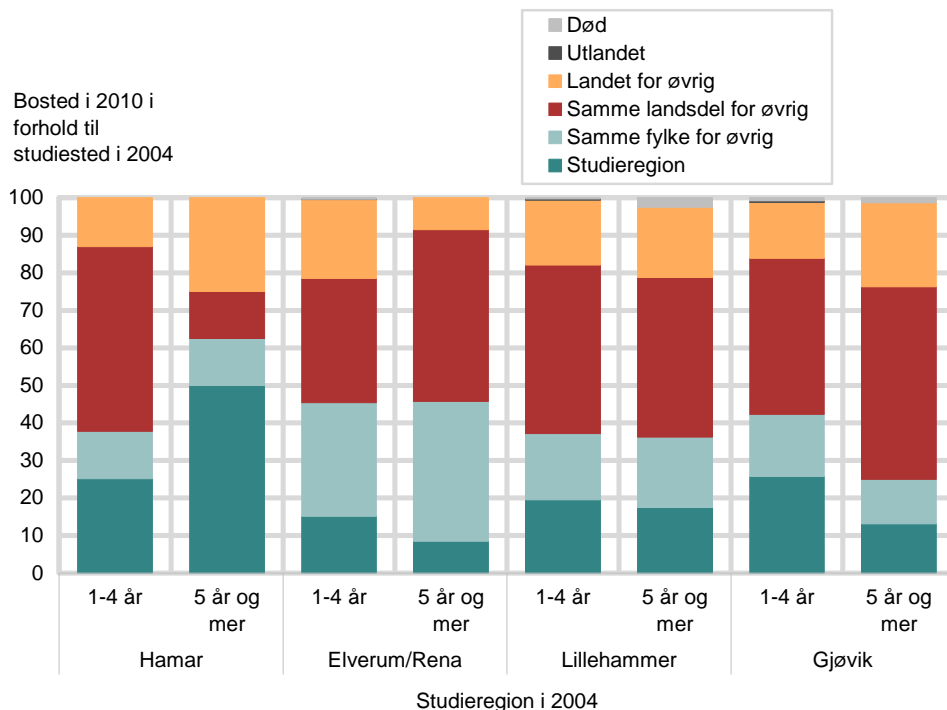
I Trøndelags-fylkene skiller Trondheim seg ut med en større lokal tilførsel av nye høyt utdannede med kort høyere utdanning enn av nye uteksaminerte studenter med lang høyere utdanning, der forsyningen ut av Trøndelag er spesielt stor i den sistnevnte gruppen av studenter (figur 5.4f). I studieregionene Steinkjer, Namsos og Levanger/Verdal er det en større lokal tilførsel blant studenter med lang høyere utdanning, men antallet studenter det her dreier seg om, er beskjedent. I Stjørdal er det svært liten tilførsel av nye uteksaminerte studenter, og kun av studenter med kort høyere utdanning. Som vi tidligere har sett går forsyningen av disse i sin helhet ut av Trøndelagsregionen.

I Nord-Norge er det også en del variasjoner i den lokale tilførselen av nye høyt utdannede avhengig av studielengde (figur 5.4g). Mo/Nesna og spesielt Harstad skiller seg ut med noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede med lang høyere utdanning enn av de med kort høyere utdanning, men antallet dette dreier seg om er ganske beskjedent. I de to største studieregionene, Tromsø og Bodø, er det en svakt høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede med kort høyere utdanning enn av de med lang høyere utdanning. Det samme gjelder for studieregionen Narvik. Den store lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra studier i studieregionene i Finnmark, omfatter først og fremst studenter med kort høyere utdanning.

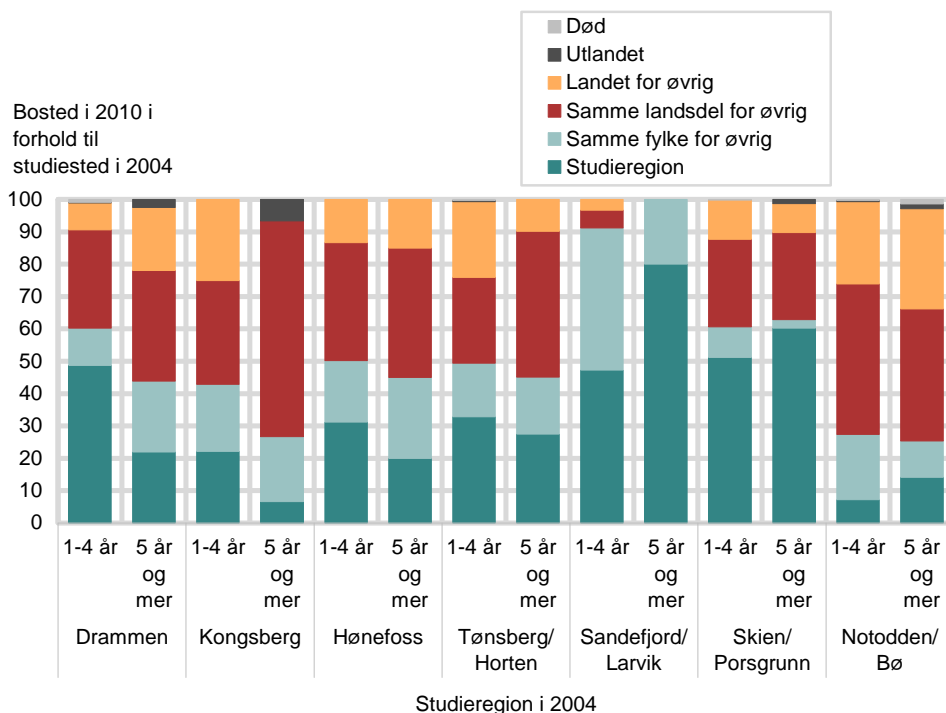
Figur 5.4a. Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Oslo, Akershus og Østfold i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent

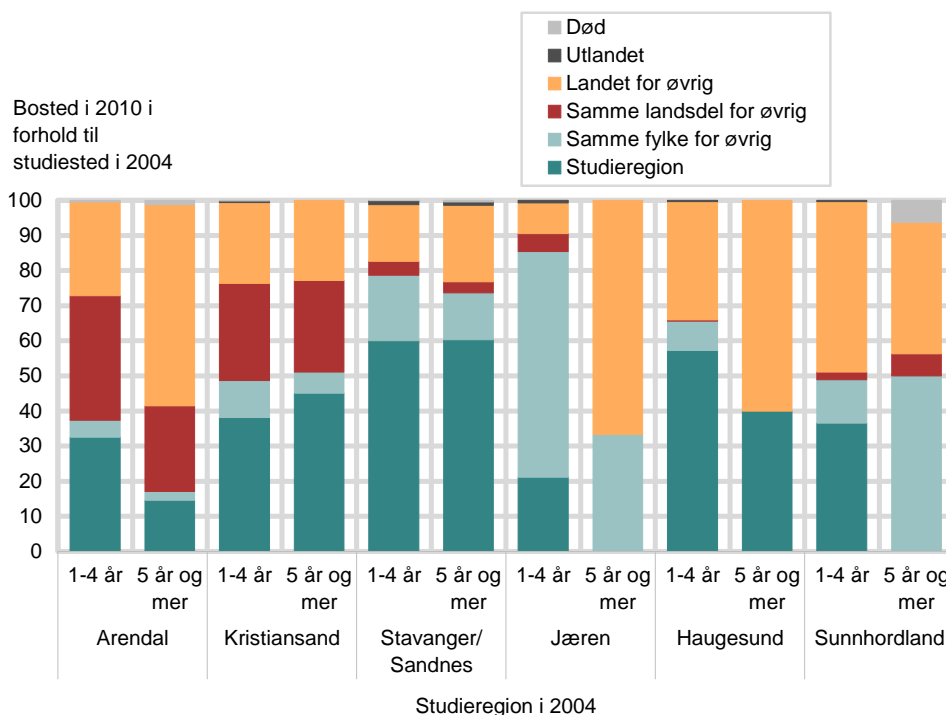
Figur 5.4b. Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Hedmark og Oppland i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent

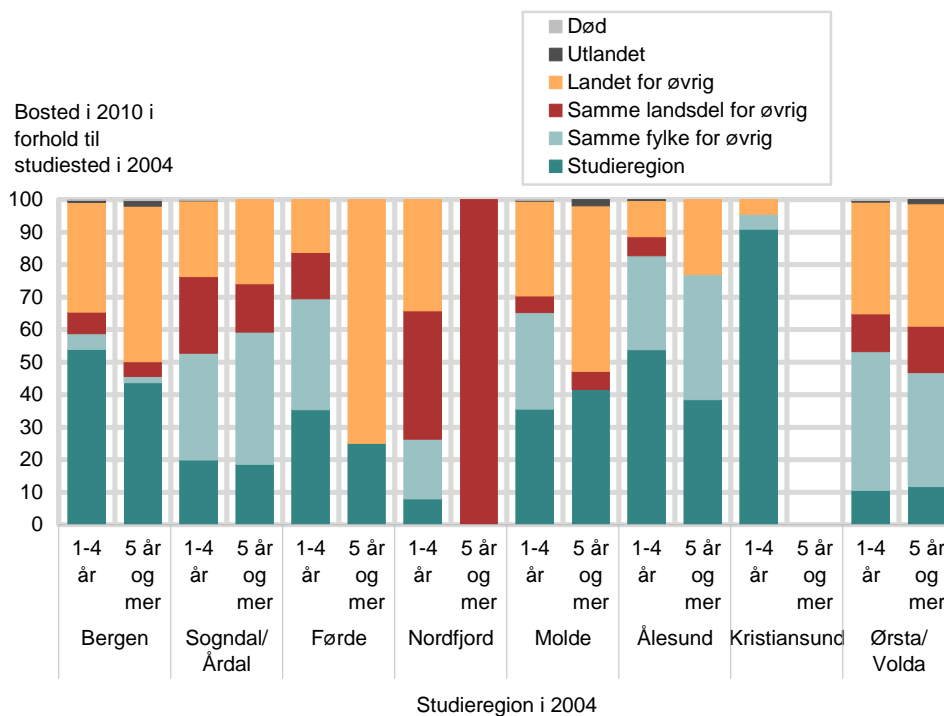
Figur 5.4c. Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Buskerud, Vestfold og Telemark i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent

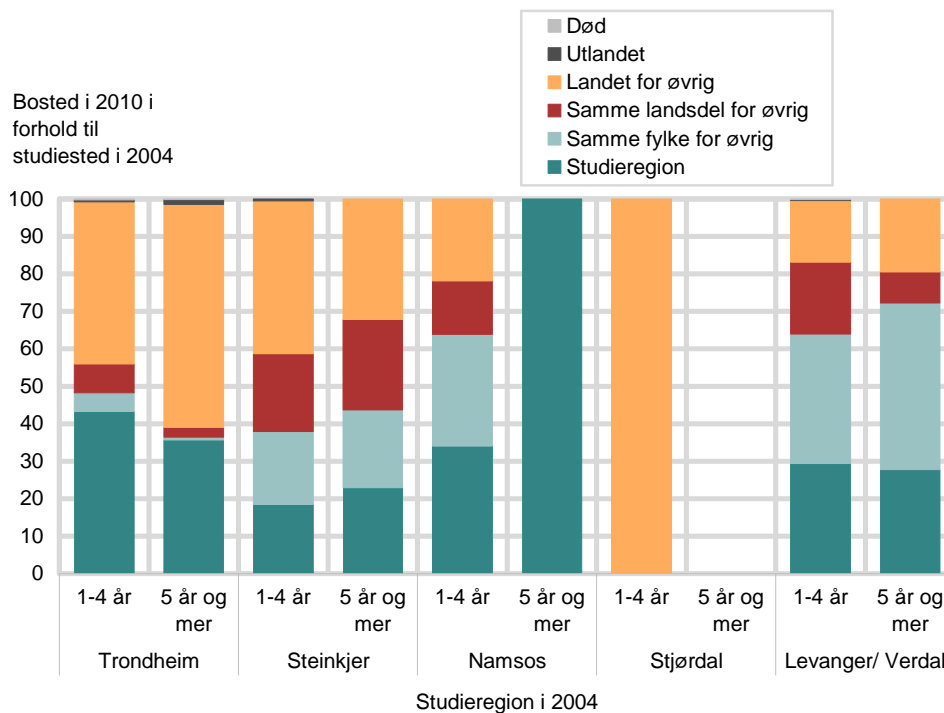
Figur 5.4d. Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Agder, Rogaland og Sunnhordland i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent

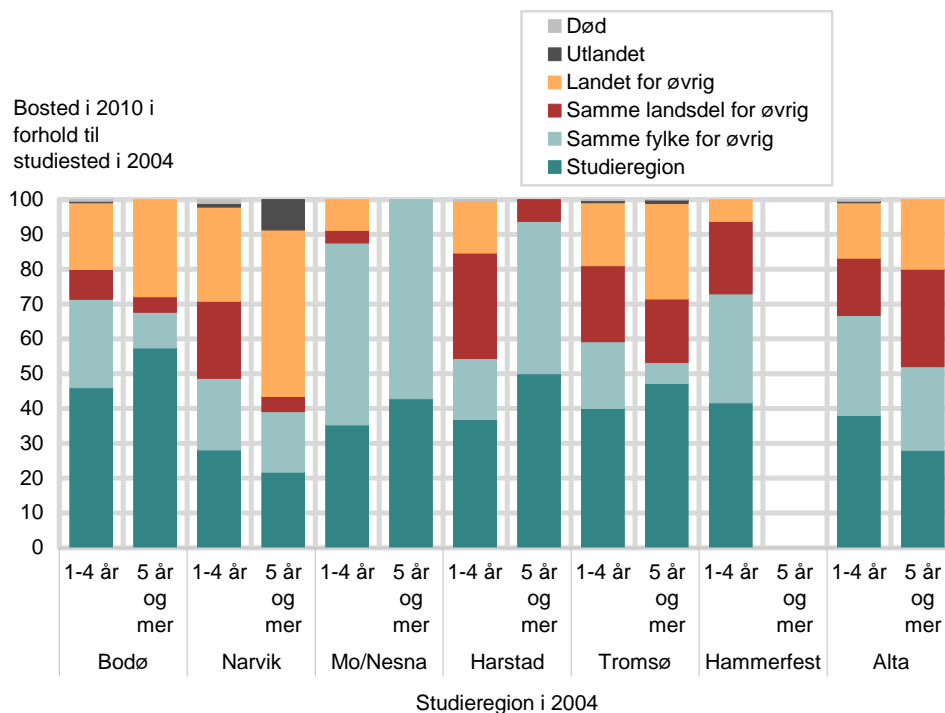
Figur 5.4e. Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Bergen, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent

Figur 5.4f. Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Trøndelag i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent

Figur 5.4g. Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Nord-Norge i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent

5.5. Rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter fagfelt i hver studieregion

Nasjonale resultater viste at den høyeste andelen lokal rekruttering fra samme region som studiestedets beliggenhet er å finne innenfor økonomiske og administrative fag, etterfulgt av humanistiske og estetiske fag, lærerutdanning og pedagogiske fag og for høyere utdanning innen helse- og sosialfag. Lavest lokal rekruttering fra samme region ble observert for høyere utdanning innen primærnæringsfag og for samferdsels- og servicefag. Utvider vi derimot den lokale rekrutteringen til også å omfatte øvrige regioner innen samme fylke som studieregionen, er det lærerutdanning og pedagogiske fag samt økonomiske og administrative fag som viser størst lokal rekruttering, mens høyere utdanning innen primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag fortsatt viser lavest lokal rekruttering, men nær etterfulgt av det geografiske rekrutteringsmønsteret til samfunnsfag og juridiske fag.

Størst andel fjernrekruttering, som vil si rekruttering av studenter med bostedsbakgrunn utenfor studiestedets egen landsdel, foregår til studier innenfor samferdsels- og servicefag, samfunnsfag og juridiske fag samt til naturvitenskaplige og tekniske fag. Lærerutdanning og pedagogiske fag er på den annen side det fagfeltet som viser lavest andel fjernrekruttering.

Går vi over til å måle tilførselen av nye høyt utdannede etter fagfelt er den høyeste andelen lokal tilførsel til samme region som studiestedets beliggenhet å finne innenfor samfunnsfag og juridiske fag etterfulgt av humanistiske og estetiske fag, mens primærnæringsfag og lærerutdanning og pedagogiske fag viser lavest lokal tilførsel innenfor samme region.

Utvider vi den lokale tilførselen til også å omfatte øvrige regioner innenfor samme fylke som studiestedet, er det fortsatt samfunnsfag og juridiske fag og humanistiske og estetiske fag som viser størst lokal tilførsel, men tilførselen av nye høyt utdannede innen helse- og sosialfag og ikke minst innen lærerutdanning og pedagogiske fag, øker nå klart sin lokale betydning. Som for rekrutteringen er det høyere utdanning innen primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag som gir

lavest lokal tilførsel. Størst andel forsyning av nye høyt utdannede til regioner som ligger utenfor studiestedets egen landsdel, stammer fra høyere utdanning innenfor naturvitenskaplige og tekniske fag og fra samferdsels- og servicefag.

Som for tilførselen av nye uteksaminerte studenter i den totale studentmassen, er det også for studentmassen fordelt på fagfelt avdekket forholdsvis små forskjeller i det geografiske tilførselsmønsteret mellom 2-3 år og 5-6 år etter studienes avslutning (bosted i henholdsvis 2007 og 2010).

Til slutt satte vi sammen det geografiske rekrutteringsmønsteret i 2002 og det geografiske tilførselsmønsteret i 2010 også etter fagfelt. De fleste fagfelt gir en noe sterkere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen til de samme fagfelt skulle tilsi. Dette gjelder især innenfor samfunnsfag og juridiske fag og humanistiske og estetiske fag. I motsatt ende finner vi store fagfelt som lærerutdanning og pedagogiske fag og økonomiske og administrative fag, som begge viser en noe svakere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi, og da spesielt når vi utvider den lokale rekrutteringen og tilførselen til å omfatte øvrige deler av samme fylke som studiestedets beliggenhet.

Til slutt i dette kapitlet har vi tatt med noen figurer som viser tall for hver av studieregionene med hensyn til geografisk rekrutteringsstruktur og tilførselsstruktur avhengig av studentenes valg av fagfelt. Som en viktig informasjon har vi også tatt med tabeller som viser fagfeltstrukturen i 2004 ved de høyere utdanningsinstitusjonene i hver av studieregionene. Som vi så av figur 4.14 i kapittel 4 er det stor spredning mellom regionene både med hensyn til geografisk rekrutterings- og tilførselsstruktur, samt hvor mye den lokale rekrutteringen og tilførselen utgjør av samlet rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede fra hvert fagfelt.

Som nevnt i kapittel 2, fordeles de nye høyt utdannede etter hvilke fagfelt som for hver enkelt student anses å være det viktigste. Ut fra definisjonene i utdanningsstatistikken, anses dette å være det fagfeltet der personen inntil en definert dato har avlagt sin høyeste fullførte utdanning. Vi gjør igjen oppmerksom på at med denne definisjonen kan/vil vi få tilførsel av nye høyt utdannede fra fagfelt fra studiesteder der det ikke finnes rekruttering til tilsvarende fagfelt. Dette kan skyldes at studiestedet har et lite antall studenter innen slike fagfelt, og dermed ingen rekruttering det aktuelle rekrutteringsåret vi ser på, men også at studentene kan ha avlagt en tidligere eksamen innen fagfeltet ved andre høyere utdanningsinstitusjoner, og som blir rangert høyere enn det fagfeltet de avsluttet ved et gitt studiested i referanseåret 2004.

Som det går frem av tabell 5.1 er det store variasjoner i fagfeltstruktur mellom studieregionene i Oslo, Akershus og Østfold. Som man kunne forvente, tilbys et bredt spekter av fagfelt i Oslo, men med flest studieplasser innen helse- og sosialfag, humanistiske og estetiske fag og samfunnsfag og juridiske fag. I Asker/Bærum er det økonomiske og administrative fag som dominerer, mens studiene i Follo domineres av naturvitenskaplige og tekniske fag og primærnæringsfag. Lærerutdanning og pedagogiske fag er viktige i Lillestrøm og spesielt i Halden, mens helse- og sosialfag er viktige i Lillestrøm og især i Fredrikstad/Sarpsborg.

I Oslo er det større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering i samtlige fagfelt utenom lærerutdanning og pedagogiske fag. Den lokale rekrutteringen er størst innen samfunnsfag og juridiske fag, økonomiske og administrative fag og naturvitenskaplige og tekniske fag, noe som gjenspeiler seg i en enda større lokal tilførsel av nye høyt utdannede. Den lokale rekrutteringsandelen er noe mindre til de store fagfeltene humanistiske og estetiske fag og helse og sosialfag, men den lokale tilførselen av nye uteksaminerte studenter

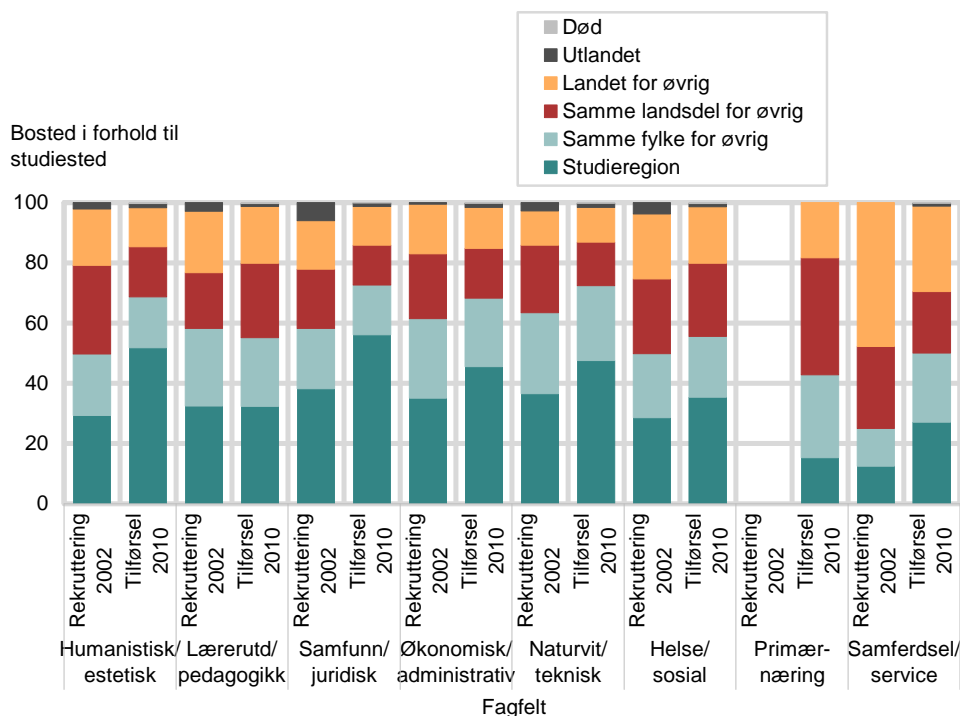
er også her klart større enn den lokale rekrutteringen, og da spesielt for humanistiske og estetiske fag.

Studieregionen Asker/Bærum har en forholdsvis moderat lokal rekruttering til det viktigste fagfeltet økonomiske og administrative fag, noe som også gjenspeiler seg i en tilsvarende lokal tilførselsandel. I Follo er det som man kunne vente lav lokal rekruttering til de store fagfeltene innen naturvitenskaplige og tekniske fag og primærnæringsfag, men dog litt større lokal tilførsel av nye høyt utdannede innen det første fagfeltet enn det rekrutteringen skulle tilsi. I Lillestrøm er det lav lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra det viktige fagfeltet helse- og sosialfag. Likedan innen lærerutdanning og pedagogiske fag, et fagfelt som ble bygget opp ved høgskolen i 2003 og 2004. Tilsvarende ble det vist både stor lokal rekruttering til og høy lokal tilførsel fra helse- og sosialfag i Fredrikstad/Sarpsborg, som var det klart viktigste fagfeltet ved høgskolen der. I Halden er det svært høy lokal rekruttering til det viktige fagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag, og nesten like høy lokal tilførsel fra dette fagfeltet når vi tar med hele Østfold fylke som del av den lokale arena.

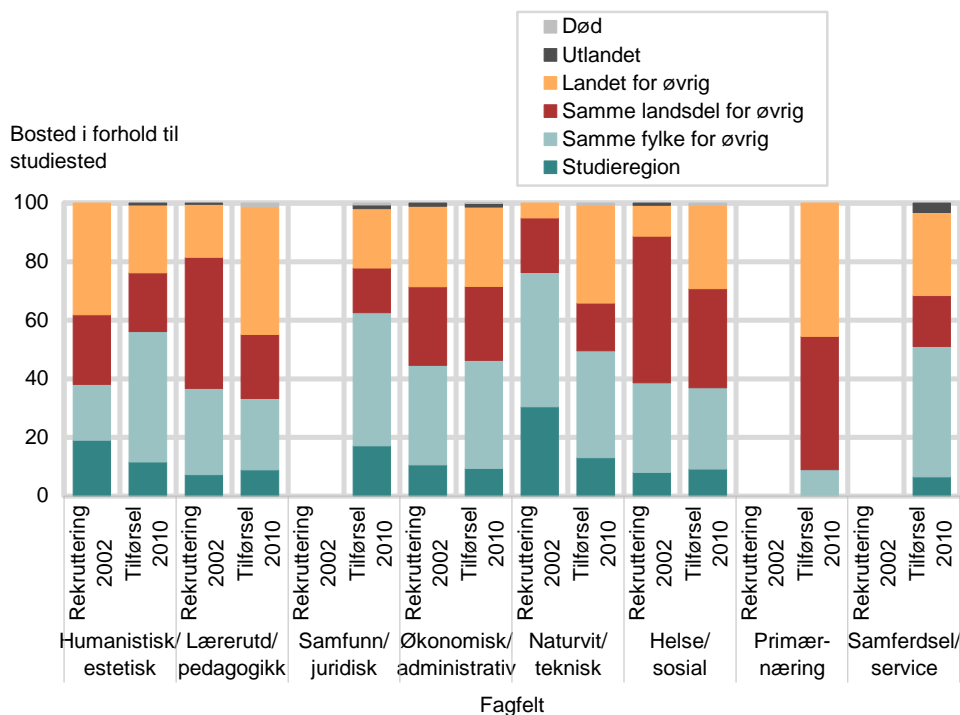
Tabell 5.1. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Oslo, Akershus og Østfold. Prosent

	Humanis- tiske/ estetiske fag	Lærerutd./ pedago- giske fag	Samfunns/ juridiske fag	Økono- misk adm. fag	Naturvit./ tekniske fag	Helse- sosial- fag	Primær- nærings- fag	Sam- ferdsel/ service fag
Oslo	19,3	9,8	19,1	16,7	11,6	22,2	0,1	-
Asker/Bærum .	0,3	-	0,0	99,6	-	-	-	-
Follo	-	2,5	3,7	15,2	58,3	-	20,4	-
Lillestrøm	4,7	36,7	0,7	17,1	4,4	36,0	-	0,4
Halden	15,7	48,7	7,2	12,7	13,0	2,8	-	-
Fredrikstad/ Sarpsborg.....	0,9	-	-	19,2	14,6	65,3	-	-

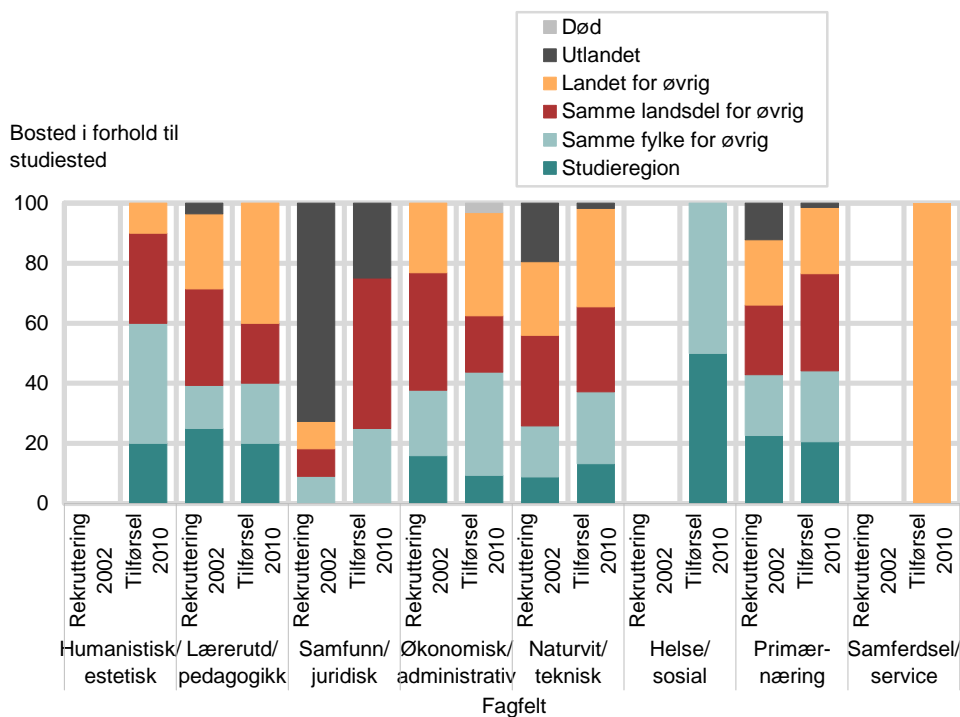
Figur 5.5a. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Oslo

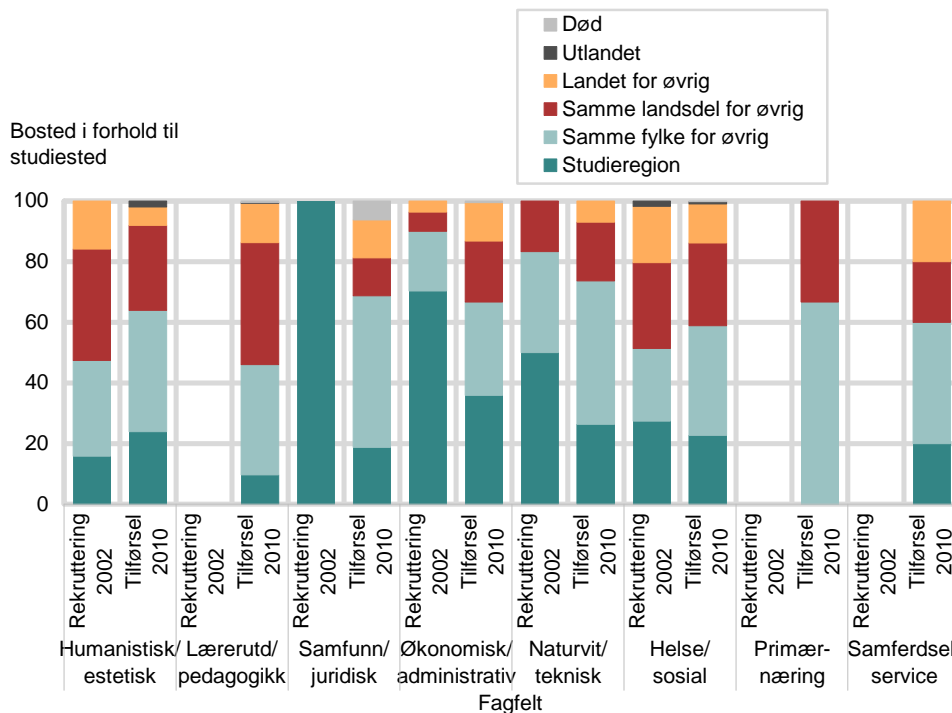
Figur 5.5b. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Asker og Bærum

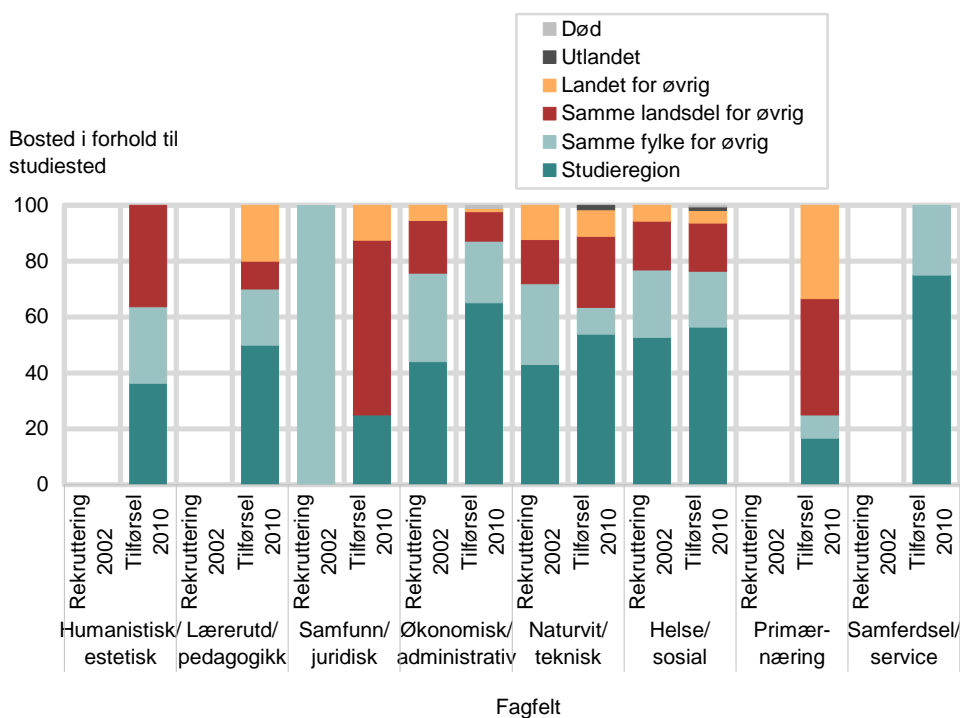
Figur 5.5c. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Follo

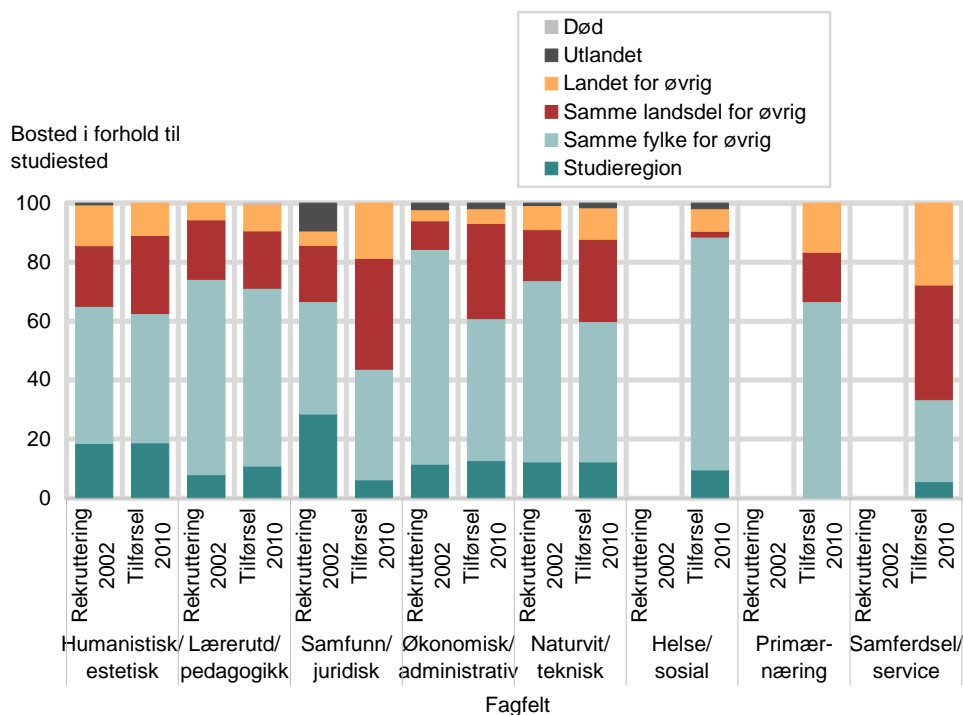
Figur 5.5d. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Lillestrøm

Figur 5.5e. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Fredrikstad/Sarpsborg

Figur 5.5f. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Halden

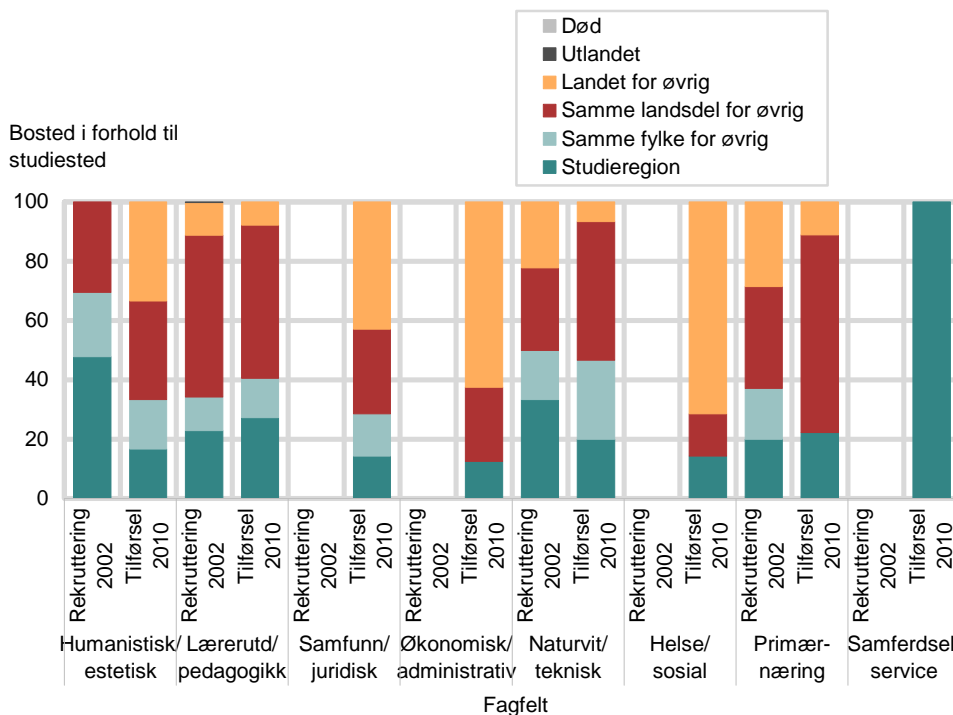
Fagfeltstrukturen ved studiestedene i Hedmark og Oppland viser sterk konsentrasjon om lærerutdanning og pedagogiske fag i Hamar (tabell 5.2). I de øvrige studiestedene er studietilbudene noe mer spredt, men med klar vekt på økonomiske og administrative fag og spesielt helse- og sosialfag både i Elverum/Rena, Lillehammer og på Gjøvik.

Til tross for stor konsentrasjon på lærerutdanning og pedagogiske fag i Hamar, er den lokale rekrutteringen til og den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra fagfeltet forholdsvis lav, om enn noe høyere for den lokale tilførselen enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. På tilsvarende måte er det forholdsvis lav lokal rekruttering til de sentrale fagfeltene økonomiske og administrative fag og helse- og sosialfag i Elverum/Rena og Lillehammer, men den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra disse fagfeltene er noe større enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. På Gjøvik er derimot den lokale rekrutteringen til disse fagfeltene klart høyere, men til gjengjeld er den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra økonomiske og administrative fag og helse og sosialfag lavere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Som nevnt tidligere i rapporten kan imidlertid en del av såkalt lokal rekruttering og lokal tilførsel være skjult i rekrutterings- og tilførselsstrømmer mellom fylkene Hedmark og Oppland.

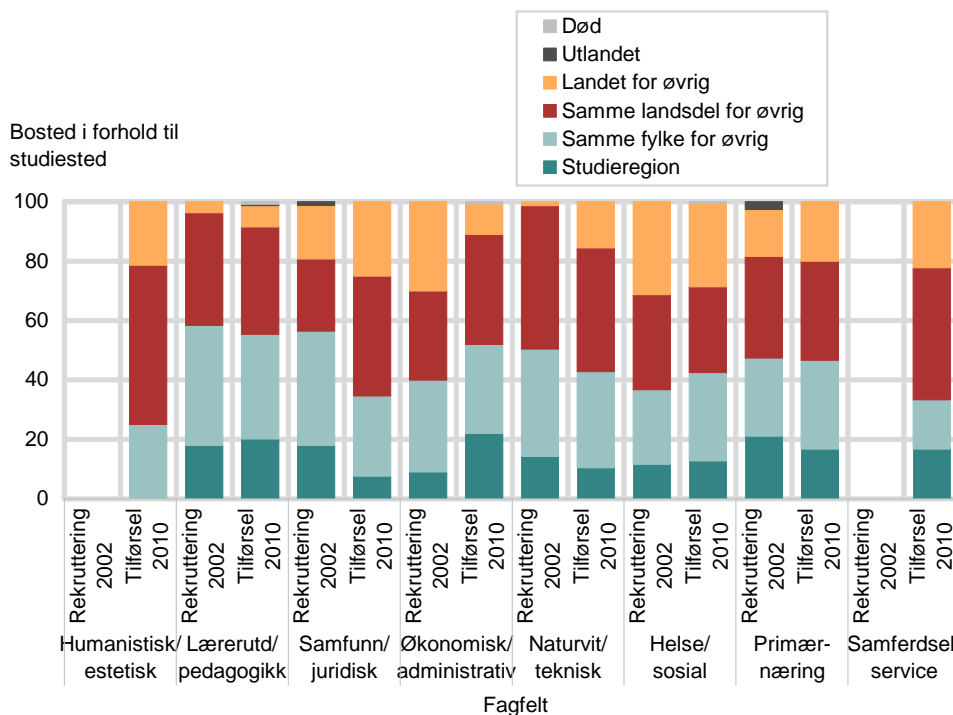
Tabell 5.2. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Hedmark og Oppland. Prosent

	Humanistiske/estetiske fag	Lærerutd./pedagogiske fag	Samfunns/juridiske fag	Økonomisk adm. fag	Naturvit./tekniske fag	Helse-sosial-fag	Primærnærings-fag	Samferdsel/service fag
Hamar	5,8	76,1	5,1	-	7,6	-	5,4	-
Elverum/Rena ...	0,1	17,2	10,3	33,7	5,6	30,0	3,1	-
Lillehammer	3,1	10,7	19,4	30,4	-	36,4	-	-
Gjøvik	3,9	2,0	5,4	22,5	23,4	39,1	-	-

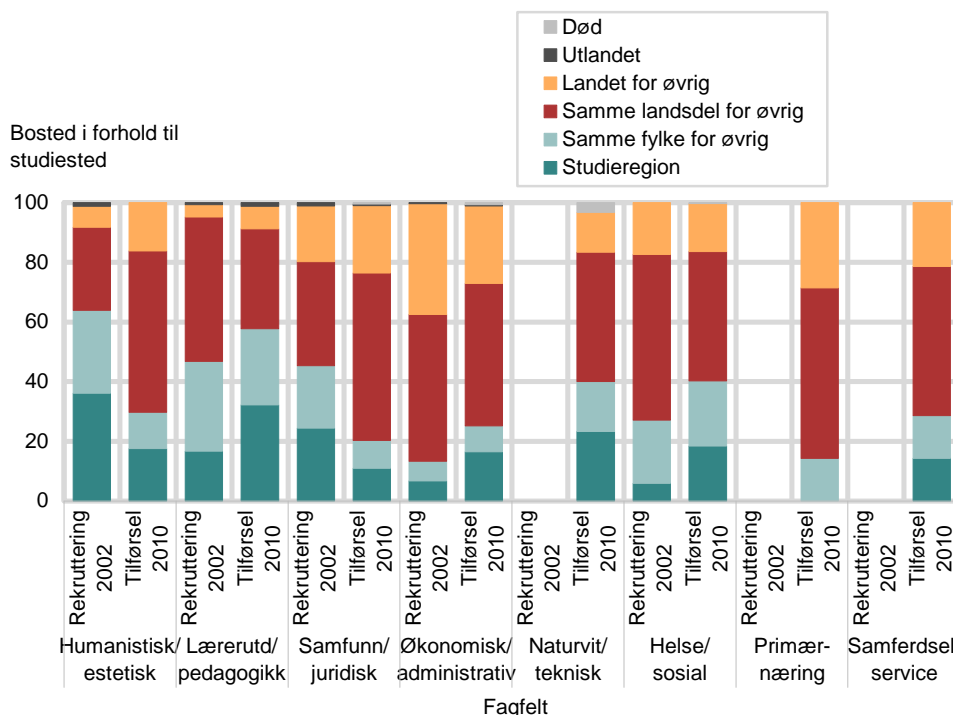
Figur 5.6a. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Hamar

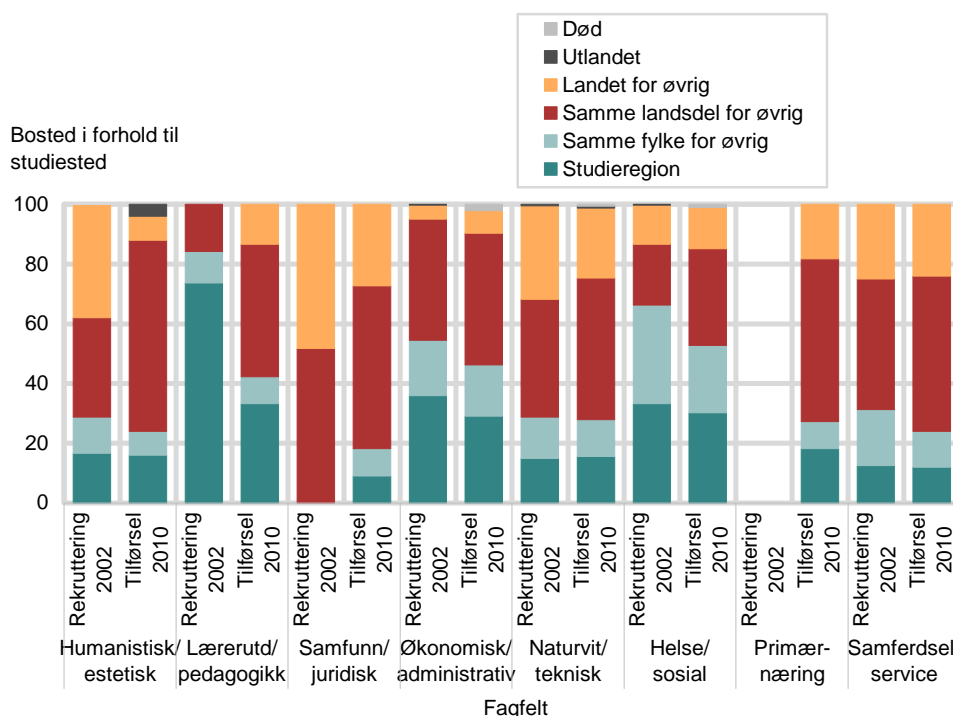
Figur 5.6b. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Elverum/Rena

Figur 5.6c. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Lillehammer

Figur 5.6d. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Gjøvik

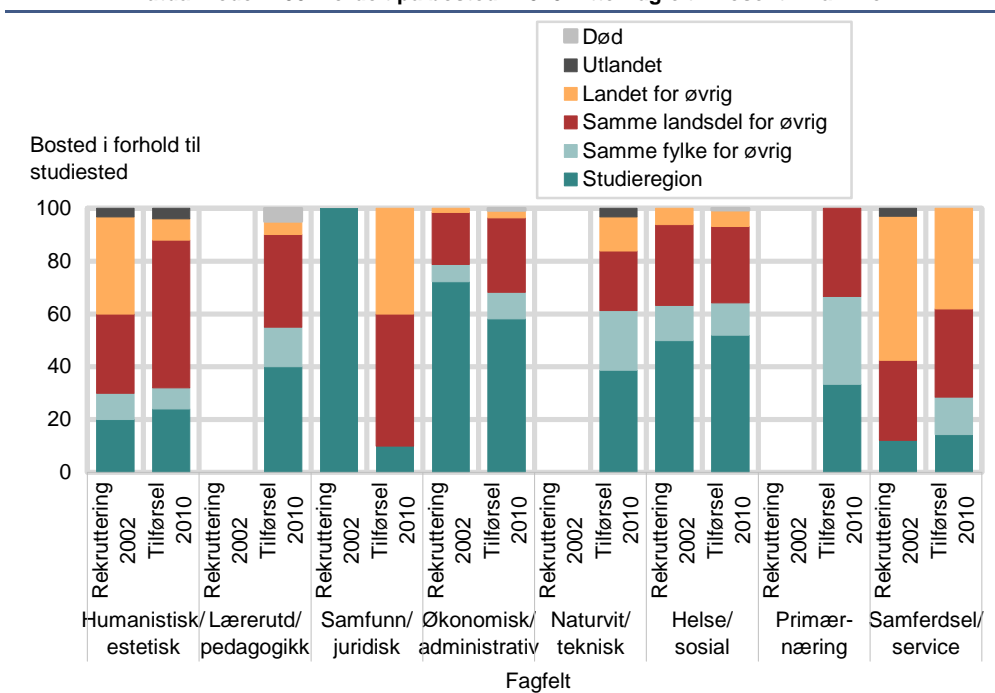
I studiestedene i Buskerud, Vestfold og Telemark er det økonomiske og administrative fag og helse og sosialfag som dominerer studiebildet i Drammen, mens det helt klart er naturvitenskapelige og tekniske fag som er det viktigste fagfeltet ved høgskolen i Kongsberg. I Hønefoss er det lærerutdanning og pedagogiske fag og økonomiske og administrative fag som står mest sentralt, mens mye dreier seg om lærerutdanning og pedagogiske fag i Tønsberg/Horten og spesielt i Notodden/Bø. I Sandefjord/Larvik er det økonomiske og administrative fag det meste dreier seg om, mens helse- og sosialfag er det mest dominerende fagfeltet ved høgskoleutdanningen i Skien/Porsgrunn.

I Drammen er det god lokal rekruttering til de viktige fagfeltene økonomiske og administrative fag og helse og sosialfag, men den lokale tilførselen av nye høyt utdannede er noe lavere fra økonomiske og administrative fag enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi, mens det er god balanse mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra helse- og sosialfag. Konsentrasjonen om naturvitenskaplige og tekniske fag ved høgskolen i Kongsberg gir seg kun utslag i en moderat lokal rekruttering til og enda mindre lokal tilførsel fra dette fagfeltet. Det er Østlandet for øvrig og også landet for øvrig utenom Østlandet som nyter godt av forsyninger av nye uteksaminerte studenter fra dette fagfeltet i Kongsberg. I Hønefoss er det moderat lokal rekruttering til de mest sentrale fagfeltene lærerutdanning og pedagogiske fag og økonomiske og administrative fag. Men mens den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra det første fagfeltet er god, og høyere enn rekrutteringen, er den lokale tilførselen fra økonomiske og administrative fag lavere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. I Tønsberg/Horten er det forholdsvis lav lokal rekruttering til det mest sentrale fagfeltet, lærerutdanning og pedagogiske fag, men det er god balanse mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel av uteksaminerte. I Sandefjord/Larvik derimot er det svært høy lokal rekruttering til det viktige fagfeltet økonomiske og administrative fag, som også gir seg utslag i enda høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra dette fagfeltet. Det viktigste fagfeltet helse- og sosialfag trekker til seg betydelig lokal rekruttering i Skien/Porsgrunn, men den lokale tilførselen av nye høyt utdannede er svakt lavere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Til slutt er det observert relativt god lokal rekruttering til hovedfagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag ved høgskolen i regionen Notodden/Bø, men den lokale tilførselen av nye høyt utdannede står på langt nær i stil med den lokale rekrutteringen, slik at regionen eksporterer en del av sine egne studenter innen dette fagfeltet.

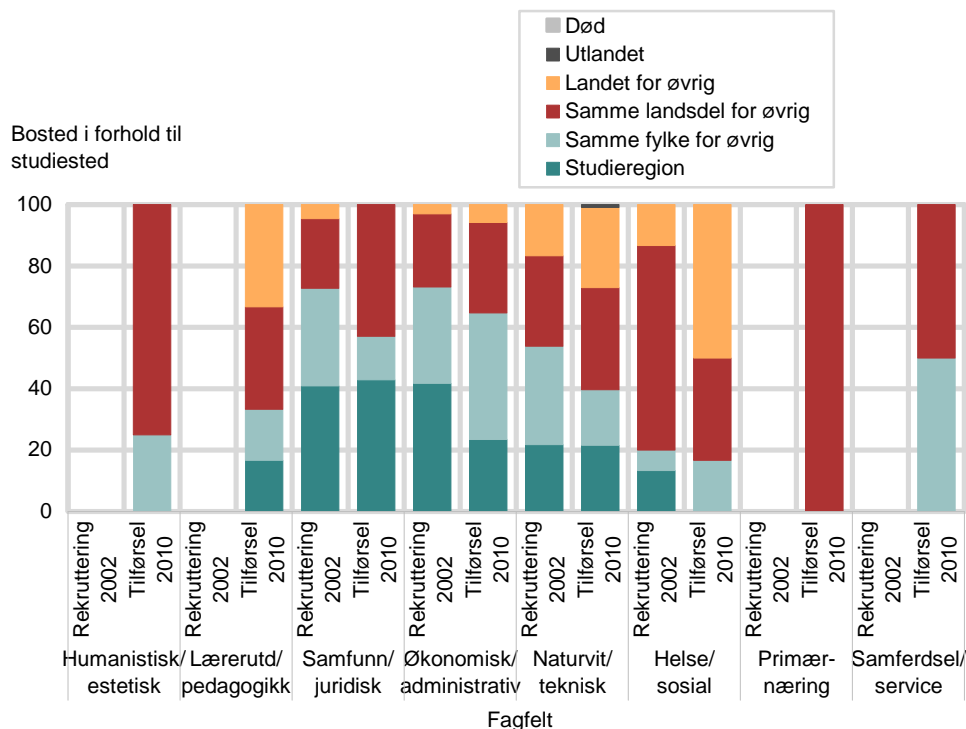
Tabell 5.3. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Buskerud, Vestfold og Telemark. Prosent

	Humanis- tiske/ estetiske fag	Lærerutd./ pedago- giske fag	Samfunns/ juridiske fag	Økono- misk adm.fag	Naturvit./ tekniske fag	Helse- sosial- fag	Primær- nærings- fag	Sam- ferdsel/ servicefag
Drammen	5,8	-	0,2	38,6	0,9	52,1	-	2,5
Kongsberg	-	-	14,9	22,1	63,0	-	-	-
Hønefoss	4,1	37,4	9,1	39,2	10,3	-	-	-
Tønsberg/Horten	8,5	37,0	4,2	11,3	15,3	20,3	-	3,3
Sandefjord/Larvik	-	-	0,8	97,8	1,4	-	-	-
Skien/Porsgrunn	2,4	-	0,1	28,0	23,4	46,1	-	-
Notodden/Bø ...	18,8	55,1	0,2	10,9	7,5	7,5	-	-

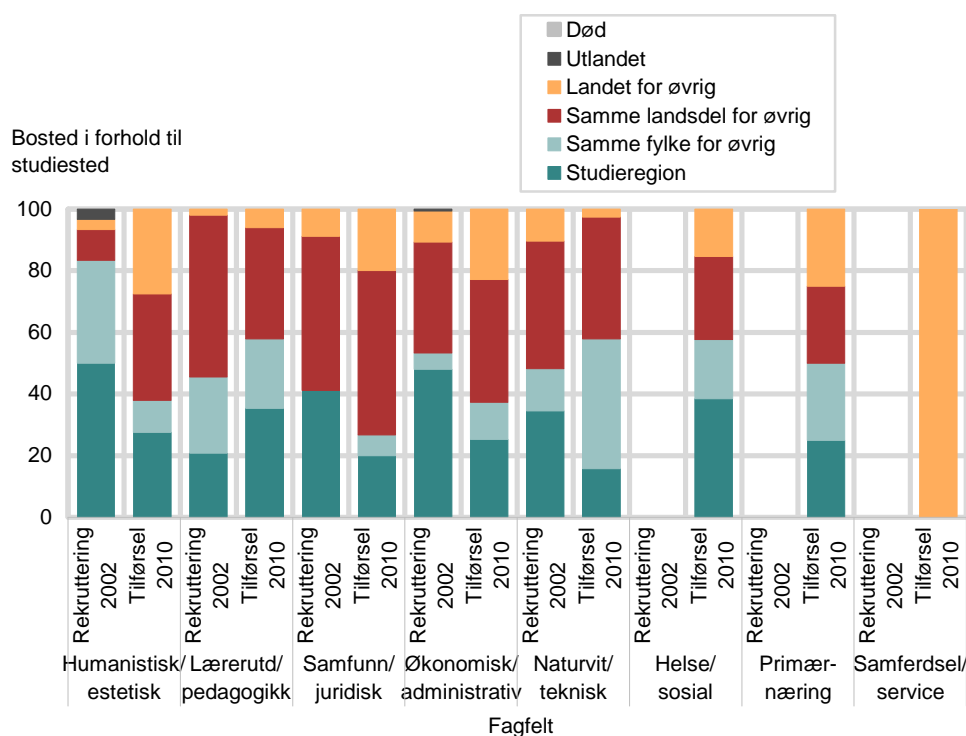
Figur 5.7a. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2010 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Drammen

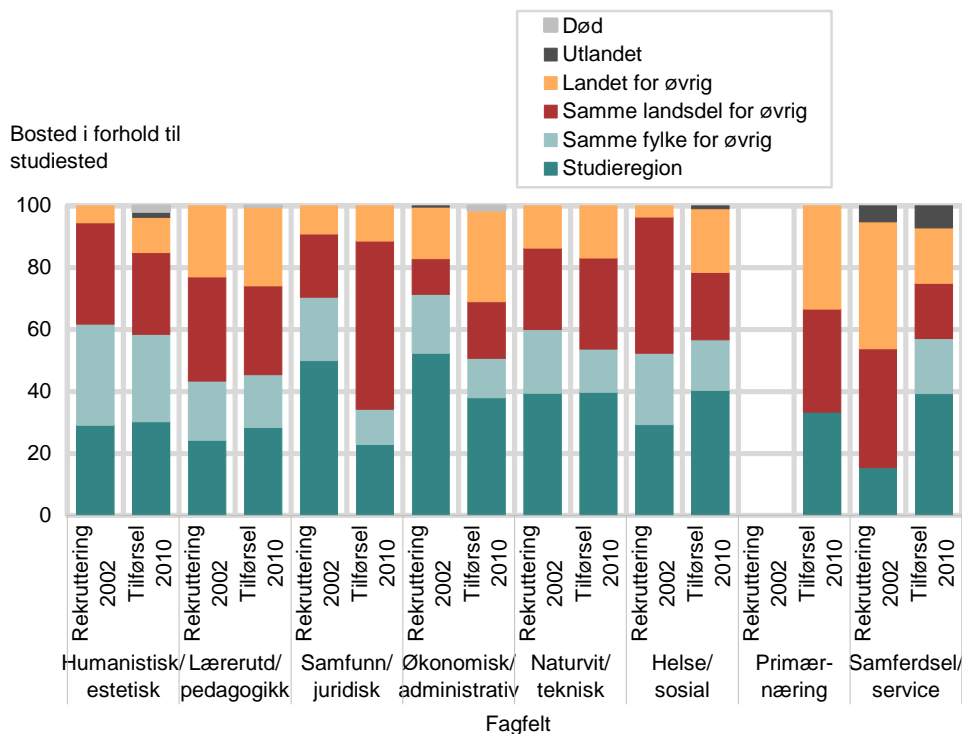
Figur 5.7b. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Kongsberg

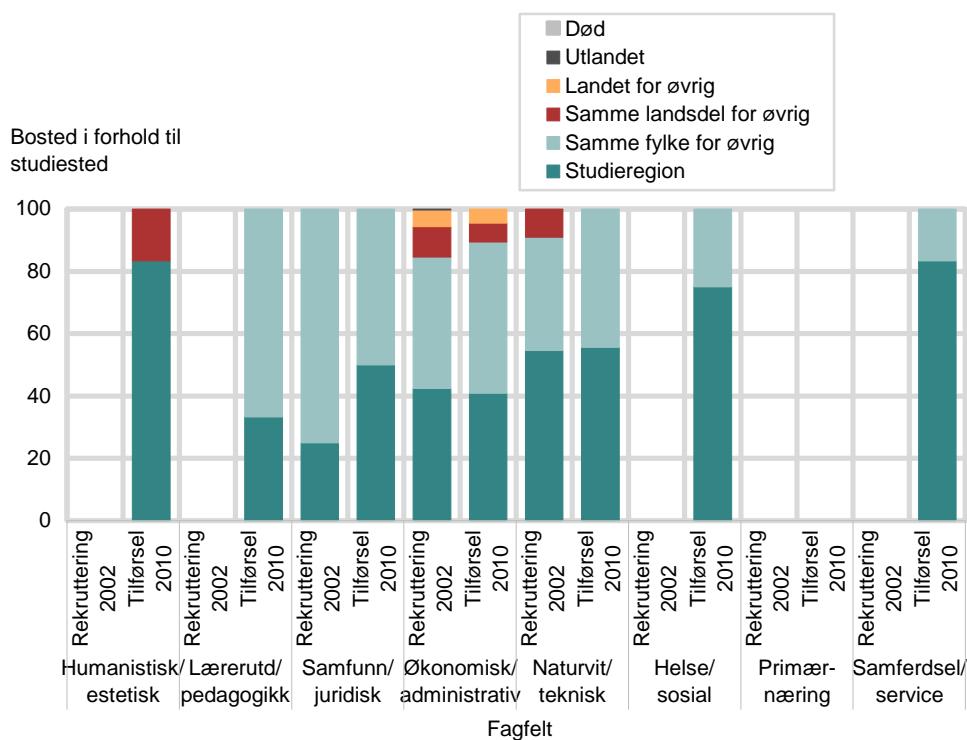
Figur 5.7c. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Hønefoss

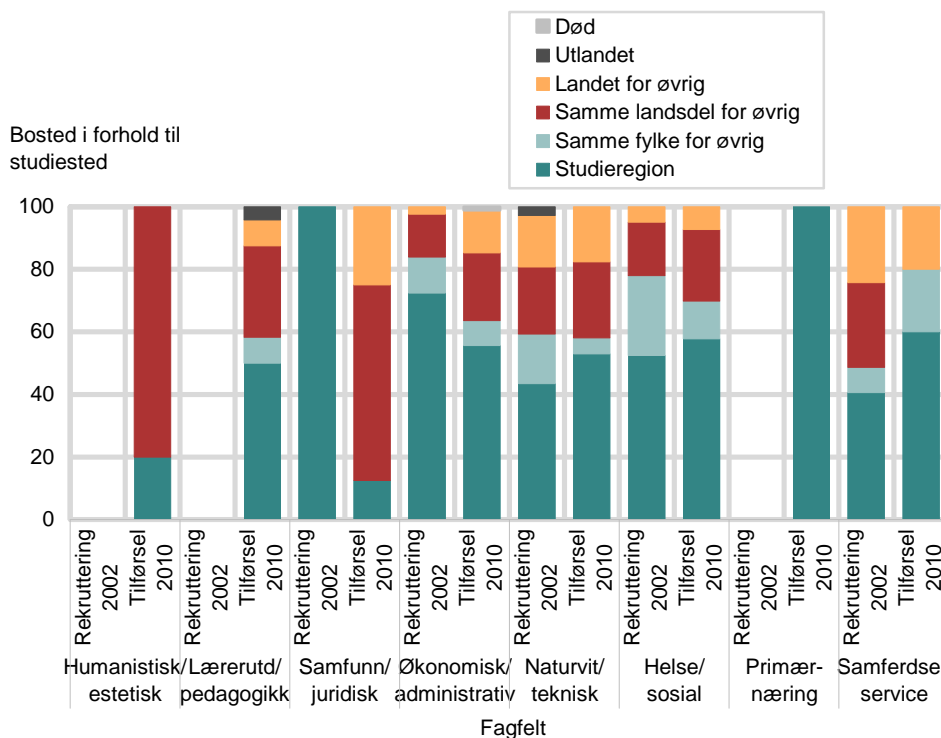
Figur 5.7d. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Tønsberg/Horten

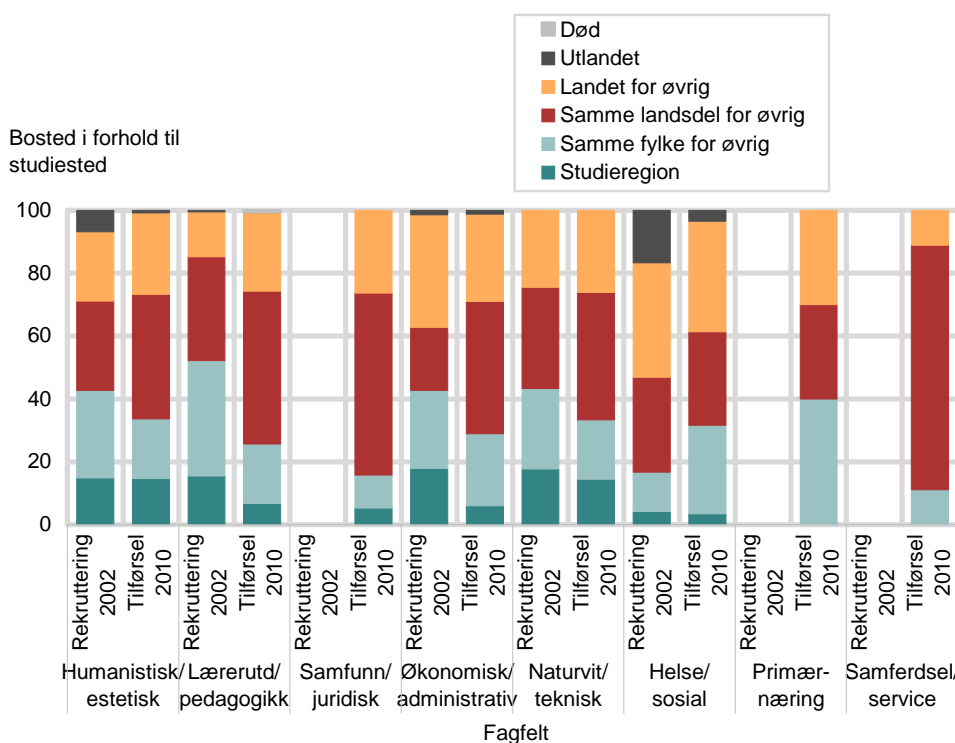
Figur 5.7e. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Sandefjord/Larvik

Figur 5.7f. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Skien/Porsgrunn

Figur 5.7g. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Notodden/Bø

I studiestedene i Agder, Rogaland og Sunnhordland er det helse- og sosialfag og spesielt naturvitenskaplige og tekniske fag som dominerer studiebildet i Arendal, mens studietilbudet er noe mer variert i Kristiansand, med vekt på lærerutdanning og pedagogiske fag, økonomiske og administrative fag og humanistiske og estetiske fag. I Stavanger/Sandnes er det også et bredt tilbud av fagfelt, men det er økonomiske og administrative fag, naturvitenskaplige og tekniske fag og helse- og

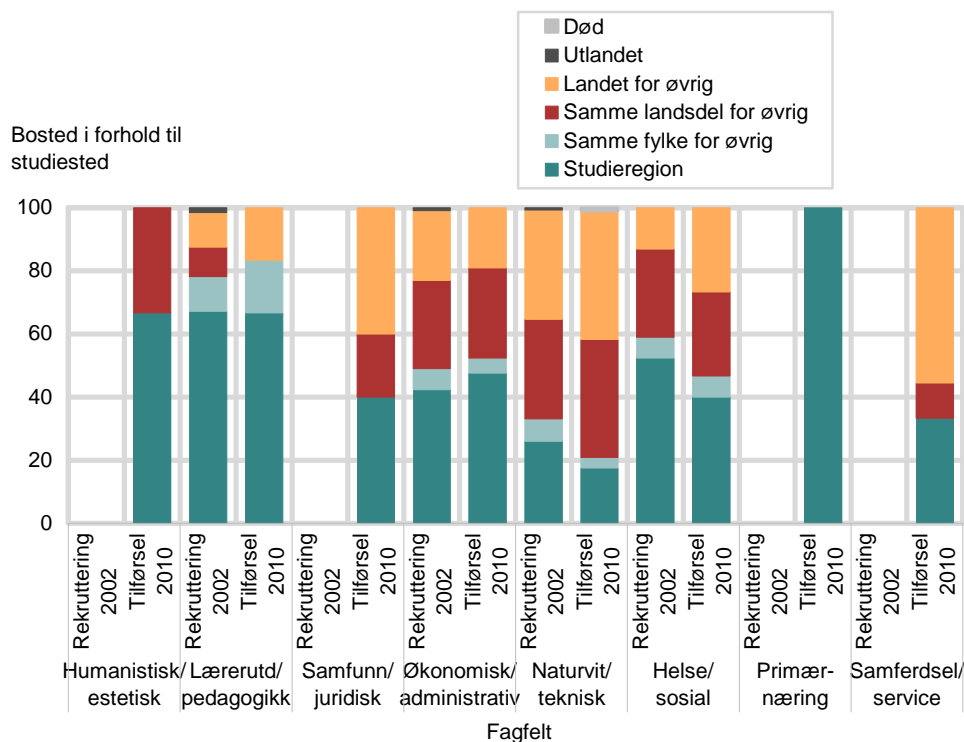
sosialfag som dominerer. På Jæren er det helt klart helse- og sosialfag som dominerer den høyere utdanningen. Høgskolen i Haugesund/Stord, som altså er delt mellom regionene Haugesund og Sunnhordland, viser en klar vekt på økonomiske og administrative fag, helse- og sosialfag og samferdsels- og servicefag ved høgskolen i Haugesund, mens det ved siden av helse- og sosialfag helt klart er lærerutdanning og pedagogiske fag som dominerer ved høgskolen på Stord, og altså i regionen Sunnhordland.

I Arendal er det lav lokal rekruttering til det viktige fagfeltet naturvitenskaplige og tekniske fag, og den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra dette fagfeltet er enda litt mindre enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. På den annen side er det derimot meget stor lokal rekruttering til og tilførsel fra det noe mindre fagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag. I Kristiansand er det bemerkelsesverdig små forskjeller mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra de fleste fagfelt. Det er noe lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra de viktige fagfeltene økonomiske og administrative fag og humanistiske og estetiske fag enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi, mens det i det største fagfeltet, lærerutdanning og pedagogiske fag, ble observert noe høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. I Stavanger/Sandnes er det som tidligere nevnt både høy lokal rekruttering til studier og ditto lokal tilførsel fra studier. Som man ser av figuren under, gjelder dette også de fleste av fagfeltene, inkludert de viktige fagfeltene økonomiske og administrative fag og helse- og sosialfag. På den annen side er det litt mer moderat lokal rekruttering til og lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra det viktige fagfeltet naturvitenskaplige og tekniske fag, men det er til gjengjeld god balanse mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel fra dette fagfeltet. På Jæren er det svært god balanse mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra det klart største fagfeltet helse- og sosialfag, og den lokale tilførselen av nye høyt utdannede er svært høy og faktisk litt høyere enn det den lokale rekrutteringen til fagfeltet skulle tilsi. I Haugesund er det god lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra de viktige fagfeltene økonomiske og administrative fag og helse- og sosialfag, og faktisk litt høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Derimot er det lokale innslaget klart mindre innen samferdsels- og servicefag, der også den lokale tilførselen er noe lavere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. I Sunnhordland er det lokale innslaget brukbart for studier innen det viktige fagfeltet helse- og sosialfag, men klart mindre lokal rekruttering til og tilførsel av nye høyt utdannede fra det viktigste fagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag. For begge fagfeltene er den lokale tilførselen av nye høyt utdannede noe lavere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Det er imidlertid viktig å nevne her at den lokale arena for studier i Sunnhordland i tillegg til regionen Sunnhordland i seg selv omfatter regioner i Hordaland fylke for øvrig, og ikke regionene i Rogaland.

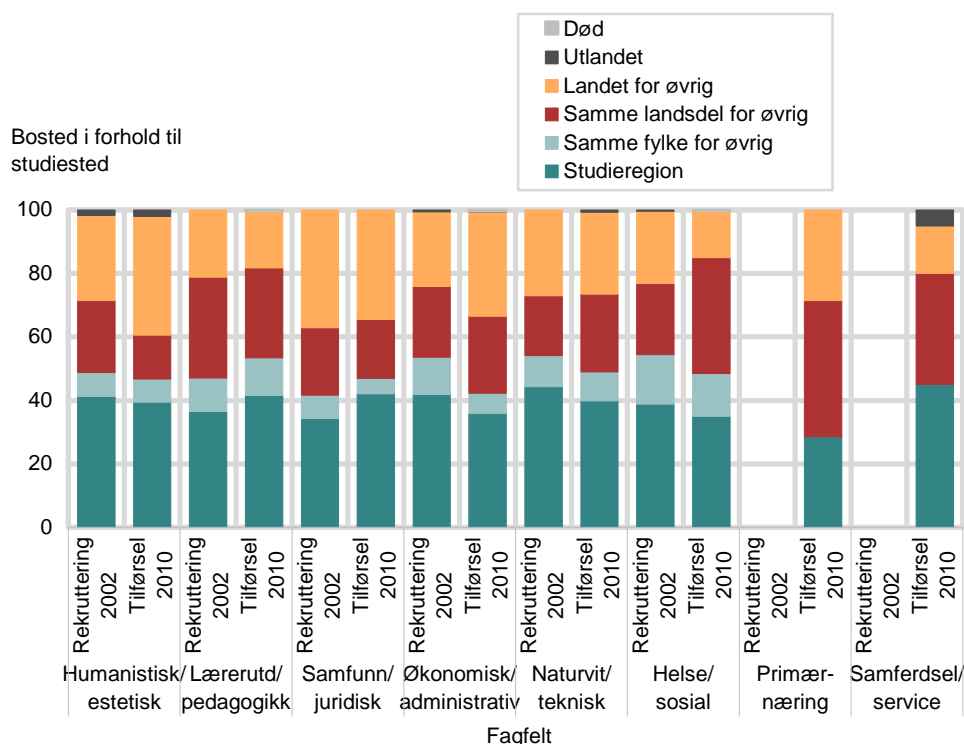
Tabell 5.4. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Agder, Rogaland og Sunnhordland. Prosent

	Humanis- tiske/ estetiske fag	Lærerutd./ pedago- giske fag	Samfunns/ juridiske fag	Økono- misk adm. fag	Naturvit./ tekniske fag	Helse- sosial- fag	Primær- nærings- fag	Sam- ferdsel/ service fag
Arendal	-	9,1	4,7	12,8	53,2	20,1	0,0	-
Kristiansand ...	20,1	24,2	9,5	20,7	7,1	18,4	-	-
Stavanger/ Sandnes	12,8	15,5	5,3	27,7	19,3	18,0	0,1	1,4
Jæren	-	-	-	8,3	-	91,7	-	-
Haugesund	-	-	-	31,1	13,9	28,5	-	26,6
Sunnhordland	1,9	64,8	0,6	-	0,3	32,4	-	-

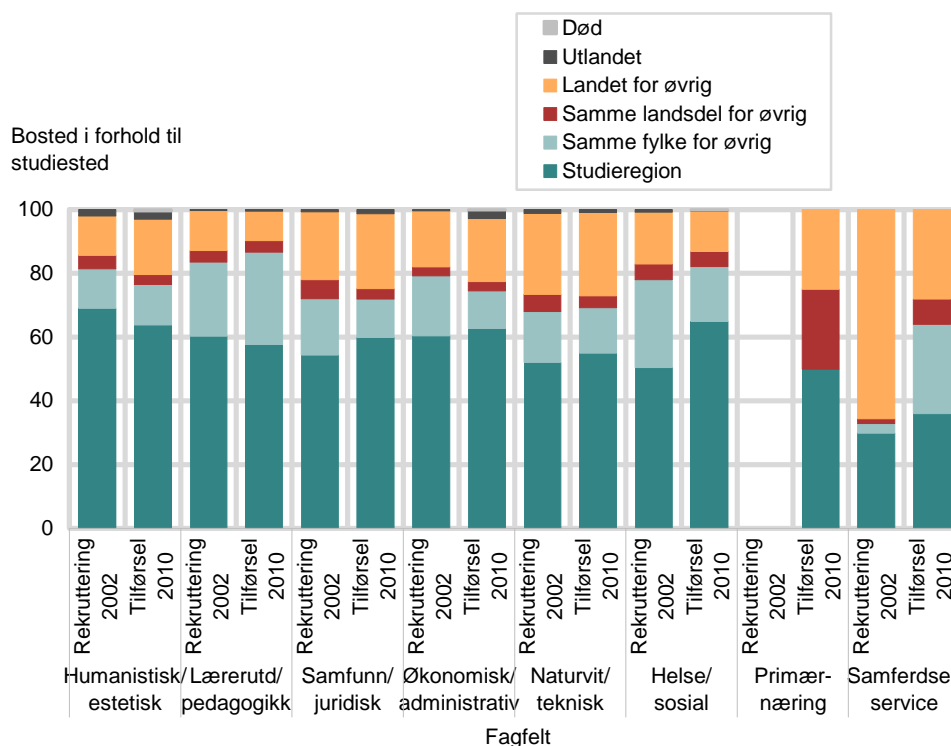
Figur 5.8a. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Arendal

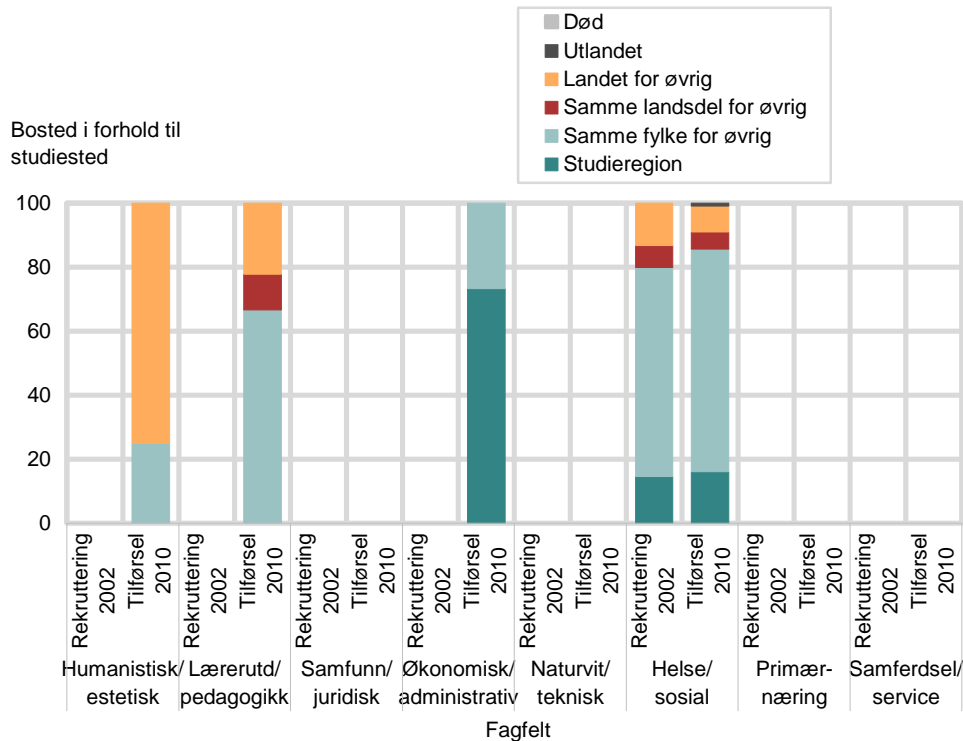
Figur 5.8b. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Kristiansand

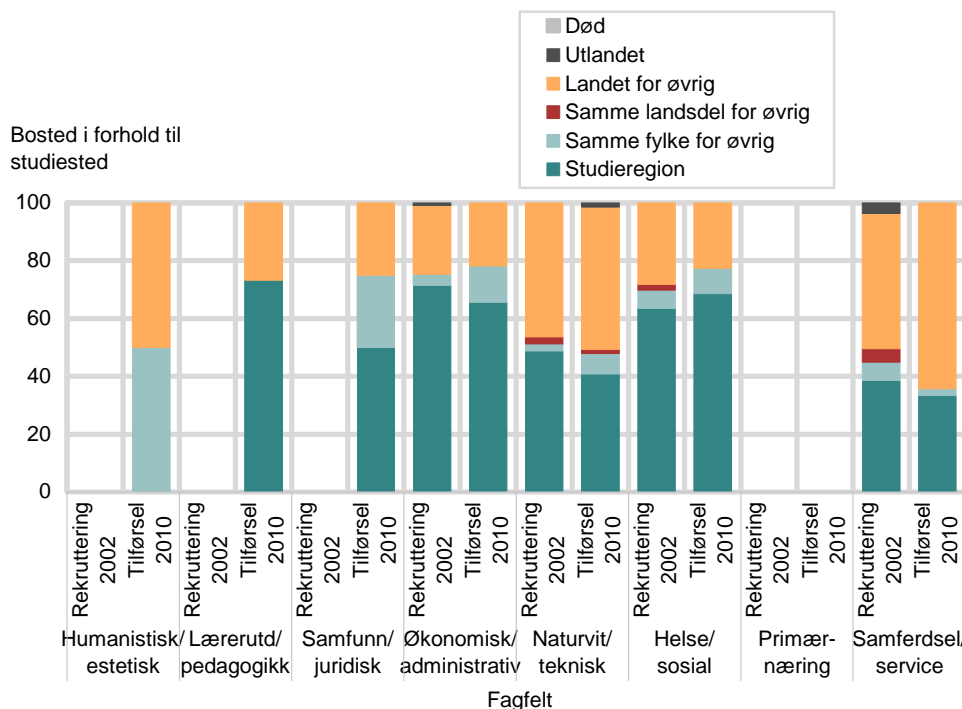
Figur 5.8c. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Stavanger/Sandnes

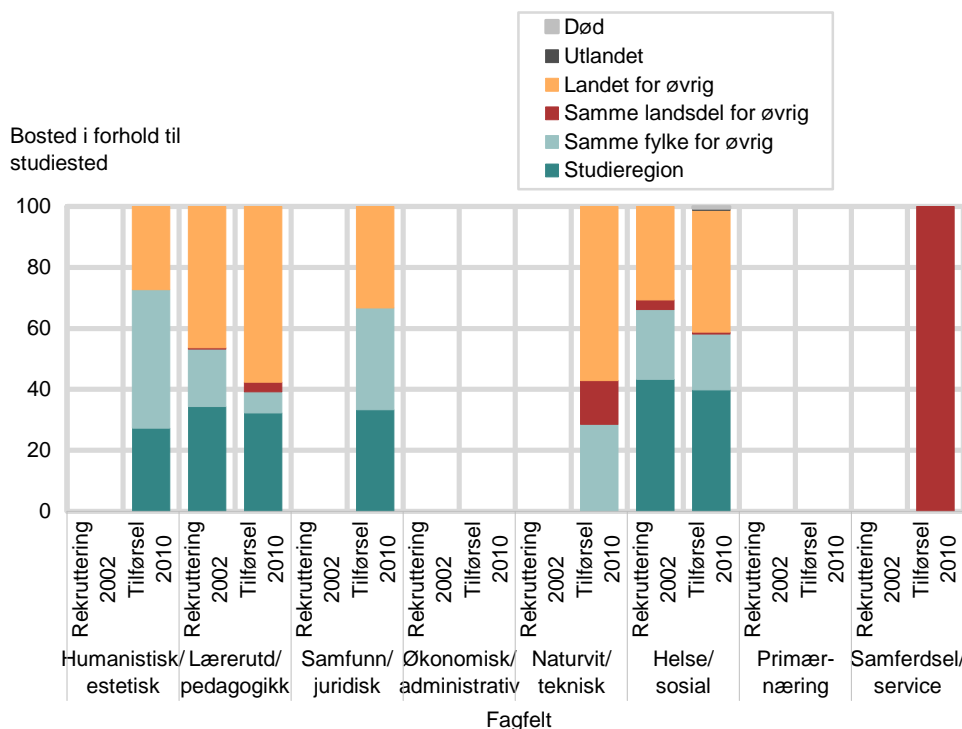
Figur 5.8d. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Jæren

Figur 5.8e. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Haugesund

Figur 5.8f. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Sunnhordland

Ved studiestedene i det øvrige Vestlandet er det som man kunne vente bra spredning av studiefelt ved de høyere studieinstitusjonene i Bergen, men med en viss overvekt av studier innen juridiske fag og samfunnsfag og økonomiske og administrative fag. I Sogn og Fjordane er det lærerutdanning og pedagogiske fag etterfulgt av helse- og sosialfag og økonomiske og administrative fag som dominerer høgstudiene i regionen Sogndal/Årdal, mens det helt klart er helse- og sosialfag som er viktigst i Førde, og lærerutdanning og pedagogiske fag som dominerer blant de klart mindre antall studieplasser i Nordfjord. I Møre og Romsdal er det helse- og sosialfag, økonomiske og administrative fag og

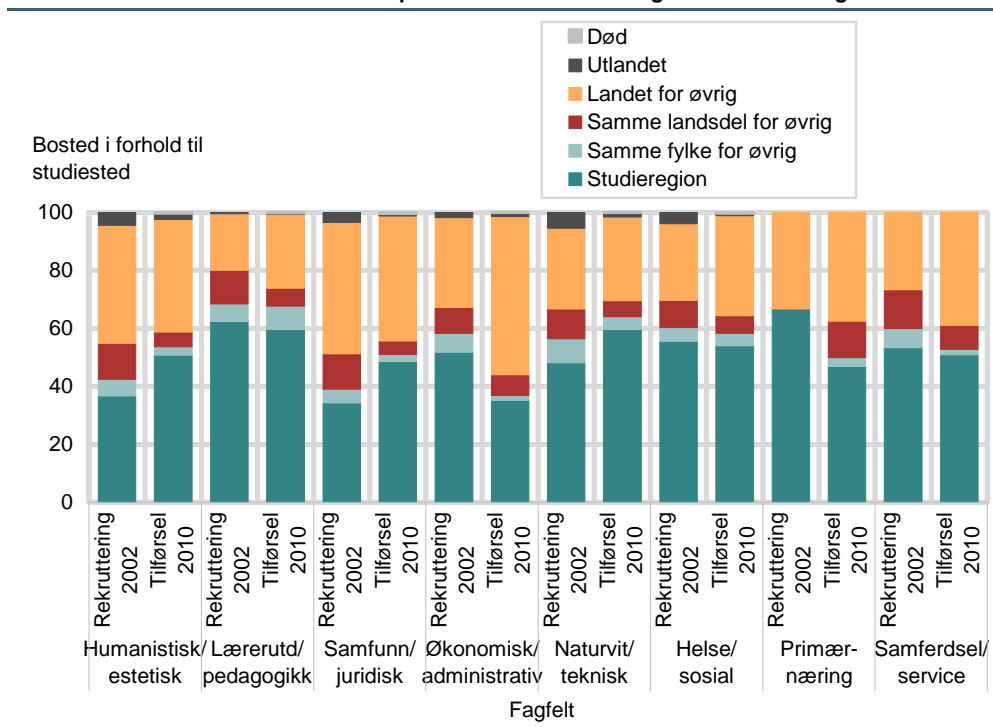
samferdsels- og servicefag som dominerer studiene ved høgskolen i Molde, mens helse- og sosialfag samt økonomiske og administrative fag og naturvitenskaplige og tekniske fag er de viktigste ved høgskolen i Ålesund. Den klart mindre avdelingen for høgskolestudier i Kristiansund omfatter økonomiske og administrative fag, mens studietilbudet er klart mer sammensatt ved høgskolen i Volda, men mest fordelt på fagfeltene lærerutdanning og pedagogiske fag, humanistiske og estetiske fag, samfunns- og juridiske fag og helse- og sosialfag.

I Bergen er det til dels stor variasjon mellom fagfeltene med tanke på omfanget av lokal rekruttering og tilførsel. Den laveste lokale rekrutteringen er imidlertid å finne innen det viktigste fagfeltet, samfunnsfag og juridiske fag, men til gjengjeld er den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra dette fagfeltet klart høyere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. I det andre fagfeltet som står sterkt ved studieinstitusjonene i Bergen, nemlig økonomiske og administrative fag, utgjør den lokale rekrutteringen fra Bergen og Hordaland nesten 60 prosent av den totale rekrutteringen, men den lokale tilførselen av nye høyt utdannede reduseres til snaut 40 prosent av den totale tilførselen fra faget, som i stor grad går til andre regioner i landet utenfor vestlandsregionen. Med andre ord foregår det en klar "brain-drain" i Bergen med hensyn til rekruttering til og tilførsel fra studier innen økonomiske og administrative fag. Går vi over til Sogn og Fjordane, er det god lokal rekruttering til og lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra det største fagfeltet i Sogndal/Årdal, lærerutdanning og pedagogiske fag, skjønt den lokale tilførselen er noe lavere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. På den annen side er omfanget av lokal rekruttering og tilførsel klart mindre innen de to andre viktige fagfeltene helse- og sosialfag og økonomiske og administrative fag. I Førde er det god lokal rekruttering til det klart største fagfeltet helse- og sosialfag, men til tross for god lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra fagfeltet, er tilførselen noe mindre enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. I Nordfjord utgjør den lokale rekrutteringen og tilførselen kun en mindre andel av de totale rekrutterings- og tilførselsstrømmer til og fra det klart viktigste fagfeltet, lærerutdanning og pedagogiske fag, men rekrutteringen fra og tilførselen til de øvrige fylkene på Vestlandet er betydelig, og da spesielt til Møre og Romsdal. I dette fylket viser Molde en betydelig lokal rekruttering og lokal tilførsel innen de fleste fagfelt. Den lokale rekrutteringen er også betydelig til de viktige fagfeltene helse- og sosialfag, økonomiske og administrative fag og samferdsels- og servicefag, men den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra helse- og sosialfag og spesielt samferdsels- og servicefag er klart lavere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. I Kristiansund er det imidlertid god balanse mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra det klart viktigste fagfeltet økonomiske og administrative fag. I Ålesund er også den lokale dimensjonen betydelig innen de fleste fagfelt, og spesielt innen de viktige fagfeltene økonomiske og administrative fag, naturvitenskaplige og tekniske fag og helse- og sosialfag, og med et lite unntak for økonomiske og administrative fag, er den lokale tilførselen av nye høyt utdannede svakt høyere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi i de to øvrige fagfeltene. I studieregionen Ørsta/Volda er den lokale dimensjonen noe mindre enn i de øvrige studieregionene i fylket, men den lokale rekrutteringen til det største fagfeltet, lærerutdanning og pedagogiske fag, er betydelig. Det samme gjelder til en viss grad den lokale tilførselen av nye høyt utdannede, om enn klart lavere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Den lokale dimensjonen er imidlertid klart mindre innen de to øvrige sentrale fagfeltene, humanistiske og estetiske fag og spesielt samfunnsfag og juridiske fag, skjønt med en litt større lokal tilførsel av nye høyt utdannede i det siste fagfeltet enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi.

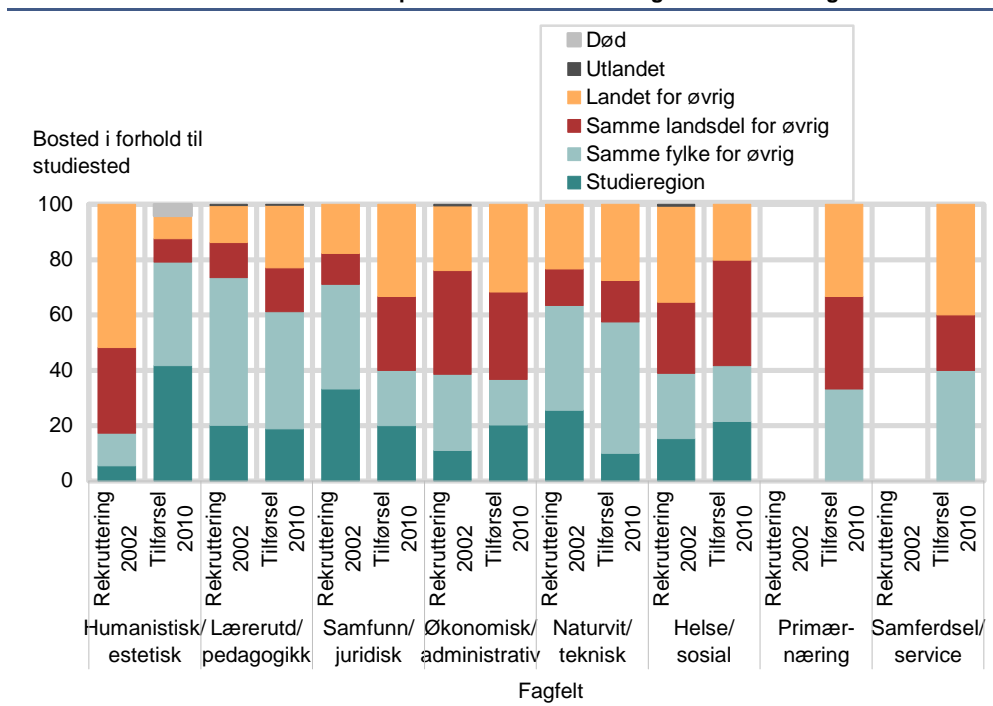
Tabell 5.5. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Prosent

	Humanis- tiske/ estetiske fag	Lærerutd./ pedago- giske fag	Samfunns/ juridiske fag	Økono- misk adm.fag	Naturvit./ tekniske fag	Helse- sosial- fag	Primær- nærings- fag	Sam- ferdsel/ servicefag
Bergen	16,7	9,6	23,5	18,9	14,1	16,9	0,1	0,1
Sogndal/Årdal	3,6	34,3	5,0	22,2	10,1	24,9	-	-
Førde	1,5	-	5,1	4,9	7,5	81,0	-	-
Nordfjord	12,8	87,2	-	-	-	-	-	-
Molde	0,4	-	4,2	21,9	9,0	43,4	-	21,1
Ålesund	-	0,5	-	29,5	26,9	38,6	-	4,5
Kristiansund ...	-	-	-	100,0	-	-	-	-
Ørsta/Volda ..	23,0	28,2	20,5	3,5	7,8	17,0	-	-

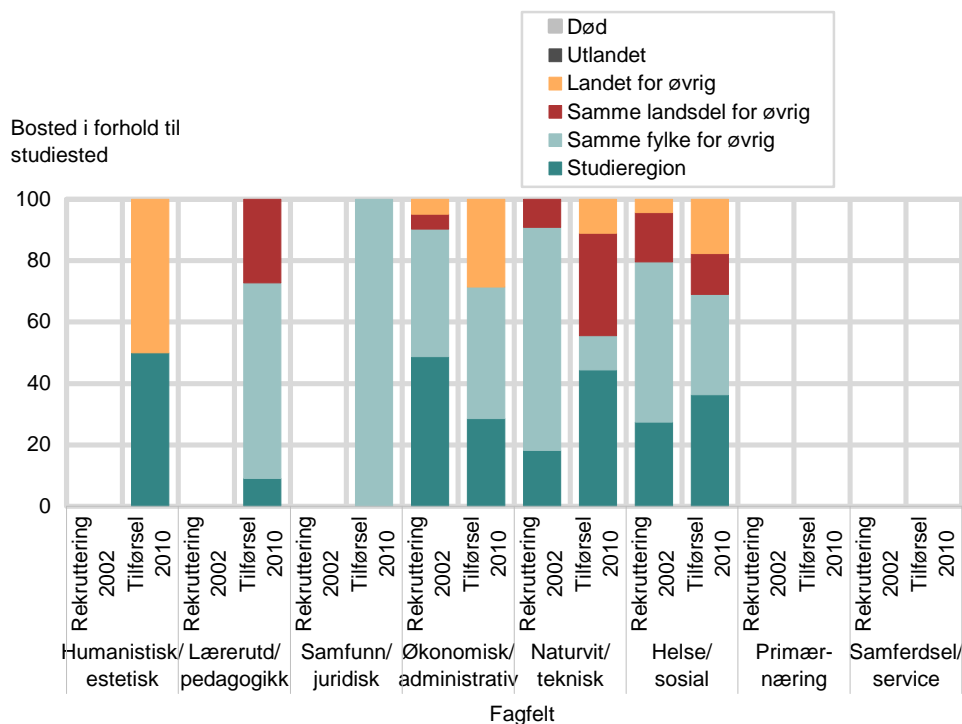
Figur 5.9a. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Bergen

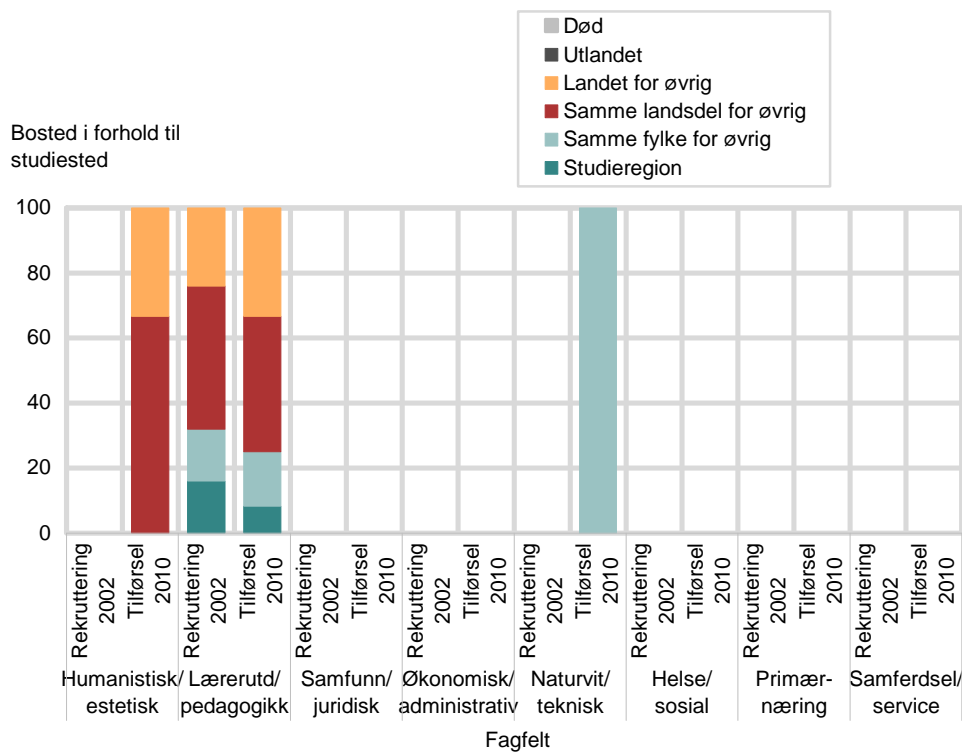
Figur 5.9b. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Sogndal/Årdal

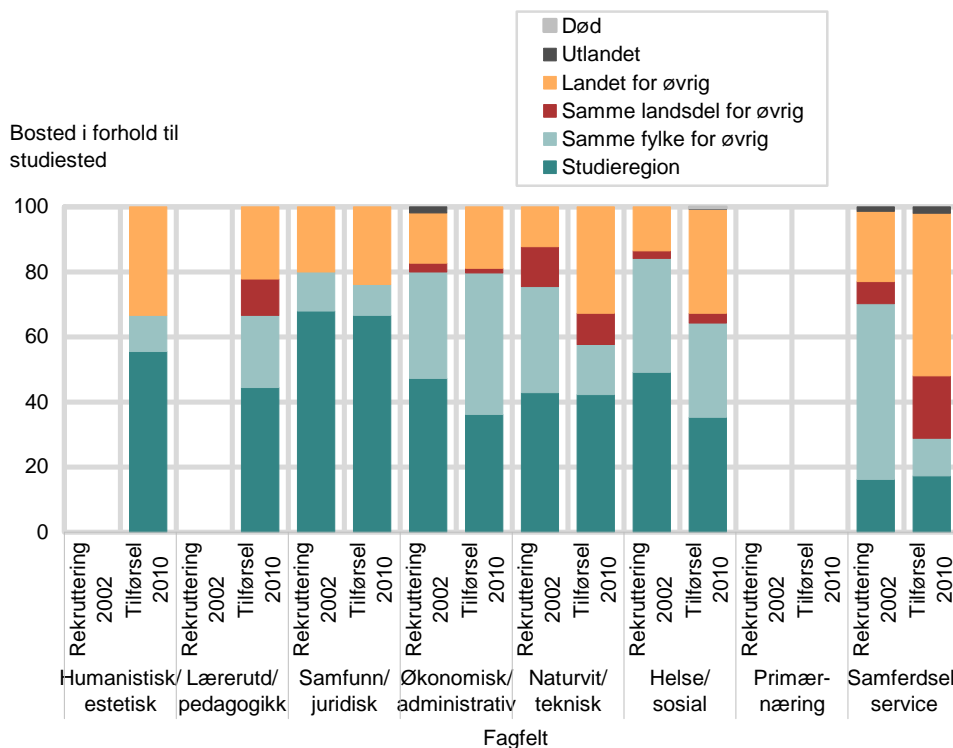
Figur 5.9c. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Førde

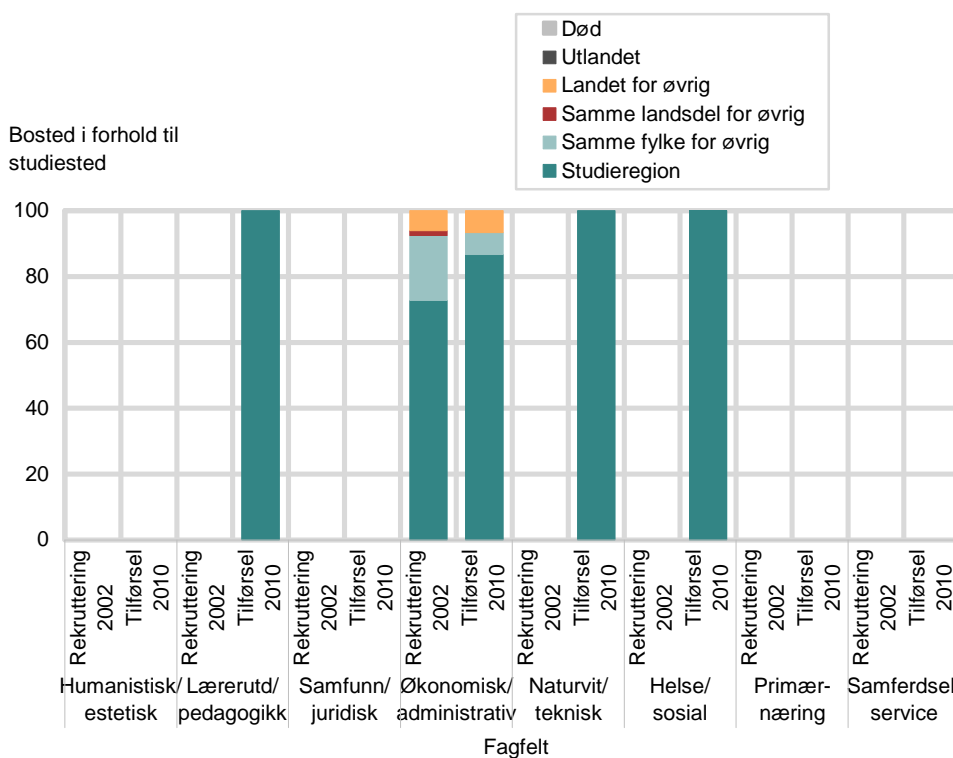
Figur 5.9d. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Nordfjord

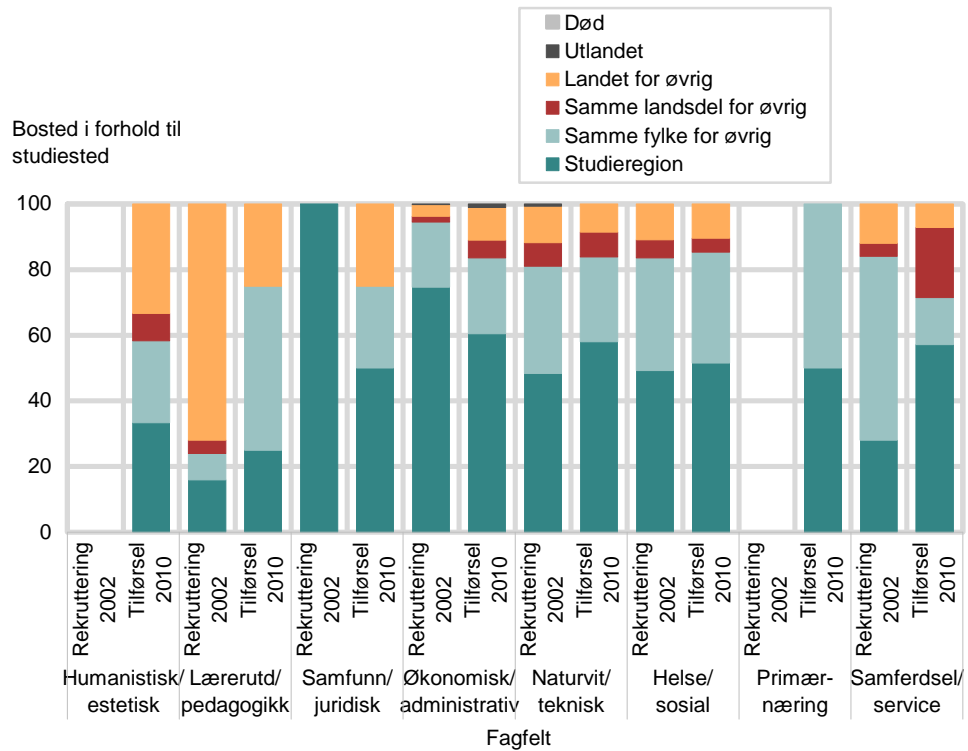
Figur 5.9e. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Molde

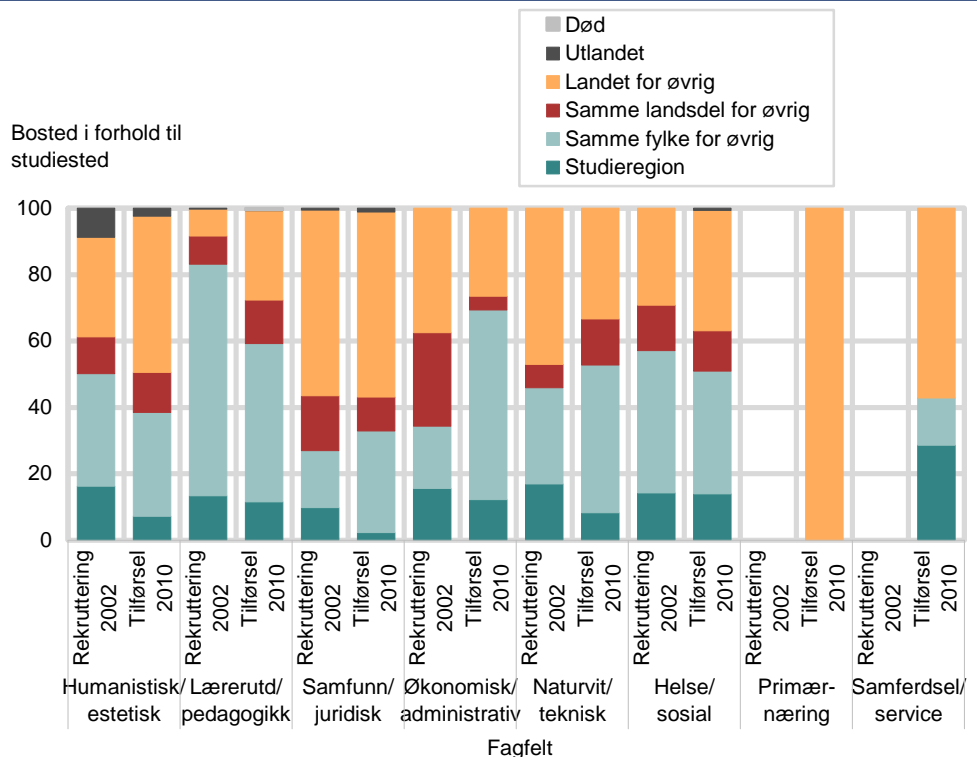
Figur 5.9f. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Kristiansund

Figur 5.9g. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Ålesund

Figur 5.9h. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Ørsta/Volda

Studiestedene i Trøndelag viser at det er en viss spredning på fagfelt i studietilbudet i Trondheim, men som man kunne forvente mye konsentrert om fagfeltet naturvitenskaplige og tekniske fag rundt NTNU som et landssenter for tekniske studier. I Steinkjer er høgskolestudiene konsentrert om økonomiske og administrative fag og naturvitenskaplige og tekniske fag, mens studiene er mest konsentrert om helse- og sosialfag ved høgskolestudiene i Namsos. I Stjørdal dreier mye seg om lærerutdanning og pedagogiske fag, og da knyttet mest til trafikkopplæring, mens det i

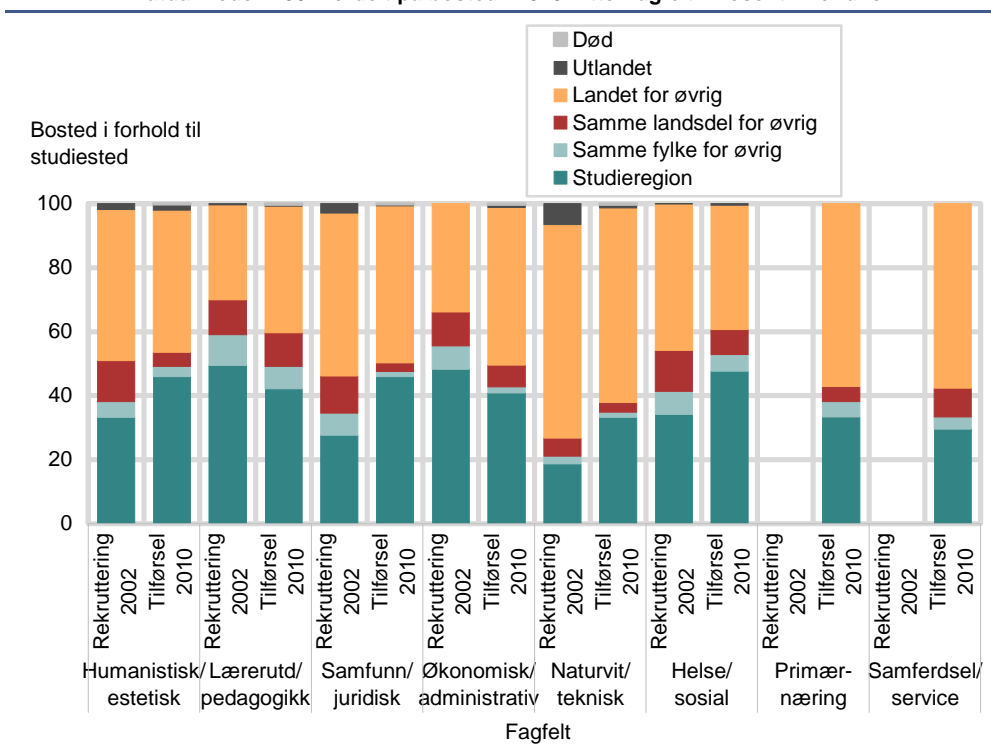
Levanger/Verdal ved siden av lærerutdanning og pedagogiske fag er helse- og sosialfag som dominerer.

Som tidligere nevnt er den lokale andelen av rekrutteringen til studier og tilførselen av nye høyt utdannede forholdsvis moderat i Trondheim, noe som går frem av rekrutteringen til og tilførselen fra de fleste fagfelt. Rekrutteringen til studier fra og forsyningen av uteksaminerte studenter til landet for øvrig utenom Trøndelag er til gjengjeld omfattende. Særlig lav er den lokale rekrutteringen til det viktige fagfeltet naturvitenskaplige og tekniske fag, men til tross for forholdsvis moderat lokal tilførsel av nye høyt utdannede er likevel den lokale tilførselen fra dette viktige fagfeltet en del større enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Trondheim opplever med andre ord en "brain-gain" med hensyn til studier innen naturvitenskaplige og tekniske fag. I Steinkjer er den lokale dimensjonen i rekruttering og avsetning også ganske moderat, men dog mest synlig i de viktigste fagfeltene økonomiske og administrative fag og naturvitenskaplige og tekniske fag, der sistnevnte fagfelt viser en litt større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. I Namsos dreier som nevnt mye seg om helse- og sosialfag, og den lokale dimensjonen er av et visst omfang med klart større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering til dette fagfeltet. Stjørdal skiller seg ut med svært liten tilførsel av nye høyt utdannede, og som i sin helhet går ut av Trøndelag for det viktigste fagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag. I Levanger/Verdal er det en betydelig lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra det viktigste fagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag, mens den lokale dimensjonen er klart mer moderat i det andre sentrale fagfeltet, helse- og sosialfag, men dog med en klart høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi.

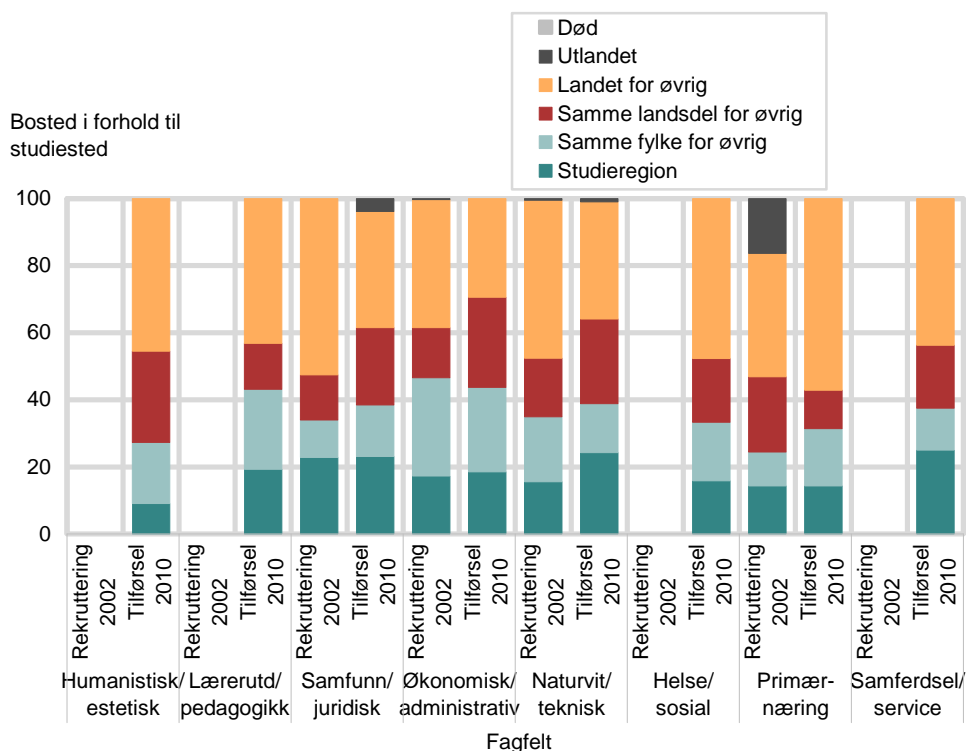
Tabell 5.6. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Trøndelag. Prosent

	Humanis- tiske/ estetiske fag	Lærerutd./ pedago- giske fag	Samfunns/ juridiske fag	Økono- misk adm. fag	Naturvit./ tekniske fag	Helse- sosial- fag	Primær- nærings- fag	Sam- ferdsel/ service fag
Trondheim	13,4	9,7	14,0	9,0	39,6	14,4	-	-
Steinkjer	0,6	-	10,1	50,0	30,2	1,3	7,8	-
Namsos	-	-	-	-	-	100,0	-	-
Stjørdal	-	100,0	-	-	-	-	-	-
Levanger/Verdal .	6,1	45,6	0,5	11,2	6,8	29,9	-	-

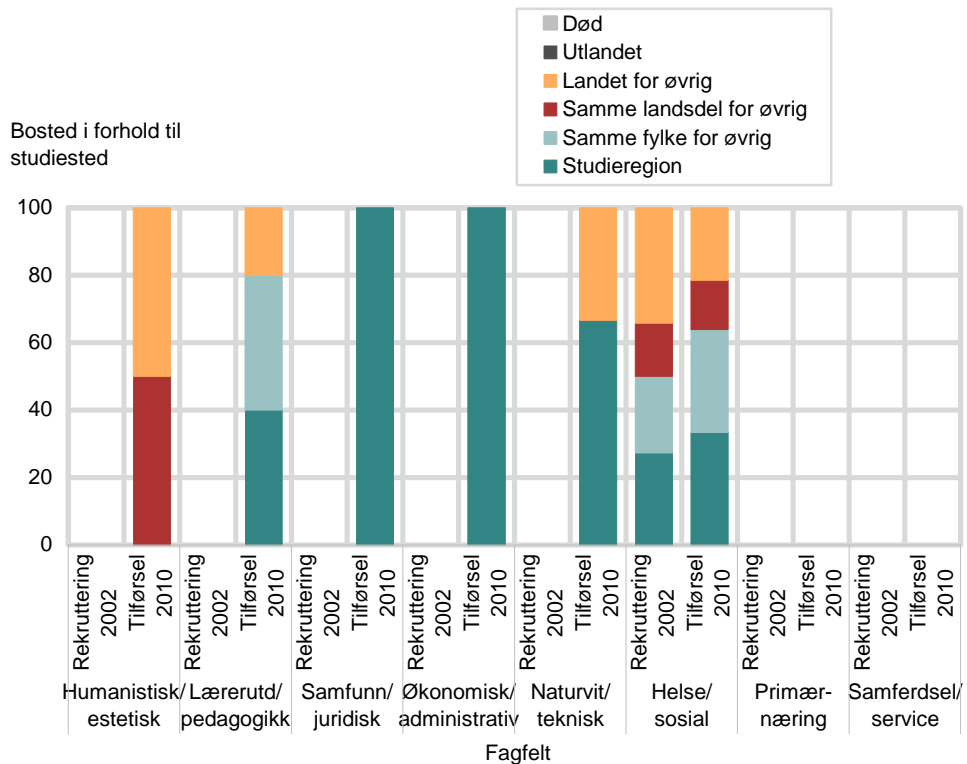
Figur 5.10a. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Trondheim

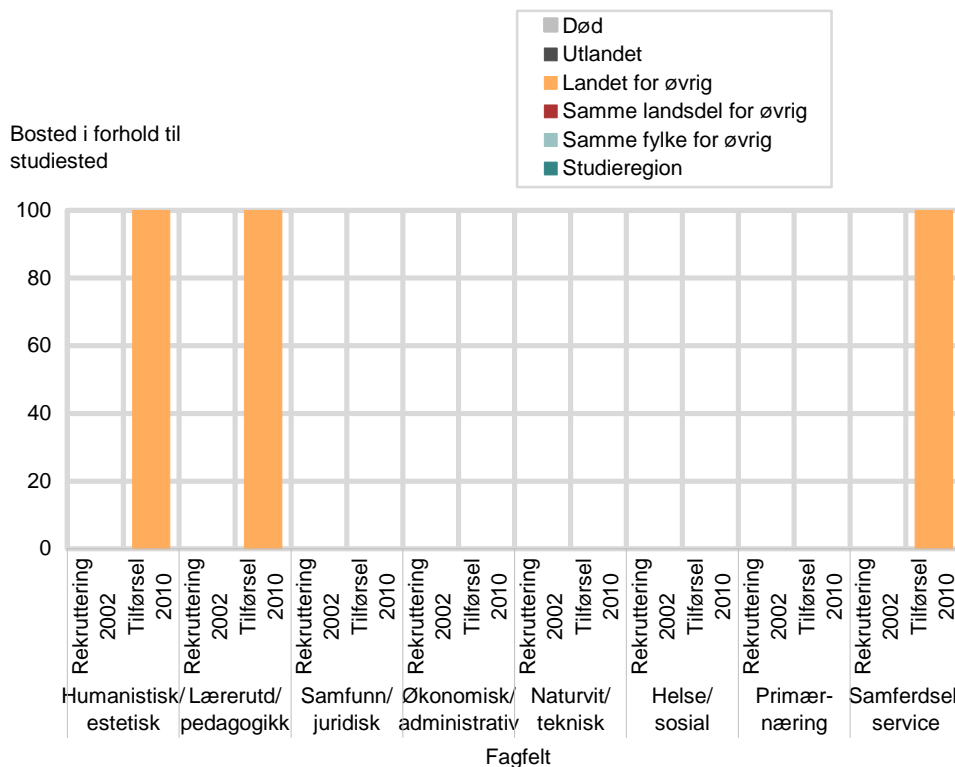
Figur 5.10b. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Steinkjer

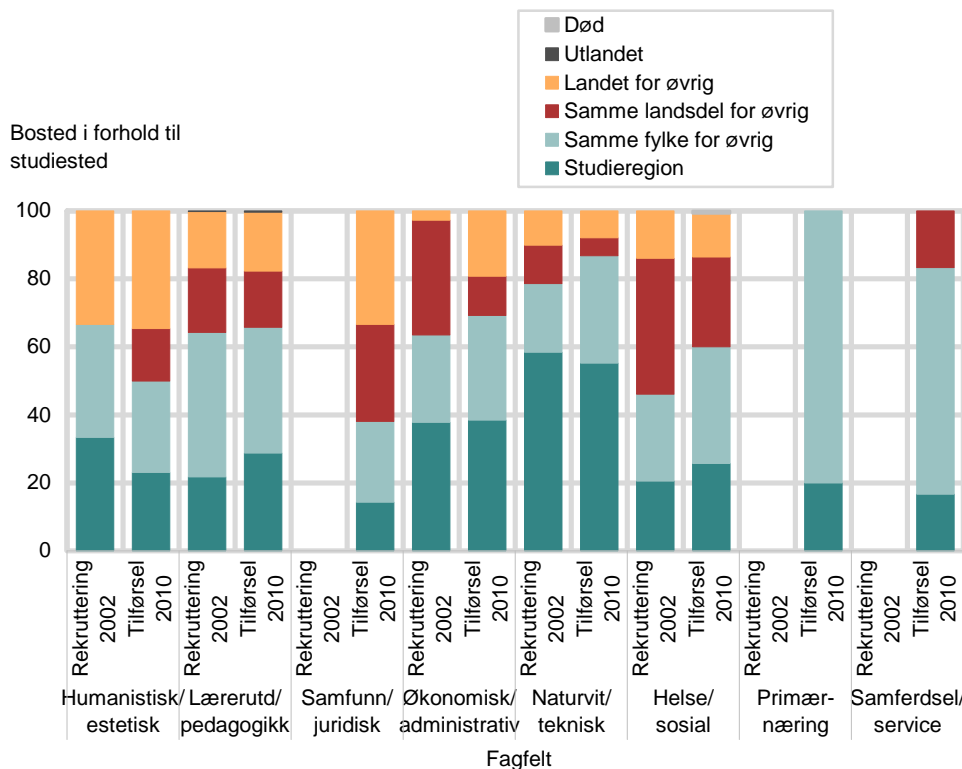
Figur 5.10c. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Namsos

Figur 5.10d. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Stjørdal

Figur 5.10e. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Levanger/Verdal

Til slutt viser fagfeltstrukturen ved de høyere utdanningsinstitusjonene i Nord-Norge et forholdsvis bredt spekter av studieretninger i Bodø, der høgskolen fra og med 2011 også har fått status som universitet. De viktigste fagfeltene i Bodø var i 2004 å finne innen helse- og sosialfag, økonomiske og administrative fag samt inne

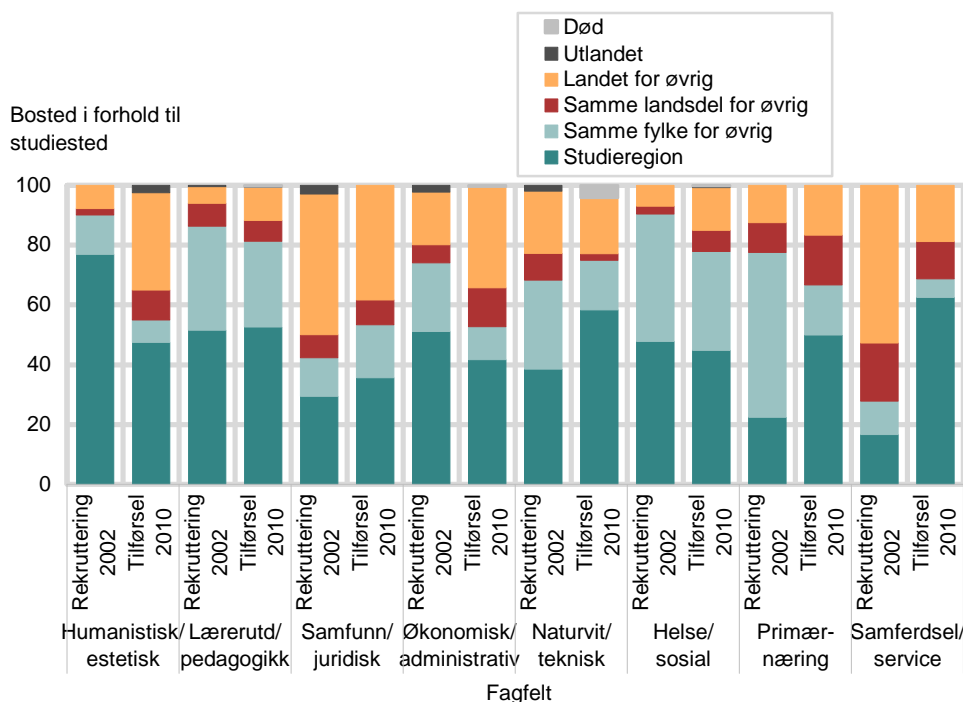
lærerutdanning og pedagogiske fag. Beveger vi oss vidare nordover til høgskolestudiene i Narvik, er det naturvitenskaplege og tekniske fag som dominerer, men med et betydelig innslag også av helse- og sosialfag. Høgskolestudiene i regionen Mo/Nesna, som dreier seg om studier ved den tidlige lærerhøgskolen på Nesna, er av navnet klart konsentrert om studier innen lærerutdanning og pedagogiske fag, men som tabellen viser også med et visst innslag av naturvitenskaplege og tekniske fag, humanistiske og estetiske fag og helse- og sosialfag. I Harstad er det helse- og sosialfag som dominerer, men også med et stort innlag av studier innen økonomiske og administrative fag. Som man kunne forvente er det et bredt spekter av studietilbud i Tromsø, med fagfeltene helse- og sosialfag og samfunns- og juridiske fag som de største. I Finnmark er høgskolestudiene i Hammerfest konsentrert om helse- og sosialfag, mens studietilbudene er klart mer nyanserte i Alta, dog med størst vekt på lærerutdanning og pedagogiske fag og helse- og sosialfag, men også med et betydelig innslag av økonomiske og administrative fag.

Ser vi på rekrutterings- og tilførselsstrukturen er de lokale innslagene betydelige ved studiene i Bodø, der den lokale rekrutteringen er stor til studier i de mest sentrale fagfeltene helse- og sosialfag, økonomiske og administrative fag og lærerutdanning og pedagogiske fag. Felles for disse fagfeltene er imidlertid en noe lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi, og da spesielt innen økonomiske og administrative fag. I Narvik er som tidligere nevnt den lokale dimensjonen klart mer moderat, med moderat lokal rekruttering til det viktigste fagfeltet naturvitenskaplege og tekniske fag, etterfulgt av en enda mindre lokal tilførsel av nye høyt utdannede. Den lokale rekrutteringen er også forholdsvis moderat til det andre sentrale fagfeltet, helse og sosialfag, men her er den lokale tilførselen av nye høyt utdannede noe større enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Som tidligere vist er den lokale dimensjonen rundt studiene i regionen Mo/Nesna særdeles høy, med stor lokal rekruttering til det store fagfeltet lærerutdanning og pedagogiske fag, som blir etterfulgt av en enda litt større lokal tilførsel av nye høyt utdannede. I det andre fagfeltet av en viss størrelse, naturvitenskaplege og tekniske fag, er det verdt å merke seg at den høye lokale rekrutteringsandelen blir fulgt opp av en lokal tilførsel av nye høyt utdannede der alle studentene blir å gjenfinne enten i studieregionen eller i Nordland fylke for øvrig. I Harstad er det en betydelig lokal rekruttering til det største fagfeltet helse- og sosialfag, men den lokale tilførselen av nye høyt utdannede er noe lavere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Det samme kan sies om rekrutteringen til og tilførselen fra det andre fagfeltet med en viss størrelse, økonomiske og administrative fag. I Tromsø er den lokale dimensjonen noe lavere enn ved flere av de andre høyere utdanningsinstitusjonene i Nord-Norge, med forholdsvis moderate innslag innen de to mest sentrale fagfeltene helse- og sosialfag og samfunns- og juridiske fag, men dog med en noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra det første fagfeltet enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Går vi til Finnmark er som tidligere nevnt den lokale tilførselen av nye uteksaminerte studenter bemerkelsesverdig høy. En betydelig lokal rekruttering til helse- og sosialfag i Hammerfest blir oppfulgt av en lokal tilførsel av nye høyt utdannede som er enda høyere enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Som vi tidligere har påpekt er den lokale tilførselen fra studier i Alta bemerkelsesverdig høy sett i forhold til den lokale rekrutteringen. Dette gjelder først og fremst innen de to større fagfeltene helse- og sosialfag og økonomiske og administrative fag, der begge viser en mye større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Det største fagfeltet, lærerutdanning og pedagogiske fag, har om enn et enda større lokalt innslag, men her gjenspeiler en høy lokal tilførsel av nye uteksaminerte studenter også en tilsvarende høy lokal rekruttering til fagfeltet.

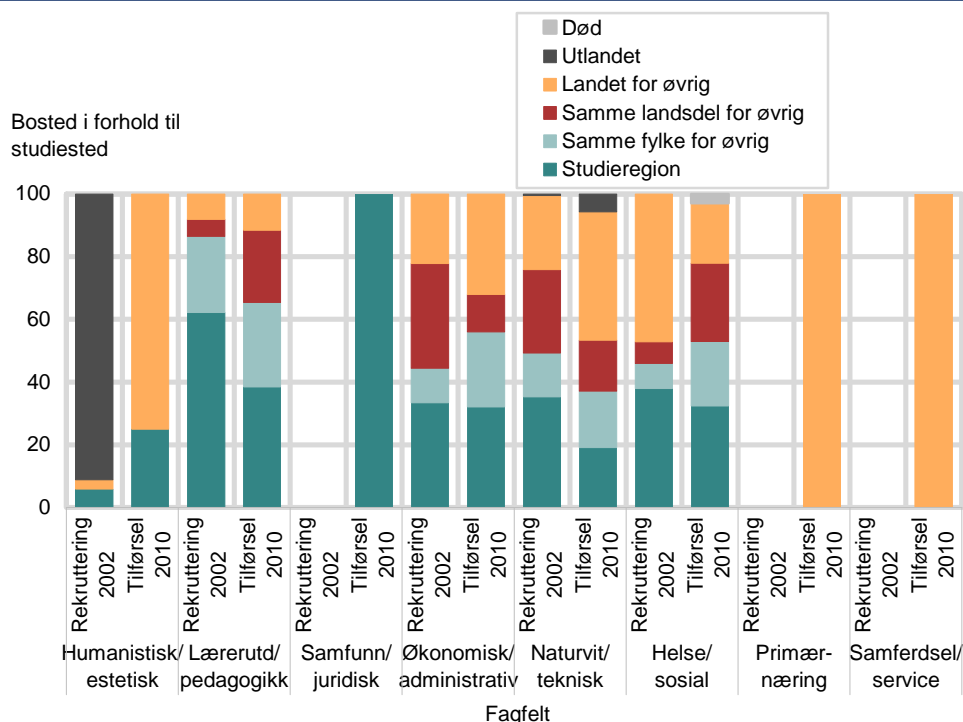
Tabell 5.7. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Nord-Norge. Prosent

	Humanistiske/ estetiske fag	Lærerutd./ pedago- giske fag	Samfunns/ juridiske fag	Økono- misk adm.fag	Naturvit./ tekniske fag	Helse- social- fag	Primær- nærings- fag	Sam- ferdsel/ service fag
Bodø	5,2	21,5	9,6	25,7	5,1	29,9	0,8	2,2
Narvik	5,6	10,1	-	6,2	55,6	22,5	-	-
Mo/Nesna	11,1	58,6	-	4,0	17,2	9,1	-	-
Harstad	0,5	-	3,4	34,8	0,1	59,1	-	2,1
Tromsø	13,0	16,4	21,8	10,5	10,5	23,2	3,5	1,1
Hammerfest	-	-	-	-	-	100,0	-	-
Alta	6,4	38,3	5,3	19,5	7,8	22,0	0,7	-

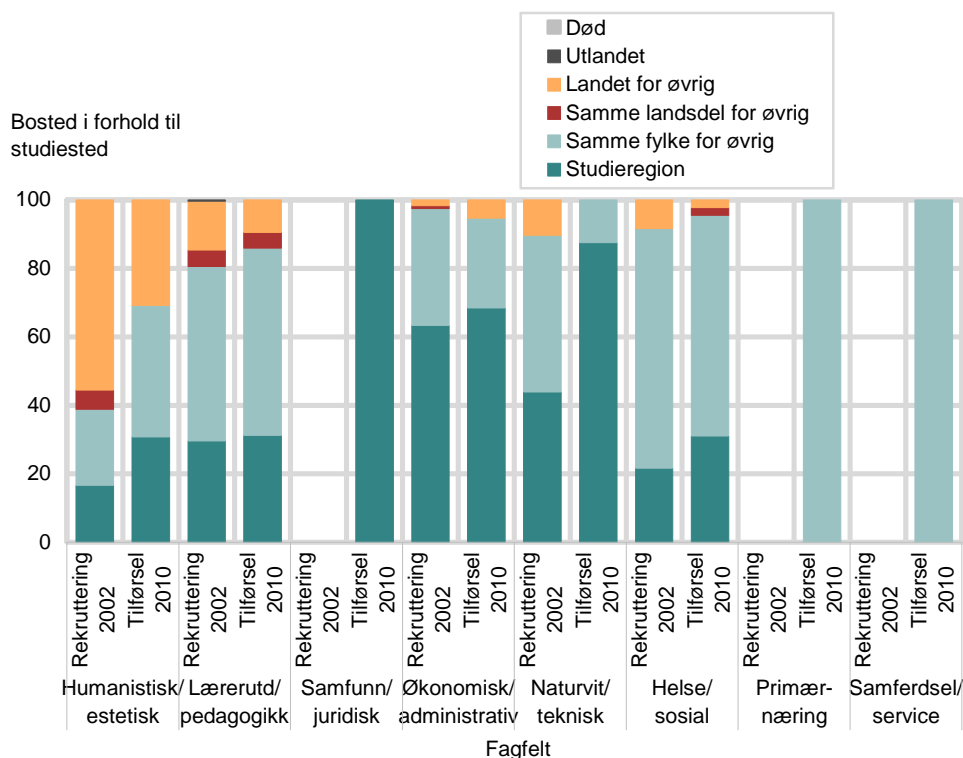
Figur 5.11a. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Bodø

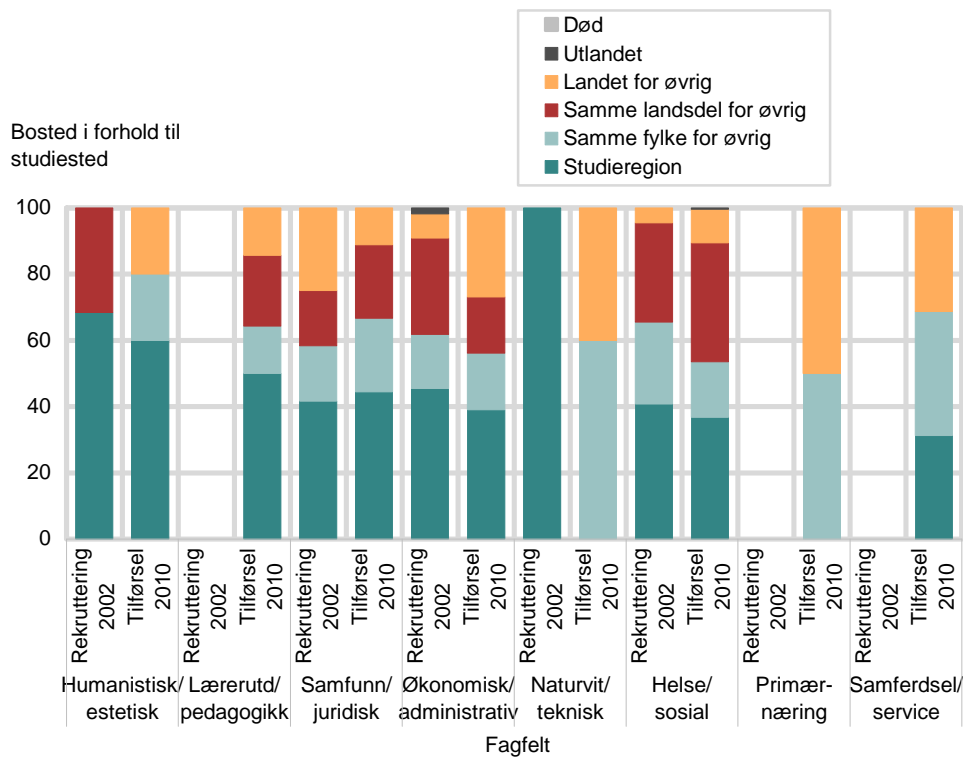
Figur 5.11b. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Narvik

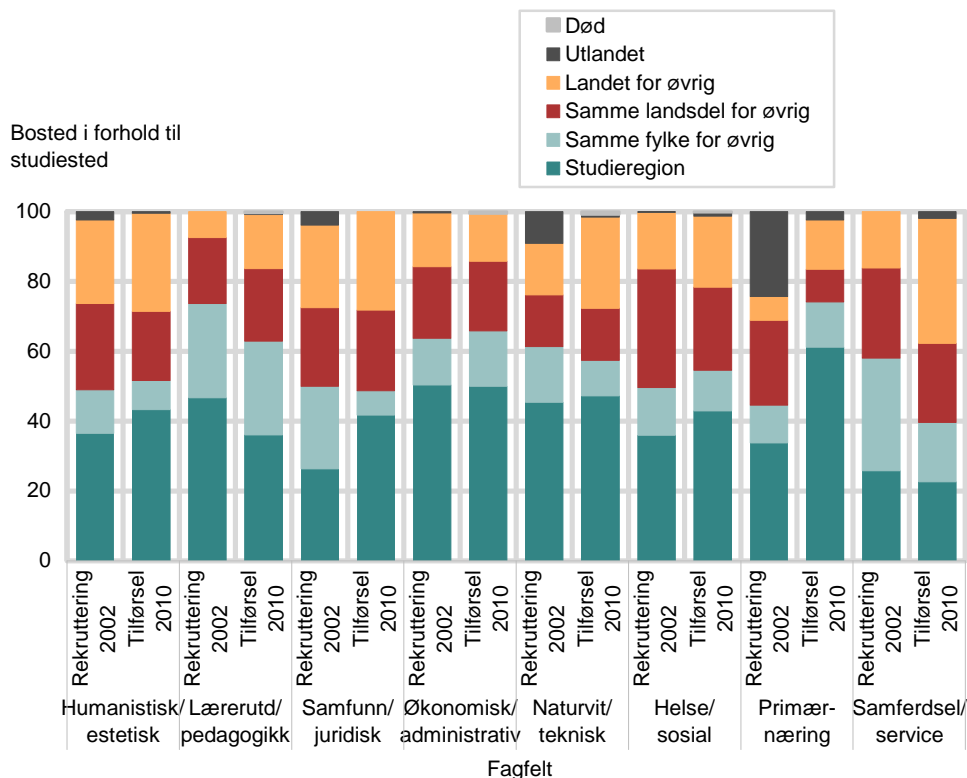
Figur 5.11c. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Mo i Rana/Nesna

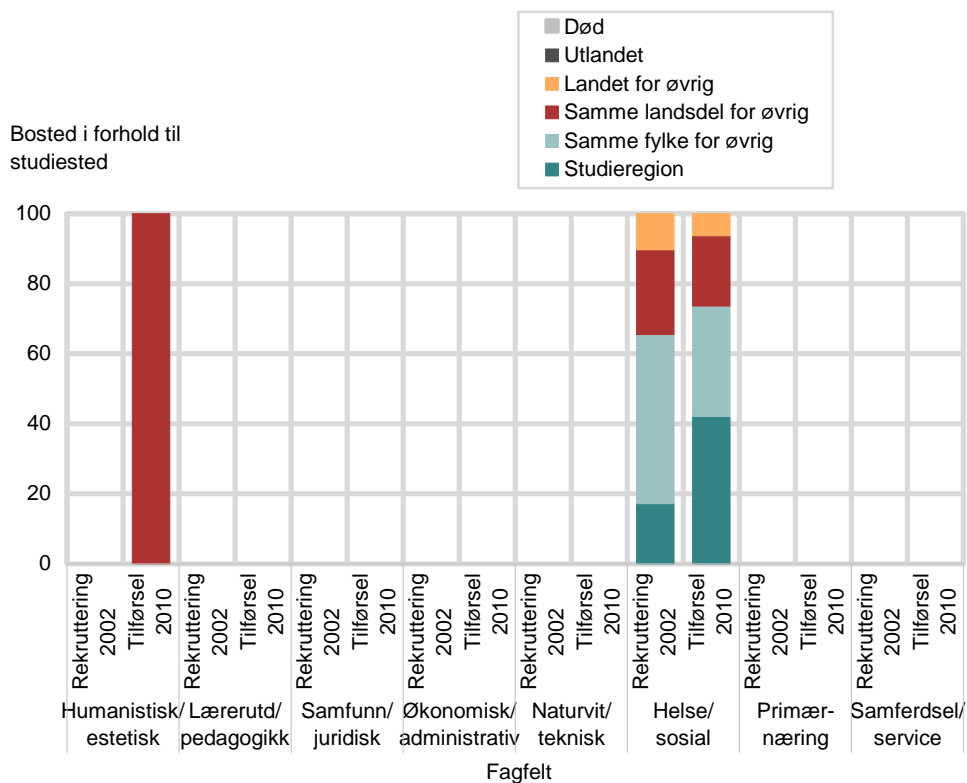
Figur 5.11d. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Harstad

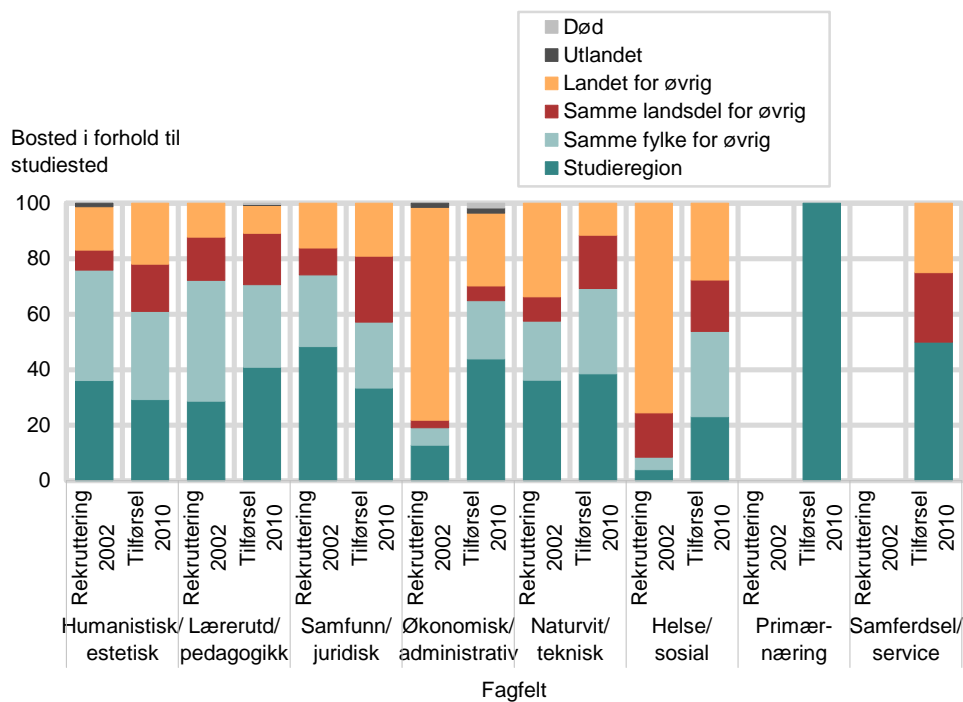
Figur 5.11e. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Tromsø

Figur 5.11f. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Hammerfest

Figur 5.11g. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Alta

6. Sammenhengen mellom lokal rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede etter studier

- Det er observert noe bedre samsvar mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede blant kvinner enn blant menn og klart bedre samsvar mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel blant studenter med kort høyere utdanning (1-4 år) enn blant studenter med lang høyere utdanning (mer enn 5 år).
- Det er god sammenheng mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel innen fagfeltet helse- og sosialfag, men også bra sammenheng mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel for økonomiske og administrative fag og naturvitenskaplige og tekniske fag, mens lærerutdanning og pedagogiske fag kommer i en mellomstilling.
- Splittes den lokale arenaen opp på henholdsvis studiestedets egen region og samme fylke for øvrig, viser sammenhengen mellom rekruttering til studier og tilførsel av nye høyt utdannede fra studier at det er en klar tilbøyelighet til å søke seg tilbake til den lokale arena man ble rekruttert fra etter at studiene er avsluttet.

Som det fremgår av alle resultatene nevnt i kapitlene 3-5 er det til dels store forskjeller i den regionale rekrutteringen til og tilførselen fra studier gitt forskjellige inndelinger etter persongrupper så vel som etter fagfelt og studienes lengde samt studiestedenes sentralitet. Et av spørsmålene som ble stilt i innledningen er hvor mye den lokale rekrutteringen til studier betyr for den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra studier. I kapitlene foran har vi drøftet dette spørsmålet til dels ganske detaljert, og vist hvordan sammenhengen har vært mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel gitt en rekke forskjellige inndelinger.

I dette siste kapitlet har vi foretatt noen enkle estimeringer, der nivået på den lokale tilførselen av nye høyt utdannede er beholdt som en avhengig variabel, mens graden av lokal rekruttering til studier er brukt som en uavhengig forklarende variabel. Eller om man vil: Vi undersøker hvor sterk sammenhengen er mellom den lokale tilførselen fra studier og den lokale rekrutteringen til studier. En viktig målsetting med utbyggingen av det regionale universitets- og høgskolesystemet er at lokal rekruttering til studieplasser også skal gi seg utslag i tilsvarende lokal tilførsel av nye høyt utdannede til det lokale arbeidsmarkedet. Som vi har sett i kapitlene over er det i mange regioner og i mange sammenhenger oppdaget klart bedre lokal tilførsel fra studier enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi. For de regionene dette gjelder representerer dette en klar gevinst, ved at lokal "output" er større enn lokal "input", og regionene opplever en "brain-gain" gjennom studieprosessen. Baksiden av dette er at for å få til slike gevinster vil det også være en viss andel av regionene som opplever det motsatte, ved at den lokale tilførselen av nye høyt utdannede fra studier vil være mindre enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi. Nå er det riktignok ingen nødvendig netto balanse i denne fordelingen mellom studieregionene, i og med at en betydelig del av rekrutteringen til og tilførselen fra studier kommer fra og går til regioner som selv ikke har studiesteder, men utvider man det lokale omlandet til å omfatte hele fylket der studiestedene er lokalisert, kommer slike regionale ubalanser noe mer til syne.

I de siste tabellene viser vi derfor i hvilke persongrupper og i hvilke fagfelt vi finner det beste samsvaret mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra studier. Dette er estimert på grunnlag av nivået på lokal rekruttering og tilførsel i alle studieregioner som har både rekruttering til og tilførsel fra studier innen hver av de kategoriene som undersøkes.

Vi har først estimert sammenhengen mellom omfanget av lokal tilførsel av nye høyt utdannede og tilhørende nivå for lokal rekruttering i forskjellige grupperinger av studenter (tabellene 6.1 og 6.2). Den lokale dimensjonen er her gitt som summen av rekruttering til og tilførsel fra studier i hver studieregion pluss samme fylke som studieregionenes lokalisering. Tallene viser at det er en klar positiv sammenheng mellom nivået på den lokale rekrutteringen i 2002 og omfanget av den lokale tilførselen av nye høyt utdannede i 2007 (tabell 6.1) og i 2010 (tabell 6.2), mens det stort sett er negative sammenhenger mellom lokal rekruttering og tilførsel som ender opp utenfor den lokale arena. Dette er i og for seg som forventet når vi opererer med en samlet lokal arena som omfatter hele fylket der studiestedene ligger. Mer interessant er det å se på forskjeller mellom grupper av studenter. Her viser tallene at det er bedre samsvar mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra studier blant kvinnelige studenter enn blant menn. Tilsvarende er det små forskjeller mellom den yngre andelen av studentene og studentmassen over 35 år. På den annen side er det vesentlig bedre samsvar mellom nivået på lokal rekruttering og lokal tilførsel blant studenter med kort høyere utdanning (1-4 år) enn blant studenter med lang høyere utdanning (mer enn 5 år). Den siste gruppen skiller seg ut ved å vise en tendens til positiv sammenheng mellom lokal rekruttering og tilførsel til regioner utenfor studiestedets egen landsdel.

Tabell 6.1. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region pluss eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007. Grupper av studenter

Lokal rekruttering fra samme region pluss samme fylke:	Tilførsel:			
	Til samme region og fylke	Til samme landsdel for øvrig	Til landet for øvrig	Til utlandet
Alle studenter	0,793*** (9,03)	-0,452*** (-4,26)	-0,317*** (-3,57)	-0,013 (-0,96)
Menn	0,645*** (6,33)	-0,322*** (-2,93)	-0,279** (-2,71)	-0,018 (-0,96)
Kvinner	0,828*** (9,97)	-0,465*** (-4,66)	-0,311*** (-3,61)	-0,009 (-0,97)
Alder 18-34 år	0,745*** (8,31)	-0,402*** (-3,62)	-0,307*** (-3,15)	-0,021 (-0,81)
Alder 35-74 år	0,748*** (7,63)	-0,457*** (-4,57)	-0,217** (-2,30)	-0,02 (-0,40)
Høy utdanning 1-4 år (basert på total lokal rekruttering)	0,774*** (8,85)	-0,454*** (-4,38)	-0,307*** (-3,62)	0,002 (0,77)
Høy utdanning 5 år og mer (basert på total lokal rekruttering)	0,467** (2,51)	-0,434* (-1,91)	0,100 (0,53)	-0,16 (-0,36)

Signifikansnivå: 99% ***, 95% **, 90% *. T-verdier i parentes.

Tabell 6.2. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region pluss fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Grupper av studenter

Lokal rekruttering fra samme region pluss samme fylke:	Tilførsel:			
	Til samme region og fylke	Til samme landsdel for øvrig	Til landet for øvrig	Til utlandet
Alle studenter	0,823*** (9,87)	-0,437*** (-4,07)	-0,353*** (-4,06)	-0,013 (-1,17)
Menn	0,704*** (7,71)	-0,300** (-2,71)	-0,295*** (-2,83)	-0,020 (-1,46)
Kvinner	0,862*** (10,99)	-0,464*** (-4,62)	-0,362*** (-4,35)	-0,004 (-0,39)
Alder 18-34 år	0,811*** (9,48)	-0,389*** (-3,55)	-0,375*** (-3,83)	-0,016 (-0,74)
Alder 35-74 år	0,765*** (8,05)	-0,454*** (-4,61)	-0,232** (-2,46)	0,009 (1,65)
Høy utdanning 1-4 år (basert på total lokal rekruttering)	0,807*** (9,76)	-0,446*** (-4,27)	-0,3387*** (-4,07)	0,002 (0,36)
Høy utdanning 5 år og mer (basert på total lokal rekruttering)	0,454** (2,35)	-0,422* (-1,75)	0,131 (0,69)	-0,11 (-0,52)

Signifikansnivå: 99% ***, 95% **, 90% *. T-verdier i parentes.

Vi har deretter estimert tilsvarende sammenhenger når studentmassen fordeles på hvert av fagfeltene. Når den lokale arenaen defineres som summen av egen region og eget fylke er det god sammenheng mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede for fagfeltet helse- og sosialfag med hensyn til tilførselen i 2007 (se tabell 6.3). Dette er et fagfelt som gir grunnlag for sysselsetting innen lokale helse- og omsorgstjenester der mye av virksomheten er å finne innenfor kommunal virksomhet. Et bra samsvar mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra disse typer tjenester må ansees å være av stor betydning for distriktene. For øvrig er det også observert en bra sammenheng mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra økonomiske og administrative fag og naturvitenskapelige og tekniske fag, mens lærerutdanning og pedagogiske fag kommer i en mellomstilling her. Svakest sammenheng mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel ble observert innen samferdsels- og servicefag, men som vi har sett er det også her vi fant minst regional dekning i tilbudet av studieplasser, der mange høyskoler ikke har tilbud av studier innen dette fagfeltet. Et mindre utbredt regionalt studietilbud gir dermed også mindre samsvar mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel i og med at studentene må oppsøke andre regioner for å ta sin utdanning. Den relativt svake sammenhengen mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra humansistiske og estetiske fag og samfunnsfag og juridiske fag har derimot, som vi har sett i kapitlene over, sammenheng med en forholdsvis stor lokal tilførsel av nye høyt utdannede til mer sentrale studieregioner, og at denne er klart større enn det den lokale rekrutteringen i disse regionene skulle tilsi.

Tabell 6.3. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region pluss eget fylke i 2002 og tilførselen av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007. Grupper av studenter etter fagfelt

Lokal rekruttering fra samme region pluss samme fylke:	Tilførsel			
	Til samme region og fylke	Til samme landsdel for øvrig	Til landet for øvrig	Til utlandet
Humanistiske og estetiske fag	0,114 (0,65)	-0,142 (-0,82)	0,026 (0,23)	-0,012 (-0,65)
Lærerutdanning/pedagogiske fag	0,562*** (3,89)	-0,400*** (-2,83)	-0,278 ** (-2,11)	-0,009 (-1,22)
Juridiske fag og samfunnsfag	0,195 (1,19)	0,275* (1,79)	-0,288*** (-3,08)	-0,302* (-2,05)
Økonomiske og administrative fag	0,586*** (5,65)	-0,245** (-2,17)	-0,261*** (-2,99)	0,018 (1,59)
Naturvitenskapelige og tekniske fag	0,701*** (6,60)	-0,303** (-2,34)	-0,245* (-2,03)	-0,02 (-0,04)
Helse- og sosialfag	0,641*** (7,56)	-0,337*** (-3,93)	-0,258*** (-2,94)	-0,029** (-2,49)
Primærnæringsfag	0,534 (1,69)	-0,354 (0,69)	-0,176 (-0,47)	--- ---
Samferdsels- og servicefag	-0,027 (-0,10)	-0,035 (-0,17)	0,079 (0,36)	0,10 (0,20)

Signifikansnivå: 99% ***, 95% **, 90% *. T-verdier i parentes.

Går vi over til å se på sammenhengen mellom lokal rekruttering og tilførsel i 2010 (tabell 6.4), altså 5-6 år etter studier, fremkommer mye av det samme som etter tilførselen målt i 2007. Helse- og sosialfag viser også svært godt samsvar mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra studier, og enda litt sterkere sammenheng enn den målt for 2007. Økonomiske og administrative fag og naturvitenskapelige og tekniske fag viser forholdsvis god sammenheng mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel, mens lærerutdanning og pedagogiske fag også nå kommer i en mellomstilling blant fagfeltene. Det er ingen fagfelt som får negative estimater for sammenhengen mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel, men det er fortsatt samferdsels- og servicefag som viser svakest sammenheng mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede.

Tabell 6.4. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region pluss eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Grupper av studenter etter fagfelt

Lokal rekruttering fra samme region pluss samme fylke:	Tilførsel:			
	Til samme region og fylke	Til samme landsdel for øvrig	Til landet for øvrig	Til utlandet
Humanistiske og estetiske fag	0,183 (1,11)	-0,158 (-0,78)	-0,152 (-0,96)	-0,004 (-0,24)
Lærerutdanning/pedagogiske fag	0,552*** (3,81)	-0,410*** (-2,87)	-0,265 ** (-2,07)	-0,007 (-1,17)
Juridiske fag og samfunnsfag	0,191 (1,17)	0,259 (1,57)	-0,256** (-2,65)	-0,289* (-2,14)
Økonomiske og administrative fag	0,606*** (6,06)	-0,219* (-1,99)	-0,288*** (-3,24)	0,010 (1,33)
Naturvitenskapelige og tekniske fag	0,730*** (6,90)	-0,247* (-1,79)	-0,312** (-2,56)	0,02 (0,11)
Helse- og sosialfag	0,659*** (8,47)	-0,343*** (-4,19)	-0,295*** (-3,58)	-0,026** (-2,95)
Primærnæringsfag	0,614* (1,87)	-0,315 (0,64)	-0,293 (-0,76)	--- ---
Samferdsels- og servicefag	0,124 (0,50)	-0,111 (-0,60)	0,043 (0,20)	-0,60 (-0,95)

Signifikansnivå: 99% ***, 95% **, 90% *. T-verdier i parentes.

Til slutt har vi splittet opp rekrutteringen og tilførselen på de to lokale regiontypene 1. samme region der studiestedet er lokalisert og 2. i det samme fylket for øvrig. Det fremkommer en klar todeling i de lokale resultatene i alle de persongruppene vi her opererer med for tilførselen målt etter bosted i 2007 (tabell 6.5) og i 2010 (tabell 6.6). Det er observert en positiv og signifikant sammenheng mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel innenfor de samme regionene og innenfor fylket for øvrig hver for seg, mens resultatene mellom lokal rekruttering til samme region og lokal tilførsel til samme fylke samt fra eget fylke for øvrig og samme region som studiestedet stort sett er negativ. Dette viser at mye av den rekrutteringen som kommer fra samme fylke utenfor selve studieregionen har en tendens til å tilføres igjen til det samme fylket utenfor selve studieregionen, mens mye av den rekrutteringen som skjer fra samme region der studiestedet er lokalisert har en større sannsynlighet for å bli tilført til den samme regionen mer enn til det samme fylket utenfor selve studieregionen. På det lokale plan ser det altså ut til at studentene reiser tilbake dit de kom fra.

Som vist for den samlede lokale rekrutteringen og lokale tilførselen i tabellene 6.1 og 6.2 er det også nå observert større sammenheng mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel for kvinner enn for menn og klart større sammenheng for personer med kort høyere utdanning enn for de med lang høyere utdanning, det være seg både i sammenhengen internt i de samme regionene så vel som fra og til det samme fylket for øvrig der studiestedene er lokalisert. Studenter med lang høyere utdanning skiller seg også ut med positive estimater for sammenhengen mellom lokal rekruttering fra eget fylke for øvrig og forsyningen av nye uteksaminerte som flytter ut til samme landsdel for øvrig og til landet for øvrig, men de positive estimatene er dog ikke signifikante. Men likevel gjenspeiler dette en tendens til noe større langdistanseforsyning av studenter som tar lengre høyere utdanninger. Derimot er det observert mindre forskjeller mellom den yngre og den eldre aldersgruppen av studenter når vi ser på sammenhengen mellom lokal rekruttering og tilførsel i 2007, men dog noe sterkere samsvar mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel i den eldre aldersgruppen innenfor den samme regionen der studiestedet ligger.

Tilsvarende sammenhenger mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel i 2010 (tabell 6.6) viser mye av de samme forskjeller persongruppene imellom som observert for lokal tilførsel i 2007. Det er imidlertid nå små forskjeller mellom aldersgruppene. Studenter med lang høyere utdanning har en tendens til noe større positiv sammenheng mellom lokal rekruttering og tilførsel til regioner utenfor egen landsdel, men dog fortsatt ikke stor nok til å gi statistisk signifikans.

Tabell 6.5. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region og fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007. Grupper av studenter

Rekruttering fra:	Tilførsel:				
	Til samme region	Til samme fylke for øvrig	Til samme landsdel for øvrig	Til landet for øvrig	Til utlandet
Alle studenter					
1. Fra samme region	0,829*** (8,73)	-0,395*** (-3,30)	-0,294** (-2,24)	-0,111 (-1,05)	-0,003 (-0,27)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,287 (-1,63)	0,842*** (11,48)	-0,253* (-1,83)	-0,300*** (-2,72)	-0,016 (-0,91)
Menn					
1. Fra samme region	0,737*** (7,12)	-0,290** (-2,48)	-0,247* (-1,93)	-0,192* (-1,70)	-0,013 (-0,66)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,147 (-0,81)	0,625*** (6,84)	-0,194 (-1,27)	-0,163 (-1,16)	-0,010 (-0,40)
Kvinner:					
1. Fra samme region	0,879*** (9,78)	-0,413*** (-3,39)	-0,276** (-2,15)	-0,120 (-1,23)	-0,002 (-0,22)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,375* (-2,18)	0,859*** (12,55)	-0,283** (-2,17)	-0,237** (-2,27)	-0,010 (-0,94)
Alder 18-34 år:					
1. Fra samme region	0,844*** (7,94)	-0,417*** (-3,10)	-0,301** (-2,18)	-0,066 (-0,56)	-0,008 (-0,28)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,289 (-1,58)	0,808*** (9,57)	-0,216 (-1,46)	-0,330*** (-2,73)	-0,028 (-0,77)
Alder 35-74 år:					
1. Fra samme region	0,772*** (9,05)	-0,355*** (-3,06)	-0,338*** (-3,00)	-0,083 (-0,85)	0,000 (0,03)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,306* (-1,87)	0,755*** (9,08)	-0,171 (-1,18)	-0,150 (-1,42)	-0,003 (-0,52)
Høy utdanning 1-4 år					
1. Fra samme region	0,838*** (9,06)	-0,395*** (-3,32)	-0,281** (-2,18)	-0,132 (-1,32)	0,000 (0,14)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,325* (-1,86)	0,841*** (11,67)	-0,267* (-1,96)	-0,260** (-2,41)	0,003 (0,81)
Høy utdanning 5 år og mer					
1. Fra samme region	0,595*** (2,88)	-0,230 (-1,27)	-0,411* (-1,85)	-0,017 (0,09)	0,006 (0,15)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,200 (0,76)	0,653*** (3,89)	-0,002 (-0,1)	0,142 (0,68)	-0,022 (-0,52)

Signifikansnivå: 99% ***, 95% **, 90% *. T-verdier i parentes.

Tabell 6.6. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region og fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Grupper av studenter

Rekruttering fra:	Tilførsel				
	Til samme region	Til samme fylke for øvrig	Til samme landsdel for øvrig	Til landet for øvrig	Til utlandet
Alle studenter					
1. Fra samme region	0,854*** (9,48)	-0,368*** (-3,08)	-0,305** (-2,37)	-0,143 (-1,35)	-0,004 (-0,36)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,307* (-1,74)	0,839*** (12,04)	-0,218 (-1,56)	-0,310*** (-2,78)	-0,011 (-0,90)
Menn					
1. Fra samme region	0,794*** (7,86)	-0,274** (-2,39)	-0,277** (-2,20)	-0,176 (-1,47)	-0,013 (-0,91)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,250 (-1,34)	0,627*** (7,24)	-0,088 (-0,57)	-0,197 (-1,54)	-0,014 (-0,71)
Kvinner:					
1. Fra samme region	0,881*** (10,24)	-0,384*** (-3,14)	-0,295** (-2,31)	-0,140 (-1,39)	-0,004 (-0,47)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,370** (-2,17)	0,860*** (13,28)	-0,262** (-1,98)	-0,288*** (-2,77)	-0,009 (-0,96)
Alder 18-34 år:					
1. Fra samme region	0,878*** (9,19)	-0,387*** (-2,91)	-0,269* (-1,89)	-0,132 (-1,08)	-0,002 (-0,11)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,332* (-1,82)	0,798*** (9,99)	-0,234 (-1,59)	-0,322** (-2,57)	-0,019 (-0,75)
Alder 35-74 år:					
1. Fra samme region	0,766*** (9,11)	-0,336*** (-2,89)	-0,348*** (-3,16)	-0,054 (-0,55)	0,011** (2,38)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,297* (-1,83)	0,753*** (9,24)	-0,152 (-1,06)	-0,196* (-1,90)	-0,004 (-0,71)
Høy utdanning 1-4 år					
1. Fra samme region	0,862*** (9,78)	-0,365*** (-3,06)	-0,298** (-2,33)	-0,163 (-1,63)	0,001 (0,27)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,343* (-1,96)	0,838*** (12,21)	-0,238* (-1,74)	-0,264** (-2,42)	0,000 (0,08)
Høy utdanning 5 år og mer					
1. Fra samme region	0,581*** (2,83)	-0,241 (-1,38)	-0,427* (-1,82)	0,028 (1,15)	0,008 (0,25)
2. Fra samme fylke for øvrig	-0,188 (0,72)	0,645*** (3,97)	0,042 (0,13)	0,125 (0,60)	-0,016 (-0,31)

Signifikansnivå: 99% ***, 95% **, 90% *. T-verdier i parentes.

I de to siste tabellene har vi sett på forskjellene i de tilsvarende lokale sammenhengene for studentgruppene fordelt på fagfelt. Sammenhengen mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede blir for flere av fagfeltene svakere når vi splitter opp den lokale arena i to deler enn da vi målte sammenhengene for samme region og samme fylke slått sammen til en felles lokal region. Helse- og sosialfag viser også nå god sammenheng mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra studier innenfor hver av de lokale regiontypene, samme region og samme fylke for øvrig, mens sammenhengen på tvers av de lokale regiontypene er klart svakere. Sterkest lokal sammenheng ble imidlertid nå observert for økonomiske og administrative fag, og da spesielt for sammenhengen mellom lokal rekruttering fra samme fylke for øvrig og tilførsel tilbake til samme fylke for øvrig. Lærerutdanning og pedagogiske fag viser også god sammenheng mellom lokal rekruttering og tilførsel fra og til samme fylke for øvrig, mens den positive sammenhengen innenfor samme region som studiestedet derimot ikke er signifikant positiv. Innenfor humanistiske og estetiske fag styrkes derimot sammenhengen mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel når vi holder studiestedets egen region utenfor estimeringen og kun tar i betraktning studiestedets fylke for øvrig. På tilsvarende måte styrkes sammenhengen mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel for primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag når vi kun ser på samme region som studiestedet og holder samme fylke for øvrig utenfor. For samfunnsfag og juridiske fag ble det observert svake sammenhenger mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel for begge de to lokale arenaene, men en signifikant sammenheng mellom lokal rekruttering fra eget fylke for øvrig og tilførsel til samme landsdel for øvrig.

Estimeres den lokale rekrutteringen i forhold til tilførselen fra studier i 2010 viser resultatene mye av det samme som ble observert for tilførselen fra hvert fagfelt i 2007 (tabell 6.8). Økonomiske og administrative fag, helse- og sosialfag og til dels lærerutdanning og pedagogiske fag og humanistiske og estetiske fag viser nå det beste samsvar mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel, vel og merke når vi også nå ser på hver av de to lokale arenaene hver for seg. Samferdsels- og servicefag og naturvitenskapelige og tekniske fag viser en positiv sammenheng med en viss signifikans mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel på den nære lokale arena.

Oppsummert viser altså resultatene at det på det lokale plan er klar tilbøyelighet til å søke seg tilbake dit man kom fra etter at studiene er avsluttet. Dette vises ved at de som rekrutteres til studier fra samme region som studiestedets lokalisering har en viss tendens til å ende opp i den samme regionen etter at studiene er avsluttet, mens den lokale rekrutteringen til studier som stammer fra samme fylke for øvrig også har en viss tendens til å ende opp i det samme fylket, men utenfor selve studieregionen, etter at studiene er avsluttet. Lokal rekruttering og lokal tilførsel som går på tvers av disse to lokale arenaene er klart mindre synlig, ved at det er overveiende negative sammenhenger mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra samme region til samme fylke for øvrig og vise versa.

Tabell 6.7. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region og fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007. Grupper av studenter etter fagfelt

Rekruttering fra:	Tilførsel:				
	Til samme region	Til samme fylke for øvrig	Til samme landsdel for øvrig	Til landet for øvrig	Til utlandet
Humanistiske og estetiske fag					
1. Fra samme region	0,276 (1,55)	-0,063 (-0,54)	-0,201 (-1,21)	0,045 (0,36)	-0,011 (-1,06)
2. Fra samme fylke	-0,329 (-1,17)	0,470*** (2,76)	0,016 (0,06)	-0,064 (-0,32)	0,013 (0,84)
Lærerutdanning/pedagogiske fag					
1. Fra samme region	0,235 (1,63)	-0,178 (-1,42)	-0,034 (-0,33)	0,060 (0,63)	-0,001 (-0,24)
2. Fra samme fylke	-0,307* (-1,90)	0,328** (2,41)	0,045 (0,39)	0,025 (0,23)	0,002 (0,53)
Juridiske fag og samfunnsfag					
1. Fra samme region	0,082 (0,57)	0,055 (0,53)	0,083 (0,80)	0,050 (0,64)	-0,037 (-1,16)
2. Fra samme fylke	-0,004 (0,02)	0,090 (0,58)	0,301** (2,06)	-0,101 (-0,86)	-0,014 (-0,28)
Økonomiske og administrative fag					
1. Fra samme region	0,542*** (4,13)	-0,022 (-0,21)	-0,062 (-0,64)	-0,004 (-0,04)	-0,002 (-0,19)
2. Fra samme fylke	-0,229 (0,90)	0,795*** (7,11)	0,148 (0,97)	-0,117 (-0,75)	0,037*** (3,22)
Naturvitenskapelige og tekniske fag					
1. Fra samme region	0,281 (1,62)	0,110 (0,76)	-0,170 (-1,61)	0,056 (0,49)	-0,012 (-0,67)
2. Fra samme fylke	0,141 (0,64)	0,242 (1,37)	0,079 (0,59)	-0,150 (-1,07)	-0,034* (-1,83)
Helse- og sosialfag					
1. Fra samme region	0,483*** (3,20)	-0,247* (-1,86)	-0,072 (-0,68)	-0,038 (-0,32)	-0,004 (-0,53)
2. Fra samme fylke	-0,090 (-0,48)	0,487*** (3,67)	-0,067 (-0,57)	-0,201 (-1,53)	-0,002 (-0,13)
Primærnæringsfag					
1. Fra samme region	0,587* (1,71)	-0,193 (-0,63)	0,039 (0,13)	0,258 (0,85)	0,009* (1,96)
2. Fra samme fylke	0,499 (1,13)	-0,015 (-0,04)	0,270 (0,71)	0,018 (0,05)	0,009 (1,40)
Samferdsels- og servicefag					
1. Fra samme region	0,702** (2,46)	-0,180 (-0,74)	-0,317 (-1,07)	0,344 (1,15)	0,010 (0,64)
2. Fra samme fylke	0,308 (0,98)	-0,158 (-0,62)	0,046 (0,15)	0,201 (0,64)	0,022 (1,54)

Signifikansnivå: 99% ***, 95% **, 90% *. T-verdier i parentes.

Tabell 6.8. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region og fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Grupper av studenter etter fagfelt

Rekruttering fra:	Tilførsel				
	Til samme region	Til samme fylke for øvrig	Til samme landsdel for øvrig	Til landet for øvrig	Til utlandet
Humanistiske og estetiske fag					
1. Fra samme region	0,379** (2,64)	-0,060 (-0,53)	-0,310* (-1,72)	0,033 (0,23)	0,032*** (3,27)
2. Fra samme fylke	-0,084 (-0,35)	0,420** (2,59)	0,115 (0,40)	-0,140 (-0,64)	0,016 (0,98)
Lærerutdanning/pedagogiske fag					
1. Fra samme region	0,257* (1,81)	-0,169 (-1,34)	-0,036 (-0,33)	0,036 (0,38)	-0,002 (-0,37)
2. Fra samme fylke	-0,280* (-1,74)	0,332** (2,44)	0,047 (0,39)	-0,007 (-0,06)	-0,002 (-0,31)
Juridiske fag og samfunnsfag					
1. Fra samme region	0,061 (0,44)	0,001 (0,01)	0,106 (0,96)	0,092 (1,16)	-0,027 (-1,08)
2. Fra samme fylke	-0,005 (0,03)	0,097 (0,66)	0,271* (1,70)	-0,083 (-0,70)	-0,014 (-0,338)
Økonomiske og administrative fag					
1. Fra samme region	0,524*** (4,05)	-0,007 (-0,07)	-0,056 (-0,60)	-0,004 (-0,04)	-0,001 (-0,17)
2. Fra samme fylke	-0,198 (0,79)	0,766*** (7,16)	0,168 (1,14)	-0,131 (-0,82)	0,012*** (1,32)
Naturvitenskapelige og tekniske fag					
1. Fra samme region	0,290* (1,69)	0,123 (0,85)	-0,190* (-1,74)	0,050 (0,43)	-0,004 (-0,28)
2. Fra samme fylke	0,151 (0,69)	0,209 (1,18)	0,161 (1,19)	-0,215 (-1,53)	-0,016 (-1,06)
Helse- og sosialfag					
1. Fra samme region	0,472*** (3,14)	-0,231* (-1,75)	-0,066 (-0,63)	-0,052 (-0,43)	-0,005 (-0,81)
2. Fra samme fylke	-0,127 (-0,69)	0,495*** (3,76)	-0,044 (-0,38)	-0,194 (-1,47)	-0,002 (-0,21)
Primærnæringsfag					
1. Fra samme region	0,551 (1,61)	-0,153 (-0,49)	0,082 (0,28)	0,206 (0,67)	0,015** (2,55)
2. Fra samme fylke	0,466 (1,06)	0,023 (0,06)	0,262 (0,72)	0,020 (0,05)	0,010 (1,33)
Samferdsels- og servicefag					
1. Fra samme region	0,678** (2,37)	-0,148 (-0,61)	-0,210 (-0,79)	0,236 (0,72)	0,001 (0,04)
2. Fra samme fylke	0,326 (1,04)	-0,087 (-0,34)	0,088 (0,31)	0,085 (0,25)	0,006 (0,30)

Signifikansnivå: 99% ***, 95% **, 90% *. T-verdier i parentes.

7. Oppsummering

Det fremheves ofte som en begrunnelse for en desentralisert, universitets- og høgskolestruktur at de høgere utdanningsinstitusjonene skal forsyne nærarbeidsmarkedet med høyt utdannet arbeidskraft. Lokal og regional rekruttering til høgere utdanning antas å øke mulighetene for at kandidatene blir i regionen etterpå. På bakgrunn av slike antakelser er det i denne rapporten foretatt undersøkelser av de høgere utdanningsinstitusjonenes rolle mht. den lokale, regionale og nasjonale rekrutteringen til høgere utdanning, samt den lokale, regionale og nasjonale tilførselen av nye høyt utdannede.

Den regionale rekrutteringen til høgere utdanning tar først utgangspunkt i studentmassen i alderen 18-25 år ved alle landets høgere utdanningsinstitusjoner i året 2002, avgrenset til de studenter i 2002 som ikke var i gang med noen høgere utdanning i 2001. Rekrutteringssted (bostedsbakgrunn) defineres som de økonomiske regioner disse studentene var bosatte i som 17-åringar.

Rekrutteringssted for personer 26 år og over defineres som de økonomiske regioner disse studentene var bosatte i året før de påbegynte et studium i 2002 (altså bosted i året 2001). Definisjonen av påbegynt høgere utdanning i 2002 for denne aldersgruppen gis ved at personene ikke var registrert under høgere utdanning de to siste årene før 2002 (altså ikke under høgere utdanning verken i 2000 eller i 2001).

Hele studentmassen fordeles deretter etter studiestedets beliggenhet gitt etter økonomiske regioner og studentenes igangværende fagfelt dette året. Til slutt grupperes studentene i følgende regionstyper etter bostedsbakgrunn sett i forhold til studiestedets beliggenhet: 1) Samme økonomiske region, 2) Øvrige økonomiske regioner i samme fylke, 3) Øvrige økonomiske regioner i samme landsdel, 4) Øvrige økonomiske regioner i landet for øvrig og 5) Utlandet.

Den regionale fordelingen av tilførselen av nye høyt utdannede tar utgangspunkt i studentmassen ved alle landets høgere utdanningsinstitusjoner i 2004 som var registrert med en igangværende høgere utdanning dette året, og som ikke lenger var å finne under høgere utdanning i løpet av det påfølgende året 2005. Denne studentmassen forventes deretter å kunne tilby sine tjenester på arbeidsmarkedet gitt sin høyeste fullførte høgere utdanning med tilhørende fagfelt og høyeste oppnådde klassetrinn (antall år under utdanning) oppdatert med status ved utgangen av kalenderåret 2004. Tilførselen av nye høyt utdannede blir, med utgangspunkt i den studieregionen studentene var registrert i som studenter i 2004, fordelt geografisk på økonomiske regioner målt som deres bosteder ved inngangen til årene 2007 og 2010. Det vil si henholdsvis om lag to til tre år og fem til seks år etter at de avsluttet sin høgere utdanning i 2004. Bostedsregion for tilførselen av nye høyt utdannede etter studier defineres og grupperes på samme måten som rekrutteringssted under rekruttering til studier.

Resultatene fra analysene er gitt i tre hoveddeler avhengig av det geografiske nivået studiestedene blir presentert på og hvilken beliggenhet studiestedene har i forhold til rekrutteringsregion og bostedsregion for nye høyt utdannede. I en fjerde hoveddel foretas til slutt noen enkle estimeringer for å måle sammenhengen mellom nivået på lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel av nye høyt utdannede etter studier, eller med andre ord hvor godt den lokale tilførselen av nye høyt utdannede gjenspeiler den lokale rekrutteringen.

Av de til sammen 89 økonomiske regionene landet er delt inn i, finner vi i året 2004 universiteter og/eller høgskoler og avdelinger av høgskoler i 43 av disse regionene, altså litt i underkant av halvparten av alle økonomiske regioner i landet.

Landstall, basert på veide gjennomsnitt over alle studieregioner, viser en noe høgere lokal tilførsel av nye høyt utdannede sammenliknet med det geografiske

rekrutteringsmønsteret til studier, ved at den ”lokale rekrutteringen” fra samme region og samme fylke utgjør en noe lavere andel av den totale rekrutteringen til studier sammenliknet med tilsvarende ”lokal andel” av den totale tilførselen av nye høyt utdannede.

Resultatene indikerer videre at svært mye av den geografiske tilpasningen blant studenter foregår i forbindelse med studiene eller i nær tid etter at studiene er avsluttet. Dette gjenspeiles ved at det er forholdsvis moderate forskjeller mellom hvor nye høyt utdannede bor etter henholdsvis 2-3 år og 5-6 år etter studieavslutning i 2004.

Fordeles den geografiske rekrutteringen til studier og tilførselen av nye høyt utdannede på den yngste og eldste delen av studentmassen, gir tallene en mer lokal forankring både i rekruttering og tilførsel hos de eldre studentene. Rekrutteringen til studier hos de yngre studentene foregår i en fase av livet da mobiliteten er svært høy, samtidig som en betydelig del av rekrutteringen ventes å foregå fra regioner av landet uten universiteter og høyskoler. Rekrutteringen til studier hos de noe eldre studentene må i større grad forventes å foregå i forbindelse med allerede etablerte bo- og arbeidsmarkedsforhold.

Det er små forskjeller mellom menn og kvinner med hensyn til andelen av rekrutteringen til og tilførselen fra studier som foregår innenfor de økonomiske regionene der studiestedene er lokalisert. Kvinneandelen øker derimot når vi utvider den lokale arena til også å omfatte det samme fylket der studiestedet ligger, og da spesielt med hensyn til tilførselen av nye høyt utdannede etter studier. De største kjønnsforskjellene er imidlertid å finne i rekrutteringen til og tilførselen fra studier som foregår fra og til regioner som ligger utenfor studiestedets egen landsdel. Her viser menn klart høyere andeler både med hensyn til rekruttering og tilførsel, men noe mer med hensyn til tilførsel av nye høyt utdannede enn i rekrutteringen til studier.

Undersøkelsene viser at den høyeste andelen lokal rekruttering fra samme region som studiestedets beliggenhet er å finne innenfor økonomiske og administrative fag, etterfulgt av humanistiske og estetiske fag, lærerutdanning og pedagogiske fag og for høyere utdanning innen helse- og sosialfag. Lavest lokal rekruttering fra samme region ble observert for høyere utdanning innen primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag, som er de fagfeltene som er minst utbredt i universitets- og høyskolesystemet. Utvides den lokale rekrutteringen til også å omfatte øvrige regioner innen samme fylke, er det lærerutdanning og pedagogiske fag samt økonomiske og administrative fag som viser størst lokal rekruttering, mens høyere utdanning innen primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag fortsatt viser lavest lokal rekruttering.

Størst andel fjernrekruttering, som vil si rekruttering av studenter med bostedsbakgrunn utenfor studiestedets egen landsdel, foregår til studier innenfor samferdsels- og servicefag, samfunnsfag og juridiske fag samt til naturvitenskaplige og tekniske fag. Lærerutdanning og pedagogiske fag er på den annen side det fagfeltet som viser lavest andel fjernrekruttering.

På tilsvarende måte er den høyeste andelen lokal tilførsel av nye høyt utdannede til samme region som studiestedets beliggenhet å finne innenfor samfunnsfag og juridiske fag etterfulgt av humanistiske og estetiske fag, mens primærnæringsfag og lærerutdanning og pedagogiske fag viser lavest lokal tilførsel innenfor samme region. Utvides den lokale tilførselen til også å omfatte øvrige regioner innenfor samme fylke, er det fortsatt samfunnsfag og juridiske fag og humanistiske og estetiske fag som viser størst lokal tilførsel, men tilførselen av nye høyt utdannede fra helse- og sosialfag og ikke minst fra lærerutdanning og pedagogiske fag, øker nå klart sin lokale betydning. Som for rekrutteringen er det høyere utdanning innen primærnæringsfag og samferdsels- og servicefag som gir lavest lokal tilførsel.

Størst andel forsyning av nye høyt utdannede til regioner som ligger utenfor studiestedets egen landsdel, stammer fra høyere utdanning innenfor naturvitenskaplige og tekniske fag og fra samferdsels- og servicefag.

De fleste fagfelt gir en noe sterkere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. Dette gjelder især innenfor samfunnsfag og juridiske fag og humanistiske og estetiske fag. I motsatt ende finner vi store fagfelt som lærerutdanning og pedagogiske fag og økonomiske og administrative fag, som begge viser en noe svakere lokal tilførsel enn det rekrutteringen til studier i disse fagfeltene skulle tilsi, og da spesielt når vi utvider den lokale rekrutteringen og lokale tilførselen til også å omfatte samme fylke som studiestedets beliggenhet. For øvrig viser de fagfeltene som har størst andel fjernrekruttering også størst andel forsyning av nye høyt utdannede ut av studiestedets landsdel. Dette gjelder især fagfelt som samferdsels- og servicefag, samfunnsfag og juridiske fag samt naturvitenskaplige og tekniske fag. Felles for disse fagfeltene er imidlertid en noe sterkere fjernrekruttering enn fjernforsyning, ved at en større andel av studentene blir boende nærmere studiestedet etter utdanning enn det geografiske rekrutteringsmønsteret skulle tilsi.

Målt som et veid gjennomsnitt over alle studieregionene i landet, er det observert en todeling i det geografiske tilførselsmønsteret med hensyn til lengden på de studier som er avlagt. Studenter med lang høyere utdanning (5 år eller mer) tilbyr sin kunnskap til de nærmeste og fjerneste regionale arbeidsmarkedene sett ut fra studiested, mens studenter med kort høyere utdanning (1-4 år) betjener de regionale arbeidsmarkedene i mellom, altså i samme fylke og samme landsdel som studiestedets beliggenhet. Landsgjennomsnittet skjuler imidlertid store regionale forskjeller i dette tilførselsmønsteret, fordi mye av den lokale tilførselen skjer i de mest sentrale regiontypene. I de mest perifere studieregiontypene, bestående av mellomstore og mindre regioner, går tilførselen av nye høyt utdannede mer i retning eget fylke og egen landsdel for øvrig, det være seg om lengden på den høyere utdanningen er kort (som i mindre regioner) eller lang (som i mellomstore regioner).

Når lokal rekruttering og tilførsel måles etter studieregionenes sentralitet, er det observert store variasjoner både mellom sentralitetsnivåene og mellom enkeltregioner, noe som indikerer en stor heterogenitet i de lokale rekrutterings- og tilførselsstrukturene. Dette kompliseres ytterligere ved at studieregioner med samme sentralitetsnivå viser betydelige variasjoner i lokale "prestasjoner", det være seg med hensyn til balansen mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel, så vel som hvor mye lokal rekruttering og lokal tilførsel av nye høyt utdannede utgjør av de samlede rekrutterings- og tilførselsstrømmer.

Studieregionene i Oslo og Akershus viser, med unntak av regionen Lillestrøm, noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede etter studier enn rekruttering til studier, med i underkant av og opp til gjennomsnittlig intensitet i graden av lokal rekruttering og noe over gjennomsnittlig lokal tilførsel. Regionene i de 'andre landsdelssentrene' for øvrig viser i hovedtrekk forholdsvis nær balanse mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel i Stavanger/Sandnes og Tromsø, men noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering i Bergen og spesielt i Trondheim. Hvor mye den lokale rekrutteringen og tilførselen betyr for hver av regionene varierer derimot kraftig, med prosentandeler fra om lag 40 prosent i Trondheim og opp til om lag 80 prosent av de totale rekrutterings- og tilførselsstrømmene i Stavanger/Sandnes.

Studieregionene i regiontypen 'andre regionale sentre' sprer seg i nær sagt alle mulige retninger, og da spesielt med hensyn til hvor mye den lokale rekrutteringen til studier og lokale tilførselen av nye høyt utdannede betyr for hver av regionene. Majoriteten av regionene viser imidlertid en noe større lokal rekruttering enn lokal tilførsel, men flere av studiestedene viser også det motsatte, og da spesielt studie-

regionen Alta, som har en vesentlig større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi.

De 'mellomstore studieregionene' viser en noe mer homogen atferd med hensyn til intensiteten i den lokale betydningen, skjønt hovedtyngden viser noe større lokal rekruttering til studier sammenliknet med den lokale tilførselen av nye høyt utdannede etter studier.

Går vi til slutt over til de minste og mest perifere av studieregionene med høyere utdanningsinstitusjoner, er vi igjen tilbake til et særdeles spredt mønster. Målt som andel av strømmene til og fra studier varierer den lokale dimensjonen fra om lag 25-30 prosent (Nordfjord) av de totale strømmene og helt opp til drøyt 90 prosent (Kristiansund) av de totale rekrutterings- og tilførselsstrømmene. Som observert for 'andre regionale sentre' og 'mellomstore regioner', er også hovedtendensen en noe større lokal rekruttering til studier enn lokal tilførsel av nye høyt utdannede etter studier, men dette er langt fra entydig blant de minste studieregionene.

Mye av forskjellene i lokale prestasjoner ble forventet å ha sammenheng med ulik fagstruktur ved de høyere utdanningsinstitusjonene. Resultatene viser imidlertid at det er til dels stor spredning både mellom regioner og enkeltregioner med samme sentralitetsnivå innenfor hvert fagfelt, noe som indikerer en heterogenitet i de lokale rekrutterings- og tilførselsstrukturene også for hvert av fagfeltene.

Gruppert etter en tilnærmet landsdelsinndeling med eget fylke som den lokale arena, viser studieregionene i Oslo, Akershus og Østfold en sterkere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering til studier i Oslo, Asker/Bærum og Follo, mens studieregionen Lillestrøm i Akershus viser en klar lokal "brain-drain", med klart lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen skulle tilsi. I Østfold er det nær balanse mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra studier i studieregionen Fredrikstad/Sarpsborg, mens det er observert en noe lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering i Halden. Den lokale betydningen er imidlertid stor i studieregionene i Østfold, både med hensyn til tilførsel av nye høyt utdannede og med hensyn til rekruttering til studier.

Studieregionene i Hedmark og Oppland viser som nevnt over en forholdsvis lav lokal rekruttering til studier og lav lokal tilførsel av nye høyt utdannede, noe vi anser har en del sammenheng med rekruttering og tilførsel på tvers av disse to fylkene. Blant studieregionene er det observert en noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering i Hamar, Elverum/Rena og Lillehammer, mens Gjøvik opplever en svak lokal "brain-drain" gjennom noe lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi.

Beveger vi oss til studieregionene i Buskerud, Vestfold og Telemark, er den lokale rekrutteringen til og tilførselen fra studier til dels stor, med unntak for studieregionen Notodden/Bø og til dels for Kongsberg. Samtlige studieregioner med unntak av Sandefjord/Larvik viser noe lavere lokal tilførsel av studier enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi.

På Sørlandet og i Rogaland og Sunnhordland er det tilsynelatende store forskjeller i den lokale betydningen av både rekruttering til og tilførselen fra studier. Det er studieregionene i Rogaland som viser den klart største lokale betydning, mens det lokale innslaget i både rekrutterings- og tilførselsstrømmene er lavere i Agderfylkene. På samme måte som i Hedmark og Oppland, må vi regne med at dette har noe sammenheng med rekruttering og tilførsel på tvers av fylkene Aust- og Vest-Agder, noe som også kan leses av andelen av rekrutteringen fra og tilførsel av nye høyt utdannede til landsdelen for øvrig. Blant studieregionene er det observert en lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede enn lokal rekruttering til studier i

Arendal og Sunnhordland, mens det er nær balanse mellom rekruttering til og tilførsel fra studier i de øvrige regionene, og med en svakt sterkere lokal tilførsel av nye høyt utdannede på Jæren og i Haugesund enn det andelen lokal rekruttering skulle tilsi.

Den lokale betydningen er også til dels stor i rekrutterings- og tilførselsstrømmene i studieregionene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, men forskjellene mellom studiestedene er store, med størst lokal betydning i Kristiansund, Ålesund, Førde og Molde. Blant studieregionene opplever imidlertid de fleste en lavere lokal tilførsel av nye høyt utdannede etter studier enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi. Klarest kommer dette til uttrykk i Molde og Førde, som til tross for stor lokal rekruttering opplever en "brain-drain" gjennom forsyningen av studenter ut av regionene. Både Bergen, Sogndal/Årdal og Kristiansund viser imidlertid en svakt høyere lokal tilførsel av nye høyt utdannede fra studier enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi.

Studieregionene i Trøndelag viser i gjennomsnitt noe lavere lokal betydning både i rekrutterings- og tilførselsstrømmene enn landsgjennomsnittet. En del av forklaringen ligger i en viss rekruttering og tilførsel på tvers av fylkene Sør- og Nord-Trøndelag, noe som helt klart kommer til syne i rekrutteringen av studenter fra og tilførsel av nye høyt utdannede til landsdelen for øvrig, som her kun omfatter de to Trøndelags-fylkene. Men som vi ser, gjelder denne effekten studiestedene i Nord-Trøndelag, mens Trondheim har forholdsvis lav rekruttering fra og spesielt forsyning av nye uteksaminerte studenter til regioner i Nord-Trøndelag. Viktig for trøndelagsregionen er tendensen til noe større lokal tilførsel av nye høyt utdannede etter studier enn det den lokale rekrutteringen til studier skulle tilsi. Til tross for forholdsvis lave lokale andeler i Trondheim, er den lokale andelen av tilførselen av nye høyt utdannede større enn den lokale andelen av rekrutteringen til studier, slik at dette gir en liten lokal "brain-gain" med hensyn til effektene av de høyere utdanningsinstitusjonene. Det samme er observert for studiestedene Namsos og Levanger/Verdal, mens den lokale rekrutteringen til og tilførselen fra studier i Steinkjer synes å balansere hverandre.

Den lokale betydningen av universitets- og høyskolestudiene i Nord-Norge er i snitt høy, og over landsgjennomsnittet. Den største lokale forankringen både med hensyn til rekruttering til og tilførsel fra studier er å finne i studieregionene Mo/Nesna, Bodø og Hammerfest, men det er regionen Alta som opplever den klart største lokale "brain-gain" effekten, ved at den lokale tilførselen av nye høyt utdannede etter studier er klart høyere enn det den lokale rekrutteringen til studier i regionen skulle tilsi. Dette kommer i stor utstrekning til syne i studier innen helse- og sosialfag og økonomiske og administrative fag. En liten lokal "brain-gain" effekt ble også observert i Mo/Nesna og Hammerfest, mens Bodø, Narvik og Harstad opplevde en svak lokal "brain-drain", ved at den lokale rekrutteringen til studiene ligger noe over tilsvarende lokale tilførsel av nye høyt utdannede etter studier. Spesielt studieregionen Harstad kompenserer noe av dette gjennom forholdsvis høy forsyning av nye høyt utdannede til landsdelen Nord-Norge for øvrig. I Tromsø, som utgjør den største av studieregionene i Nord-Norge, er det nær balanse mellom lokal rekruttering til og lokal tilførsel fra studier, men viser en svak "brain-drain" mellom rekruttering og tilførsel når vi ser hele landsdelen Nord-Norge under ett.

Helt til slutt i analysene har vi foretatt noen enkle estimeringer der nivået på den lokale tilførselen av nye høyt utdannede etter studier sees i sammenheng med nivået på den lokale rekrutteringen til studier. Det er observert noe bedre samsvar mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel blant kvinnelige studenter enn blant menn og klart bedre samsvar mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel blant studenter med kort høyere utdanning (1-4 år) enn blant studenter med lang høyere utdanning (mer enn 5 år).

Når den lokale arenaen defineres som summen av egen region og eget fylke er det god sammenheng mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel innen fagfeltet helse- og sosialfag. For øvrig er det også observert en bra sammenheng mellom lokal rekruttering og lokal tilførsel for økonomiske og administrative fag og naturvitenskaplige og tekniske fag, mens lærerutdanning og pedagogiske fag kommer i en mellomstilling. Svakest sammenheng mellom lokal rekruttering til studier og lokal tilførsel etter studier ble observert innen samferdsels- og servicefag.

Splittes den lokale arenaen opp på henholdsvis studiestedets egen region og samme fylke for øvrig, viser sammenhengen mellom rekruttering til studier og tilførsel fra studier i hver av de lokale arenaene at det er en klar tilbøyelighet til å søke seg tilbake til den lokale arena man kom fra etter at studiene er avsluttet. De som rekrutteres til studier fra samme region som studiestedets lokalisering har en viss tendens til å ende opp i den samme regionen etter at studiene er avsluttet, mens den lokale rekrutteringen til studier som stammer fra samme fylke for øvrig har en viss tendens til å ende opp i det samme fylket utenfor selve studieregionen.

Referanser

Gythfeldt, K og K. Heggen (2012): *Er høgskolene regionale kvalifiseringsinstitusjoner? Likheter og ulikheter mellom høgskolene på Vestlandet og i hovedstadsregionen*. Høgskolen i Oslo og Akershus: Rapport 2012 nr. 5

Kommunal- og regionaldepartementet (2011): *Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet*, NOU 2011:3.

Lindqvist, M., L.S. Olsen og A. Baltzopoulos (2012): "Strategies for Interaction and the Role of Higher Education Institutions in Regional Development in the Nordic Countries". Nordregio report 2012:2.

Stambøl, L.S. (2011a): *Den regionale betydningen av universiteter og høgskoler*. Vedleggsrapport til NOU 2011:3 Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet, Kommunal- og regionaldepartementet (Mars 2011) (71 sider). http://www.regjeringen.no/upload/KRD/NOU/Kompetansearbeidsplasser/Universiteter_Hoyskoler.pdf

Stambøl, L.S. (2011b): Higher education institutions, regional labour markets and population development. Paper presentert på *the 51th Congress of the European Regional Science Association*. Barcelona, Spania, 30. august- 3. september 2011.

Wiers-Jensen, J. (2012): Kandidatundersøkelsen 2011. Arbeidsnotat 5/2012. NIFU.

Vedlegg A

Anvendt fordeling av studieregioner på fem hovedgrupper etter sentralitet.
Basert på økonomiske regioner

<p>1. Oslo/Akershus:</p> <p>Oslo Asker/Bærum Follo Lillestrøm</p> <p>2. Andre landsdelssentre:</p> <p>Stavanger/Sandnes Bergen Trondheim Tromsø</p> <p>3. Andre regionale sentre: (minst en studieregion i øvrige fylker)</p> <p>Fredrikstad/Sarpsborg Hamar Lillehammer Drammen Tønsberg/Horten Sandefjord/Larvik Skien/Porsgrunn Arendal Kristiansand Haugesund Sogndal/Årdal Molde Ålesund Steinkjer Bodø Alta</p>	<p>4. Mellomstore regioner:</p> <p>Gjøvik Hønefoss Sunnhordland Stjørdal Levanger/Verdal Harstad</p> <p>5. Mindre regioner:</p> <p>Halden Elverum/Rena Kongsberg Notodden/Bø Jæren Førde Nordfjord Kristiansund Ørsta/Volda Namsos Narvik Mo/Nesna Hammerfest</p>
---	---

Figurregister

3.1	Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt over alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høgskoler. Prosent.....	13
3.2.	Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høgskoler. Etter aldersgrupper. Prosent	14
3.3	Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høgskoler. Etter kjønn. Prosent	15
3.4.	Rekruttering til høyere utdanning etter fagfelt i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høgskoler. Prosent	16
3.5.	Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høgskoler. Etter fagfelt. Prosent	17
3.6.	Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Hele landet basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner med universiteter og/eller høgskoler. Etter fagfelt. Prosent	18
3.7.	Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007 og 2010. Hele landet basert et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner der det finnes universiteter og/eller høgskoler. Etter avsluttet kort (1-4 år) og lang (5 år og mer) høyere utdanning i 2004. Prosent	19
4.1.	Rekruttering til studier i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent	21
4.2.	Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent	22
4.3.	Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent.....	23
4.4.	Lokal rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og lokal tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent.....	24
4.5.	Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og alder. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent	26
4.6.	Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter alder og bosted i 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent	26
4.7.	Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og kjønn. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent	27
4.8.	Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter kjønn og bosted i 2010. Etter studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent	27
4.9.	Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen, Oslo og Akershus. Prosent	29
4.10.	Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt etter bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen "Andre landsdelsentre". Prosent ...	30
4.11.	Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen "Andre regionale sentre". Prosent.....	31
4.12.	Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen "Mellomstore regioner". Prosent	32
4.13.	Rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Gjennomsnittet over studiesteder i regiontypen "Mindre regioner". Prosent.....	33
4.14.	Lokal rekruttering til studier i 2002 etter personenes bostedsbakgrunn og lokal tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt og studiesteder fordelt på regiontyper etter sentralitet. Prosent	36
4.15.	Tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Basert på et veid gjennomsnitt for alle økonomiske regioner i hver regiontype etter sentralitet. Etter avsluttet kort (1-4 år) og lang (5 år og mer) høyere utdanning i 2004. Prosent	38
5.1a.	Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Oslo, Akershus og Østfold i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent	42
5.1b.	Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Hedmark og Oppland i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent	43

5.1c.	Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Buskerud, Vestfold og Telemark i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent	43
5.1d.	Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Agder, Rogaland og Sunnhordland i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent	44
5.1e.	Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Bergen, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent	44
5.1f.	Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Trøndelag i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn	45
5.1g.	Rekruttering til høyere utdanning i studieregioner i Nord-Norge i 2002 etter studentenes bostedsbakgrunn. Prosent	45
5.2a.	Studenter med avsluttet høyere utdanning ved studiesteder i Oslo, Akershus og Østfold i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent	48
5.2b.	Studenter med avsluttet høyere utdanning ved studiesteder i Hedmark og Oppland i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent	48
5.2c.	Studenter med avsluttet høyere utdanning ved studiesteder i Buskerud, Vestfold og Telemark i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent	49
5.2d.	Studenter med avsluttet høyere utdanning ved studiesteder i Agder, Rogaland og Sunnhordland i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent	49
5.2e.	Studenter med avsluttet høyere utdanning ved studiesteder i Bergen, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent	50
5.2f.	Studenter med avsluttet høyere utdanning ved studiesteder i Trøndelag i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent	50
5.2g.	Studenter med avsluttet utdanning ved studiesteder i Nord-Norge i 2004 fordelt på bosted i 2007 og 2010. Prosent	51
5.3a.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Oslo, Akershus og Østfold. Prosent	53
5.3b.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Hedmark og Oppland. Prosent	53
5.3c.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Buskerud, Vestfold og Telemark. Prosent	54
5.3d.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Agder, Rogaland og Sunnhordland. Prosent	54
5.3e.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Bergen, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Prosent	55
5.3f.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Trøndelag. Prosent	55
5.3g.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 etter bosted i 2010. Studieregioner i Nord-Norge. Prosent	56
5.4a.	Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Oslo, Akershus og Østfold i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent	58
5.4b.	Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Hedmark og Oppland i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent	58
5.4c.	Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Buskerud, Vestfold og Telemark i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent	59
5.4d.	Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Agder, Rogaland og Sunnhordland i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent	59
5.4e.	Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Hordaland (Bergen), Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent	60
5.4f.	Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Trøndelag i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent	60
5.4g.	Studenter med avsluttet kort og lang høyere utdanning ved studiesteder i Nord-Norge i 2004 fordelt på bosted i 2010. Prosent	61
5.5a.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Oslo	63
5.5b.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Asker og Bærum. Prosent .	64
5.5c.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Follo	64
5.5d.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Lillestrøm	65
5.5e.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Fredrikstad/Sarpsborg	65
5.5f.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Halden	66

5.6a.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Hamar	67
5.6b.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Elverum/Rena	67
5.6c.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Lillehammer	68
5.6d.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Gjøvik.....	68
5.7a.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Drammen	69
5.7b.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Kongsberg.....	70
5.7c.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Hønefoss.....	70
5.7d.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Tønsberg/Horten.	71
5.7e.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Sandefjord/Larvik.....	71
5.7f.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Skien/Porsgrunn .	72
5.7g.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Notodden/Bø.....	72
5.8a.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Arendal.....	74
5.8b.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Kristiansand	74
5.8c.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Stavanger/Sandnes	75
5.8d.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Jæren.....	75
5.8e.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Haugesund.....	76
5.8f.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Sunnhordland.....	76
5.9a.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Bergen	78
5.9b.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Sogndal/Årdal	78
5.9c.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Førde	79
5.9d.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Nordfjord	79
5.9e.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Molde	80
5.9f.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Kristiansund	80
5.9g.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Ålesund	81
5.9h.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Ørsta/Volda	81
5.10a.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Trondheim.....	82
5.10b.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Steinkjer	83
5.10c.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Namsos.....	83
5.10d.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Stjørdal.....	84
5.10e.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Levanger/Verdal..	84
5.11a.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Bodø	86
5.11b.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Narvik.....	86
5.11c.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Mo i Rana/Nesna	87
5.11d.	Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Harstad	87

5.11e. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Tromsø.....	88
5.11f. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Hammerfest	88
5.11g. Rekruttering til studier i 2002 etter bostedsbakgrunn og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bosted i 2010. Etter fagfelt. Prosent. Alta.....	89

Tabellregister

5.1. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Oslo, Akershus og Østfold. Prosent.....	63
5.2. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Hedmark og Oppland. Prosent	66
5.3. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Buskerud, Vestfold og Telemark. Prosent...	69
5.4. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Agder, Rogaland og Sunnhordland. Prosent	73
5.5. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Prosent.....	78
5.6. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Trøndelag. Prosent	82
5.7. Fagfeltstruktur i 2004 i studieregionene i Nord-Norge. Prosent.....	86
6.1. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region pluss eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007. Grupper av studenter	91
6.2. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region pluss fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Grupper av studenter	91
6.3. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region pluss eget fylke i 2002 og tilførselen av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007. Grupper av studenter etter fagfelt.....	92
6.4. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region pluss eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Grupper av studenter etter fagfelt.....	93
6.5. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region og fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007. Grupper av studenter	94
6.6. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region og fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Grupper av studenter	95
6.7. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region og fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2007. Grupper av studenter etter fagfelt.....	96
6.8. Sammenhengen mellom lokal rekruttering fra egen region og fra eget fylke i 2002 og tilførsel av nye høyt utdannede i 2004 fordelt på bostedsregion i 2010. Grupper av studenter etter fagfelt.....	97